

15

*Lage
Landen
Studies*

De Internationale Vereniging voor Neerlandistiek

Hoe het groeide

ACADEMIA
PRESS

Jaap Grave

**De Internationale Vereniging
voor Neerlandistiek**

Hoe het groeide

Lage Landen Studies

Lage Landen Studies is de reeks van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. In deze serie verschijnen monografieën en thematische bundels die het resultaat zijn van zowel individuele studies als van samenwerkingen tussen wetenschappers werkzaam op het gebied van de neerlandistiek. De reeks bevordert internationaal onderzoek naar de taal, literatuur en cultuur van de Lage Landen.

Laatst verschenen:

- LLS 10 *Tussen twee stoelen, tussen twee vuren. Nederlandse literatuur op weg naar de buitenlandse lezer*
Lut Missinne & Jaap Grave (red.)
ISBN 978 94 014 5211 3
- LLS 11 *Dichters op reis. Moderne Nederlandstalige poëzie over het buitenland Irena Barbara Kalla & Dirk de Geest (red.)*
ISBN 978 94 014 5292 2
- LLS 12 *Over taalbewustzijn en taalvariatie. Taalideologie bij docenten Nederlands aan Europese universiteiten*
Truus De Wilde
ISBN 978 94 014 6244 0
- LLS 13 *Grensverleggende beelden. Literaire transfer uit de Lage Landen naar Zuid-Europa*
Paola Gentile & Dolores Ross (red.)
ISBN 978 94 014 5817 7
- LLS 14 *Van 'Siska van Rosemael' tot 'Max Havelaar'. Receptie van Nederlandstalige literatuur in Tsjechische vertaling tussen 1848 en 1948*
Wilken Engelbrecht
ISBN 978 94 014 7405 4

Centrale redactie

Zuzanna Czerwonka-Wajda, Uniwersytet Wrocławski, Polen

Jaap Grave, Vrije Universiteit, Nederland

Annika Johansson, Universiteit Stockholm, Zweden

Irena Barbara Kalla (voorzitter), Uniwersytet Wrocławski, Polen

Bram Lambrecht, Universiteit Gent, België

Franco Paris, Università degli Studi di Napoli "l'Orientale", Italië

Internationale Vereniging voor Neerlandistiek

Paleisstraat 9 - 2514 JA Den Haag - Nederland

bureau@ivn.nu

De Internationale Vereniging voor Neerlandistiek

Hoe het groeide

Jaap Grave

Lage Landen Studies 15

ACADEMIA
PRESS

Dr. De Tollenaere: 'Als dit Woordenboek eenmaal bij de Z is,
moet het ook uit zijn.'

Dr. De Rooy: 'Heeft het wel zin tot de Z door te gaan?'

Dr. De Tollenaere: 'Ja, dat wel, beslist.'

(F. De Tollenaere over het 'Woordenboek der Nederlandsche Taal', in:
Colloquium Neerlandicum, 1967)

Deze publicatie is mede tot stand gekomen door financiële ondersteuning van de Taalunie, van de Westfälische Wilhelms-Universität Münster en van het Algemeen-Nederlands Verbond.

taal:
unie

Algemeen-Nederlands Verbond

Academia Press
Coupure Rechts 88
9000 Gent
België

www.academiapress.be

Uitgeverij Academia Press maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij, de boeken- en multimediativisie van Uitgeverij Lannoo nv.

ISBN 978 94 014 8415 2
D/2022/45/116
NUR 610, 617

Jaap Grave
De Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Hoe het groeide
Gent, Academia Press, 2022, 281 p.

Vormgeving cover: Kris Demey
Vormgeving binnenwerk: Aisha De Grauwe, Bananas.net
Zetwerk binnenwerk: Bananas.net

© Jaap Grave & Uitgeverij Lannoo nv, Tiel

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

VOORAF	11
1. INLEIDING	13
1.1. <i>De geschiedenis van de IVN in artikelen</i>	13
1.2. <i>Het archief</i>	15
1.3. <i>De IVN en het wetenschappelijke systeem</i>	16
1.4. <i>Centrum en periferie</i>	18
1.5. <i>Bronnen</i>	19
1.6. <i>Structuur</i>	22
1.7. <i>Dankzegging</i>	23
2. VAN WERKCOMMISSIE TOT INTERNATIONALE VERENIGING VOOR NEDERLANDISTIEK	25
2.1. <i>Thys reist</i>	25
2.2. <i>Thys houdt lezingen</i>	27
2.3. <i>Vorbereidingen voor het Eerste Colloquium Neerlandicum</i>	28
2.4. <i>Het ministerie – E. Talsma</i>	31
2.5. <i>De Werkcommissie als ‘krachtcentrum’</i>	33
2.6. <i>De Gemengde Technische Commissie en de internationale neerlandistiek</i>	35
2.7. <i>Rivaliteit en samenwerking tussen België en Nederland</i>	36
2.8. <i>De IVN wordt opgericht</i>	42
2.9. <i>Slot</i>	44
3. DE WERKCOMMISSIE EN DE VNA – EEN CONCURRERENDE VERENIGING	47
3.1. <i>De Vereniging Nederlands voor Anderstaligen (VNA)</i>	48
3.2. <i>Afbakening van het werkteerrein</i>	50
3.3. <i>Leden werven</i>	52
3.4. <i>De spagaat van Jalink</i>	54

3.5.	<i>Einde VNA</i>	56
3.6.	<i>Slot</i>	58
4.	KWALIFICATIES VAN NEERLANDICI, HET CERTIFICAAT NEDERLANDS ALS VREEMDE TAAL EN DE ALGEMENE NEDERLANDSE SPRAAKKUNST	59
4.1.	<i>Wie is een neerlandicus?</i>	59
4.1.1.	<i>Een 'fool's dream'</i>	62
4.1.2.	<i>Opleiding en bevoegdheid</i>	63
4.2.	<i>Het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal</i>	64
4.3.	<i>De Algemene Nederlandse Spraakkunst (ANS)</i>	66
5.	PENSIOENEN EN DIENSTJAREN: NEDERLANDERS EN BELGEN IN HET BUITENLAND	69
5.1.	<i>Ambtelijk advies: 'Tussentijds naar Nederland terugkeren of afbreken'</i>	70
5.2.	<i>Het beleid van andere landen</i>	71
5.3.	<i>De neerlandicus als cultureel attaché</i>	72
5.4.	<i>Repliek van een ambtenaar als privépersoon</i>	74
5.5.	<i>Een resultaat dat nauwelijks een resultaat is</i>	75
5.6.	<i>Suppletie</i>	76
5.7.	<i>Slot</i>	78
6.	1976 – EEN RAMPJAAR OF EEN NIEUW GELUID?	79
6.1.	<i>Uitbreiding van de leden van de IVN</i>	83
6.2.	<i>Pensioen Thomassen – relatie Nuffic</i>	83
6.3.	<i>Nauwere banden tussen de internationale en de nationale neerlandistiek</i>	84
6.4.	<i>Komt de koning?</i>	85
6.5.	<i>Moolenburgh: 'hollen, knippen, plakken, telefoneren'</i>	88
6.6.	<i>De tentoonstelling in het AMVC</i>	89
6.7.	<i>De bestuursvergadering van november 1976</i>	90
6.8.	<i>Conflict tussen Thys en De Rooij</i>	92
6.9.	<i>Thys en Moolenburgh</i>	93
6.10.	<i>NEM: Meijer dreigt met opstappen</i>	94
6.11.	<i>Een lichtpunt en duisternis</i>	96
6.12.	<i>'Zo kan 't toch eigenlijk niet'</i>	97

6.13.	<i>Thys maakt zijn aftreden bekend aan de leden</i>	98
6.14.	<i>Stemmen bij Thys' afscheid</i>	101
6.15.	<i>Wilmots bemiddelt</i>	102
6.16.	<i>Thys' definitieve afscheidsbrief</i>	104
6.17.	<i>Slot</i>	107
7.	DE IVN EN DE POLITIEK: DE SCHADUW VAN DE TWEDE WERELDOORLOG EN DE APARTHEID	109
7.1.	<i>Het standpunt van Thys</i>	112
7.2.	<i>Nico Jalink</i>	114
7.3.	<i>Ludwig Erich Schmitt</i>	117
7.4.	<i>Leo Delfos</i>	120
7.5.	<i>Zuid-Afrika</i>	123
7.6.	<i>Slot</i>	127
8.	DE WERKCOMMISSIE/IVN EN DE RUSSISCHE NEERLANDISTIEK ...	129
8.1.	<i>Paardekooper en Mironow</i>	130
8.2.	<i>Moskou zwijgt en schrijft – uiteindelijk</i>	131
8.3.	<i>Vladimir Osjtsj en NRC Handelsblad</i>	135
8.4.	<i>Leningrad – van Indonesisch naar Nederlands</i>	137
8.5.	<i>Kleine vakgroepen</i>	140
8.6.	<i>Russische neerlandistiek in de Nederlandstalige pers</i>	141
8.7.	<i>Slot</i>	143
9.	KORTE PROFIELEN	145
9.1.	<i>Henny Moolenburgh-Ekkel</i>	145
9.2.	<i>Geerte de Vries</i>	148
9.3.	<i>Stanisław Prędoła</i>	152
9.4.	<i>Marja Kristel</i>	156
10.	HET JAAR 2009	159
10.1.	<i>Wat er aan voorafging</i>	159
10.2.	<i>Evaluatie colloquia</i>	161
10.3.	<i>De toekomst van de IVN</i>	162
10.4.	<i>Advies van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren</i>	164
10.5.	<i>Colloquium 2009</i>	166

11. VAN NEM NAAR IN.	167
11.1. <i>Netwerk</i>	168
11.2. <i>De blik 'over de muren'</i>	170
11.3. <i>Naamsverandering en koerswijziging</i>	171
11.4. <i>Evaluatie van de nieuwe koers</i>	175
11.5. <i>'Discussiestuk toekomst IN binnen IVN'</i>	177
11.6. <i>Opnieuw een blik op de toekomst</i>	179
11.7. <i>IN en AUP</i>	181
11.8. <i>Slot</i>	183
12. TIJDSCHRIFTEN, JAARBOEKEN EN LOSSE PUBLICATIES: VAN DUTCH STUDIES TOT VAKTAAL	185
12.1. <i>Dutch Studies (1974-1980): een mislukt jaarboek</i>	185
12.1.1. <i>De vier delen van Dutch Studies</i>	188
12.2. <i>Een nieuwe editie van De neerlandistiek in het buitenland</i>	194
12.3. <i>Bibliotheca Neerlandica Extra Muros, 1970-1978</i>	195
12.4. <i>Engelstalige serie</i>	195
12.5. <i>Basisteksten Nederlands</i>	196
12.6. <i>IVN-krant</i>	197
12.7. <i>IVN-site</i>	197
12.8. <i>Lage Landen Studies</i>	198
12.9. <i>VakTaal</i>	202
13. VAN SUBCOMMISSIE TOT NEDERLANDSE TAALUNIE	203
13.1. <i>De Nederlands-Belgische Subcommissie Neerlandistiek in het Buitenland</i>	205
13.2. <i>Benoemingen</i>	209
13.3. <i>De Nederlandse Taalunie</i>	212
13.4. <i>Werkgroep Neerlandistiek extra muros 1988</i>	213
13.5. <i>Ontslag De Wandel</i>	216
13.6. <i>Na de rust: focus op marktwerking</i>	218
13.7. <i>De bruidsschat: fusie en verhuizing</i>	223
13.8. <i>Geen fusie</i>	225
13.9. <i>Onafhankelijk door particuliere middelen</i>	227
13.10. <i>Waait er een 'nieuwe wind'?</i>	229

13.11. <i>Smoel en communicatie</i>	232
13.12. <i>Na Joris: rust</i>	235
13.13. <i>Slot</i>	236
14. VERLEDEN EN TOEKOMST VAN DE IVN	237
14.1. <i>Terugblik</i>	237
14.2. <i>De toekomst van de IVN in het verleden</i>	238
14.3. <i>De toekomst van de IVN met de Taalunie</i>	240
14.4. <i>De cesuur van 2015</i>	245
BIJLAGE 1: NEERLANDICA EXTRA MUROS EN INTERNATIONALE NEERLANDISTIEK. BIJDRAGEN NAAR ONDERWERP	249
BIJLAGE 2: DE COLLOQUIA	250
BIJLAGE 3: SAMENSTELLING BESTUREN VANAF 1961	253
ARCHIEFBESTANDEN	262
LITERATUURLIJST	263
REGISTER VAN PERSOONSNAMEN	274

VOORAF

Als iemand met buitenlanders praat die Nederlandstalige literatuur gelezen hebben, dan zijn er twee mogelijkheden: zij hebben die boeken in het Nederlands gelezen of in een vertaling uit het Nederlands. In het eerste geval is de kans groot dat zij Nederlands gestudeerd hebben. Als ze werk van bijvoorbeeld W.F. Hermans, Annelies Verbeke, Radna Fabias of Arnon Grunberg in vertaling lezen, dan heeft de vertaler doorgaans Nederlands gestudeerd.

Wie in het buitenland strandt en hulp van een diplomatieke vertegenwoordiging van Nederland of België nodig heeft, een Nederlandstalige gids boekt voor een stadswandeling of via een callcenter problemen met bedrijven wil doorgeven, krijgt met grote waarschijnlijkheid te maken met een voormalige student Nederlands.

Het Nederlands is in Europa een belangrijke taal. Buiten het Nederlandse taalgebied zijn er 200 universiteiten en hogescholen waar studenten Nederlands leren, onderzoek doen naar het Nederlands of een opleiding als tolk of vertaler volgen. Nederlands wordt momenteel door zo'n 15.000 studenten geleerd en bestudeerd. De grootste vakgroepen Nederlands bevinden zich buiten het Nederlandse taalgebied. In sommige landen worden al meer dan honderdvijftig jaar colleges Nederlands gegeven. In het buitenland opgeleide neerlandici werken niet alleen bij uitgeverijen, in het toerisme en de economische sector, bij consulaten en ambassades, maar ook in de media, bij de Europese Unie, als docent op een middelbare school en als onderzoeker en docent aan universiteiten. Ze werken zelfs in Nederland en Vlaanderen. Nederlandse bedrijven met vestigingen in het buitenland hebben grote behoefte aan mensen die kennis hebben van twee of meer culturen en daar de weg weten.

De docenten in het buitenland hadden tot 1961 weinig contact met elkaar. In dat jaar werd de Werkcommissie opgericht, een Nederlands-Belgische commissie van neerlandici die de belangen van de buitenlandse neerlandici behartigde, materiaal naar de docenten stuurde, bijeenkomsten organiseerde en een tijdschrift oprichtte. Deze Werkcommissie maakte in 1970 plaats voor de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, een vereniging die in 2020 haar vijftigjarig jubileum vierde.

VOORAF

In dit boek wordt de geschiedenis van de Werkcommissie en de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek beschreven. Het is een geschiedenis met pieken en dalen, vol hoogte- en dieptepunten. Het is een geschiedenis over de samenwerking tussen Nederlanders, Vlamingen en neerlandici in de hele wereld die studenten opleiden, lezingen geven, woordenboeken samenstellen, literatuurgeschiedenissen schrijven en onderzoek doen. Een geschiedenis over de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek waarvan de leden de Nederlandstalige cultuur vertegenwoordigen in het buitenland.

I. INLEIDING

Dit boek is de eerste uitgebreide geschiedenis van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN). De IVN is een vereniging van en voor neerlandici die aan buitenlandse universiteiten werkzaam zijn. Ze is in 1970 opgericht en is de voortzetting van de Werkcommissie uit 1961.

In dit hoofdstuk zal ik het kader van deze studie schetsen. Eerst ga ik in op de artikelen die tot nu toe over de geschiedenis van de IVN zijn verschenen. Daarna zal ik het begrip ‘archief’ nader definiëren, aangezien mijn onderzoek grotendeels gebaseerd is op archiefmateriaal. Vervolgens zal ik de verhouding tussen de IVN en de wetenschap beschrijven. De IVN is een vereniging van wetenschappers waarvan de leden deel uitmaken van wat sociologisch gezien een wetenschappelijk ‘systeem’ is en de IVN oefent invloed uit op zowel dat systeem als op subsidiegevers zoals de ministeries en de Taalunie. Ten vierde zal ik aan de hand van een aantal opposities de relatie tussen de nationale en internationale neerlandistiek beschrijven. Ten slotte volgt een overzicht van de hoofdstukken in dit boek.

1.1. De geschiedenis van de IVN in artikelen

De geschiedschrijving van de IVN bestaat uit een aantal korte artikelen die door bestuursleden, oud-bestuursleden en de directeur zijn geschreven. Een mogelijk gevaar daarvan is dat vooral de positieve aspecten worden verhaald.

De meeste artikelen over de geschiedenis van de IVN verschijnen in de jaren dat de vereniging een jubileum viert. Ter gelegenheid van het twintigjarig bestaan in 1990 geeft het bestuur van de IVN geen overzicht, maar schrijft het een prijsvraag uit onder de leden. Zij worden uitgenodigd om een essay van circa twaalfduizend woorden te schrijven met de titel *De stem van de Lage Landen, elders vernomen*. Olga Krijtová, de winnaar van de prijsvraag en werkzaam in Praag, ontvangt fl. 5000 (Meijer, 1992, pp. 71-72). Als de IVN 25 jaar bestaat, gaat Jaap de Rooij (1931-2017), secretaris (1970-1976) en voorzitter (1977-1982) van de IVN, in op de voorgeschiedenis en noemt de namen van de oprichters van de Werkcommissie en de IVN en schetst enkele activiteiten. Zijn antwoord op de vraag waarom de IVN, een vereniging, de plaats van de Werkcommissie heeft ingenomen, luidt dat een vereniging democratische structuren heeft, het bestuur verantwoording moet afleggen aan de leden en zij

zodoende meer invloed hebben op het beleid. Bovendien staat een vereniging sterker tegenover ministeries en andere instanties (De Rooij, 1995, pp. 2-11).

De Internationale Vereniging voor Neerlandistiek viert in 2010 het veertigjarig bestaan. Ter gelegenheid van dit jubileum verschijnt er een extra nummer van het tijdschrift *Internationale Neerlandistiek (IN)* waarin aandacht wordt besteed aan de paradigmawisseling die zich in de internationale neerlandistiek voltrekt. De auteurs blikken niet terug, maar kijken vol optimisme vooruit. De titel van dit nummer, ‘Transnationale neerlandistiek: taal zonder natie, culturen zonder muren’, moet duidelijk maken dat het oude model dat gebaseerd was op een centrum en periferie en enkele binaire opposities die daarmee samenhangen als achterhaald wordt beschouwd: ‘Het is tijd voor een nieuw denkmodel op basis van gelijkwaardigheid van vakgenoten-neerlandici, ongeacht hun geografische locatie’ (Besamusca et al., 2010, p. 5).

Het tot dusver meest uitgebreide artikel is van de hand van Marja Kristel, van 1981 tot 2011 directeur van de IVN.¹ Zij publiceert in 2010 ‘De internationale neerlandistiek verenigd: de ontstaansgeschiedenis en de beginjaren van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN)’, de eerste, beknopte geschiedenis van de IVN. Zij laat chronologisch enkele ‘constanten en/of ontwikkelingen over de voorgaande vijftig jaar’ zien en zij rekent de Werkcommissie tot de IVN (Kristel, 2010, p. 350). Zij trekt lijnen, geeft veel informatie, maar analyseert weinig en het is opvallend dat zij zich grotendeels concentreert op de jaren tot 1970. In de laatste twee paragrafen – de ‘Internationale Vereniging voor Neerlandistiek vanaf 1970’ en de ‘Ontwikkelingen in vogelvlucht’ – vat zij kort de laatste dertig jaar samen.

Het vijftigjarig bestaan van de IVN in 2020 viel midden in de pandemie, maar de IVN organiseerde samen met andere instellingen toch een reeks hybride activiteiten. De IVN had daarmee een duidelijk doel voor ogen: ‘een breed publiek informeren over de neerlandistiek in internationale context en het verbinden van groepen die zich binnen en buiten het taalgebied inspannen voor het Nederlands’. In Rotterdam en Antwerpen stond onder meer het literair vertalen centraal, en vertalen is ondenkbaar zonder de opleidingen Nederlands in het buitenland (IVN, 2020a). Ook lanceerde de IVN een ‘driedelige podcastserie’ onder de titel ‘50 jaar Neerlandistiek wereldwijd’, waarin aandacht werd besteed aan de ‘relatie tussen vertalers en auteurs, de grens tussen woordkunst, muziek

¹ In deze studie neem ik de beroepsaanduidingen over zoals ze in de correspondentie en publicaties worden gebruikt en gebruik ik verder de inclusieve mannelijke vorm bij binaire beroepsaanduidingen.

en alles daartussen in en in de invloed van het buitenland op gedichten' (IVN, 2020b). Ook konden internationale studenten neerlandistiek deelnemen aan de voorronden van de schrijfwedstrijd Write Now!, dat gericht is op jongeren tussen de 15-24 jaar (IVN, 2020c). Ten slotte ontwikkelde de IVN samen met Poetry International de website *Dichters op reis*, een 'poëzie-wereldkaart': op een kaart kunnen verschillende plaatsen worden aangeklikt die Nederlandstalige dichters hebben geïnspireerd tot het schrijven van een gedicht (IVN, 2020d).

1.2. Het archief

Kristel baseert zich op materiaal uit de archieven en ik zal hetzelfde doen. Een archief is meer dan een plek waar documenten liggen. Het heeft zijn stoffige imago al een tijdje achter zich gelaten en is in uiteenlopende disciplines een metafoor voor het culturele geheugen, bibliotheken, musea en zelfs elke denkbare opslagplaats geworden. Knut Ebeling en Stephan Günzel verklaren de belangstelling voor het archief door te verwijzen naar ontwikkelingen in de filosofie en naar de digitale revolutie in de jaren negentig van de vorige eeuw (Ebeling & Günzel, 2009, pp. 7-8).

Veel kennis komt voort uit archieven die materiaal opnemen of het soms enige tijd ontoegankelijk maken en zodoende bepalen wat zichtbaar wordt in een cultuur. De hernieuwde belangstelling voor het onderzoek in archieven is volgens Ebeling en Günzel een reactie op de macht die van de archieven uitgaat. Onderzoekers willen zichtbaar maken wat voorheen verborgen was. Zij betogen dat het archief uit twee delen bestaat: het is een instituut en een methode en zij baseren zich daarbij op Michel Foucault die beide betekenissen van het begrip 'archief' gebruikte: het is een plek van kennisproductie, een 'epistemische figuur', die zich met de ordening en verdeling van kennis bezighoudt. Een archief is ook een systeem dat vastlegt 'wat kan worden gezegd' (Foucault, 1972, p. 136). Het archief vormt het geheel van discursieve praktijken en bepaalt in welke vorm geschiedenis beschikbaar is, en wat verborgen blijft. Dat laatste betekent dat aan de hand van het archiefmateriaal dus zeker niet kan worden getoond 'hoe het daadwerkelijk was', zoals Leopold von Ranke, de Duitse historicus en grondlegger van het historisme in de negentiende eeuw, betoogde (Ebeling & Günzel, 2009, pp. 7-26). Het is een beperking die de lezer van dit boek altijd voor ogen moet houden.

Een archief is nauw verbonden met het culturele geheugen van een maatschappij. Aleida Assmann wijst daar onder meer in haar artikel 'Archive im

Wandel der Mediengeschiede' op. Dat geheugen bestaat uit een opslaggeheugen ('Speichergedächtnis') en een functioneel geheugen ('Funktionsgedächtnis'). Het zijn twee polen van de herinnering die veranderlijk zijn. Het opslaggeheugen behoort tot de passieve herinnering, slaat materiaal op dat niet relevant is voor de maatschappij, uit de herinnering is verdwenen of er nooit een plaats in heeft verworven en uiteindelijk bestaat uit resten die vreemd en onbegrijpelijk zijn geworden. Archieven maken deel uit van de passieve herinnering omdat ze het materiaal meestal niet actief verzamelen maar krijgen. Als het daar wordt verwaarloosd of zelfs vernietigd, dan wordt het vergeten. Politieke en maatschappelijke veranderingen kunnen materiaal uit het opslaggeheugen actualiseren waardoor het deel gaat uitmaken van het actieve functionele geheugen. Dat functionele geheugen bestaat bijvoorbeeld uit de historische gebeurtenissen die in een cultuur worden herdacht, de canon van teksten en beelden, monumenten, musea en collectieve mythen. Wat daarbuiten valt, in depots onder de aarde wordt opgeslagen of gecensureerd wordt en taboe is, rekt zij tot de actieve en passieve vormen van vergeten (Assmann, 2009, pp. 165-175).

Een studie als deze kan worden beschouwd als een poging om de passieve herinnering in een actieve om te zetten. Zij wil de IVN een plaats geven in het actieve functionele geheugen.

1.3. De IVN en het wetenschappelijke systeem

Halverwege de jaren vijftig stuurt de Vlaming Walter Thys (1924-2015), mede-oprichter van de Werkcommissie en de IVN, diverse brieven naar neerlandici in het buitenland met het verzoek hem informatie over verschillende elementen van hun onderzoek, onderwijs en activiteiten te sturen. In de jaren zestig blijkt dat zijn collega Nico Jalink (1895-1971) in opdracht van de Nederlandse ambassade in Bonn soortgelijk onderzoek voor het Duitse taalgebied heeft gedaan. Later gaan ze samen aan de slag. Dat resulteert in hun studie *De Nederlandistiek in het buitenland. Het universitaire onderwijs in de Nederlandse taal- en letterkunde, cultuur en politieke geschiedenis buiten Nederland en België* (Thys & Jalink, 1967). Zij besteden daarin aandacht aan de formele structuren van de vakgroepen of eenmansposten neerlandistiek, het onderwijs en onderzoek en de biografieën van de docenten.

De neerlandici in het buitenland hebben niet alleen een positie in de organisatie van de universiteit, maar vormen ook een netwerk met andere neerlandici, soms in het land waar zij werkzaam zijn, maar vaker daarbuiten.

Om dit netwerk duidelijk te onderscheiden van de plaats van wetenschappers in hun organisatie maak ik in navolging van de Duitse socioloog Rudolf Stichweh gebruik van het begrip ‘epistemic communities’, dat hij als volgt omschrijft: ‘een onderzoeksgemeenschap en een communicatieve context van wetenschappers en geleerden die bijeen worden gehouden door gedeelde problemen en onderzoeksmethoden en, niet in de laatste plaats, door de opkomst van doeltreffende mechanismen van disciplinaire communicatie’ (Stichweh, 1993, p. 241).²

Vanaf de oprichting van de Werkcommissie en de IVN kunnen neerlandici die in het buitenland werkzaam zijn deel uitmaken van ten minste drie onderzoeksgemeenschappen: ten eerste de gemeenschap in het land waar ze werken, ten tweede de internationale gemeenschap van de Werkcommissie/IVN die contact onderhoudt via het tijdschrift *NEM (Neerlandica Extra Muros)* en de colloquia, en ten derde die van de nationale neerlandistiek. Ik benadruk het woord ‘kunnen’, want het hangt van hun eigen positie en activiteiten af of zij deel willen uitmaken van verschillende onderzoeksgemeenschappen. Er is een kenmerkend verschil tussen de internationale en nationale neerlandistiek. De neerlandici die buiten de Lage Landen werkzaam zijn, zoeken voor hun onderwijs en onderzoek vanzelfsprekend aansluiting bij het culturele kader van hun omgeving en dat heeft invloed op hun onderzoeksvragen. In hun colleges zullen zij rekening houden met de culturele achtergrond van hun studenten en interdisciplinair werken. Maar het belangrijkste is dat zij zich in het land waar zij werkzaam zijn moeten legitimeren: voldoende studenten trekken, publiceren in de taal van het land, daar congressen bezoeken of organiseren en allianties smeden. De internationale neerlandistiek moet meer aandacht aan haar legitimatie besteden dan de nationale en dat bepaalt dus in grote mate haar toekomst.

Ik leg dat even verder uit. Om de positie van een discipline te analyseren, maakt Bruno Latour in *Pandora's Hope* (1999) gebruik van drie centrale begrippen die hij toepast op de context van wetenschap: het autonomiseringsproces van een discipline (‘autonomization’), de allianties (‘alliances’) en de publieke representatie (‘public representation’) (Latour, 1999, pp. 98-106). Mij gaat het om de laatste twee begrippen die voor het voortbestaan van een discipline van groot

² Eigen vertaling. In het origineel: ‘eine Forschungsgemeinschaft und ein Kommunikationszusammenhang von Wissenschaftlern und Gelehrten, der durch gemeinsame Problemstellungen und Forschungsmethoden und nicht zuletzt durch die Entstehung effektiver Mechanismen disziplinärer Kommunikation zusammengehalten wird.’

belang zijn. Allianties verwijzen naar de plaats van een vakgroep in de organisatie, de netwerken en de publicaties. Eerder al heb ik in ‘De neerlandistiek en de zoektocht naar Europa’ (2008) betoogd dat publieke representatie essentieel is voor het voortbestaan van de neerlandistiek in het buitenland. Het gaat daarbij

om de rol van wetenschap in de maatschappij, om het zelfbeeld en het wereldbeeld van een discipline en om het vertrouwen dat deze discipline krijgt. De lezingen en publicaties van neerlandici voor een groter publiek (zoals tekstedities, literatuurgeschiedenissen en woordenboeken) maken daar bijvoorbeeld deel van uit (Grave, 2008, p. 251).

Wat voor een hele discipline geldt, geldt ook voor de IVN, een vereniging die de belangen van de neerlandici – en dus van de neerlandistiek als discipline – in het buitenland behartigt. Slaagt de IVN erin, zo luidt een centrale vraag in deze studie, om voldoende steun bij de verantwoordelijke ministeries, ambtenaren, Taalunie, parlementsleden en particuliere fondsen voor de internationale neerlandistiek te vinden? Is de publieke representatie van de IVN op peil?

1.4. Centrum en periferie

Tot ver na het jaar 2000 wordt het begrip ‘extra muros’ voor de internationale neerlandistiek gebruikt, en voor de neerlandistiek in Nederland en Vlaanderen het begrip ‘intra muros’. Zoals blijkt uit de naam van het tijdschrift *Neerlandica Extra Muros* heeft de Werkcommissie in 1963 zelf voor deze naam gekozen. De begrippen zijn een katalysator voor een reeks binaire opposities die vooral in de postkoloniale theorie worden geanalyseerd, maar ook kunnen worden toegepast op de verhouding tussen de internationale en nationale neerlandistiek.

Thys verwijst naar de spanning tussen kolonisator en gekoloniseerde als hij betoogt dat de voorzitter van de IVN altijd een neerlandicus moet zijn die actief is in de internationale neerlandistiek, anders, zo waarschuwt hij, wordt de IVN een ‘voogdijvereniging’.³ Maar de denkbeelden van enkele neerlandici blijven lange tijd gekenmerkt door talrijke binaire opposities die naar het dominante centrum verwijzen, de nationale neerlandistiek: die is geciviliseerd, ontwikkeld, dominant, wit en zij heeft kennis die zij doorgeeft aan haar studenten, de neerlandici in de

³ Thys aan Rein Meijer, 5 maart 1975, Archief Thys, Ordner 23, Letterenhuis Antwerpen.

periferie, die minder ontwikkeld en onmondig zijn en uit de duisternis naar het licht geleid moeten worden.

Binaire opposities leiden tot een vereenvoudigd wereldbeeld, doordat de ruimte tussen de opposities verwaarloosd wordt (Ashcroft et al., 2007, pp. 18-21). Een van de vragen in deze studie luidt dan ook of neerlandici in binnen- en buitenland en de vertegenwoordigers van de instellingen die zich beroepshalve met de internationale neerlandistiek bezighouden, schatplichtig zijn aan deze opposities en of – en in welke mate – er vormen van verzet in de periferie bestaan. Anders geformuleerd: dringt het besef langzaam door dat er in het huis van de neerlandistiek vele kamers zijn?

1.5. Bronnen

Deze studie is gebaseerd op documenten in archieven en het materiaal in deze archieven heeft grotendeels mijn onderzoek bepaald. Het IVN Archief bestaat niet, leerde ik al snel. In het Letterenhuis (Antwerpen) staan 28 ordners van het Archief Thys, dat grotendeels documenten van de voorgeschiedenis van de Werkcommissie, van de Werkcommissie en de IVN tot 1977 bevat. Het betreft brieven van en aan neerlandici in binnen- en buitenland, van en aan ministeries en instellingen, fondsen, bestuursleden, jaarverslagen en verslagen van vakgroepen en regio's. In 1976 hebben Emiel Willekens en Ludo Simons van het AMVC (Archief en Museum voor het Vlaamse Cultuurleven) – het huidige Letterenhuis – het aanbod van het dagelijks bestuur van de IVN aangenomen om het materiaal van de IVN daar onder te brengen. Ook het materiaal dat de neerlandici uit het buitenland hebben afgestaan voor de tentoonstelling in het AMVC over de internationale neerlandistiek in het najaar van 1976 wordt daar bewaard.⁴ Dit beschouw ik als het Archief Thys, een aanduiding die het Letterenhuis zelf ook gebruikt. Het Archief Thys is het eerste deel van het Archief IVN.

Er is ook het een en ander verdwenen. Uit het Archief Thys blijkt dat niet alle correspondentie daarin is opgenomen. Verder heeft de IVN lange tijd een bibliotheek opgezet met boeken, tijdschriften en overdrukken van neerlandici uit de internationale neerlandistiek, de zogenaamde 'Centrale Verzameling'.

⁴ Het dagelijks bestuur van de IVN legt in 1977 het volgende vast: 'Het archief in het AMVC zal eigendom blijven van de IVN, zolang de IVN bestaat.' H. Moolenburgh-Ekkel, Verslag van de vergadering van het dagelijks bestuur op 11 november 1976, 6 januari 1977, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

De bibliotheek is een ‘kostbaar bezit’, schrijft Henny Moolenburgh-Ekkel, de administrateur van de IVN, in 1973 aan Thys.⁵ Deze bibliotheek is verdwenen. De lezingen werden tijdens de colloquia op band opgenomen. In 1970 zijn enkele banden en de bandrecorder tijdens een inbraak bij de Nuffic gestolen. De overige banden zijn zoek.⁶ Ten slotte is materiaal van Jalink verdwenen. Hij werkte thuis en bewaarde daar veel documenten van de Werkcommissie. Na zijn overlijden in 1972 stelt Moolenburgh vast dat zijn weduwe ‘alles wat haar niet interesseert’ heeft weggedaan.⁷

Uit het Archief Thys heb ik een selectie gemaakt van meer dan tienduizend documenten. Het archief in het Letterenhuis is een ‘actief’ archief: de documenten kunnen worden ingezien, gescand en gepubliceerd.

Het tweede deel van het IVN Archief bestaat uit documenten over de periode na 1976. Het was grotendeels samen met het Taalunie Archief opgeslagen in een depot in Kampen. Dit is een ‘passief’ archief, een gesloten opslagruimte, waar een onderzoeker niet kan werken.⁸ De verzending van het materiaal naar Den Haag, waar het kantoor van de IVN gevestigd is, was duur en het materiaal bleek verre van volledig te zijn. Het bestond uit dozen vol mappen en ordners, ongeordend en niet ontsloten materiaal. Niet alleen uit de periode na 1995 – e-mails namen de plaats in van brieven en ze werden vrijwel niet bewaard – bleek veel materiaal te ontbreken, maar ook uit de jaren 1976-1995. Teleurstellend is dat beide archieven weinig materiaal bevatten over de neerlandistiek in Indonesië, Suriname, de Verenigde Staten en Zuid-Afrika. Ook materiaal over de Zomercursussen ontbreekt grotendeels.

Dit betekent voor dit onderzoek dat ik allereerst geen chronologische geschiedenis heb kunnen schrijven. Ik heb een aantal beslissingen genomen: ik heb me grotendeels beperkt tot het materiaal uit het Archief Thys in het Letterenhuis en materiaal uit het tweede deel van het Archief IVN in Den Haag. In Antwerpen heb ik alles kunnen inzien, op het kantoor van de IVN in Den Haag door de privacywet niet. Dat geldt bijvoorbeeld voor de notulen van de IVN-bestuursvergaderingen uit de jaren na 2015. Verder heb ik veel interessante correspondentie gelezen die niet geschikt is voor publicatie. Een hoofdstuk

⁵ Moolenburgh aan Thys, 30 juli 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

⁶ Moolenburgh aan Thys, 4 december 1970, Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

⁷ Moolenburgh aan Thys, 27 september 1972 en 23 november 1972, Archief Thys, Ordner 17, Letterenhuis Antwerpen.

⁸ E-mail Tjits Roselaar aan Jaap Grave, 18 juli 2019. Met dank aan Marloes van Bergen, voormalig medewerker van de IVN, die zich herinnerde dat de Taalunie ‘ergens een extern archief heeft’, waar ook materiaal van de IVN is opgeslagen. Dat bleek uiteindelijk in Kampen te staan.

over de eenzaamheid van neerlandici in het buitenland heb ik daardoor niet geschreven. Het zal in dit boek duidelijk worden dat ik wel namen noem van personen die namens een organisatie of instelling corresponderen, maar in andere gevallen laat ik ze weg.

De ministeries in Nederland en België corresponderen ook met neerlandici in het buitenland. Deze moesten tegenover de ministeries verantwoorden wat zij met de subsidie van de ministeries hadden gedaan en hielden de ambtenaren op de hoogte van de ontwikkelingen van de vakgroep. Soms zijn daarvan ook sporen in het IVN Archief te vinden. Ik heb voor de Nederlandse kant van deze correspondentie een steekproef genomen in documenten van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen die in het Nationaal Archief (Den Haag) worden bewaard.⁹ Daaronder bevindt zich ook materiaal, grotendeels verslagen van activiteiten, colleges en aankoop van materiaal, dat tot de internationale neerlandistiek gerekend kan worden. Maar dit is eerder van belang voor onderzoekers die de geschiedenis van een vakgroep of van de neerlandistiek in een bepaald land willen schrijven. Het archief van Johan Fleerackers, van 1965-1977 kabinetschef van het departement Cultuur onder diverse Belgische ministers, die veel contact had met Thys, heb ik niet geraadpleegd. Het had mij ongetwijfeld meer inzicht gegeven in de beginperiode van de IVN en de opmaat tot de Taalunie, maar over die periode had ik voldoende materiaal. Het Taalunie Archief in de eerdergenoemde opslagplaats heb ik ook niet geraadpleegd. Dat had alleen al om financiële redenen niet gekund.

Verder heb ik de publicaties van de IVN bij het onderzoek betrokken: *Neerlandica Extra Muros*, *Dutch Studies*, *Internationale Neerlandistiek* en de *Handelingen* en programma's van de colloquia. Ook ander materiaal dat in de ordners en dozen van het Archief Thys en IVN Archief te vinden was, heb ik voor deze studie gebruikt. Dat zijn bijvoorbeeld krantenknipsels en brochures van de Taalunie.

⁹ Het ministerie heeft de volgende namen: ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen (tot 1965), ministerie van Onderwijs en Wetenschappen (1965-1994), ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen (1994-2003) en ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2003-heden).

1.6. Structuur

Uiteindelijk heb ik ervoor gekozen een chronologisch overzicht van de geschiedenis te geven als het materiaal dat mogelijk maakt en thematisch te werken als dat meer voor de hand ligt. In hoofdstuk twee beschrijf ik de jaren tot 1970, waarin Thys gegevens over de neerlandistiek verzamelt. In 1961 wordt de Werkcommissie opgericht en in 1970 uiteindelijk de IVN. Daarna volgt een analyse van de concurrentiestrijd tussen de Werkcommissie/IVN en de VNA, de Vereniging Nederlands voor Anderstaligen.

In hoofdstuk vier besteed ik aandacht aan de discussies over de kwalificatie van de neerlandicus die in het buitenland gaat doceren en de vraag luidt of hij alleen een goede neerlandicus moet zijn of, als hij bijvoorbeeld in Denemarken gaat doceren, ook veel van de Deense taal en cultuur moet weten. Vervolgens ga ik nader in op een onderwerp dat decennialang op de agenda van de Werkcommissie/IVN heeft gestaan, maar waarvoor nooit een oplossing is gevonden: de sociale positie en de pensioenen van de neerlandici in het buitenland. Daarna komt een dwarsdoorsnede van het jaar 1976, een keerpunt in het bestaan van de IVN. Thys treedt af, De Rooij volgt hem op.

In hoofdstuk zeven beschrijf ik de opvatting van de IVN-besturen over politieke gebeurtenissen. Het achtste hoofdstuk is gewijd aan de relatie tussen de Werkcommissie/IVN en de Sovjet-Unie, tot 1990 een van de meest gesloten landen onder de landen met vakgroepen Nederlands.

In enkele korte biografische hoofdstukken focus ik op IVN-leden of werknemers die op de een of andere manier een bijzondere rol in de vroege jaren van de vereniging hebben gespeeld. In het hoofdstuk over het jaar 2009 beschrijf ik de recente veranderingen die in de neerlandistiek plaatsvinden en het optimisme bij het IVN-bestuur.

Daarop volgen twee hoofdstukken over tijdschriften en publicaties van de IVN. Eerst ga ik in op de verandering van *Neerlandica Extra Muros* (NEM) naar *Internationale Neerlandistiek* (IN), daarna op reeksen, jaarboeken en websites. In hoofdstuk dertien analyseer ik de relatie tussen de Subcommissie (een voorloper van de Taalunie), de Taalunie en de IVN. Ik sluit af met een samenvatting en enkele opvattingen over de toekomst van de IVN.

1.7. Dankzegging

Mijn dank gaat allereerst uit naar Lut Missinne, mijn collega aan de Universiteit Münster, medeaanvrager van dit project, de Universiteit Münster, de Taalunie die dit project grotendeels heeft gefinancierd, het Algemeen-Nederlands Verbond dat ook heeft bijgedragen aan de financiering, Daniëlle Palmans van het Letterenhuis in Antwerpen die tijdens de pandemie veel materiaal voor mij heeft gescand, Iris van Erve, directeur van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Anne Renzel (Universiteit Münster) voor de grafiek en andere werkzaamheden, de anonieme reviewers en mijn mederedacteuren van de *Lage Landen Studies* voor hun zinvolle opmerkingen, Jacqueline Balteau, Marc le Clercq, Jozef Deleu, Ralf Grüttemeier, Theo Janssen, Barbara Kalla, Margriet Koen, Marja Kristel, Henriette Louwerse, Sjors van Ooij, Jan Pekelder, Jan Renkema, Tjits Roselaar, Karlijn Waterman en Jos Wilmots, die mij van materiaal hebben voorzien en mijn vragen hebben beantwoord.

2. VAN WERKCOMMISSIE TOT INTERNATIONALE VERENIGING VOOR NEDERLANDISTIEK

‘De belangstelling van de openbare besturen
voor de representatie van onze taal in de wereld
is zeer toegenomen en zij loopt parallel
met de officiële erkenning die onze taal
in het kader van de Europese Gemeenschap heeft gekregen.’
(Walter Thys, december 1969)¹

In dit hoofdstuk volgt een chronologisch overzicht van de Werkcommissie, de voorloper van de IVN in de jaren 1961-1970. Daarbij gaat het om de voorbereidingen van Walter Thys, die in de jaren vijftig van de vorige eeuw gegevens verzamelde over de internationale neerlandistiek, de eerste colloquia, het tijdschrift *Neerlandica Extra Muros* (*NEM*), de publicaties van de Werkcommissie en andere plannen, de besprekingen met de ministeries in Nederland en België tot de oprichting van de IVN in 1970.

2.1. Thys reist

Thys stuurt al vanaf 1953 – het jaar waarin hij lector in Rijsel werd – brieven naar collega’s in het buitenland waarin hij vraagt naar de status van het vak Nederlands aan de universiteit en naar de werkzaamheden van de docenten. Hij legt een ‘fichestelsel’ aan en wil de gegevens publiceren onder de titel ‘Nederlandse leerstoelen en lectoraten in het buitenland’. Het is zijn doel aan de hand van deze informatie een netwerk van neerlandici op te zetten, structuren te vormen, bijeenkomsten te beleggen en uiteindelijk een vereniging op te richten. Die vereniging zou er in 1970 uiteindelijk komen, sneller dan gepland doordat er, zoals duidelijk zal worden, plotseling een concurrerende vereniging actief is.

¹ Thys, Het Nederlands aan buitenlandse universiteiten, december 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

Thys heeft tijdens zijn verblijf in en reizen door Duitsland, Italië, Scandinavië en de Verenigde Staten (hij had in 1954-1955 een Fulbright-beurs voor Vergelijkende Literatuurwetenschap in Yale en Harvard) al veel gegevens verzameld en neemt onder meer contact op met Nederlandse en Vlaamse instanties en collega's, met J.J. Oversteegen van de Stichting ter Bevordering van de Vertaling van Nederlands Letterkundig Werk en met lectoren in het buitenland. Hij legt hun een aantal vragen voor.² Daaruit blijkt dat hij belangstelling heeft voor heden en verleden van de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten, voor de namen van lectoren, hun academische achtergrond en publicaties, lesboeken in de taal van het land, werkbezoeken aan Nederland of Vlaanderen van academici en studenten, de financiering van de vakgroep of de lector, de bibliotheek, kranten, tijdschriften en boeken, studentenaantallen, eventuele dissertaties, activiteiten (tentoonstellingen, lezingen, gastcolleges) en de status van het vak. Uit de antwoorden wordt duidelijk dat culturele akkoorden lectoraten mogelijk hebben gemaakt, het Nederlandse Prins Bernhard Fonds (het huidige Prins Bernhard Cultuurfonds) en de ministeries van België en Nederland soms financiële steun aan docentschappen geven en de Belgische overheid boeken stuurt, de Nederlandse overheid geld, de Nederlandse uitgeverijen soms ook boeken zenden, en dat lectoraten tijdschriften, weekbladen en dagbladen uit Nederland en Vlaanderen ontvangen.

Ook in Nederlandstalige tijdschriften verschijnen bijdragen over de neerlandistiek in het buitenland. Pierre Brachin, neerlandicus te Parijs, publiceert in het tijdschrift *De Vlaamse Gids* een artikel over de neerlandistiek in Frankrijk, Reinder P. Meijer, neerlandicus in Australië, hetzelfde over de neerlandistiek in Melbourne (Brachin, 1955, pp. 193-203; Meijer, 1956, pp. 120-124). Hoewel er geen 'octrooiraad voor ideeën' bestaat, vindt Thys die publicaties niet prettig en hij informeert bij Jan Schepens, de redactiesecretaris van het tijdschrift, of er plannen zijn voor een serie van dergelijke artikelen, want dat zou zijn eigen publicatie overbodig maken.³ Schepens kan Thys vanzelfsprekend niets garanderen.

² Thys aan Ulrich Huber Noodt, 17 maart 1954, lector in Zürich en Bazel; Thys aan J. Plessen, Straatsburg; Thys aan J.J. Lub te Madrid en Thys aan S.A. Mironow in Moskou, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

³ Thys aan redactiesecretaris *De Vlaamse Gids*, 24 juli 1956, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

2.2. Thys houdt lezingen

Thys begint ook lezingen te geven over de neerlandistiek in het buitenland. De Nederlandse taalkundige P.C. Paardekooper vraagt hem naar een exemplaar van een ervan, die eventueel geschikt zou zijn voor publicatie in *Onze Taal*. Hij wil ook graag een adressenbestand van docentschappen van Thys, want dat van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen is gedateerd. Er verschijnt de laatste tijd meer over de internationale neerlandistiek, merkt Paardekooper op, en hij vervolgt: ‘het werd tijd: Nederland was té lang onverschillig gebleven.’⁴ Paardekoopers vraag betreft Thys’ lezing op 21 december 1957 voor de Bond der Germanisten in de Akademiesaal te Gent. Ook de heer Marien, gezantschapssecretaris van het ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel vraagt om een exemplaar. Vervolgens krijgt Thys een uitnodiging van de ambassade van de Verenigde Staten om in Brussel een lezing te komen geven over ‘Dutch and Flemish Studies in the U.S.’ Dat is een aanleiding voor hem om opnieuw een aantal brieven te sturen naar Amerikaanse universiteiten met de vraag naar de status van het Nederlands.

Ook heeft Thys contact opgenomen met de Nuffic, de Stichting voor Internationale Samenwerking der Nederlandse Universiteiten en Hogescholen in Den Haag. G. van den Steenhoven, een van de medewerkers van de Nuffic, is buitengewoon voortvarend door Thys, die nog bij zijn moeder in Antwerpen woont, thuis te bezoeken, door voor een uitgebreide publicatie van zijn artikel te zorgen, door hem uit te nodigen naar Den Haag en aan te bieden de reiskosten te vergoeden. Thys gaat op 8 april 1960 naar de Nuffic en kort daarna schrijft hij Frans Thomassen (1910-1983), hoofd van de Afdeling Voorlichting en Documentatie en redacteur van het Nuffic-bulletin: ‘Wij hadden, geloof ik, een zeer vruchtbaar gesprek, en ik hoop inderdaad dat wij goed zullen kunnen samenwerken.’⁵ Thys’ artikel in *Higher Education and Research in the Netherlands* hoeft niet te worden ingekort, wel aangepast (de lezing wordt een artikel), verschijnt in vier talen (Engels, Frans, Duits en Spaans) en Van den Steenhoven vraagt of er een verkorte vorm in het maandblad *Universiteit en Hogeschool* mag verschijnen. Het is teleurstellend dat Thys’ artikel ‘bijzonder weinig reacties’ teweegbrengt, schrijft Thomassen hem. Het wordt ook aan neerlandici in Nederland verstuurd – van wie niemand bij de Nuffic heeft gereageerd. Thomassen steunt Thys’ plan om alle gegevens over de neerlandistiek in het

⁴ Paardekooper aan Thys, 10 januari 1958, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

⁵ Thys aan Thomassen, 18 april 1960, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

buitenland te publiceren en een conferentie te organiseren.⁶ Ook de ambassades nemen contact op met neerlandici in hun land en verzamelen gegevens.⁷

2.3. Voorbereidingen voor het Eerste Colloquium Neerlandicum

Thys schrijft – op briefpapier van de Nuffic – in maart 1961 een brief aan zijn collega's in het buitenland. Daarin verwijst hij naar zijn tekst in de brochure van de Nuffic, die zij inmiddels hebben gekregen. Hij merkt op dat de neerlandistiek in het buitenland anders is dan die in 'het moederland' en benoemt een aantal gemeenschappelijke problemen die zij hebben: de didactiek, hun 'administratief en financieel statuut' en de 'betrekkingen tussen ons en de centrale besturen in Nederland en België'. Hij schrijft dat er behoefte is aan een lijst 'met onze namen en adressen' en informatie over de organisatie van studiereizen voor docenten en studenten. Verder verwijst hij naar de eerste bijeenkomst van hoogleraren en lectoren uit het buitenland die op 4 en 5 september 1961 op de Nuffic in Den Haag zal plaatsvinden. Hij vraagt ook uitdrukkelijk of de deelnemers een 'referaat' over het Nederlands in hun land van herkomst willen houden. Daarbij denkt hij in eerste instantie aan mannen, want hij voegt eraan toe dat 'Uw echtgenote ook van harte welkom is': 'Voor de dames wordt een afzonderlijk en zo aantrekkelijk mogelijk programma uitgewerkt.'⁸

Thys en Thomassen hebben elkaar gevonden. De ontwikkelingen gaan razendsnel. Het adres van de te vormen Werkcommissie staat ook vast en zou lange tijd hetzelfde blijven: Molenstraat 27, Den Haag. Thomassen werd penningmeester van de Werkcommissie. Hij was van 1958-1976 werkzaam bij de Nuffic, die toentertijd in het Oude Hof, het huidige Paleis Noordeinde, in Den Haag gevestigd was. Van daaruit wordt de correspondentie verzorgd. Thomassen was actief in de Partij van de Arbeid, zijn broer Wim was van 1965-1974 burgemeester van Rotterdam, maar uit de correspondentie blijkt niet dat Thomassen voor de IVN gebruik heeft gemaakt van zijn contacten met politieke partijen.

⁶ Thomassen aan Thys, 28 januari 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

⁷ A.C. Gewin-Salm aan Nuffic, 9 oktober 1960, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

⁸ Thys, ontwerpbrief aan neerlandici in het buitenland, maart 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

Johan Fleerackers, secretaris van de Kultuurraad voor Vlaanderen, een vereniging die streefde naar meer culturele autonomie voor Vlaanderen, neemt ook contact op met Thys. Naar aanleiding van Thys' eerdere lezing over de neerlandistiek in het buitenland had hij ook het voornemen een aantal mensen te vragen een bijdrage te schrijven voor *Neerlandia*, het tijdschrift van het Algemeen-Nederlands Verbond (ANV). Hij steunt Thys' visie: 'Het uitmuntende en vruchtbare werk dat door vele neerlandici in het buitenland wordt gepresteerd verdient terecht veel meer aandacht én steun én aanmoediging vanwege het "moederland". Wat verrichten andere kultuurlanden niet ten voordele van hun culturele uitstraling in de vreemden?'⁹

De Nuffic neemt voor het Eerste Colloquium logies en pension voor haar rekening. Reissubsidie voor deelnemers uit de Verenigde Staten (Walter Lagerwey), Zuid-Afrika en Australië (Jacob Smit en Meijer) kan zij niet betalen. Thys neemt contact op met politici en hoge ambtenaren van de Belgische en Nederlandse ministeries, onder anderen met Eke Talsma die tot ver in de jaren tachtig contactpersoon van het Nederlandse ministerie van Onderwijs (Kunsten) en Wetenschappen blijft en met vertegenwoordigers van culturele instellingen, onder anderen met Gerrit Borgers van het Letterkundig Museum en Documentatiecentrum (het huidige Literatuurmuseum) in Den Haag. In zijn brieven verwijst Thys allereerst naar zijn artikel in het bulletin van de Nuffic, vervolgens naar het congres en het programma.

De Werkcommissie heeft behoefte aan een informatiebulletin. In Rijsel begint Thys in 1961 met een 'Cours de Néerlandais', een 'gestencild bulletin', 'waarin de belangrijkste activiteiten van het lectoraat (aanwinsten van de bibliotheek, prestaties van de studenten, reisbeurzen, enz.) worden medegedeeld'.¹⁰ Dat is het voorbeeld voor het tijdschrift *Neerlandica Extra Muros (NEM)*, dat vanaf 1963 zal gaan verschijnen. Ook hierover heeft Thys al contact opgenomen met Fleerackers.¹¹ Voor de eerste bijeenkomst plant Thys een slotdiner, zoals dat nog altijd bij colloquia plaatsvindt. Er waren in 1961 ook letterkundigen bij het diner aanwezig, al verwacht Thys dat de uitwisseling met hoogleraren nuttiger zal zijn dan die met dichters en critici. In een brief aan het ministerie noemt hij de namen Garnt Stuiveling, Willem Asselbergs en Klaas Heeroma. De meeste van die hoogleraren kent hij persoonlijk. Verder wil hij graag dat er uitnodigingen aan dag- en weekbladen en de Belgische ambassade in Den Haag worden gestuurd.

⁹ Fleerackers aan Thys, 17 augustus 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁰ Thys aan Sadi de Gorter, 3 augustus 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

¹¹ Fleerackers aan Thys, 17 augustus 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

Ook Jalink is betrokken bij de voorbereidingen: hij vertegenwoordigt het ‘oostelijke randgebied’, zoals Thys dat noemt. Jalink wordt secretaris van de Werkcommissie. Hij is sinds 1949 – en tot 1961 – lector Nederlands aan de universiteit van Bonn en de Nederlandse ambassade in Duitsland heeft hem gevraagd een overzicht van de geschiedenis van de neerlandistiek in Duitsland te schrijven. Dat er met Thys en Jalink twee neerlandici bij de oprichting betrokken waren die werkzaam zijn in het Franse en Duitse taalgebied, is geen toeval: voor de verspreiding van de Nederlandse cultuur zijn dit de belangrijkste taalgebieden. Maar hun karakter, leeftijdsverschil, verloop van hun carrière en hun ambities zouden hun samenwerking bemoeilijken.

Jalink is tijdens het colloquium een van de voorzitters van een sessie. De ‘keuze van voorzitters was nogal delicaat,’ schrijft Thys in een brief aan Thomassen en mocht Gerhart Worgt uit Leipzig ooit vragen waarom Jalink en niet hij dit taalgebied vertegenwoordigt, dan kan hij verwijzen naar Jalinks verdiensten.¹² H.D. Jalink-Wesle, Jalinks echtgenote, zal het damesprogramma leiden en Jalink zal met Thomassen nog een aantal zaken bespreken.¹³ Hij heeft voor mogelijke deelnemers de namen van Paardekooper, M.C. van den Toorn en nog enkele mensen uit zijn Duitse netwerk genoemd, onder wie de cultuurattaché aan de Nederlandse ambassade te Bonn die zich heeft ingezet voor de bijeenkomsten van neerlandici in het Duitse taalgebied.¹⁴ Paardekooper adviseert Thys ook contact met radio en televisie op te nemen en hoopt dat er op die manier druk op het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen kan worden uitgeoefend, meer bepaald ‘op de begrotingscommissie,’ voegt hij eraan toe, ‘om meer geld te besteden aan het Nederlandse onderwijs in het buitenland.’¹⁵ Paardekooper heeft, ook omdat hij in België werkzaam is, veel belangstelling voor de neerlandistiek in het buitenland en hij wenst Thys in de voor hem kenmerkende spelling veel succes: ‘van harte het allerbeste voor je persoon, je werk en in het bijzonder je kollokwium’.¹⁶

Het Eerste Colloquium bestaat uit de onderdelen die Thys heeft gewenst. Er nemen achttien mensen deel, onder wie neerlandici uit Zuid-Afrika, de Verenigde Staten, Tsjechoslowakije en de Bondsrepubliek Duitsland. Op het Colloquium blijkt er behoefte te bestaan aan een literatuurgeschiedenis in de taal

¹² Thys aan Thomassen, 19 augustus 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

¹³ Jalink aan Thys, 22 augustus 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁴ Thomassen aan Thys, 23 augustus 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁵ Paardekooper aan Thys, 2 september 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁶ Paardekooper aan Thys, 2 september 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

van de verschillende landen, aan woordenboeken en aan lesmateriaal. Jo Cals, de Nederlandse minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, zit het diner op 4 september 1961 voor en hij zegt ‘ruime ondersteuning’ voor het werk van de neerlandici in het buitenland toe. Ook is er een receptie op zijn ministerie die wordt bijgewoond door Asselbergs, Nico Donkersloot, Heeroma, Piet Minderaa, W.A.P. Smit en Toon Weynen, neerlandici aan universiteiten in Nederland, terwijl ook de letterkundigen Victor van Vriesland, Jos Panhuysen en Gabriël Smit aanwezig zijn.¹⁷

Thomassen laat weten dat hij buitengewoon tevreden is over de samenwerking met Thys en over het colloquium. Hij is bezig de referaten van de deelnemers te verzamelen en te bundelen. De naam voor de groep neerlandici in het buitenland is ook al bekend: men gaat door als ‘Werkcommissie’, die een ‘verslag’ of ‘handelingen’ zullen publiceren. Hij vindt Thys’ persconferentie heel geslaagd en stuurt later enkele krantenartikelen.¹⁸ De toespraak van J.H. Wesselings, secretaris-generaal op het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, verschijnt op 23 september 1961 in het weekblad *O.K.W. Mededelingen*. Daarin noemt hij de neerlandistiek ‘een uiterst belangrijk stuk Nederlandse representatie in het buitenland’. Voor veel Nederlanders zal het een ‘openbaring’ zijn dat er op zoveel plaatsen in de wereld Nederlands gedoceerd wordt.

Deze uitspraak uit 1961 zal in soortgelijke bewoordingen voortdurend in de pers terugkomen als de internationale neerlandistiek voor een colloquium in het Nederlandse taalgebied bijeenkomt. Voortdurend en tot vervelens toe, want om de drie jaar schrijven journalisten met een mengeling van verbazing en bevreemding over het verschijnsel dat er in het buitenland neerlandistiek wordt gedoceerd en dat er vakgroepen zijn met meer studenten dan die in Nederland en België.

2.4. Het ministerie – E. Talsma

De juriste Eke Talsma – in de correspondentie en ambtelijke stukken mej. E. Talsma – is de contactpersoon voor de Werkcommissie en vanaf 1970 voor de IVN bij het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in Nederland. Daar werkt zij op de afdeling Internationale (soms ‘Buitenlandse’ genoemd)

¹⁷ Thys aan Kees Middelhof, 12 september 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁸ Thomassen aan Thys, 6 september 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

Betrekkingen en net als de Werkcommissie legt zij lijsten aan van docenten in het buitenland, zorgt voor de financiering en probeert invloed uit te oefenen op de benoemingen. Het is merkwaardig dat er op het ministerie geen plannen zijn ontwikkeld om in navolging van andere landen instituten of organisaties – denk aan de British Council, de Alliance Française, het Goethe-Institut of de DAAD (Deutscher Akademischer Austauschdienst) – in het buitenland op te zetten en er geen pogingen ondernomen zijn om de positie van docenten in de internationale neerlandistiek sterker te steunen of een platform te creëren waar de docenten ervaringen konden uitwisselen. Dat zal ongetwijfeld financiële redenen hebben gehad maar het heeft, zoals zal blijken, ook te maken met het gebrek aan waardering en belangstelling van Nederlandse politici en ambtenaren voor de Nederlandse taal en cultuur in het buitenland.

Over de rol van Talsma – en dus het ministerie – bestaan enkele misverstanden. J.W. de Vries, die docent was in Jakarta en later aan de universiteit van Leiden, schrijft bijvoorbeeld in zijn necrologie over Talsma het volgende: ‘Ze stond aan de wieg van de zogeheten ‘Werkcommissie’, de voorloper van de IVN.’ Dat is onjuist. Met de oprichting van de Werkcommissie en de IVN had zij slechts zijdelings te maken. Ze heeft de Werkcommissie en de IVN gevolgd, heel vaak gesteund, maar uit de correspondentie blijkt niet dat ze impulsen heeft gegeven. Het zal nog duidelijk worden dat de samenwerking tussen het ministerie en de Werkcommissie en later de IVN bij tijd en wijle buitengewoon stroef verliep. Wel klopt het dat zij vanaf 1961 aanwezig is bij alle colloquia en bij veel bestuursvergaderingen van de Werkcommissie en de IVN. De Vries schrijft verder: ‘Iedere Nederlander die onze taal en cultuur in het buitenland ging onderwijzen, diende zich eerst bij haar te melden, om voorgelicht te worden, ook wel om gekeurd te worden, want ze had zo haar ideeën over wie wel en niet geschikt was als cultuurdrager in het buitenland.’ Dit gold echter alleen voor benoemingen die onder de culturele akkoorden vielen. Het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen en de Werkcommissie en de IVN hebben weliswaar geprobeerd invloed te nemen op de benoemingen van neerlandici in het buitenland, maar doordat het ministerie – anders dan bijvoorbeeld de Duitse DAAD – het salaris van de betreffende docenten slechts in bijzondere gevallen betaalt, kan ze alleen advies uitbrengen. Talsma had grote kennis van zaken, schrijft De Vries ten slotte, was buitengewoon zuinig, maar de neerlandistiek ging haar ‘ter harte’ (De Vries, 1994, p. 72).

De relatie tussen Thys – en de Werkcommissie en IVN – en Talsma was moeizaam. Veel later, in een vertrouwelijke brief aan haar uit 1974, doet Thys een ‘verzoek’: ‘Ik zou U [...] willen vragen om in de toekomst wat positiever, en als dat

echt niet kan, althans wat onbevangener en objectiever tegenover het werk van de IVN te staan. Het schijnt mij toe dat wij in Uw ogen zo zelden iets doen wat U goed en geslaagd voorkomt.’ Een kleine groep mensen zet zich, vervolgt Thys, belangeloos voor de internationale neerlandistiek in en de IVN krijgt het gevoel dat het allemaal niet zoveel voorstelt, ‘dat we een privé-vereniging zijn, dat we ons bemoeien met zaken die ons niet aangaan en dat de ministeries het allemaal zoveel beter en efficiënter zouden kunnen doen [...]’. Dat is niet alleen onrechtvaardig, aldus Thys, maar ook onjuist. Hij heeft zich voorgenomen, om zich

in de toekomst krachtig tegen deze hier en daar zich manifesterende mentaliteit te verzetten, net zoals ik me ook meen te moeten verzetten tegen de opvatting dat neerlandistiek in het buitenland maar een tweedehandsneerlandistiek zou zijn, dat Nederlands in het binnenland doceren pas volwaardig hoger onderwijs is.¹⁹

Thys bijt van zich af en dat zal in de geschiedenis van de IVN nog veel vaker gebeuren, niet alleen door hem maar ook door de andere voorzitters. De IVN blijft vanuit de visie van de overheden en de instellingen die deze creëren – Subcommissie of Nederlandse Taalunie – al te vaak een vereniging die met argwaan wordt bekeken en er worden, zoals zal blijken, steeds opnieuw pogingen ondernomen haar taken over te nemen.

2.5. De Werkcommissie als ‘krachtcentrum’

Tijdens de vergadering op het Eerste Colloquium is besloten dat er een werkgroep wordt opgericht. Thys schrijft daarover in een ontwerprapport:

Was het de deining ontstaan uit de vergadering die wij aan onze eigen positie hadden gewijd, ofwel het machtige voorbeeld van onze zuiderburen [de Franse federatie voor docenten Frans in het buitenland, waarnaar Thys niet alleen hier, maar ook elders verwijst. Zij hebben Thys van veel materiaal voorzien dat hij voor de opzet van de Werkgroep heeft gebruikt], alle deelnemers aan dit eerste Colloquium waren het nog vóór het einde van ons samenzijn erover eens dat er iets blijvends uit dit eerste contact diende voort te komen, een min of meer bestendig lichaam dat 1° de resultaten van dit

¹⁹ Thys aan Talsma, 21 oktober 1974, Archief Thys, Ordner 22, Letterenhuis Antwerpen.

eerste Colloquium zou vastleggen, 2° uit naam van al de collega's stappen zou aanwenden en voorstellen zou doen ter oplossing van de gestelde problemen, 3° de voorbereiding ter hand zou nemen van een publicatie, gewijd aan de studie van het Nederlands in het buitenland, 4° het volgende Colloquium zou voorbereiden. Zo werd tijdens de vergaderingen van 5 september in het leven geroepen, de 'Werkgroep van Hoogleraren en lectoren in de Neerlandistiek aan buitenlandse Universiteiten.'

De samenstelling van deze allereerste Werkcommissie was als volgt: Thys, Thomassen, Jalink (voorheen Bonn), Brachin (Parijs), Ludwig Erich Schmitt (Marburg), J.Z. Uys (voorheen Natal), Geerte de Vries (Kopenhagen) en Theodoor Weevers (Londen). De eerste vergadering vindt plaats op 23 en 24 november 1961, waarbij Jalink, Thomassen, Thys en Uys aanwezig zijn. Thys is verbaasd over de naam 'Werkcommissie'. Hij dacht dat 'Werkgroep' afgesproken was, want 'er zijn al zoveel commissies'. Bovendien kan men 'onder "Werkgroep" zowel ons comité van acht verstaan als de hele gemeenschap van Neerlandisten in het buitenland en dat vond ik juist sympathiek'.²⁰

Op 16 november 1961 schrijft Jalink een brief aan Thys met het voorstel voor een vergaderdatum. Hij heeft overleg gevoerd met Thomassen en wil zo spoedig mogelijk het rapport dat de Werkcommissie heeft opgesteld, uitwerken en naar het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in Den Haag sturen en ook het tijdschrift *Neerlandia* wil graag een artikel over de Werkcommissie.²¹ Thomassen neemt eveneens contact op met Thys over deze kwestie: hij is gebeld door Talsma die op een verslag wacht en er haar verbazing over heeft uitgesproken dat de Nuffic er niet voor heeft gezorgd. Het ministerie is van mening dat de Nuffic als het secretariaat van de commissie fungeert en een verslag zou opmaken.²²

De Werkcommissie heeft een vragenlijst opgesteld voor de docenten Nederlands in het buitenland, waarin de betreffende docent informatie over onder andere zichzelf en de geschiedenis en status van de vakgroep of het docentschap of lectoraat Nederlands, de bibliotheek, leerboeken, woordenboeken, literatuurgeschiedenissen, eventuele steun, het netwerk in eigen land en in het Nederlandse taalgebied, beurzen en uitwisseling aan de universiteit kan invullen, een lijst met vragen, kortom, die Thys eerder ook al

²⁰ Thys aan Jalink, 31 december 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

²¹ Jalink aan Thys, 16 november 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

²² Thomassen aan Thys, 17 november 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

rond had gestuurd. Eind 1961 beschikt de Werkcommissie over eigen briefpapier, waarop het adres van de Nuffic en de namen van de bestuursleden alfabetisch staan: Brachin, Jalink (secretaris), Schmitt, Thomassen (vertegenwoordiger van de Nuffic), Thys (voorzitter), Uys, De Vries en Weevers. Naar aanleiding van een brief van Heeroma wordt het begrip 'Neerlandicus' vervangen door 'Neerlandist'.²³ Een doel van de Werkcommissie is de opzet van een bibliotheek: alle docenten wordt gevraagd of zij hun publicaties willen sturen, die vervolgens centraal verzameld zullen worden en uitgeleend kunnen worden. Die bibliotheek is jarenlang uitgebreid maar is inmiddels verdwenen.

Jalink benadrukt zijn visie op de Werkcommissie in kernachtige bewoordingen: 'Onze werkcommissie wil toch in de eerste plaats een krachtcentrum worden.' Hij bedoelt daarmee dat daar mensen bijeenkomen en van gedachten wisselen die ook al in diverse taalgebieden overleg hebben.²⁴

2.6. De Gemengde Technische Commissie en de internationale neerlandistiek

De oprichting van de Werkcommissie en de activiteiten die ze ontplooit, betekent niet dat de ministeries in België en Nederland geen aandacht hebben voor de neerlandistiek in het buitenland. De Gemengde Technische Commissie voor de uitvoering van het Nederlands-Belgisch Cultureel Verdrag waarin ook vertegenwoordigers van de media en universiteiten zitting hadden, komt bijvoorbeeld in 1962 voor de 38ste keer bijeen. In de notulen is het volgende opgenomen:

Ook de positie van de Nederlandse taal in het Europa van morgen, met name bijvoorbeeld in de Europese gemeenschappen, is door de commissie diepgaand onderzocht. De gemeenschappelijke verantwoordelijkheid van de beide regeringen voor de Nederlandse taal en cultuur brengt mee, dat ook op dit punt een zo nauw mogelijk samengaan tussen beide landen moet worden nagestreefd. Voorts is gesproken over de gezamenlijke behartiging van belangen als leerstoelen voor Neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten

²³ Jalink aan Thys, 21 december 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

²⁴ Er zijn ook al vier conferenties van Nederlandse lectoren in Duitsland geweest. Jalink aan Thys, 21 december 1961, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen. Later blijkt dat de neerlandici in Engeland en Italië ook al enkele keren bijeen zijn gekomen. Jalink aan Thys, 6 november 1962, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

[...]. Op het gebied van de wetenschapsbeoefening, het onderwijs en de schone kunsten zullen de gebruikelijke uitwisselingen van hoogleraren, studio-beurzen, studentenreizen, vakantiecursussen, congressen, musici etc. worden voortgezet.²⁵

Door impulsen van de Werkcommissie worden de ministeries actiever. G. Verecken, adviseur-dienstchef van het Belgische ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur, reageert bijvoorbeeld op een brief van Thys. Thys' initiatief is al voor de vergadering van de Technische Commissie besproken, schrijft hij. Bovendien zullen Nederland en België samenwerken bij het versturen van documentatiemateriaal aan de buitenlandse lectoraten. De ministeries in beide landen beschikken over verschillende en onvolledige adressenlijsten en daarom vraagt Verecken Thys om een actuele lijst. Ook is er een positief besluit genomen over de financiering van een volgend colloquium van de Werkcommissie.²⁶

Bovendien ondersteunt het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen verschillende afdelingen Nederlands in het buitenland al enkele jaren met fl. 250 per jaar voor de aankoop van boeken. De betreffende docent moet wel zelf een aanvraag indienen en het ministerie wil deze regeling liever niet bekendmaken. Als het rapport over het Eerste Colloquium in 1961 gedrukt is, wordt het samen met een lijst van namen van neerlandici binnen en buiten het Nederlandse taalgebied en een lijst met uitgevers van studieboeken in Nederland en Vlaanderen naar de docenten gestuurd.

2.7. Rivaliteit en samenwerking tussen België en Nederland

Rivaliteit tussen België en Nederland is er vanaf het begin. Tussen ministeries, tussen Thys en zijn Nederlandse collega's in de Werkcommissie. Op alle terreinen is er rivaliteit: soms gaat het om de subsidiering van congressen, dan over de

²⁵ Persbulletin 936, bericht 44/62, ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, 26 januari 1962, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

²⁶ Verecken aan Thys, 16 februari 1962, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

vestiging van de Werkcommissie/IVN en een andere keer over de herkomst van lectoren of docenten. Toch wordt er vooral goed samengewerkt.

Doordat de Werkcommissie/IVN een Vlaams-Nederlands samenwerkingsverband is, kunnen ambtenaren van het ene land soms lichtjes onder druk worden gezet door te wijzen op de royale steun van ambtenaren uit het andere land. Een voorbeeld: Thys krijgt een brief van R.A. Van Elslande, de Belgische minister van Cultuur en adjunct voor Nationale Opvoeding, die hem uitnodigt voor een gesprek over de Werkcommissie en het colloquium.²⁷ Na dat gesprek op 4 juni 1962 stuurt Thys hem een brief met doorslagen van zijn brieven aan het ministerie waaruit blijkt dat hij ook de Belgische overheid bij de voorbereidingen van het colloquium heeft proberen te betrekken. Met de zin 'Het zij mij vergund erop te wijzen dat er in Nederland (meer dan in Vlaanderen overigens) zeer veel waardering bestaat voor het door een Vlaming genomen initiatief in deze zo belangrijke sector der cultuurverspreiding' laat hij zien wat Nederlandse ambtenaren voor de Werkcommissie doen. Ook voegt hij bij zijn antwoordbrief de tekst van de toespraak bij, die de secretaris-generaal van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen tijdens het colloquium in 1961 heeft gehouden.²⁸

Kort daarna worden Jalink, Thys en Thomassen uitgenodigd door Bernard de Hoog, chef van de afdeling Buitenlandse Betrekkingen van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, om 'naar Den Haag te komen voor een onderhoud met het oog op een permanent overleg' tussen de Technische Commissie van het Nederlands-Belgisch Cultureel Akkoord, waarvoor ook de letterkundige François Closset uit Brussel is uitgenodigd. De bespreking vindt plaats op 3 juli 1961.²⁹ Thys stelt zijn collega's voor dat zij vooraf op het ministerie bijeenkomen om een gezamenlijk standpunt te bepalen over de verschillende kwesties die ter sprake zullen komen (en ook zijn gekomen): het betreft de resoluties van het colloquium, waaronder de pensioenregelingen en de vraag naar de juridische en financiële status van docenten met een Nederlandse of Belgische nationaliteit die terugkeren naar hun land van herkomst. Omdat over dat onderwerp informatie ontbreekt, ontvangen de docenten een brief van de Werkcommissie waarin wordt gevraagd of zij gedetailleerde inlichtingen over hun situatie willen sturen, opdat de Werkcommissie kan bemiddelen. Thys beseft dat

²⁷ Van Elslande aan Thys, 17 mei 1962, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

²⁸ Thys aan Van Elslande, 12 juni 1962, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

²⁹ Thys aan De Hoog, 14 juni 1962; De Hoog aan Thys, 25 juni 1962, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

het om een ‘moeilijke en gecompliceerde materie’ gaat, maar het is het doel ‘met voortvarendheid naar betere regelingen te streven’.³⁰ Deze kwestie zal, zoals zal blijken, op de agenda blijven staan en nooit worden opgelost.

Verder heeft Thys contact opgenomen met de conservator van het AMVC in Antwerpen dat bereid is een reizende tentoonstelling te maken over de Vlaamse literatuur. De financiële kant, schrijft Thys aan Thomassen, is lastig, want als Vlaanderen subsidie geeft, zal Wallonië hetzelfde deel vragen. Ook wordt de Werkcommissie voor het eerst in de Rijksbegroting vermeld.³¹ Maar als België investeert, doet Nederland het ook. Jalink neemt contact op met Borgers van het Letterkundig Museum in Den Haag. Borgers zal een commissie samenstellen die de objecten zal selecteren.³² Naast al dit overleg blijft Thys investeren in zijn wetenschappelijke loopbaan en hij gaat opnieuw naar de Verenigde Staten: in 1964 – van eind januari tot juni – is hij gastonderzoeker aan Indiana State University.

De selectie en benoeming van Vlamingen en Nederlanders aan buitenlandse universiteiten speelt vanaf het begin een rol in de correspondentie. Als er in Zweden een vacature is voor een nieuwe lector, wil Thys graag dat er eens een Vlaming wordt benoemd. Veel invloed heeft de Werkcommissie niet en Jalink adviseert hem het of via de Technische Commissie te proberen of contact op te nemen met de betrokken ministeries in Nederland en België. Uiteindelijk zal de universiteit zelf een beslissing nemen.³³

In 1963 worden er ook afspraken gemaakt over het ‘bulletin’, *Neerlandica Extra Muros*. Samen met Jalink en Thomassen vormt Thys de redactie, maar Thomassen zou nauwelijks iets bijdragen. Thys omschrijft de doelgroep van *NEM* als volgt: ‘collega’s’, ‘ministeriële instanties in N. en Z.’, ‘hoogleraren Neerlandistiek’, maar niet de ‘persorganen’, dus een bulletin voor ‘inwendig gebruik’.³⁴

De discussies gaan ook over het taalgebruik in Noord en Zuid. Jalink twijfelt of de ‘Zuidneerlandismen’ in de bijdragen van Thys wel juist zijn:

In de berichtjes trof ik enkele Zuidneerlandismen aan, die ons
Noorderlingen wat vreemd aandoen. Nu is het mij bekend, dat men in
Vlaanderen zich in verschillende mate bij het Noordnederlandse taalgebruik

³⁰ Thys aan ‘Collega’s’, 20 juli 1962, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

³¹ Thys aan Thomassen, 6 oktober 1962, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

³² Jalink aan Thys, 6 november 1962, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

³³ Jalink aan Thys, 3 september 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

³⁴ Thys aan Jalink, 17 februari 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

wil aansluiten. Ik weet niet, hoe jij daar tegenoverstaat en zou je dus willen vragen, of je het goed vindt, dat ik zulke rimpeltjes gladstrijk, of dat ik ze zal laten bestaan.³⁵

Thys geeft hem voor het ‘wegwerken van eventuele flandri- of belgicismen [...] carte blanche’. Een paar dagen later komt hij hier toch op terug en schrijft dat hij het woord ‘entwat’ graag wil behouden, een woord dat ook in de *Van Dale* staat.³⁶

De naam Jaap de Rooij komt in 1963 voor het eerst in de archiefdocumenten voor. Hij is docent in Uppsala, volgt in 1970 Jalink als secretaris van de IVN op en wordt in 1977 voorzitter.³⁷ Hij heeft informatie over een lesmethode gevraagd en Jalink laat hem weten dat hij samen met Van den Toorn en Stuiveling (die de korte bijdragen over cultuurgeschiedenis schreef) een lesboek Nederlands voor Duitstaligen heeft geschreven dat bij de Duitse uitgeverij Langenscheidt zal verschijnen. Interessant is de ontstaanswijze: het is op ‘instigatie van de cultuurattaché’ in Bonn ontstaan die vijf jaar eerder een ‘werkcommissie heeft ingesteld om zulk een boek samen te stellen’. Ook Lagerwey heeft in de Verenigde Staten een lesboek gepubliceerd en Engelstalige woordenlijsten bij Nederlandstalige romans gemaakt.³⁸ Hieruit blijkt dat een cultuurattaché het initiatief kan nemen om het Nederlandstalige onderwijs in het buitenland te stimuleren. Doordat het boek alleen van Nederlandse zijde is gefinancierd, is er weinig aandacht voor Vlaanderen, merkt Thys op.³⁹

In april 1963 wordt het eerste nummer van *NEM* verstuurd, begeleid door een brief met de voorzichtig geformuleerde tekst: ‘Teneinde de grootte van de toekomstige oplage te bepalen, zouden wij gaarne van U vernemen of U prijs stelt op de toezending van volgende afleveringen.’ Het is een gestencild blad, A4-formaat, met mededelingen. Later dat jaar gaan de voorlopige uitnodigingen voor het volgende colloquium de deur uit. Thys overweegt om het in het AMVC te houden en directeur Emiel Willekens, opvolger van Ger Schmook, heeft plannen om tegelijkertijd een tentoonstelling te organiseren over het Nederlandse boek in de wereld. Andere opties zijn de Universitaire Stichting te Brussel, een organisatie die vergelijkbaar is met de Nuffic, of de Universiteit Gent.⁴⁰

³⁵ Jalink aan Thys, 16 februari 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

³⁶ Thys aan Jalink, 21 februari 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

³⁷ Jaap de Rooij is onder de naam Bart de Roode een personage in de romancyclus *Het Bureau* van J.J. Voskuil.

³⁸ Jalink aan De Rooij, 20 maart 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

³⁹ Thys aan Jalink, 28 augustus 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

⁴⁰ Thys aan Jalink, 28 augustus 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

Thys heeft inmiddels zijn netwerk uitgebreid en is ontvangen door J.P. Grauls, de nieuwe kabinetschef van minister Van Elslande. In een half uur tijd heeft hij de resoluties van het colloquium besproken. In de toekomst is Paul Berckx zijn contactpersoon, adjunct-adviseur bij de Dienst Culturele Betrekkingen en de UNESCO en lid van de Technische Commissie van het Belgisch-Nederlands Akkoord. Berckx stelde tijdens een onderhoud met Thys het Paleis der Congressen in Brussel als plaats voor het colloquium voor en dat het congres zou plaatsvinden 'onder auspiciën van de Technische Commissie ter Uitvoering van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord',⁴¹ Thomassen wijst er wel op dat het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen het niet op prijs zou stellen als de organisatie alleen een aangelegenheid van de Belgische overheid zou zijn, tenzij het volgende colloquium alleen door Nederland gefinancierd zou worden, maar daarover bestaan tot dusver geen afspraken. Het is, benadrukt hij, zaak dat het Nederlandse ministerie zo snel mogelijk op de hoogte wordt gebracht.⁴² Jalink voegt eraan toe dat Thys het best ook zo snel mogelijk contact kan opnemen met de Nederlanders uit de Technische Commissie.⁴³

Op 5 oktober 1964 vindt er in Den Haag een bespreking plaats tussen vertegenwoordigers van de Werkcommissie (Thys, Jalink, Thomassen, Schmitt), het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen (M.J.J. van Loosdrecht, Talsma en H.A.J.M. Vrijhoef) en het ministerie van Nationale Opvoeding (Berckx). Het gaat om de punten die tijdens het tweede colloquium ter discussie stonden zoals de resoluties, het secretariaat (Jalink), de administratie (Nuffic), de reizende tentoonstellingen, de uitgave van een *Liber memorialis*, *NEM* (financiering en druk), de uitgave van een Engelstalig (of Duits of Frans) tijdschrift over de neerlandistiek. De Werkcommissie dringt aan op een nauwere samenwerking tussen de commissie en vertegenwoordigers van beide landen. Ze stelt diverse vormen voor, waaronder een adviescommissie of deelname van vertegenwoordigers van beide landen bij de vergaderingen van de Werkcommissie. Dit zal verder worden besproken in de Gemengde Commissie voor de uitvoering van het Nederlands-Belgisch Cultureel Verdrag.

Andere punten zijn geen taak van 'overheidsdiensten', aldus de vertegenwoordigers van het Belgische en Nederlandse ministerie: benoemingen van lectoren Nederlands aan buitenlandse universiteiten, de salarissen en de samenstelling van een bibliografische lijst voor neerlandici. Vertegenwoordigers

⁴¹ Thys aan Jalink, 22 oktober 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

⁴² Thomassen aan Thys, 27 november 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

⁴³ Jalink aan Thys, 27 november 1963, Archief Thys, Ordner 3, Letterenhuis Antwerpen.

van de ministeries beschouwen de pensioenregelingen wel als een belangrijk punt. De brieven van de Werkcommissie aan de neerlandici in het buitenland over dit onderwerp hebben weinig respons opgeleverd en Van Loosdrecht besluit deze kwestie op het ministerie te laten onderzoeken. Als de zomercursussen voor buitenlandse studenten ter sprake komen, reageert Van Loosdrecht allereerst met de opmerking dat het een 'kostbare aangelegenheid' is en niet in verhouding staat met 'het nuttig effect' – maar een bron voor zijn bewering noemt hij niet. Er is alleen een zomercursus in Utrecht, die zich hoofdzakelijk op studenten uit Frankrijk richt. Van Loosdrecht is van mening dat studiebeurzen de voorkeur krijgen boven de organisatie van een nieuwe zomercursus. Ook gedrukte uitgaven van publicaties van de Werkcommissie zouden, aldus de voorzitter, te hoge kosten met zich meebrengen.⁴⁴ Het ministerie is nog niet van zins een platform voor de buitenlandse neerlandistiek te steunen en wil vooral niet meer geld uitgeven.

In 1964 doet Thys ook het voorstel de Werkcommissie te wijzigen in een vereniging omdat er tijdens de vergadering met de ministeries sprake van was dat er een 'Adviescommissie' naast de Werkcommissie zou worden opgericht waarvoor de naam 'Nederlands-Belgische Adviescommissie voor de Neerlandistiek in het Buitenland' zou kunnen luiden. In die Adviescommissie zouden volgens hem vertegenwoordigers van beide ministeries, Jalink en Thomassen van de Werkcommissie en vertegenwoordigers van de neerlandistiek uit Nederland en België – hij denkt aan Henk Schultink (Utrecht) en Mathieu Rutten (Luik) – zitting moeten nemen. Hij zou zelf voorzitter willen zijn, want anders zou de Werkcommissie 'een ondergeschikte positie' in die Adviescommissie innemen. Ook zou de subsidie van de Nuffic verhoogd moeten worden met de kosten die voor de Werkcommissie worden gemaakt.⁴⁵

H.J. Reinink, directeur-generaal voor de kunsten en de buitenlandse culturele betrekkingen van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen in Den Haag, schrijft de Werkcommissie naar aanleiding van haar brief van 15 november 1964 over de salariering en rechtspositie van docenten in het buitenland en de Adviescommissie. Die laatste commissie zou kunnen fungeren als Subcommissie van de Gemengde Commissie voor de Uitvoering van het Nederlands Belgisch Cultureel Verdrag. De Gemengde Commissie, voegt hij eraan toe, 'beraadt zich thans over de samenstelling van zulk een subcommissie en de haar op te dragen taak'. Deskundigen uit België en Nederland zullen

⁴⁴ Notulen vergadering, 5 oktober 1964, Archief Thys, Ordner 3, Letterenhuis Antwerpen.

⁴⁵ Memo Thys, 9 november 1964, en brief Jalink en Thys, 15 november 1964, aan beide ministeries, Archief Thys, Ordner 3, Letterenhuis Antwerpen.

zich bezighouden met de salariëring en rechtspositie van de docenten. Ook zal onderzoek worden gedaan naar de mogelijkheid om een honorarium uit te keren aan de secretaris en de 'voorzieningen van de administratie'. Vóór het ministerie besluit het *Colloquium Verslag* en een *Liber memorialis* te financieren, wil Reinink eerst de bijdragen in beide publicaties bestuderen.⁴⁶ De Werkcommissie gaat met alle punten akkoord, maar betreurt de late reactie van het ministerie.⁴⁷ Thys acht het raadzaam nog een brief te sturen aan de adjunct-adviseur van de Directie Culturele Betrekking van het ministerie van Buitenlandse Zaken in Brussel, en laat hem weten dat hij sterk overweegt een 'tweede secretariaat of tweede administratief centrum' in Vlaanderen op te zetten 'omdat ik vrees dat de specifieke Zuidnederlandse taken van de Adviescommissie moeilijk vanuit Den Haag alleen kunnen worden behandeld' en bovendien, vervolgt hij, 'het feit dat heel deze onderneming een initiatief van het Zuiden is geweest iets meer tot zijn recht laten komen'.⁴⁸

2.8. De IVN wordt opgericht

Op 20 juni 1969 heeft de Werkcommissie een brief gestuurd naar de leden van de Werkcommissie met een plan voor de oprichting van de IVN en de concept-statuten. Er zijn veel positieve reacties gekomen en er wordt besloten de IVN voorafgaand aan het colloquium in 1970 op te richten. De ministeries zorgen voor vertraging. Enkele ambtenaren willen eerst de statuten bestuderen voor ze hun toestemming geven. Thys kreeg op 1 december 1969 een brief met de vraag of hij deel wilde te nemen aan een bespreking met Nederlandse en Belgische ambtenaren in Brussel op 2 december, waarbij het onder meer over de IVN zou gaan. Vrijhoef heeft tijdens die bespreking met Thys alle statuten doorgenomen, hoewel Thys heeft laten weten dat hij daar alleen geen beslissing over kon nemen. Thys had nauwelijks tijd om zich voor te bereiden, had soms de indruk 'aan een kruisverhoor' onderworpen te zijn, maar in het algemeen vond hij de sfeer prettig.⁴⁹

Zestien dagen later hebben Jalink, Thomassen en Thys een afspraak met Vrijhoef in Den Haag. Thomassen voelt daar niet veel voor en acht het beneden

⁴⁶ Reinink aan Werkcommissie, 2 juni 1965, Archief Thys, Ordner 3, Letterenhuis Antwerpen.

⁴⁷ Jalink aan Reinink, 30 juni 1965, Archief Thys, Ordner 3, Letterenhuis Antwerpen.

⁴⁸ Thys aan J. Pauwels, 3 juni 1965, Archief Thys, Ordner 3, Letterenhuis Antwerpen.

⁴⁹ Thys aan Jalink en Thomassen (doorslag), 3 december 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen. Ik ga ervanuit dat de doorslagen zonder wijzigingen als brief zijn verstuurd.

zijn 'ambtelijke waardigheid' om bij 'ene meneer Vrijhoef op het matje te komen'. De voorstellen tot wijzigingen in de IVN-statuten vindt Thomassen 'een juridisch spitsvondigheidje', 'een staaltje van muggenziften dat zijn weerga niet kent' en 'kinderachtig peuterwerk'. Hij ergert zich eraan en vermoedt dat Vrijhoef 'heeft willen aantonen dat die klompenmakers van de Weco geen verstand hebben van statuten maken'. Bovendien valt de structuur van een particuliere organisatie buiten de overheidsbemoedening; de overheid zou er verstandig aan doen, vindt Thomassen, 'de moeizame procedure van de opbouw van die organisatie niet te doorkruisen met detailkritiek en vooral niet met subsidiedreigementen'.⁵⁰

De IVN wordt op maandagmiddag 7 september 1970, de dag voor het begin van het Vierde Colloquium in Gent, opgericht. Op dinsdagochtend volgt dan de Algemene Vergadering van de IVN, voor de opening van het colloquium. De IVN, schrijft Thys namens de Werkcommissie, neemt haar taken over. De Werkcommissie zal tijdens de oprichtingsvergadering een voordracht doen voor de verkiezing van een bestuur en een dagelijks bestuur. Volgens de 'ontwerp-statuten' moet het bestuur aan enkele voorwaarden voldoen: het aantal bestuursleden is minimaal zeven en maximaal elf, in het bestuur moeten een hoogleraar Nederlands uit Nederland en een uit België zitting nemen en de meeste leden mogen niet te ver van Brussel of Den Haag wonen opdat er regelmatig vergaderingen kunnen plaatsvinden. Een vergadering met alle bestuursleden – het grote bestuur – zal niet vaak, maar toch bij voorkeur een keer per jaar moeten plaatsvinden. Jalink zal aftreden en voor zijn opvolging is De Rooij beschikbaar. Het aanblijven van Thys en Thomassen is nodig voor de continuïteit, Thomassen vormt bovendien de noodzakelijke verbinding met de Nuffic. De volgende personen worden voorgedragen: Thys (voorzitter), De Rooij (secretaris), Thomassen (penningmeester), Brachin (Frankrijk), J.E. Loubser (Zuid-Afrika), Rutten (vertegenwoordiger van Belgische hoogleraren), Schmitt (Bondsrepubliek Duitsland), Schultink (vertegenwoordiger van Nederlandse hoogleraren, maar in zijn plaats wordt C.A. Zaalberg bestuurslid), G. de Vries (Denemarken) en Weevers (Engeland). Het dagelijks bestuur zal bestaan uit de vertegenwoordigers die woonachtig zijn in Nederland en België.⁵¹ De statuten zijn

⁵⁰ De afspraak vond plaats op 18 december 1969. Thomassen aan Thys, 6 december 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

⁵¹ Thys aan leden van de Werkcommissie, 11 augustus 1970, Archief Thys, Ordner 12, Letterenhuis Antwerpen.

op 15 oktober 1970 gedateerd en De Rooij stuurt deze met een begeleidende brief aan de leden. Hij vraagt zijn collega's lid te worden en contributie te betalen.⁵²

Tijdens de eerste vergadering van het dagelijks bestuur staat de kwestie van procedures en besluitvorming op de agenda. Op de vraag van De Rooij hoe bestuursbesluiten tot stand komen, komt men tot de volgende procedure: de meerderheid beslist, maar als de stemmen staken wordt er tijdens de volgende vergadering opnieuw gestemd en is er dan opnieuw geen meerderheid dan beslist de voorzitter, bij financiële kwesties de penningmeester.⁵³

Om het belang van de IVN als Nederlands-Belgische vereniging te onderstrepen, neemt het bestuur het besluit om een vestiging in België te openen, bij voorkeur aan de Rijksuniversiteit Gent. Thys vraagt aan de Dekan van de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte of het reglementair mogelijk is en de faculteit het ermee eens is. Verder denkt hij aan de mogelijkheid in Gent via het ministerie van Cultuur een assistent voor secretariaatswerkzaamheden in dienst te nemen, deels voor Thys' werkzaamheden in Rijsel, deels voor de IVN.⁵⁴ Dat neemt nogal wat tijd in beslag.

2.9. Slot

De Werkcommissie was het resultaat van de inspanningen van Thys, Jalink en Thomassen die al voor de oprichting in 1961 waren geleverd. De IVN is op haar beurt een voortzetting van de Werkcommissie, die op 7 september 1961 tijdens de eerste bijeenkomst van docenten Nederlands in Den Haag werd opgericht. Veel van de activiteiten die de Werkcommissie heeft opgezet, bestaan nog steeds. De colloquia vinden om de drie jaar plaats, afwisselend in Vlaanderen en Nederland. Na Den Haag kwamen de neerlandici bijeen in Brussel (1964), opnieuw Den Haag (1967) en Gent (1970).

De Werkcommissie neemt het initiatief voor de *Docentenlijst* en voor het bulletin *Neerlandica Extra Muros*, dat twee keer per jaar verschijnt, vanaf 1969 in gedrukte vorm bij uitgeverij Van Gorcum. Verder wordt de reeks *Bibliotheca Neerlandica Extra Muros* voor buitenlands wetenschappelijk werk op het gebied

⁵² De Rooij aan leden IVN, 16 oktober 1970, Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

⁵³ H. Moolenburgh-Ekkel, Verslag van de vergadering van het Dagelijks Bestuur van de I.V.N. op woensdag 25 november 1970, december 1970, Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

⁵⁴ Thys aan de deken van de Faculteit der Letteren en Wijsbegeerte, 1 oktober 1971, Archief Thys, Ordner 15, Letterenhuis Antwerpen.

van de taal- en letterkunde, waarvan de delen bij uitgeverij Martinus Nijhoff verschijnen, opgezet. Bovendien neemt de Werkcommissie het initiatief voor de zogenaamde reizende tentoonstellingen die gewijd zijn aan de Middeleeuwen en de tijdschriften *De Nieuwe Gids* en *Van Nu en Straks*. Ook de plannen voor een Engelstalig jaarboek dat in de jaren zeventig onder de naam *Dutch Studies* zou verschijnen, worden al vroeg gemaakt. Ten slotte heeft de Universiteit Gent op initiatief van Thys drie beurzen van twaalf maanden ter beschikking gesteld aan buitenlanders die Nederlands studeren.

De Werkcommissie heeft met andere woorden een uitstekende basis gelegd voor een bloeiende IVN. Het is de moeite waard de woorden van Thomassen in zijn brief aan Jalink en Thys te citeren:

Direct na het colloquium [in 1961] heeft de Weco een verbazingwekkende activiteit ontplooid [...] waardoor de ministeries volkomen zijn overvallen. Het werkterrein van de Weco heeft zich voortdurend verbreed en alles wat de ministeries hebben gedaan, is het tempo van de Weco op enige afstand volgen en telkens weer geld op tafel brengen voor het werk van de Weco. En áltijd is dat werk voortgekomen uit ideeën van de Weco en nóóit, nóóit uit ideeën van de Regering. [...] En daarom is juist die houding van argwaan en achterdocht – en afgunst op de achtergrond – tegen een niet-ambtelijk orgaan dat jarenlang de regeringen belangeloos belangrijke diensten heeft betoond, zo onwaardig.⁵⁵

Maar Thomassen beseft heel goed dat de IVN na de oprichting de belangen van de neerlandistiek in het buitenland samen met de ministeries moet behartigen. De samenwerking tussen de IVN en de overheden moet beter worden. Na de vergadering op 2 december 1969 in Brussel praat Thys nog na met Vrijhoef die hem ‘verzoekt het verleden te vergeten en vrede te sluiten’, waarop Thys antwoordt dat er wat hem betreft ‘nooit oorlog was geweest’.⁵⁶ Regelmatig en beter contact is gewenst.

⁵⁵ Thomassen aan Jalink en Thys, 6 december 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

⁵⁶ Thys aan Jalink en Thomassen (doorslag), 3 december 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

3. DE WERKCOMMISSIE EN DE VNA – EEN CONCURRERENDE VERENIGING

‘En als we IANS-je ten doop houden,
wanneer zal dat zijn, waar en hoe?’
(Moolenburgh aan Thys, 29 juli 1969).¹

De tiende resolutie van het Derde Colloquium Neerlandicum in 1967 luidt: ‘Het Colloquium draagt de Werkcommissie op een plan te ontwikkelen voor de oprichting van een International Association for Netherlandic Studies, welke organisatie de taak van de Werkcommissie zou kunnen opvangen en zich o.a. zou kunnen bezighouden met de uitgave van een Yearbook for Netherlandic Studies’ (Werkcommissie, 1969a, p. 221). Eind juni 1969 gaat er een persbericht van de Werkcommissie naar diverse kranten waarin melding wordt gemaakt van de komende oprichting van de Internationale Vereniging voor Nederlandistiek (IVN), in het Engels de International Association for Netherlandic Studies (IANS). De meeste kranten nemen een deel van het bericht over, andere vrijwel het hele bericht, waarin ook de doelen van de nieuwe vereniging worden genoemd. De IVN wil de krachten van het aantal docenten, lectoren en hoogleraren in het buitenland bundelen, streeft daar naar volwaardige studies Nederlands en wil wetenschappelijke, didactische en organisatorische steun verlenen aan de in totaal 217 neerlandici in het buitenland. Verder worden de publicaties van de op te richten IVN genoemd (*Neerlandica Extra Muros*, een brochure van Heeroma en Thys in vier talen, een plan voor een Engelstalig jaarboek).² Het bestuur van de Werkcommissie stuurt dit persbericht enkele dagen na de berichtgeving in de media over de ‘Vereniging Nederlands voor Anderstaligen’ (VNA), die op 27 juni 1969 wordt opgericht. De doelstelling van de VNA luidt ‘het bevorderen en verbeteren van onderwijs in de Nederlandse taal aan buitenlanders’ (Nederlands voor ‘Anderstaligen’, 1969). Zijn er, zullen de krantenlezers vermoedelijk denken, plotseling twee

¹ Moolenburgh aan Thys, 29 juli 1968, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

² Zie onder meer de korte, anonieme berichten in het *Haarlems Dagblad* van 26 juni 1969, het *Arnhemse Dagblad* van 26 juni 1969, *Het Vaderland* van 27 juni 1969, het *Algemeen Handelsblad* van 27 juni 1969, *Het Belang van Limburg* van 26 juni 1969, de *Haagsche Courant* van 27 juni 1969, de *Gazet van Antwerpen* van 29 juni 1969, *De Nieuwe Gazet* van 29 juni 1969 en *De Volksgazet* van 2 juli 1969.

verenigingen die zich bezighouden met Nederlands voor buitenlanders? Niet alleen bij hen heerst mogelijk verwarring, maar ook bij de neerlandici in het buitenland. Om te verduidelijken wat er aan de hand is, gaan we een half jaar terug.

Op 3 februari 1969 schrijft Jalink aan Thys en Thomassen dat hij samen met zijn echtgenote H.D. Jalink-Wesle de eerste (op 28 juli 1968 in Amsterdam) en tweede (op 28 januari 1969 in Eindhoven) conferentie van de VNA – die toen nog geen vereniging was – heeft bijgewoond. De Werkcommissie werd daar diverse keren genoemd en Jalink werd beschouwd als afgevaardigde van de Werkcommissie. Gerard Dirk Jonker, die van 1965-1970 als buitengewoon lector Franse taal- en letterkunde van de zestiende eeuw verbonden was aan de Vrije Universiteit Amsterdam en daar onder meer in 1963 het talenpracticum had opgezet, werd tot voorzitter gekozen (De Gaay Fortman, z.d., p. 53).³ Hij is geen onbekende voor de Werkcommissie, want tijdens het Derde Colloquium van de Werkcommissie (1967) presenteerde hij zijn talenpracticum. De verhouding tussen de VNA en IVN wordt gecompliceerder doordat Jalink-Wesle niet alleen tot bestuurslid van de VNA maar ook in een van de commissies van de VNA wordt gekozen. ‘Het schijnt mij toe,’ schrijft Jalink, ‘dat wij met genoemde vereniging nogal eens zullen kunnen samenwerken.’⁴

3.1. De Vereniging Nederlands voor Anderstaligen (VNA)

De VNA geeft ook een tijdschrift uit, *Nederlands*, dat inhoudelijk enkele overeenkomsten heeft met *NEM*, al is het geen inlichtingenblad. In het eerste nummer van de tweede jaargang publiceert Jonker een artikel met de titel ‘De theorie van de transformationeel-generatieve grammatica en het Nederlands’ (II), J.H.T. Lambouy schrijft over de vernieuwing van het talenonderwijs en het talenpracticum en H.D. Jalink-Wesle over ‘Duitsers ontdekken de Nederlandse moderne literatuur’. Ook wordt in dit nummer de ‘aanstaande oprichting van de Internationale Vereniging voor Nederlandistiek’ vermeld (Thys et al., 1970b, p. 28).

³ De aanleiding voor het talenpracticum is interessant: enkele Ghanezen die in Moskou studeerden, werden daar gediscrimineerd, gingen naar Amsterdam en besloten daar te blijven. Zij kregen beurzen en om snel Nederlands te kunnen leren, werd er een talenpracticum opgezet.

⁴ Jalink aan Thys en Thomassen, 3 februari 1969, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

Enkele kranten publiceren in de zomer van 1969 interviews met vertegenwoordigers van de VNA. In *De Telegraaf* betoogt J.J.M. Bakker, neerlandicus aan de Technische Hogeschool in Eindhoven, dat er in het buitenland 213 docenten, lectoren en hoogleraren Nederlands doceren en dat de belangstelling voor Nederland met de literatuur te maken heeft. Daarnaast verwijst volgens hem de toekenning in 1969 van de Martinus Nijhoffprijs aan Olga Krijtová, niet alleen neerlandica maar ook vertaler in het Tsjechisch. Maar er is meer aan de hand, aldus Bakker. In het buitenland kent men de Nederlander als ‘zeepionier, de koopman, de agrariër of de baggerbaas’, maar daar moet recentelijk aan toe worden gevoegd dat Nederland navolging krijgt bij nieuwe ideeën: ‘In de theologie lopen zij [de Nederlanders] voorop’ en het land is ‘exporteur van geestelijke waarden geworden’, een reden voor buitenlanders om Nederlands te leren. De Nederlandse overheid moet wel meer inspanningen verrichten: ‘Het is noodzakelijk, dat we de docenten in het buitenland een betere uitzet meegeven. Ze moeten in de eerste plaats kunnen beschikken over een behoorlijke bibliotheek. We mogen het ons nationale zelfrespect niet aandoen, de mensen om boeken te laten bedelen’ (Vele Buitenlanders leren Nederlands, 1969).

Een paar maanden later krijgen J. Leistra, de secretaris van de VNA, en Lambooy, lid, beiden werkzaam bij de Afdeling Opleidingen van Philips, ruimte in *De Gelderlander* om hun ideeën over het Nederlands voor anderstaligen toe te lichten. Zij gaan uit van honderdtachtig docenten, lectoren en hoogleraren Nederlands in het buitenland. Het initiatief om docenten met elkaar en elkaars methoden kennis te laten maken is in januari 1968 genomen door medewerkers van het Talenpracticum van de Vrije Universiteit in Amsterdam, want er is behoefte aan materiaal zoals lesboeken, films en dia’s. En de VU wilde een netwerk creëren tussen het bedrijfsleven, een hogeschool en een universiteit.

Er zijn ‘klemmende vragen’ van Jet Bruinsma, de Nederlandse journalist, vragen die vrijwel altijd worden gesteld als het over dit onderwerp gaat: ‘waarom al die inspanning om buitenlanders Nederlands te leren, en waarom moet de Nederlandse cultuur nu zo nodig verbreed worden onder mensen die daar waarschijnlijk niet op zitten te wachten’. Het antwoord is ‘even simpel als keihard-zakelijk. Het gaat om de verbreiding van onze cultuur en onze belangen.’ Als buitenlandse zakenlui Nederlands spreken, zullen zij eerder producten van een Nederlands bedrijf kopen: ‘Een taal leren betekent: zaken doen.’ Dat de naam Philips wordt genoemd, is gezien de interviewpartners geen toeval. Het bedrijf geeft al acht jaar taalcursussen aan internationale medewerkers in Nederland en daarbuiten: ‘Philips [...] ziet het verband tussen taalbeheersing en marktbeheersing maar al te goed. Per jaar worden enige tientallen miljoenen

besteed aan het geven van cursussen en research' (Bruinsma, 1969). Hun opvattingen zijn overtuigender en minder warrig dan die van Bakker. Maar ook zij slagen erin de naam van de Werkcommissie of de IVN – waarvan bekend is dat die opgericht zal worden – niet een keer te noemen en ook de journalisten van *De Telegraaf* en *De Gelderlander* vragen er niet naar.

Het lijkt erop dat er twee partijen tegenover elkaar staan: de Werkcommissie/IVN en de VNA, de internationale en de nationale neerlandistiek die zich op Nederlands voor buitenlanders richt maar ook belang heeft bij de internationale neerlandistiek. De VNA heeft een bedrijf (Philips) achter zich staan maar het is onduidelijk hoe groot die invloed daadwerkelijk is. In het Archief Thys is een krantenknipsel te vinden uit oktober 1969 waarin de journalist Steven Peek vanuit Jakarta nader ingaat op de invloed van Philips op de neerlandistiek in Jakarta. Na lange onderhandelingen is J.W. de Vries, die later bestuurslid van de IVN wordt, door het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen – niet door het ministerie van Buitenlandse Zaken, dat lag wegens het koloniale verleden politiek gevoelig – uitgezonden naar Jakarta om er een vakgroep Nederlands op te zetten. Het ministerie van Ontwikkelingshulp heeft een talenpracticum van Philips à fl. 30.000 aan de universiteit geschonken, waarmee nog niets is gedaan. Frits Philips is later persoonlijk naar Jakarta gegaan om nog een talenpracticum aan de universiteit te overhandigen. Maar De Vries kan er niets mee beginnen en denkt dat er in de toekomst ook niets mee wordt gedaan (Peek, 1969).

3.2. Afbakening van het werkterrein

Als Moolenburgh het verslag van een VNA-vergadering onder ogen krijgt, besluit zij Thys te schrijven. De voorzitter van de VNA heeft tijdens die vergadering op een vraag van Martha Baerlecken, die Nederlands in Keulen doceert, gezegd dat de docenten Nederlands in het buitenland wel een Werkcommissie, maar geen vereniging vormen. Jalink heeft eraan toegevoegd dat de Werkcommissie alleen de 'universiteiten in het buitenland bestrijkt'. Moolenburgh schrijft vervolgens dat Jalink de resolutie van het colloquium kende, daarover heeft gezwegen en voortdurend de indruk heeft gewekt dat de VNA zich alleen op de neerlandistiek in Nederland zou richten: 'Nederlands aan buitenlandse arbeiders en zo.' Jalink zou de IVN niet zo belangrijk vinden, vervolgt ze, en beseft dat ze aan het 'roddelen'

is, maar ‘t zit me nogal hoog’, want het ideaal gaat toch uit naar een ‘internationale vereniging.’⁵ Al met al, in Moolenburghs woorden, ‘een ellendige complicatie.’⁶

Thys en Jonker hebben sporadisch contact met elkaar. Thys bedankt Jonker voor het sturen van de informatie over de oprichting van de VNA, zendt hem op zijn beurt informatie over de plannen tot oprichting van de IVN en wijst erop dat deze uitgebreid zijn besproken tijdens het Derde Colloquium in september 1967 ‘waaraan u, met een voordracht, medewerking hebt verleend’. Jonker was dus op de hoogte van de plannen van de Werkcommissie en Thys schrijft dat de Werkcommissie van plan is de vereniging ‘omstreeks 1 september a.s. [1969] te constitueren’. Hij vervolgt met de mededeling dat Jalink hem wel op de hoogte zal hebben gebracht van deze stappen al blijkt dat – Thys uit opnieuw zijn ongenoegen – niet ‘uit het conferentieverlag’. Een ‘hartelijke verstandhouding’ tussen beide verenigingen is gewenst, aldus Thys, die ook de werkerreinen tussen IVN en VNA afbakt: de IVN is een vereniging voor het ‘universitaire onderzoek en onderwijs, terwijl de uwe [...] vooral van belang is doordat zij het onderzoek naar moderne didactische methoden en hulpmiddelen bijeenbrengt’. Maar natuurlijk bevalt het hem niet dat er overlappingen zijn en hij wijst erop dat het een ‘heillose ontwikkeling’ zou zijn ‘indien onze organisaties elkaars werkerreinen zouden gaan dupliceren’. Hij sluit af met de mededeling dat het zinvol zou zijn in de toekomst eens van ‘gedachten te wisselen over de afbakening van werkerreinen.’⁷

De verschillende belangen bij het echtpaar Jalink zorgen voor spanningen, waarvan Moolenburgh, die immers bij Jalink thuis werkt, getuige is. Als Jalink op een ochtend de stukken over de IVN wil doornemen die Thomassen de dag ervoor heeft gestuurd, wil zijn echtgenote ze ook lezen. Zij is van mening dat de Werkcommissie in een soort Goethe-Instituut moet opgaan, de Werkcommissie of IVN geen doel op zich is en Thys alleen aan zijn eigen reputatie denkt. Jalink stelt daarop voor dat de besturen van Werkcommissie en VNA binnenkort eens gaan vergaderen. Jalink-Wesle antwoordt dat zij door de VNA is aangewezen om met de Werkcommissie te overleggen.⁸

⁵ Moolenburgh aan Thys, 3 juni 1969, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

⁶ Moolenburgh aan Thys, 7 augustus 1969, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

⁷ Thys aan Jonker, 23 juni 1969, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

⁸ Moolenburgh aan Thys, 25 juni 1969, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

3.3. Leden werven

Het bestuur van de Werkcommissie stuurt de 215 – het aantal varieert in diverse documenten en brieven – universitaire docenten Nederlands in het buitenland vervolgens een brief met de vraag of zij lid willen worden van de op te richten IVN. Er zijn 26 reacties gekomen. Thys besluit dat de leden die niet hebben gereageerd, opnieuw een brief krijgen. Maar hij heeft kritiek op het ontwerp van Jalink en verzet zich ertegen dat het aantal van 26 in die brief wordt genoemd en dat de secretaris schrijft dat de Werkcommissie overleg gaat plegen met de VNA. Hij is ervan overtuigd dat iemand in het bestuur van de VNA van mening is dat de Werkcommissie moet verdwijnen of op moet gaan in de VNA.⁹

Thys oefent druk uit. Zijn brief aan René Breugelmans, docent in Canada, geeft er een goede indruk van. Hij vraagt niet alleen om een schriftelijke adhesie voor de plannen van een IVN, maar Breugelmans mag ook niet schrijven dat hij voorstander is van een fusie. Hij legt het nog eens uit: de VNA negeert de Werkcommissie, werpt zich op als ‘de verzamelplaats voor al wat Nederlands onderwijst in binnen- en buitenland’ en Jalink staat onder ‘druk van zijn onevenwichtige vrouw’. Bovendien is Jonker een romanist, geen neerlandicus.¹⁰

Uit de antwoorden van enkele docenten blijkt dat ook de VNA alle neerlandici die op de docentenlijst van de Werkcommissie staan een brief heeft gestuurd met de vraag of zij lid willen worden van hun vereniging.¹¹ Ada van Hoeken, lectrice in München, schrijft kritisch dat er in Nederland langs elkaar heen wordt gewerkt, vergelijkt de doelstellingen van beide verenigingen in oprichting en stelt vast dat er talrijke overlappingen zijn. Zij zou weliswaar meteen lid willen worden van een vereniging voor neerlandici in het buitenland, maar nu zij informatie van twee concurrerende verenigingen krijgt, wil ze eerst meer informatie voor zij een beslissing neemt.¹² Thys gaat uitgebreid in op het ‘onbehagen’ dat Van Hoeken in haar brief heeft uitgesproken:

als u niet het verschil ziet tussen de Werkcommissie die zich nu al acht jaar lang inzet om de belangen van de neerlandistiek en de nederlandisten in het buitenland te behartigen, die reeds drie internationale colloquia heeft

⁹ Thys aan Jalink, 9 september 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁰ Thys aan Breugelmans, 11 september 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹¹ Zie Erika A.J.J. Solařová-Montijn uit Brno aan Jalink, 20 oktober 1969, en nieuwjaarskaart van Ludmila Sjtsjkowa uit Moskou aan Jalink, 15 januari 1970, Archief IVN Den Haag.

¹² Van Hoeken aan Werkcommissie, 7 juli 1969, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

georganiseerd, die er bij de Nederlandse en Belgische ministers voor heeft gepleit, en ook bekomen, dat collega's-nederlandisten uit heel Europa en vertegenwoordigers van de nederlandistiek in Amerika, Australië, Azië en Afrika helemaal op kosten van de beide regeringen naar deze colloquia kunnen komen, die de namen en adressen van Uw collega's en ook de Uwe meedeelt aan alle instanties die U bij Uw onderwijs behulpzaam kunnen zijn, die ervoor instaat dat Uw publicaties, de lezingen die U houdt, de tentoonstellingen die U inricht, de reizen die U met Uw studenten onderneemt, als U ons daarvan mededeling wil doen, in ons bulletin worden bekendgemaakt, die al acht jaar lang elk probleem dat een buitenlandse nederlandist haar voorlegt, onderzoekt en probeert er een oplossing voor te vinden, die al jaren ijvert voor de regeling van de status van de buitenlandse docenten in de nederlandistiek, en die voor allerlei andere activiteiten ter bevordering van het onderwijs van het Nederlands extra muros steun en subsidiëring weet te verwerven, als U het verschil niet ziet tussen deze Werkcommissie die thans in de vorm van een internationale vereniging een nog hechtere band tussen alle buitenlandse nederlandisten tot stand wil brengen, én deze nieuwe 'Vereniging Nederlands voor Anderstaligen', ja, dan kan ik U ook niet helpen, wordt U dan maar lid van de andere vereniging.¹³

Het zit hem hoog. Maar hij is nog niet klaar en maakt duidelijk dat deze nieuwe Vereniging plotseling de structuur van de Werkcommissie heeft overgenomen en met behulp van de adressenlijst die de Werkcommissie heeft samengesteld, de docenten in het buitenland een formulier heeft gestuurd met de vraag of zij lid willen worden van de VNA. Dit hebben zij gedaan op het moment dat de Werkcommissie dezelfde docenten heeft benaderd met de vraag of zij instemmen met de oprichting van de IVN. Het bestuur van de VNA was hiervan op de hoogte omdat tijdens het Derde Colloquium een resolutie was aangenomen waarin de Werkcommissie de opdracht kreeg plannen voor een internationale vereniging uit te werken. Jonker was spreker tijdens dat colloquium en was op de hoogte van deze plannen. Ik kan dat, schrijft Thys, 'alleen maar een minder fraaie manier van doen vinden'. Ten slotte corrigeert hij Van Hoeven door erop te wijzen dat de Werkcommissie en de op te richten IVN een 'Nederlands-Belgische aangelegenheid' is.¹⁴ Hij windt

¹³ Thys aan Van Hoeven (doorslag), 22 juli 1969, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁴ Thys aan Van Hoeven (doorslag), 22 juli 1969, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

zich op over de doelstelling in paragraaf 3 van de statuten van de VNA: ‘contact te leggen tussen alle docenten die Nederlands onderwijzen aan anderstaligen, zowel binnen als buiten de gebieden waar Nederlands de landstaal is.’¹⁵

3.4. De spagaat van Jalink

De positie van Jalink – secretaris van de Werkcommissie en lid van de VNA – wekt wrevel op bij Thys, Thomassen en Moolenburgh. Moolenburgh vraagt Thys of zij de secretaris de reacties van de neerlandici uit het buitenland op de plannen een IVN op te richten wel kan laten lezen.¹⁶ Ook corresponderen zij over de vraag wanneer zij welgezinde oud-docenten en binnenlandse hoogleraren – de namen van Heeroma, Schultink, Van Haeringen en Zaalberg vallen – zullen inlichten.¹⁷ Francis Bulhof, docent in Austin, is een van de weinigen die uitgebreid reageren en hij pleit voor een vereniging waarvan ook docenten lid kunnen worden die vreemde talen aan universiteiten in Nederland en België doceren. Hij is ook van mening dat de neerlandistiek een te klein vakgebied is voor twee verenigingen en acht het noodzakelijk dat de leiding van de IVN in handen blijft van mensen met ervaring in de internationale neerlandistiek.¹⁸ Ook De Rooij, die in zijn brief heeft aangegeven het vreemd te vinden dat Thys de naam van de VNA nergens heeft genoemd, krijgt antwoord op zijn brief, maar Thys houdt het kort: hij vindt De Rooij’s brief ‘weinig sympathiek’, begrijpt niet dat De Rooij de handelswijze van de VNA niet afkeurt en vindt het verder ook ‘volkomen nutteloos’ de inspanningen van de Werkcommissie vanaf 1961 nog eens op te sommen.¹⁹

Thys vecht. Hij probeert ook Jalink weer op zijn lijn te krijgen: ‘Ten einde de harmonische samenwerking [...] te laten voortduren en daarmee het bestaan zelf van de Werkcommissie veilig te stellen, verzoek ik je hartelijk en tevens met de grootste aandrang, mij de gedachte aan een fusie met de VNA voorlopig te besparen.’ Hij vraagt Jalink uitsluitend de belangen van de Werkcommissie te dienen en het idee niet te verspreiden dat Thys belang zou hebben bij een fusie. Mocht Jalink zich daar niet aan willen of kunnen houden ‘dan gaan wij regelrecht

¹⁵ Geciteerd uit brief van Jalink aan Thys, 12 september 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁶ Moolenburgh aan Thys, 26 september 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁷ Moolenburgh aan Thys, 29 juli 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁸ Bulhof aan Thys, 15 augustus 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁹ Thys aan De Rooij, 19 augustus 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

naar een kortsluiting die ongetwijfeld het einde van onze samenwerking moet betekenen.²⁰

Jalink is ervan uitgegaan dat de VNA zich alleen op de didactiek en methoden van het onderwijs zou richten en zag daarin een nuttige aanvulling op het werk van de toekomstige IVN. Hij ziet twee mogelijkheden voor de IVN: samenwerking of een ‘open concurrentiestrijd’. Hij weet ook wat hij niet wil: ‘blinde onderwerping’ aan Thys. Tijd voor Thys om met de secretaris de definitieve confrontatie aan te gaan: hij verwijt hem dat hij de belangen van de Werkcommissie niet heeft verdedigd bij de vergaderingen van de VNA waarbij hij aanwezig was. Bovendien gaat het de VNA ook om taal, cultuur en literatuur en heeft het met de N.V. Philips een groot bedrijf achter zich staan. Dat is een reden voor Thomassen om de VNA een ‘soort mantelorganisatie [...] van een industrieel concern in het zuiden van Nederland’ te noemen.²¹ Als Jalink het over een crisistoestand in het bestuur van de Werkcommissie heeft, dan heeft hij het mis, aldus Thys: ‘Er is geen crisistoestand, er is alleen een crisistoestand met de secretaris, die tegen beter weten in [...] aanstuurt op fusie en samenwerking met een groep mensen die gewoon op een deloyale manier ons werk afsnoept [...]’. Thys bekritiseert Jalink niet alleen inhoudelijk, maar hij wordt ook persoonlijk. Hij wijst Jalink erop dat hij binnenkort 75 wordt en dat het tijd voor hem wordt om afscheid te nemen. En nu hij toch bezig is: hij wil voor de IVN ook een adres in België.²² Jalink blijft voorstander van een gesprek met de VNA maar als de meerderheid van het bestuur dat niet wil, zal hij zich daar bij neerleggen. Hij wil zijn secretariswerk niet beëindigen: het is, schrijft hij, ‘vrijwel het enige doel van mijn laatste levensjaren’ en zijn honorarium bedraagt bijna de helft van zijn jaarinkomen. Hij heeft een bescheiden pensioen en zijn vrouw kan door haar ‘zenuwgestel’ haar beroep als docent niet uitoefenen.²³ Thomassen vindt dat Thys te ver gaat en doet een beroep op ‘collegialiteit’, ‘menselijkheid’ en ‘fatsoen’. Hij veronderstelt dat er andere zaken zijn die hem dwars zitten, misschien is er volgens Thys in de IVN te weinig nadruk op België?²⁴

Niet alleen Jalink is lid van de VNA, maar De Rooij en Frans Beersmans (Marburg) zijn dat ook. Moolenburgh schrijft Thys dat De Rooij, de nieuwe secretaris van de IVN, – het staat vast dat Jalink zal aftreden – de VNA geen

²⁰ Thys aan Jalink, 2 september 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

²¹ Thomassen aan Thys, 7 oktober 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

²² Thys aan Jalink, 19 september 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

²³ Jalink aan Thys, 24 september 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

²⁴ Thomassen aan Thys, 30 oktober 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

bedreiging van de IVN vindt.²⁵ De Rooij schrijft na een bezoek aan de conferentie van de VNA een verslag. Tijdens het welkomstwoord van de nieuwe VNA-voorzitter A.J. (Aat) Vervoorn werd De Rooij direct aangesproken. Later heeft hij met enkele nieuwe bestuursleden van de VNA overlegd over de relatie tussen de IVN en de VNA. Zij spraken de hoop uit dat de wrijvingen tussen beide verenigingen tot het verleden behoorden en ze beide een verklaring op zouden stellen met informatie over hun werkterrein, de doelgroep en mogelijke vormen van samenwerking. Vervolgens zouden vertegenwoordigers van beide verenigingen bijeen kunnen komen om een gezamenlijke verklaring op te stellen die in *NEM* (IVN) en *Nederlands* (VNA) gepubliceerd wordt. De Rooij stemt daarmee in. De bestuursleden van de VNA zien de volgende verschilpunten tussen de IVN en VNA: ‘De VNA richt zich tot *alle* docenten die Nederlands aan niet-Nederlandstaligen onderwijzen, aan universiteiten en middelbare scholen, intra en extra muros. Als specifiek werkterrein van de VNA zien zij vooral de didactiek van het moderne Nederlands [...]’²⁶

Vervoorn en J.G.D. Reijs van de VNA schrijven op hun beurt een stuk over de verschillen en overeenkomsten tussen de VNA en IVN en zijn van mening dat de IVN zich vooral richt op de ‘administratieve en organisatorische aspecten’ van de verspreiding van de Nederlandse taal en cultuur aan universiteiten.²⁷ Veel informatie over hun activiteiten geven zij niet en het IVN-bestuur besluit eerst op nader bericht van de VNA te wachten.²⁸

3.5. Einde VNA

Kort daarna treedt het bestuur van de VNA af en de leden zoeken aansluiting bij Levende Talen of de IVN, maar ‘collectieve aansluiting’ bij de IVN is volgens de statuten niet mogelijk. De Rooij is van mening dat de IVN ook leden zou moeten opnemen die niet werkzaam zijn aan een universiteit. Het IVN-bestuur

²⁵ Moolenburgh aan Thys, 11 november 1970, Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

²⁶ De Rooij, Contact met Vereniging Nederlands voor Anderstaligen [november 1970]. Het verslag wordt aan de leden van het dagelijks bestuur van de IVN gestuurd. Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

²⁷ A.J. Vervoorn en J.G.P. Reijs, Verhouding I.V.N.-V.N.A., 3 mei 1971, Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

²⁸ Moolenburgh, Verslag van de vergadering van het dagelijks bestuur van de IVN gehouden op woensdag 26 mei 1971, 29 juli 1971, Archief Thys, Ordner 15, Letterenhuis Antwerpen.

besluit voorlopig niets te ondernemen.²⁹ Enige tijd later publiceert De Rooij een discussiestuk voor de bestuursleden van de IVN. Hij is van mening dat het voor ex-VNA-leden niet zinvol is om zich bij de IVN aan te sluiten, want zij zouden als buitengewone leden geen stemrecht hebben. Het werkterrein van de VNA was bovendien veel beperkter dan dat van de IVN, al merkt De Rooij ook op dat de expertise van de bestuursleden van de IVN niet op het gebied van taalbeheersing ligt. Hij kan zich wel een IVN voorstellen met twee afdelingen: een ‘extramurale en een intramurale’, die zich richten op de ‘bevordering van het onderwijs in de nederlandistiek aan anderstaligen’. Daar zijn ook bezwaren tegen, want de extramurale zou de universitaire, de intramurale de niet-universitaire neerlandistiek vertegenwoordigen. *NEM* zou dan heel heterogeen worden, of er moeten twee tijdschriften komen en dan kunnen er net zo goed twee verschillende verenigingen zijn. De VNA is volgens De Rooij nauwelijks levensvatbaar, zelfs ‘op sterven na dood’ en het is niet zinvol dat de IVN een ongezonde vleugel krijgt. Hij stelt voor af te wachten.³⁰

De VNA wordt in januari 1972 opgeheven. De Rooij neemt in december van dat jaar contact op met de taalkundige Guus Extra, voormalig bestuurslid van de VNA, en vraagt om een lijst met leerboeken Nederlanders voor buitenlanders. Weliswaar heeft de Werkcommissie ooit zo’n lijst in *NEM* gepubliceerd, maar die is verouderd. Hij vraagt of de VNA een lijst heeft opgesteld, waar die verkrijgbaar is en als die niet bestaat stelt hij voor dat de intra- en extramurale neerlandistiek er een zou samenstellen. Die kan dan in *NEM* verschijnen. Het tweede punt betreft het volgende colloquium. De IVN heeft een dag gepland voor moderne taalbeheersing en De Rooij vraagt Extra om een lezing te geven. Er is dan ook gelegenheid voor overleg tussen de docenten uit binnen- en buitenland.³¹ Die didactiekdag zou inderdaad plaatsvinden, maar zonder deelname van Extra. Zo’n dag was nodig: de neerlandici in het buitenland hadden grote behoefte aan didactiek en lesmateriaal en er wordt in *NEM* en tijdens de IVN-colloquia ook steeds meer aandacht aan geschonken.

²⁹ Moolenburgh, Verslag van de vergadering van het dagelijks bestuur van de IVN gehouden op woensdag 12 januari 1972, 19 januari 1972, Archief Thys, Ordner 16, Letterenhuis Antwerpen.

³⁰ De Rooij, Vergaderstuk d.b.-vergadering 21 februari 1972, Archief Thys, Ordner 16, Letterenhuis Antwerpen.

³¹ De Rooij aan Extra, 15 december 1972, Archief Thys, Ordner 17, Letterenhuis Antwerpen.

3.6. Slot

Vanaf een afstand gezien lag samenwerking tussen de VNA, een vereniging die zich bezighoudt met didactiek en Nederlands als vreemde taal, en de IVN, die zich uitsluitend richt op de internationale neerlandistiek, voor de hand. De VNA kreeg bovendien steun van een universiteit (VU), een hogeschool (Eindhoven) en een internationaal bedrijf (Philips). Maar aan het eind van de jaren zestig ging dat om verschillende redenen niet. Allereerst wezen Thys en Thomassen financiële steun van het bedrijfsleven voor het onderwijs af. Thomassen noemde het 'schaamteloos' dat 'taalonderwijs van het Nederlands een vooruitgeschoven post is van handel en bedrijfsleven'.³² De VNA accepteerde dat wel. Verder had de Werkcommissie al vanaf het Eerste Colloquium in 1961 plannen om een vereniging op te richten voor de universitaire docenten in het buitenland. Thys en Thomassen hadden de indruk dat de VNA hun idee had gekopieerd. Een fusie met een vereniging in Nederland die ook leden accepteerde die buiten een universiteit werkzaam waren, was voor hen een radicale koerswijziging geweest. De Werkcommissie/IVN wilde wel samenwerken met neerlandici aan universiteiten in Nederland en Vlaanderen, maar de VNA vertegenwoordigde hen onvoldoende. Verder was er onhandigheid aan beide kanten: het bestuur van de VNA was niet in staat duidelijk te formuleren wat de vereniging wilde en hoe ze met de IVN zou kunnen samenwerken, het maakte zonder overleg gebruik van het adressenbestand van de Werkcommissie om buitenlandse leden te werven en medewerkers van de Werkcommissie – De Rooij, Jalink, en zijn echtgenote H.D. Jalink-Wesle – waren nauw betrokken bij de VNA terwijl de oprichting van de IVN werd voorbereid.

³² Thomassen aan Thys, 7 oktober 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

4. KWALIFICATIES VAN NEERLANDICI, HET CERTIFICAAT NEDERLANDS ALS VREEMDE TAAL EN DE *ALGEMENE NEDERLANDSE SPRAAKKUNST*

Er wordt vooral in de eerste decennia van het bestaan van de Werkcommissie/IVN gediscussieerd over de kwalificatie van neerlandici die in het buitenland werkzaam zijn. De algemene opvatting is dat alleen iemand die Nederlands gestudeerd heeft, ook Nederlands mag doceren. Zoals hier zal blijken is de realiteit anders. Verder geef ik een overzicht van de discussies over de professionalisering van de docenten in de internationale neerlandistiek. Ten slotte zal ik twee belangrijke impulsen van secretaris De Rooij voorstellen: het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal en de *Algemene Nederlandse Spraakkunst*, die beide op buitenlandse voorbeelden gebaseerd zijn.

4.1. Wie is een neerlandicus?

Tijdens de eerste bijeenkomst van docenten en hoogleraren uit het buitenland, die in 1961 in Den Haag plaatsvond, is Weevers, hoogleraar Nederlands aan de University of London en later bestuurslid van de IVN, afwezig, maar zijn tekst wordt voorgelezen door zijn collega Peter King. Weevers gaat in op de kwalificatie van neerlandici. Zijn standpunt is duidelijk: wie als neerlandicus in een Engels-talig land wil doceren, 'moet doorkneed zijn in het Engels en moet zijn Engelse literatuur grondig kennen. Anders staan zijn handen verkeerd en is hij hier niet te gebruiken' (Weevers, 1962, p. 44). Weevers heeft zelf in Groningen, Leiden en Amsterdam Nederlands en Engels gestudeerd en stichtte in 1945 de eerste leerstoel Nederlands taal- en letterkunde in Engeland. Hij is door zijn comparatieve studies een typische vertegenwoordiger van de internationale neerlandistiek en werkte als culturele bemiddelaar, zoals blijkt uit zijn boek over de Nederlandse poëzie, *Poetry of the Netherlands in its European context 1170-1930* (1960). Daarin plaatst hij de Nederlandstalige literatuur in een internationale context.

Er zijn ook andere opvattingen. Volgens Egbert Krispyn, neerlandicus aan de University of Pennsylvania, is er in de Verenigde Staten juist behoefte aan

docenten die zowel in de neerlandistiek als in de germanistiek gespecialiseerd zijn. Dat biedt meer perspectief voor kandidaten uit Vlaanderen dan uit Nederland, want de laatste hebben in het algemeen alleen Nederlands gestudeerd.¹

In 1964 geeft Geerte de Vries, docent aan de universiteit Kopenhagen en bestuurslid van de IVN, een lezing met de titel 'Problemen van een neerlandist bij de overgang van intra naar extra muros.' Zij gaat daarbij in op de stelling van Jalink, die van mening is dat een lector een Nederlander of Vlaming moet zijn die in het Nederlandstalige gebied bij voorkeur Nederlands als hoofdvak gestudeerd heeft. Zij heeft de ervaring opgedaan dat docenten Nederlands die geen moedertaalspreker zijn en Nederlands gestudeerd hebben, veel beter op de hoogte zijn van begrippen als 'grammaticale methode, directe methode, audio-visuele hulpmiddelen' uit de taalverwerving. Dat komt doordat het vreemdetalenonderwijs in het Nederlandstalige gebied geen onderdeel is van de studie Nederlands. De Vries, die enkele jaren in Nederland aan een middelbare school gedoceerd heeft, kon in het buitenland geen antwoord geven op vragen als: 'Wat precies zijn de uitdrukingsmogelijkheden van de vorm "zou"? En wanneer gebruik je precies het woordje "er"? En waarom wel een groot en een grote man, ook een grote vrouw, maar geen groot vrouw, maar wel weer een knap, een slecht spreekster?' Bij de colleges letterkunde ligt het anders, vindt ze. De studenten krijgen een overzicht van de Nederlandse literatuurgeschiedenis maar elke docent kan kiezen, waar hij extra aandacht aan wil besteden. Toch heeft de buitenlandse docent Nederlands het ook op dit gebied makkelijker: 'Hij staat op een misschien wel benijdenswaardige afstand van de Nederlandse letterkunde en kan daardoor misschien makkelijker dan wij beoordelen wat "typisch" Nederlands is en wat van een zodanige kwaliteit is, dat het voor export naar het buitenland in aanmerking kan komen.' Voor zijn colleges taalverwerving en literatuur geldt dat de docent weet waar de problemen voor de studenten liggen. De Vries heeft een aantal adviezen voor de neerlandicus uit Nederland en Vlaanderen die in het buitenland wil doceren. Hij moet allereerst kennis hebben van het vreemdetalenonderwijs en de didactiek van het Nederlands als vreemde taal. Vervolgens zal hij voldoende kennis van de taal en literatuur moeten hebben van het land waar hij werkzaam is. Hij doet er goed aan de taal binnen een jaar te leren, niet alleen uit beleefdheid tegenover de mensen in zijn omgeving maar ook omdat het, aldus De Vries, zonder actieve kennis van de taal lastig is om goed college te geven. Wat de literatuur betreft sluit zij zich aan bij de opvatting van Weevers. De docent dient

¹ Fleeackers, Kultuurraad voor Vlaanderen, aan Thys, 28 juli 1965, Archief Thys, Ordner 3, Letterenhuis Antwerpen.

de verschillen en overeenkomsten tussen de literaturen te kennen. Hij moet een comparatist zijn (De Vries, 1966, p. 65).

De Vries heeft een aantal goed gekwalificeerde collega's gekend die toch problemen hadden met de colleges in het buitenland. De reden is vaak dezelfde: 'gebrek aan kennis van of misschien wel aan belangstelling voor de taal en cultuur van het vreemde land'. Dat betekent niet dat er geen Nederlandstalige moedertaalsprekers in het buitenland benoemd moeten worden, maar ze beklemtoont dat de blik 'van buiten af op de neerlandistiek voor ons Nederlanders vaak leerzaam en verfrissend kan werken'. Ze schetst ook een ideale situatie die alleen bestaat aan universiteiten met een vakgroep Nederlands. Daar werkt een 'buitenlandse neerlandist naast een Nederlander of Vlaming' (De Vries, 1966, pp. 63-66).

De Rooij gaat in zijn necrologie over De Vries eveneens in op de kwaliteiten en activiteiten van een neerlandicus in het buitenland: hij doceert niet alleen taal- en letterkunde en geschiedenis, maar is ook een cultureel ambassadeur. Hij heeft oog voor de publieke representatie van zijn vak en smeedt allianties buiten de academische wereld. De Vries gaf niet alleen colleges, maar hield zich ook bezig met

het bevorderen van de bekendheid van de Nederlandse literatuur, door zelf te vertalen of anderen daartoe te stimuleren; het schrijven van bijdragen voor naslagwerken, het meewerken aan radiouitzendingen, het houden van lezingen, het meewerken aan de ontvangst van al dan niet hooggeplaatste Nederlanders en Vlamingen, en vooral: het zorgen voor de noodzakelijke hulpmiddelen voor het onderwijs, zoals woordenboeken, grammatica's, enzovoorts. Dat kan alleen wie voortdurend 'op reis' is, figuurlijk en vaak letterlijk, net als Geerte de Vries (De Rooij, 1993, p. 174).²

² Zie ook Thys in het programma van het Vijfde Colloquium: 'Elke docent Nederlands in het buitenland weet dat hij meer moet bieden dan zijn binnenlandse collega: niet alleen taal- en/of letterkunde maar ook – zij het dan misschien niet ad fundum – iets van kunst- en cultuurgeschiedenis en loutere geschiedenis, politieke, sociale en economische structuren van de Lage Landen en zoveel meer' (Thys, 1973b, p. 4).

4.1.1. Een 'fool's dream'

De meeste docenten Nederlands in het buitenland werken op eenmansposten en hebben soms weinig contact met collega's. J.W. (Wim) Smit, docent aan Columbia University, New York, is de eerste die de taak van een neerlandicus in het buitenland een 'krankzinnige opgave' noemt. Hij betoogt dat de IVN weliswaar bij de ministeries kan aankloppen met het verzoek of er in elk land ter wereld een Nederlands Instituut kan worden gesticht, waar een 'neerlandicus en een socioloog, een ethnoloog en een historicus samenwerken aan de verbreiding van onze cultuur', maar dat is een 'fool's dream'. In zijn visie moet de neerlandicus die buiten Europa werkzaam is, één specialiteit hebben, bijvoorbeeld literatuurwetenschap. De ontwikkelingen in een aantal andere vakgebieden moet hij proberen bij te houden. Dat kan alleen als er vanuit het Nederlandse taalgebied voldoende Engelstalig documentatiemateriaal ter beschikking wordt gesteld (Smit, 1973, pp. 49-50).

Het bestuur van de IVN vindt het in die tijd moeilijk een positie te bepalen tegenover docenten Nederlands op eenmansposten die Nederlands weliswaar als moedertaal hebben, maar een ander vak gestudeerd hebben. Een voorbeeld is Hugo J.J. Uyttenhove, die Nederlands doceert in Cortland N.Y. en daar 'assistent computerwetenschappen' is. Hij vraagt Thys in 1972 om inlichtingen over de neerlandistiek. Thys aarzelt. De Rooij is pragmatisch en raadt Thys aan Uyttenhove als lid van de IVN te verwelkomen. Hij is weliswaar ook 'geen voorstander van fisici of computerdeskundigen als docenten Nederlands. Maar ze komen nu eenmaal (nog steeds: NU NOG!) voor. En wat moeten we anders dan ze accepteren.'³ Twee jaar later komt Thys nog eens op deze kwestie terug. Hij schrijft aan De Rooij dat hij tegenover Uyttenhove staat als 'een doktor tgov. een genezer, d.w.z. huiverig. [...] En ik zie een vereniging van dokters niet zo gauw genezers in hun ledenlijst opnemen.'⁴

Uyttenhove is een uitzondering, maar doordat de Nederlandse en Belgische ministeries nauwelijks beleid voeren en door de wankele positie van de neerlandici ook hun mobiliteit hoog is, doceren er meer van die ongekwalificeerde docenten in het buitenland. Thys vindt in 1968 dat 'het ambt van lector erg gedevalueerd

³ De Rooij aan Thys, 26 september 1972, Archief Thys, Ordner 17, Letterenhuis Antwerpen. Hugo J.J. Uyttenhove publiceert in 1974 een artikel in *Ons Erfdeel* over de wijze waarop hij colleges taalverwerving Nederlands geeft met behulp van een computer (Uyttenhove, 1974, pp. 384-388).

⁴ Thys aan dagelijks bestuur IVN, circa 15 augustus 1974, Archief Thys, Ordner 22, Letterenhuis Antwerpen.

is' doordat er veel jonge lectoren zijn, 'broekjes die niet of nauwelijks' zijn afgestudeerd, waardoor de neerlandistiek 'nooit een behoorlijke academische status' krijgt. Dat was anders met hem. 'Toen ik,' vervolgt hij, 'twee jaar mijn doctorstitel had en vier jaar WNT achter de rug mocht ik tijdelijk voor één jaar lector worden in Rijsel en zonder vergoeding.'⁵

4.1.2. Opleiding en bevoegdheid

In 1973 vergaderen de leden van de Belgische-Nederlandse Subcommissie voor de Neerlandistiek in het Buitenland over docenten neerlandistiek in het buitenland. De eisen die aan hen worden gesteld, zijn nergens vastgelegd. De Rooij legt uit dat alleen de term 'gekwaliceerd' wordt gebruikt: de docent moet over een doctoraal examen en de bevoegdheid beschikken om in het middelbaar onderwijs te doceren. Alfons Van Impe van het ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur legt uit dat kandidaten uit België een 'academische vorming' moeten hebben genoten en de bevoegdheid om in het hoger middelbaar onderwijs te mogen doceren. Thys wijst erop dat er tijdens de colloquia al diverse keren is opgemerkt dat neerlandici niet worden voorbereid om in het buitenland Nederlands te doceren. Hij pleit ervoor dat bij de studie Nederlands aan binnenlandse universiteiten colleges Didactiek van het Nederlands als Vreemde Taal worden aangeboden.⁶

Veel later, in 1987, neemt Jos Wilmots, hoogleraar taalkunde aan de Universiteit Hasselt en van 1982-1985 voorzitter van de IVN, een duidelijk standpunt in over de kwalificatie van een neerlandicus in het buitenland. Daarbij kan hij bogen op zijn eigen ervaring, want hij was van 1959-1966 lector Nederlands aan enkele universiteiten in Duitsland en hij organiseerde vanaf 1971 de Zomercursus Nederlandse taal en cultuur in Diepenbeek. Een neerlandicus die in het buitenland wil doceren, betoogt hij, moet Nederlands hebben gestudeerd, de standaardtaal en de taal van zijn gastland beheersen en didactisch geschoold zijn. Specifieke opleidingen in Nederland en Vlaanderen voor deze banen zijn er niet en zullen er volgens hem ook niet komen. In eerste instantie zullen

⁵ Thys aan Jalink, 7 januari 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen.

⁶ Zesde vergadering van de Belgisch-Nederlandse Subcommissie voor de Neerlandistiek in het Buitenland, 10 mei 1973, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

de docenten en hoogleraren Nederlands in het buitenland Nederlanders of Vlamingen zijn, maar vroeg of laat zullen zij hun eigen opvolgers opleiden.

Wilmots is het niet eens met de adviezen in de rapporten van de werkgroep Neerlandistiek extra muros en met het ‘Standpunt van het Comité van Ministers over het “Meerjarenperspectief voor een Taaluniebeleid” van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren (RNLT), beide uit 1987. Daarin wordt betoogd dat de Taalunie geen taalverwerving moet steunen. Docenten moeten bijscholing krijgen, vindt hij, de IVN moet ook een visie op het buitenlands beleid formuleren, docenten moeten op de hoogte zijn van de vakgeschiedenis, in *NEM* publiceren en een netwerk onderhouden met collega’s in Nederland en Vlaanderen. Verder moet de Taalunie zorg dragen voor een ‘evenwichtige spreiding van studiebeurzen voor Nederland en Vlaanderen over de verschillende landen’. Bovendien wijst hij op de publieke representatie van het vak: hij raadt docenten aan contacten te onderhouden met culturele verenigingen in het Nederlandse taalgebied. Zij kunnen mogelijk docentschappen of vakgroepen steunen (Een proeve van een profielschets, 1989, pp. 10-13).

Inmiddels is taalverwerving een essentieel onderdeel van de studies Nederlands in het buitenland geworden. Dat besef bestaat zowel in Nederland als Vlaanderen. Er zijn al enkele decennia diverse nascholingen en de Taalunie biedt cursussen aan op het gebied van didactiek en online colleges voor docenten Nederlands als Vreemde Taal. Ook aan verschillende universiteiten in Nederland en Vlaanderen worden masteropleidingen Nederlands als Vreemde Taal (mensen leren de taal in een land waar die taal niet wordt gesproken) en Nederlands als Tweede Taal (mensen leren de taal in een omgeving waar die taal wordt gesproken) aangeboden.⁷

4.2. Het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal

De Rooij werkt in samenwerking met collega-neerlandici en de ministeries het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (CNaVT) uit. De voorbeelden van dit project komen uit het buitenland: in Engeland bestaat er een Cambridge Certificate en in Frankrijk en Duitsland worden getuigschriften uitgereikt aan studenten die de taalcursussen van de Alliance Française en het Goethe-Institut succesvol hebben afgesloten. Net als bij enkele andere projecten geeft de IVN de aanzet

⁷ Inmiddels is ook de discussie over de begrippen ‘moedertaalspreker’ en ‘native speaker’ begonnen. Christopher Joby stelt het begrip ‘native user’ voor (Joby, 2020, pp. 169-192).

voor het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal en wordt de uitvoering vervolgens overgelaten aan instituten met meer menskracht. Inmiddels is de Taalunie verantwoordelijk voor het Certificaat en zij heeft de uitvoering overgedragen aan het Centrum voor Taal en Onderwijs (KU Leuven) en de Radboud Universiteit Nijmegen.⁸ Daaraan gaat een hele geschiedenis vooraf.

In november 1972 presenteert De Rooij tijdens een vergadering van het dagelijks bestuur van de IVN de 'Discussienota inzake het instellen van een examen en getuigschrift Nederlands'. Het examen heeft drie doelen: het toetst ten eerste de kennis van de Nederlandse taal van mensen die buiten het Nederlandse taalgebied wonen en van 'niet-Nederlandstaligen' in het Nederlandse taalgebied. Ten tweede krijgen instellingen en binnen- en buitenlanders een garantie van de kennis van de buitenlander en ten derde draagt het ertoe bij dat het onderwijs aan 'niet-Nederlandstaligen op een verantwoord niveau gegeven wordt'. Over de organiserende instantie is hij nog vaag: een werkgroep die bestaat uit ambtenaren van Belgische en Nederlandse ministeries of universiteiten. Deze werkgroep gaat het examen organiseren. Het examen moet overal op dezelfde dag plaatsvinden, in het buitenland in diplomatieke vertegenwoordigingen of aan universiteiten waar Nederlands wordt gedoceerd. Iedereen kan het examen afleggen, maar de kandidaten moeten er wel voor betalen.⁹

Het bestuur van de IVN buigt zich in 1973 over de stand van zaken. Na een resolutie die tijdens het Vijfde Colloquium van de IVN in 1973 is aangenomen, heeft de Belgisch-Nederlandse Subcommissie voor de Neerlandistiek in het Buitenland in hetzelfde jaar de werkgroep Examen en Getuigschriften Nederlands ingesteld. Naast De Rooij, die voorzitter is, zijn er nog vijf leden met ervaring in het onderwijs van het Nederlands aan anderstaligen en drie vertegenwoordigers van het Belgische en Nederlandse ministerie van Onderwijs: Frans Beersmans (lector in Giessen en Marburg), Guus Extra (Instituut Toegepaste Taalkunde, Nijmegen), Elie Nieuwborg (Leuven), Frans Van Passel (Brussel en Antwerpen), en de ambtenaren Eke Talsma (Den Haag), Paul Berckx (Brussel) en Hubert Kellens (Brussel).

De werkgroep stelt een werkplan op waarin de eisen van de verschillende niveaus worden vastgelegd. Het Certificaat zal uit drie niveaus bestaan: elementaire kennis, basiskennis en uitgebreide kennis. Elk niveau is onderverdeeld

⁸ Zie: <https://www.cnavt.org/>. Laatst geraadpleegd op 15 april 2022.

⁹ J. de Rooij, 'Discussienota inzake het instellen van een examen en getuigschrift Nederlands', besproken op 25 november 1972, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

in de vier taalvaardigheden luisteren, spreken, lezen en schrijven. De kandidaten kunnen ook deelcertificaten – het zogeheten unit-credit-system – halen. Daarmee houdt de werkgroep rekening met kandidaten die Nederlands als bronnentaal studeren. Dat geldt bijvoorbeeld voor studenten en onderzoekers in de voormalige koloniën die archiefmateriaal bestuderen. Voor de kandidaten zijn woordenlijsten samengesteld en binnenkort kan het eerste officiële examen elementaire kennis worden afgenomen. Een centraal instituut in Nederland of België is verantwoordelijk voor de organisatie.¹⁰

Al tijdens de ontwikkeling van het Certificaat kan het op veel belangstelling rekenen. De Raad van de Vertaaldienst van de E.E.G. vraagt om informatie en de Bond van de Nederlandse Volksuniversiteit dringt aan op een examen voor buitenlandse werknemers.¹¹

In 1976 presenteert de werkgroep het rapport 'Examen en Getuigschrift Nederlands' en De Rooij licht het tijdens een vergadering van de Subcommissie toe. Daar wordt besloten dat het examen gedurende een periode van vijf jaar kan worden getest. Er wordt een brochure gedrukt met een inlegvel in het Duits, Engels, Frans en Spaans. Opmerkelijk is de beslissing van de ministeries dat dit project voorrang krijgt boven de financiële steun aan lectoraten in het buitenland. Dat heeft er ongetwijfeld ook mee te maken dat het geld oplevert want de deelnemers aan het examen moeten ervoor betalen.

4.3. De *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (ANS)

Eerder wees ik erop dat de internationale neerlandistiek in haar taalgebied behoefte heeft aan woordenboeken, literatuurgeschiedenissen, lesmateriaal voor taalverwerving en aan een Nederlandse grammatica die descriptief én normatief is. In 1973 neemt de IVN tijdens het Vijfde Colloquium een resolutie aan waarin de wens wordt uitgesproken dat 'de uitvoering van deze plannen [de samenstelling van een *Algemene Nederlandse Spraakkunst*] spoedig ter hand wordt genomen'. De Rooij licht er de plannen toe en beklemtoont dat de ANS in 'extra- en intramurale

¹⁰ Certificaat Nederlands als Vreemde Taal, Archief Thys, 'congres 1967', Letterenhuis Antwerpen. Frans Beersmans, lid van de werkgroep en docent Nederlands in de Bondsrepubliek Duitsland, publiceert samen met Jürgen Sudhölter een uitgebreid verslag in het Duits (Beersmans & Sudhölter, 1976, pp. 118-123).

¹¹ Verslag van de 2de vergadering van de werkgroep Examen en getuigschrift Nederlands, 25 en 26 januari 1974, Archief IVN Den Haag. Zie ook: De Rooij aan G.J. van Lent (Raad van de Europese Gemeenschappen), 3 januari 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

behoefden zou moeten voorzien'. Hij krijgt halverwege het jaar 1974 een jaar tijd voor de voorbereidingen: 'een terreinverkenning [...], waarbij reeds beschikbaar materiaal opgespoord, omvang, indeling en terminologie overdacht en medewerkers gezocht zouden moeten worden' (Thys & De Rooij, 1976, p. 152).

Tien jaar later verschijnt de *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (ANS). Het is een geschikt naslagwerk en beantwoordt aan de doelstellingen, oordeelt Reinier Salverda in *NEM*, die op dat moment Nederlands doceert in Indonesië. Hij beklemtoont dat De Rooij en de redacteuren (Guido Geerts, Walter Haeseryn, Maarten van den Toorn) afkomstig zijn uit 'de kringen van de neerlandici extra muros'. Hij bespreekt het boek vanuit de visie van 'docenten die anderstaligen Nederlands leren' en is positief. Wel is het 'te omvangrijk en te moeilijk [...] voor beginnende buitenlanders' (Salverda, 1985, p. 18). Gunther De Vogelaer betoogt meer dan een kwarteeuw later dat de receptie in de internationale neerlandistiek positiever was dan die in Nederland en Vlaanderen (De Vogelaer, 2012, pp. 70-72).

5. PENSIOENEN EN DIENSTJAREN: NEDERLANDERS EN BELGEN IN HET BUITENLAND

‘Ik kan me niet herinneren
dat er ooit door een Kamerlid de vraag is gesteld:
“Hoe staat het nu eigenlijk met het Nederlands taalonderwijs
in het buitenland?” Het komt helemaal niet in hun hoofd op.’
(H.A.J.M. Vrijhoef, plaatsvervangend hoofd van de afdeling
Internationale Betrekkingen van het ministerie van Onderwijs en
Wetenschappen, 6 september 1967)
(Werkcommissie, 1969b, p. 86)

Vanaf de eerste bijeenkomst van de docenten neerlandistiek in Den Haag gaat het ook om de status van neerlandici met een Nederlandse en Belgische nationaliteit. Met het begrip ‘status’ is niet zozeer het salaris bedoeld, maar eerder de pensioenrechten en anciënniteit, de dienstjaren van een neerlandicus die in het buitenland heeft gewerkt en terugkeert naar Nederland of België. Het is een ingewikkelde zaak waarvoor nooit een bevredigende oplossing is gevonden. Wel zet de Werkcommissie/IVN, die hier een duidelijke functie heeft als belangenvereniging, zich in voor de leden door steeds opnieuw navraag te doen bij de ambtenaren van verschillende ministeries. In de brief die Walter Thys in 1977 na zijn aftreden aan de leden van de IVN stuurt, noemt hij het een ‘pijnlijke kwestie’ en hij beschouwt het welhaast als een persoonlijke nederlaag dat er nooit een regeling is getroffen.¹ Waar gaat het om?

Er zijn weinig neerlandici die met een Nederlands of Belgisch salaris en met behoud van het recht op Nederlandse of Vlaamse sociale voorzieningen in het buitenland doceren. Velen zijn in dienst van de universiteit in het buitenland en vallen onder de regels van het betreffende land. Bij terugkeer naar hun land van herkomst merkt een Nederlandse of Vlaamse docent dat de jaren in het

¹ Thys aan de Dames en Heren Docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten, Aan de Dames en Heren Leden, Buitengewone Leden en Donateurs van de IVN (doorslag), 9 januari 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

buitenland niet meetellen bij de opbouw van pensioen en, in het geval van Nederland, AOW (de Algemene Ouderdomswet, een volksverzekering). Jalink noemt in 1967 concreet problemen rond de volgende kwesties: pensionering, berekening van de dienstjaren, de terugbetaling van de rijksstudietoelagen, premiebetaling voor AOW en AWW (Algemene Weduwen- en Wezenwet) en militaire dienst (Jalink, 1969, p. 24).

5.1. Ambtelijk advies: ‘Tussentijds naar Nederland terugkeren of afbreken’

Tijdens het Eerste Colloquium wordt de ‘status van de lector voor Nederlands aan buitenlandse universiteiten’ besproken, waarbij de grootste zorg van de aanwezigen uitgaat naar de pensioenregelingen. Er is weinig duidelijkheid over, maar ze nemen een resolutie aan:

Een herziening van de status van de lector voor Nederlands in het buitenland, zowel wat zijn salaris, hiërarchische positie, zijn bevorderingskansen en zijn positie bij de overgang naar de ‘binnenlandse dienst’ betreft, alsook een wijziging van de pensioenregeling, krachtens welke de door hem aan een buitenlandse universiteit doorgebrachte jaren voor zijn pensioen en A.O.W. niet meetellen, is dringend vereist (Werkcommissie, 1961, p. 29).

Het betreft in het bijzonder neerlandici die korte tijd naar het buitenland gaan en terugkeren naar België of Nederland. De vraag is duidelijk, een antwoord is kennelijk moeilijk. Er gebeurt drie jaar vrijwel niets.

Tijdens het Tweede Colloquium, in 1964, wordt er uitgebreider over gesproken. Er is toegezegd dat een ambtenaar van het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen een officiële verklaring aflegt. Er nemen weliswaar ook ambtenaren deel aan het gesprek, maar geen van hen is ‘gemachtigd [...] zulk een verklaring af te leggen’ (Werkcommissie, 1966a, p. 73). Wel ontstaat er meer duidelijkheid, maar er komt opnieuw geen oplossing. Enkele deelnemers aan de discussie schetsen hun situatie. J.L. de Meester, docent aan de universiteit van Freiburg, heeft in Leuven gestudeerd, doceerde circa tien jaar in België en werd vervolgens gevraagd om lector Nederlands in Freiburg te worden. In België zou hij na dertig dienstjaren recht hebben op pensioen. De vraag is of zijn dienstjaren in Duitsland worden meegerekend.

Berckx van het Belgische ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur kan niet namens de overheid, wel als lid van de Gemengde Technische Commissie antwoorden. Hij onderscheidt drie gevallen: als iemand, ten eerste, in opdracht van de staat naar het buitenland gaat, wordt dat 'geregeld volgens het algemeen reglement van de staat'. Zij kunnen, althans in België en als er een cultureel verdrag met het betreffende land is gesloten, 'met behoud van recht op wedde, pensioen en bevordering in eigen land' worden uitgezonden (Werkcommissie, 1966a, pp. 74-75). Het tweede geval is een grijs gebied: een buitenlandse universiteit vraagt een Belgische universiteit om een goede kandidaat. De regering maakt een keuze en de kandidaat gaat op eigen initiatief naar het buitenland. Het derde geval betreft uitnodigingen van een buitenlandse onderwijsinstelling aan Belgen of Nederlanders die vervolgens op eigen initiatief naar het buitenland gaan. Voor hen zijn er geen regelingen. Maar mocht de kandidaat docent een vaste aanstelling in het rijksonderwijs hebben, dan kan de minister – de nadruk ligt op kan – de docent 'met behoud van een deel of het geheel van zijn wedde' aan het buitenland ter beschikking stellen (Werkcommissie, 1966a, p. 75). Deze kwestie bespreekt het Belgische ministerie met het Nederlandse. Talsma voegt eraan toe dat de pensioenpremie van docenten die de Nederlandse regering voor korte tijd uitzendt, wordt doorbetaald. Zij kunnen voor 'hoogstens twee jaar' verlof vragen en zij behouden dan hun 'pensioenrechten, tegen betaling van premie'. Die premie is hoog ('21% van de laagste pensioengrondslag') aldus A.J.M. van Seggelen, docent in Straatsburg, en na zijn opmerking dat het onduidelijk is wat er daarna gebeurt, reikt Talsma een oplossing aan: 'Tussentijds naar Nederland terugkeren of afbreken' (Werkcommissie, 1966a, p. 76).

5.2. Het beleid van andere landen

Vervolgens stelt een van de deelnemers aan de discussie, de Duitser Schmitt uit Marburg, de vraag of het mogelijk is dat Nederland en België een instantie creëren die de uitzendingen van docenten naar het buitenland coördineert. Hij geeft een overzicht van de situatie in de Bondsrepubliek, waar drie mogelijkheden zijn. Er zijn allereerst buitenlandse lectoren die uitgenodigd worden door Duitse universiteiten. Het komt, ten tweede, voor dat de overheid de lectoren in het buitenland betaalt. Duitsland doet dat met veel succes, Zweden ook. De derde mogelijkheid zijn lectoraten die verbonden zijn aan instellingen als het Goethe-Instituut. Schmitt krijgt bijval en iemand merkt op dat er in het Nederlandstalige gebied geen centrale instantie, een 'coördinerend lichaam', is voor buitenlandse universi-

teiten die een neerlandicus zoeken. Schultink, hoogleraar Algemene Taalwetenschap in Utrecht, betoogt dat er zodoende soms kandidaten worden benoemd die onvoldoende voor de functie gekwalificeerd zijn. Weliswaar zijn de universiteiten autonoom in hun benoemingen, maar een centrale instantie zou de toegang van buitenlandse lectoren naar het Nederlandstalige gebied en van Nederlandstalige lectoren naar het buitenland vereenvoudigen. Verder blijkt dat uitgezonden kandidaten in de meeste gevallen maar een paar jaar blijven en dat maakt het probleem van de pensioenkwesities minder nijpend. Maar de meerderheid van de lectoren Nederlands gaat op eigen initiatief naar het buitenland.

Schmitt geeft vervolgens meer informatie over het systeem in de Bondsrepubliek, waar een commissie in het leven is geroepen die de kwestie van dienstjaren en pensioenen 'op internationale schaal' moet regelen. Dat is ook noodzakelijk, betoogt hij, want er is in de Europese Gemeenschap behoefte aan mensen die meertalig zijn. Zij worden mede opgeleid door moedertaalsprekers en voor de mobiliteit binnen Europa moet een oplossing worden gevonden. Zijn bijdrage maakt in elk geval duidelijk, merkt Van de Velde op, dat het ministerie in Nederland zich minder voor de internationale neerlandistiek inzet dan bijvoorbeeld de Bondsrepubliek voor de internationale germanistiek. Thys probeert te bemiddelen met de woorden dat de ministeries grote belangstelling voor dit lastige onderwerp hebben en een oplossing tijd kost (Werkcommissie, 1966a, p. 81).

5.3. De neerlandicus als cultureel attaché

In 1967 stelt Thys in het 'Ten geleide' van de Derde Colloquium Neerlandicum deze kwestie opnieuw aan de orde en maakt een vergelijking tussen een neerlandicus in het buitenland en een cultureel attaché of een ambassaderaad voor culturele zaken aan ambassades van Nederland of België. Hij stelt de vraag of men – politici en ambtenaren op de ministeries – 'bereid is in te zien dat de hoogleraar, resp. lector in de nederlandistiek op de hem toegewezen plaats een even onmisbare vertegenwoordiger van onze cultuur is als zijn tegenspeler in diplomatiek verband'. Hem is gebleken dat

in de gedachtengang van hen die de Nederlandse cultuurpolitiek in den vreemde behartigen leerstoelen en lectoraten in de nederlandistiek als instrumenten voor het uitdragen van de Nederlandse taal- en literatuurwetenschap, nauwelijks schijnen mee te tellen (Thys, 1969, p. 5).

We hebben twee ‘grote opdrachten’, twee taken, vervolgt hij, die uitgevoerd moeten worden. Pas als dat is gebeurd, kan de neerlandistiek ‘haar rol [...] vervullen’ (Thys, 1969, p. 5). Allereerst moet er een ‘definitieve regeling van de administratieve en organisatorische toestand’ van neerlandici in het buitenland komen. Zij moeten een status krijgen die overeenkomt met ‘de belangrijkheid en waardigheid van hun zending’. Ten tweede moet er een instituut komen, een Nederlands-Belgisch instituut, met meer taken en bevoegdheden dan de Werkcommissie. Zijn precieze formulering is interessant omdat dit instituut in zijn woorden ‘de uitbouw van de Werkcommissie tot een Nederlands-Belgisch instituut’ dient te zijn. Het zou taken moeten uitvoeren waar de internationale neerlandistiek behoefte aan heeft, het zou een ‘schakel’ moeten vormen tussen de nationale en internationale neerlandistiek door samen te werken met de universiteiten in Nederland en Vlaanderen en ‘andere centra’. Als dit instituut er komt en de Werkcommissie een vereniging is, dan, verwacht Thys, ‘lost men zo goed als alle problemen van de “extramuristen” op en, belangrijker nog, ‘versteviggt men op het hoogste niveau, dat van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, het prestige van het Nederlands’. Dat prestige is volgens Thys beslist nodig in het Nederlandse taalgebied, maar de toekomst van het Nederlands is ook afhankelijk van de positie van het Nederlands aan buitenlandse universiteiten. Zijn opmerking dat ‘het niet mogelijk [is] dat onze bewindslieden dit niet zouden inzien’ is te lezen als een nadrukkelijk beroep op ‘onze bewindslieden’ (Thys, 1969, p. 6). Thys heeft een instituut voor ogen dat veel meer bevoegdheden heeft dan de huidige Taalunie. In zijn plannen heeft de IVN – want hij verwijst al naar de komende oprichting – een centrale en invloedrijke functie.

Thys kan bemiddelen. Dat bleek uit zijn repliek op Van de Velde tijdens het vorige colloquium. Thys kan ook heel scherp zijn. Hij werkt zijn vergelijking tussen een lector in de internationale neerlandistiek en een Europese ambtenaar of cultureel attaché verder uit. Zouden die laatsten onder dezelfde onzekere omstandigheden willen werken, luidt zijn retorische vraag. Nadat Schmitt tijdens het vorige colloquium de situatie in de Bondsrepubliek heeft geschetst, presenteert Thys nu de gegevens van zijn onderzoek naar de situatie in Frankrijk. Ook daar blijven de hoogleraren en lectoren die via de overheid een baan in het buitenland krijgen, verbonden aan een ‘Université de rattachement’, waarop zij bij terugkeer kunnen terugvallen. Enkele neerlandici hebben tijdens de vergadering al vergelijkingen met de situatie in andere landen gemaakt. Daaruit bleek dat Nederland en België op dit gebied nauwelijks beleid voeren en ook geen voorbeeld nemen aan de Bondsrepubliek, Frankrijk of Zweden. Belangrijk is ten slotte dat Thys op de eenheid van de neerlandistiek wijst. Nationale en

internationale neerlandistiek hebben dezelfde belangen en ze hebben elkaar nodig (Thys, 1969, pp. 3-7).

5.4. Replik van een ambtenaar als privépersoon

Tijdens de ‘Tweede werkvergadering’ op het Colloquium in 1967 neemt H.A.J.M. Vrijhoef, plaatsvervangend hoofd van de afdeling Internationale Betrekkingen van het Nederlandse ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, het woord. Hij herhaalt dat de pensioenregeling een ingewikkelde kwestie is, waarbij ambtenaren van diverse ministeries en instellingen betrokken zijn. Hij kan zich voorstellen dat een neerlandicus aarzelt om een functie in het buitenland te accepteren als de voorzieningen (bijvoorbeeld pensioenrechten en salaris) matig zijn. Deze neerlandicus zou met ambtenaren van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen kunnen onderhandelen. Voor neerlandici die zonder tussenkomst van een ministerie naar het buitenland gaan, is er voorlopig geen oplossing. Vrijhoef zegt persoonlijk een voorstander te zijn van een centrale instantie die neerlandici uitzendt. Er is geld voor nodig en parlamentsleden moeten overtuigd worden. Het gaat, benadrukt hij, om de zaak van Nederland, niet om het persoonlijk belang van de neerlandicus. Als door het werk van neerlandici in het buitenland het belang van Nederland gediend wordt, dan moeten zij ‘onder behoorlijke omstandigheden werkzaam kunnen zijn’.

Vrijhoef maakt van de gelegenheid gebruik om een verklaring te geven voor het verschil in het cultuurbeleid tussen landen als Frankrijk en Duitsland enerzijds en Nederland – de situatie België is geheel anders, vergeet hij niet te vermelden – anderzijds:

Ik ben nl. van mening, dat de gemiddelde Nederlander zijn taal voor het buitenland van geen belang vindt. [...] Nederlanders in het algemeen hechten daar niet zo verschrikkelijk veel waarde aan. Bijgevolg doen ook onze volksvertegenwoordigers dat niet. Ik kan me niet herinneren dat er ooit door een Kamerlid de vraag is gesteld: ‘Hoe staat het nu eigenlijk met het Nederlands taalonderwijs in het buitenland?’ Het komt helemaal niet in hun hoofd op (Werkcommissie, 1969b, p. 86).

Hij voegt eraan toe dat dit geen ambtelijke uitspraak is, maar ‘privémeningen van een zekere mijnheer Vrijhoef die toevallig hier aanwezig is’. Daarop vraagt de voorzitter: ‘Ik hoop wel dat die persoonlijke meningen niet tegengesteld zijn

aan de meningen van de ambtenaar Vrijhoef.' Daarop antwoordt Vrijhoef met 'Nee!' (Werkcommissie, 1969b, p. 89). Ook dit colloquium sluit af met een aantal resoluties, waaronder een over de kwestie van de pensioenen. Het beroep dat de Werkcommissie op de overheden doet, blijkt naderhand grotendeels tevergeefs.

5.5. Een resultaat dat nauwelijks een resultaat is

In het 'Ten geleide' van de *Handelingen* van het Vierde Colloquium, dat in 1970 in Gent plaatsvond, kan Thys enkele positieve resultaten vermelden: het Nederlandse ministerie van Onderwijs en Wetenschappen heeft bekendgemaakt dat docenten die in het buitenland werkzaam zijn geweest en terugkeren naar Nederland, hun 'recht op anciënniteit in de binnenlandse dienst' niet verliezen. Het Belgische ministerie is nog niet zo ver. De IVN, die net is opgericht, streeft naar een regeling 'die de buitenlandse neerlandistiek op gelijke voet plaatst met de neerlandistiek aan binnenlandse universiteiten' (Thys, 1973b, p. 7).

Thys noemt de Nederlandse regeling in een brief aan Johan Fleerackers, kabinetschef van de minister van Nederlandse Cultuur en Opvoeding, 'beter dan niets', maar 'beslist onvoldoende in het licht van de taak en de positie van hen die met een opdracht bij het hoger onderwijs in het buitenland worden belast'. Berckx heeft Thys in 1970 'met alle reserves die er in zulke omstandigheden geboden zijn', toegezegd dat een oplossing voor Belgische docenten nog voor het 25-jarig bestaan van het Nederlands-Belgisch Cultureel Verdrag in 1971 een haalbare datum moest zijn. 'Helaas,' schrijft hij verder, '1970, 1971 en 1972 zijn voorbijgegaan zonder ook maar het minste teken voor ons dat er aan deze zaak gewerkt werd.' Hij heeft het onderwerp in de Subcommissie regelmatig ter sprake gebracht en ook de rector van de Universiteit Gent heeft met de minister over de status van de docenten gesproken en aangedrongen op een 'spoedige regeling'. Dat er tot dusver niets is gebeurd is voor Thys een 'bittere teleurstelling'. Hij vraagt Fleerackers of het probleem wel 'de volle aandacht' van de minister heeft en of er misschien tijdens het komende colloquium nieuws verwacht kan worden.²

Maarten van den Toorn, die zes jaar aan de universiteit Münster heeft gedoceerd, vraagt in 1973 aan De Rooij nadere informatie over die uitspraak van Thys.³ De Rooij citeert in zijn antwoord een bericht uit *NEM* waarin wordt vermeld dat de regeling niet 'met terugwerkende kracht' kan worden toegepast,

² Thys aan Fleerackers, 16 juli 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

³ Van den Toorn aan De Rooij, 2 mei 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

al kan er in ‘bijzondere gevallen’ van worden afgeweken. Wie in het buitenland heeft gewerkt, kan daar ‘aanspraak maken op uitgesteld pensioen’, als er tenminste pensioenvoorzieningen zijn. Dat geldt wel voor De Rooij, die acht jaar in Zweden heeft gewerkt, een ‘sociaal paradijs’, schrijft hij, maar in Duitsland is de situatie anders.⁴ De salarissen in het buitenland zijn laag, leert Christine D’haen, dichteres, prozaschrijfster en letterkundige, die jarenlang met Thys correspondeert over lectoraten in landen waar zij zou willen werken: ‘Ik *vind* niet dat lectoraten voor beginnelingen bestemd zijn. Ik ben het helemaal met jou eens. Alleen constateer ik aan de salariëring dat “zij” dat vinden.’⁵

In 1987 staat er in het ‘Meerjarenperspectief voor een Taaluniebeleid’ over de rechtspositie van de extramurale docent dat de Taalunie op dat gebied ‘geen gezag [heeft] om zich met dat ingewikkelde vraagstuk van de rechtspositie in te laten’. Ze kan wel aanbevelingen doen (De rechtspositie van de extramurale docent, 1997, pp. 71-72). Er is nog steeds geen regeling.

5.6. Suppletie

De Poolse neerlandicus Stanisław Prędoła uit Wrocław stelt in 1973 voor dat lectoren uit Nederland of België die aan een buitenlandse universiteit doceren een aanvulling krijgen op hun lokale salaris.⁶ Die aanvulling – nu suppletie genoemd – zou er in de jaren negentig dankzij de Taalunie (NTU) ook komen en is bedoeld voor moedertaalsprekers die doceren in Oost- en Midden-Europa en later ook in China. De suppletie is diverse keren gewijzigd, tijdens de bezuinigingen onder het beleid van Algemeen Secretaris Geert Joris eerst afgeschaft, later mede onder druk van de IVN in stand gehouden, maar wel sterk verlaagd. Die suppletie, deelt Marc le Clercq tijdens een vergadering van het IVN-bestuur in 1997 namens de Taalunie mee, is niet ‘geoormerkt’; de docenten kunnen ze ook gebruiken voor hun pensioenvoorzieningen.⁷ Dat was in de jaren negentig een illusie en dat is nu, na de korting op de suppletie in 2016, een nog grotere illusie.

Halverwege de jaren negentig, na de ineenstorting van de communistische regeringen in Midden- en Oost-Europa, ontvangt de IVN een rapport van

⁴ De Rooij aan Van den Toorn, 13 mei 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen. De Rooij verwijst naar een artikel in *NEM* (Thys et al., 1970a, pp. 60-64).

⁵ D’haen aan Thys, 15 mei 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

⁶ Prędoła aan De Rooij, 13 mei 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

⁷ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 11 november 1997, Archief IVN Den Haag.

Leopold Decloedt, Wilken Engelbrecht, Jerzy Koch, Stefan Kiedroń en Eszter Zelenka met de titel *Het Nederlands in Midden- en Oost-Europa. Voorstellen tot een actievere taalpolitiek in Midden- en Oost-Europa en tot verbetering van de situatie van de moedertaalsprekers werkzaam in dat taalgebied*. Zij schrijven dit niet-gedateerde rapport namens Comenius, het platform van deze regio dat in 1995 is opgericht, en geven een inventarisatie van de 'financiële en juridische moeilijkheden van moedertaalsprekers in Oost-Europa'. Het aantal universiteiten in de regio waar Nederlands wordt gedoceerd, is gegroeid van 15 naar 39 en aan 12 universiteiten is Nederlands hoofdvak. Maar de sociaaleconomische situatie is slecht: de salarissen zijn laag, de suppletie onvoldoende waardoor lectoren naast hun baan aan de universiteit extra inkomen moeten zien te verwerven. Er is wel behoefte aan goede moedertaalsprekers. Zij maken echter gedurende hun werkzaamheden in het buitenland geen aanspraak op sociale verzekeringen in Nederland en België en bouwen er ook geen pensioen en AOW op, terwijl het pensioen in het land waar zij werken laag is en zij bovendien slecht verzekerd zijn tegen ziekte. Het beleid van de NTU is duidelijk: de docent heeft een contract met de universiteit en de NTU is niet verantwoordelijk voor verzekeringen en pensioenregelingen. Comenius signaleert een groot probleem: er is behoefte aan goede docenten, ook aan moedertaalsprekers en de vakgroepen Nederlands leiden met minimale middelen mensen op, van wie een deel na hun studie een baan vindt waar de Nederlandse en Belgische staat en economie baat bij hebben.

De auteurs van het rapport presenteren twee modellen: het Latijnse model en het Germaanse model. In Frankrijk en Spanje vallen de lectoren onder het ministerie van Buitenlandse Zaken en verdienen een goed salaris. Het Germaanse model houdt in dat de moedertaalsprekers in het buitenland door een 'semi-gouvernementele organisatie' worden gesubsidieerd. De aanvulling op hun salaris is vier keer zo hoog als de suppletie van de NTU en in het thuisland worden de sociale en pensioenpremies ingehouden. Dit leidt ertoe dat de docenten beter gekwalificeerd zijn, vaak gepromoveerd, buiten hun academische werkzaamheden geen extra inkomen hoeven te verwerven en gemotiveerder zijn. Als de NTU dit model zou overnemen, zou ze als werkgever van de lectoren optreden en in Nederland of België de premies afdragen (Decloedt et al., z.d.).

Vragen naar de rechtspositie komen voortdurend terug. Een van de laatste sporen in het IVN Archief dateert uit 1986, als ze in de notulen van de bestuursvergadering worden opgenomen. Opnieuw zonder resultaat: het is een 'juridisch moeilijke kwestie', van de NTU is geen oplossing te verwachten en het bestuur zal het probleem voorleggen aan de leden van de Interparlementaire

Commissie.⁸ In 1997 duikt het nog eens op in het verslag van de vergadering van het dagelijks bestuur van de IVN.⁹ Daarna zwijgt het archief.

5.7. Slot

In de kwestie van de pensioenen heeft de Werkcommissie/IVN laten zien dat ze een belangrijke taak vervult als belangenvereniging voor de leden. Hoewel het onderwerp mede door Jalink en Thys vanaf 1961 op de agenda stond, heeft dat niet tot een verbetering geleid van de situatie van neerlandici die in het buitenland gaan doceren. De argumenten waarmee gepleit wordt voor een betere status van de neerlandici in het buitenland zijn door de jaren heen onveranderd gebleven. De salarissen voor docenten aan universiteiten in een groot aantal landen zijn laag, waardoor zij daarnaast nog allerlei werkzaamheden verrichten. Voor moedertaalsprekers die voor een korte periode naar het buitenland gaan, is dit door het ontbreken van een netwerk of onvoldoende kennis van de nieuwe taal moeilijker, terwijl de kosten van levensonderhoud in de steden waar zij werkzaam zijn, vaak wel hoog zijn. Zij zijn aangewezen op een aanvulling van hun salaris, het afdragen van premies en de opbouw van een pensioen in Nederland of België. De Werkcommissie/IVN en de regio's vragen de ministeries, de politici en later ook de NTU al bijna zestig jaar om een oplossing voor deze kwestie te vinden. De internationale neerlandistiek draagt immers net als cultureel attachés aan ambassades niet alleen bij aan de verspreiding van de cultuur van de Lage Landen, maar ook aan de economie van Nederland en België.

⁸ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 27 juni 1986, 22 juli 1986, Archief IVN Den Haag. Tijdens de d.b.-vergadering op 18 april 1986 liet Luc Ravier van de NTU weten dat zij het probleem zal inventariseren. Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 18 april 1986, Archief IVN Den Haag.

⁹ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 6 juni 1997, Archief IVN Den Haag.

6. 1976 – EEN RAMPJAAR OF EEN NIEUW GELUID?

‘Ik wens aan onze opvolgers
een goed functionerende vereniging na te laten
en niet een erfenis van ruzies, naijver, tekortkomingen,
vrome wensen, enz., zoals het wel vaker gebeurt.’
(Walter Thys aan de leden van het dagelijks bestuur IVN, 21 oktober 1974)¹

‘Tell me, my daughters,
(Since now we will divest us both of rule,
Interest of territory, cares of state)
Which of you shall we say doth love us most?
That we our largest bounty may extend
Where nature doth with merit challenge.’
(King Lear, in: Shakespeare, *King Lear*, I, 1)

1976 is een cruciaal jaar in de geschiedenis van de IVN. Aan het eind van dit jaar is niets meer zoals het aan het begin was. Zelfs de naam IVN ondergaat een lichte wijziging en luidt nu Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Heeroma’s ‘Nederlandistiek’, een begrip dat voor zoveel discussie, verwondering en onbegrip zorgde, is definitief verdwenen (Heeroma, 1962, p. 69).²

Hoe ziet de internationale neerlandistiek eruit? Heel behoorlijk: in totaal beschikt de IVN per 1 augustus 1976 over de gegevens van 369 docenten aan 164 universiteiten, onder wie 45 Nederlanders, 22 Belgen en een aantal ‘twijfelgevallen’. Er werken onder meer 134 docenten aan 18 universiteiten in Zuid-Afrika, 60 docenten aan 25 universiteiten in Indonesië, 30 docenten aan 21 universiteiten in de Bondsrepubliek Duitsland (en ook nog vijf aan twee universiteiten in de DDR), 29 docenten aan 26 universiteiten in de Verenigde

¹ Thys aan leden van het dagelijks bestuur IVN, 21 oktober 1974, Archief Thys, Ordner 22, Letterenhuis Antwerpen.

² De naamsverandering moet worden vermeld in het *Belgisch Staatsblad*, de *Nederlandse Staatscourant* en worden doorgegeven aan de International Federation for Modern Languages and Literatures (F.I.L.L.M.), waar de IVN lid van is. H. Moolenburgh-Ekkel, Verslag van de vergadering van het dagelijks bestuur op 11 november 1976, 6 januari 1977, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

Staten, 20 docenten aan 12 universiteiten in Frankrijk en hetzelfde aantal in Groot-Brittannië.³

Dat de docenten uit de internationale neerlandistiek behoefte hebben aan de IVN en de vereniging inmiddels weten te vinden, blijkt uit het grote aantal aanvragen en voorstellen. Dat brengt De Rooij ertoe tijdens het colloquium in 1976 nog even te verduidelijken wat de IVN is:

geen machtige organisatie, die over een groot gebouw en een staf van personeel beschikt, maar een arme vereniging, die bestaat van overheidssubsidie en als 'uitvoerend orgaan' beschikt over één administrateur – die weliswaar bereid is haar 'volledige dagtaak' in drukke tijden zó op te vatten dat ze alleen 's nachts niet werkt, [...] en een dagelijks bestuur, waarvan maar twee leden in staat zijn een aanzienlijk deel van hun vrije tijd – die natuurlijk ook beperkt is – aan IVN-werk te besteden (De Rooij, 1978, pp. 175-176).

Het is de bedoeling dat voorzitter Thys en Thomassen, de penningmeester, in 1976 zullen aftreden. Jalink, de voormalige secretaris, is vijf jaar eerder overleden en dit betekent dat de initiatiefnemers van de Werkcommissie en de IVN nu plaats maken voor collega's. Ook De Rooij wil in 1976 vanwege zijn drukke werkzaamheden uit het IVN-bestuur stappen.

Thys had al in 1973 af willen treden en schreef toen aan Fleerackers, kabinetschef van de Minister van Nederlandse Cultuur: 'Ik heb dit werk nu 12 jaar lang gedaan en de tijd lijkt mij gekomen om de verantwoordelijkheid van onze vereniging aan een andere collega door te geven. De procedure voor mijn opvolging is reeds ingezet.'⁴ Dat blijkt ook uit een brief van De Rooij aan Wilmots, die meldt dat Thys, Thomassen, Zaalberg, Loubser, Schmitt en Weevers zich tijdens de Algemene Ledenvergadering in augustus 1973 niet herkiesbaar stellen. De Rooij is op zoek naar opvolgers en komt na overleg met Thys voor het voorzitterschap – het moet een neerlandicus uit de internationale neerlandistiek zijn – eerst uit bij Jan Goossens (Leuven/Münster), Meijer en Brachin. Goossens weigert echter, Meijer iets later ook. Omdat het secretariaat in Den Haag gevestigd is, is het handig als secretaris en penningmeester niet al te ver weg wonen en voor de juiste balans in het bestuur zou de voorzitter een Vlaming

³ Overzicht van aantallen universiteiten en docenten, IVN, 1 augustus 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

⁴ Thys aan Fleerackers, 28 maart 1973, Archief Thys, Ordner 18, Letterenhuis Antwerpen.

moeten zijn. Hoewel Thys niet wil dat De Rooij dit met Wilmots bespreekt, doet hij dat toch – ‘ik ben stout,’ schrijft De Rooij. De Rooij wil Wilmots *NEM* ‘grotendeels’ toevertrouwen, want hij vindt dat er meer aandacht moet komen voor didactiek, Wilmots’ specialisme.⁵

Het gaat allemaal niet door; Brachin zegt eveneens af en Thys wordt overgehaald om nog drie jaar aan te blijven.⁶ Zaalberg heeft daar ook een rol bij gespeeld, en met steun van De Rooij en Rutten dringen ze bij Thys aan: ‘de I.V.N. is toch een beetje je dochter,’ schrijft Zaalberg aan Thys, ‘moet je haar werkelijk in de steek laten – al kun je zeggen dat je haar niet alleen verwekt maar ook grootgebracht hebt?’⁷ Meijer, die eerst heeft geweigerd – hij zegt zelf dat hij nooit bestuurslid van de IVN is geweest en de interna niet kent, nog nooit aan een colloquium heeft deelgenomen en bovendien niet van vergaderen houdt – zal, zo luidt het voorstel, door Thys worden ingewerkt en het voorzitterschap in 1976 overnemen.⁸

Uit de brieven van De Rooij aan Wilmots na 1973 blijkt dat er binnen het bestuur onvrede is over Thys’ voorzitterschap. ‘Wie,’ schrijft De Rooij, ‘wil Thys voor het hoofd stoten?’⁹ De Rooij blijft nadenken over het post-Thys-tijdperk. Misschien zou Peter King, lector aan de University of Cambridge, een goede voorzitter zijn en Wilmots zou dan secretaris kunnen worden. Volgens De Rooij steunt Hubert Kellens van het ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur dat plan.¹⁰ Thys vindt wel dat Nederland in de IVN te dominant is en het IVN-bestuur heeft de leden gevraagd of er ook een Belgische vestiging van de IVN moet komen. Zeventig leden hebben positief op dat voorstel gereageerd en er waren geen tegenstemmen. Thys kan de procedure voortzetten en contact opnemen met het Belgische ministerie van Justitie.¹¹ Begin 1973 krijgt de IVN toestemming van het ministerie en kunnen de statuten in het *Belgisch Staatsblad* gepubliceerd worden.¹² Maar eerst worden de wijzigingen voorgelegd

⁵ De Rooij aan Wilmots, 30 april 1973, privéarchief Jos Wilmots. Dat zal binnenkort deel uitmaken van het Archief IVN.

⁶ De Rooij aan Wilmots, 12 juni 1973, privéarchief Jos Wilmots.

⁷ Zaalberg aan Thys, 1 mei 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

⁸ Goossens aan De Rooij, 26 maart 1973; De Rooij aan Goossens, 1 april 1973; Meijer aan De Rooij, 12 april 1973; De Rooij aan Thys, 22 april 1973, Archief Thys, Ordner 18, Letterenhuis Antwerpen.

⁹ De Rooij aan Wilmots, 9 oktober 1975, privéarchief Jos Wilmots.

¹⁰ De Rooij aan Wilmots, 30 augustus 1975, privéarchief Jos Wilmots.

¹¹ De Rooij aan Thys, 12 november 1972, Archief Thys, Ordner 17, Letterenhuis Antwerpen.

¹² R. Porters namens de Minister van Justitie aan Thys, 29 januari 1972, Archief Thys, Ordner 18, Letterenhuis Antwerpen.

aan de Algemene Ledenvergadering en de IVN-leden krijgen ze in februari toegestuurd.¹³

Het zoeken naar een opvolger voor Thys verloopt ook in de periode tussen 1973 en 1976 moeizaam. Goossens wil nog steeds niet, King heeft het te druk, over Brachin twijfelt De Rooij. In elk geval moet het niet iemand worden, die, zoals Thys zegt, ‘alle bescheidenheid mist’. De voorzitter dient een actieve neerlandicus in het buitenland te zijn, want anders wordt de IVN, aldus Thys in 1975 aan Meijer, een ‘voogdijvereniging’ en hij vervolgt: ‘Stuiveling, Sötemann of Weisgerber zie ik niet zo goed belangstelling opbrengen voor ons bedrijf. ’t Is jammer maar ’t is zo.’ Thys schrijft verder dat hij iets tegen De Rooij heeft. De Rooij werkt niet meer in het buitenland en hij zal volgens Thys activiteiten afstoten. Deze twijfelt ook of de IVN De Rooij wel ‘nauw aan het hart ligt’ en vreest dat er ‘iets van het menselijk contact verloren zal gaan’. Hij beklemtoont dat hij wel ‘respect voor de kwaliteiten en de verdiensten’ van De Rooij heeft.¹⁴

Uit wat volgt zal blijken dat de discussies voor en na 1976 niet alleen over Thys’ opvolging gaan, maar ook over tal van andere kwesties zoals het colloquium, het profiel van *NEM*, de relatie tussen de IVN en de Nuffic en over de tentoonstelling met foto’s en informatie uit de internationale neerlandistiek, die gepland is in het Antwerpse AMVC, het huidige Letterenhuis. Thys heeft het initiatief genomen voor de tentoonstelling die daar in het najaar van 1976 te zien zal zijn. Zijn buitenlandse collega’s kregen eerder dat jaar het verzoek om enkele zwart-witfoto’s te sturen van zichzelf met hun studenten. Ook zullen hun publicaties getoond worden.¹⁵ Verder gaat het dit jaar over plannen om de banden tussen de nationale en internationale neerlandistiek aan te halen, en over de werkomstandigheden van Moolenburgh. Thys stelt tijdens een bestuursvergadering in 1973 een vraag over de toekomst van de IVN: we zijn nu een ‘verzorgingsvereniging’, zegt hij, maar die taak kan misschien door een andere instantie worden overgenomen en dan wordt de IVN een ‘wetenschappelijke vereniging’.¹⁶ De grootste verrassing van dat jaar is echter dat Thys zich eerst tot voorzitter laat kiezen, een paar maanden later toch aftreedt en zijn opvolger de man wordt door wie hij beslist *niet* opgevolgd wilde worden. Dat is een drama en de vraag is waar het voor hem is misgegaan. Het drama kent verschillende bedrijven: er is het conflict met Meijer over *NEM*, de

¹³ De Rooij aan leden van de IVN, 8 februari 1973, Archief Thys, Ordner 18, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁴ Thys aan Meijer, 5 maart 1975, Archief Thys, Ordner 23, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁵ Thys aan collega’s, 3 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁶ De Rooij, Verslag van de vergadering van het bestuur, 1 september 1973, december 1973, Archief Thys, Ordner 20, Letterenhuis Antwerpen.

eerdergenoemde tentoonstelling in het AMVC, de positie van Moolenburgh, de nieuwe secretaris Wilfried Verhaert en er is uiteindelijk De Rooij, die in 1977 de nieuwe voorzitter wordt. Maar had die het eigenlijk niet veel te druk?

6.1. Uitbreiding van de leden van de IVN

Het jaar begint zoals alle jaren: druk. In 1976 wordt duidelijk dat het Belgische en Nederlandse ministerie het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal goedkeuren en financieren en dat er voor *Dutch Studies* en *Wie en Wat in de Neerlandistiek* subsidie moet worden aangevraagd. De Rooij wil zijn ‘nevenactiviteiten beperken’. Hij zal immers J.C. Daan als hoofd van de afdeling Dialectologie van het Instituut voor Dialectologie, Volkskunde en Naamkunde, het huidige Meertens Instituut, opvolgen, stapt ook uit de Nederlands-Belgische Subcommissie Neerlandistiek in het Buitenland, een voorloper van de NTU, en wil tijdens het colloquium in 1976 aftreden als secretaris van de IVN. Verhaert, voormalig lector in Göteborg en Lund, wordt zijn opvolger. Het bestuur discussieert over een vraag die al eerder op tafel had gelegen, namelijk of men de niet-universitaire docenten Nederlands in het buitenland wil toelaten tot de IVN. Thys denkt hierbij onder andere aan ‘leraren Nederlands aan middelbare (en lagere?) scholen, internationale scholen, niet-universitaire tolkenscholen, douanescholen, privé-inrichtingen voor talenonderwijs, (niet)universitaire instituten voor “éducation permanente” in de Bondsrepubliek, Frankrijk en Groot-Brittannië’.¹⁷ Het zal niet gebeuren, maar de discussie zal wel vaker terugkeren.

6.2. Pensioen Thomassen – relatie Nuffic

Penningmeester Thomassen gaat per 31 mei 1976 met pensioen en dat betekent dat direct contact tussen de Werkcommissie/IVN en de Nuffic, dat in 1961 is begonnen, beëindigd wordt. In de ruimtes van de Nuffic vond het Eerste Colloquium plaats en daaruit is een lange samenwerking ontstaan die de IVN graag wil voortzetten. Thys en De Rooij, die aan de directie van de Nuffic schrijven, drukken het nog sterker uit: ‘Wij zouden in zeer grote moeilijkheden geraken indien deze laatste dienstverlening niet meer zou kunnen plaatsvinden.’ Met die ‘laatste dienstverlening’ doelen zij op de administratie van de Nuffic, waar de

¹⁷ Notulen Dagelijks Bestuur, 1 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

IVN gebruik van maakt: jaarlijks worden ‘alle gemaakte kosten in de jaarrekening van de IVN bij het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen gedeclareerd en terugbetaald op de rekening van de Nuffic’ en de ‘financiële administratie verzorgt de betaling van het salaris van mevrouw Moolenburgh, de betaling van reiskosten en andere onkosten m.b.t. de vergaderingen van het bestuur en de betaling van de drukkosten van onze geregeld terugkerende publikaties’. Een groot aantal taken is inmiddels verminderd: Moolenburgh doet het meeste tikwerk, soms samen met een uitzendkracht en de IVN heeft een eigen bankrekening. Alleen van de ‘reproductieafdeling’ van de Nuffic wordt veel gebruikgemaakt.¹⁸ Op 12 november 1976 is er een gesprek tussen Thomassen, Van Hulst (Nuffic) en J.W. de Vries, de nieuwe penningmeester. Van Hulst wil graag dat de boekhoudingen van de Nuffic en IVN gescheiden worden.¹⁹

De Vries zal Thomassen dus opvolgen, maar volgens Moolenburgh had Thys liever dat Thomassen was aangebleven. Moolenburgh geeft als altijd haar eigen opvattingen en de meningen die ze hoort, aan Thys door: ‘Of we voor het *werk* veel aan Thomassen zouden hebben, weet ik niet. Maar als mens, als meedenker-van-het-eerste-uur, als morele steun voor u en mij kan hij wel veel betekenen.’²⁰ Bij zijn opvolging schrijft De Vries aan Thys dat hij wellicht de indruk heeft gewekt dat hij kritisch is op de IVN en haar voorzitter: ‘Ik hoop dat ik U er in de komende jaren van kan overtuigen, dat ik enerzijds vol bewondering voor U ben, en anderzijds de gewoonte heb erg vlug met kritiek te zijn; die kritiek is – hoop ik – altijd strikt zakelijk.’²¹

6.3. Nauwere banden tussen de internationale en de nationale neerlandistiek

In een rondbrief aan de neerlandici in Nederland en België vraagt Thys hen uitdrukkelijk om deel te nemen aan het colloquium in 1976. Zelfbewust schrijft hij: ‘Van de aanvang af hebben wij ernaar gestreefd de binnenlandse (Nederlandse en Belgische) universiteiten en meer bepaald de afdelingen Nederlands aan deze

¹⁸ Thys en De Rooij aan Directie van de Stichting der Nederlandse Universiteiten en Hogescholen voor Internationale Samenwerking [Nuffic] (doorslag), 1 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁹ H. Moolenburgh-Ekkel, Verslag van de vergadering van het dagelijks bestuur op 11 november 1976, 6 januari 1977, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

²⁰ Moolenburgh aan Thys, 22 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

²¹ J.W. de Vries aan Thys, 21 september 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

universiteiten zoveel mogelijk bij dit tweerichtingsverkeer te betrekken.’ In zijn pleidooi voor een intensievere samenwerking maakt hij – nu minder zelfverzekerd – duidelijk welke partij steun nodig heeft. Zijn eerste voorstel betreft uitwisselingsprogramma’s tussen een binnen- en buitenlands instituut of zelfs universiteit. Groepen studenten Engels kunnen naar Engeland gaan en de Nederlandse universiteit ontvangt vervolgens Engelse studenten Nederlands. Vervolgens zouden binnenlandse instituten hun collega’s in het buitenland vaker kunnen uitnodigen voor een werkbezoek en docenten en hoogleraren Nederlands in Nederland of Vlaanderen zouden zelf wat vaker naar het buitenland kunnen trekken om hun – vaak – jonge, onervaren collega’s te steunen.

Thys heeft nog meer voorstellen: hij zou graag zien dat een ‘binnenlandse’ vakgroep Nederlands ‘9 à 10 buitenlandse leerstoelen of lectoraten’ onder haar hoede neemt. Doordat er veel meer buitenlandse dan binnenlandse neerlandici zijn, zouden de alumni die in het buitenland werkzaam zijn, gekoppeld kunnen worden aan hun universiteit van herkomst. Als laatste is het volgens Thys ‘gewenst dat de binnenlandse neerlandistiek het buitenland meer informeert en mee laat profiteren van wat de binnenlandse universiteit produceert aan research en didactisch materiaal en dat zij zelfs bepaalde onderzoeksprojecten voor de buitenlandse leerstoel of het lectoraat uitvoert’. In *NEM* zou dan een deel van het onderzoek besproken of aangekondigd kunnen worden.²² Daarmee wil hij ook tegemoetkomen aan de wens van Meijer die het blad wetenschappelijker wil maken.

6.4. Komt de koning?

De voorbereidingen voor het Zesde Colloquium in 1976 vragen veel tijd. Zo als voor elk colloquium probeert het bestuur van de IVN ook nu prestigieuze gastsprekers te winnen en recepties te organiseren. In 1976 neemt Thys contact op met Herman Liebaers, groothofmaarschalk van het Belgische hof, en spreekt allereerst zijn dank uit dat de koning (Boudewijn) de activiteiten van de internationale neerlandistiek volgt. Het is voor ons, zo schrijft hij, een ‘uiterst waardevolle aanmoediging’. Vervolgens komt hij tot de kern van zijn brief: ‘Zou het Zijne Majesteit de Koning behagen en zou Zijne Majesteit misschien de gelegenheid kunnen vinden om het gezelschap buitenlandse hoogleraren en lectoren in de

²² Thys aan collega’s in Nederland en België (rondbrief), 10 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

neerlandistiek tijdens ons Colloquium te ontvangen? Het zou voor hen een onvergetelijk ogenblik zijn [...].²³ Het antwoord laat op zich wachten.

De begroting van het congres is berekend op 85 deelnemers, van wie er onder anderen twaalf uit communistische, Oost-Europese landen komen, twaalf uit de Bondsrepubliek en Frankrijk, tien uit Groot-Brittannië en acht van buiten Europa (van wie een uit Indonesië). De deelnemers hoeven niet te betalen voor het slotdiner, dat hun wordt aangeboden door de ‘goeverneur van de provincie Antwerpen’. Nieuw in de begroting is de post ‘Bestuurskosten’ die uit maaltijd-, hotel- en reiskosten bestaat.²⁴

De beide ministeries uit Nederland en België financieren het colloquium, maar er zijn ook andere geldschieters. De Universitaire Stichting in Brussel schenkt in 1973 50.000 frank. Een van de leden van de Orde van de Prince doneert 10.000 frank, waarmee Thys de hotelkosten van enkele deelnemers kan betalen. Deze donateur schrijft dat hij geen gasten thuis kan ontvangen, maar hij verzorgt enkelen van hen wel met een maaltijd.²⁵ De Orde biedt de deelnemers aan het colloquium ook een receptie aan.²⁶ De Orde van de Prince zelf schenkt 10.000 frank: ze zijn ‘bestemd om naar goeddunken van de voorzitter en bestuur van de IVN te worden besteed ter dekking van onkosten van het Zesde Colloquium Neerlandicum ofwel voor de bevordering van de studie van het Nederlands in het buitenland.’²⁷ Dit precieze citaat is noodzakelijk omdat er later onenigheid over zal ontstaan.

In 1976 bedraagt het inschrijfgeld voor het colloquium fl. 50, de tegemoetkoming in de reiskosten fl. 100. Dat is voor veel neerlandici een probleem. De vluchten van deelnemers van buiten Europa zijn duur en voor neerlandici uit Oost-Europa vormen de reis- en verblijfskosten een hindernis. De situatie van Josef Skopal uit Brno is hiervoor illustratief: zijn universiteit kan de bedragen niet betalen, de pasafdeling van het ministerie van Onderwijs in Praag heeft laten weten de kosten van de formaliteiten te willen dragen (reisvergunning van Tsjecho-Slowakije naar België, visum voor België, doorreisvisum voor de Bondsrepubliek Duitsland), maar hij vraagt of de IVN

²³ Thys aan Liebaers (doorslag), 21 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

²⁴ Toelichting bij de gewijzigde begroting van kosten voor het Zesde Colloquium Neerlandicum, zonder datum, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

²⁵ A.M., lid Orde van de Prince, aan Thys, 13 juli 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

²⁶ Suzanne Wouters aan Thys, 6 augustus 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

²⁷ [Verklaring Walter Thys] 10 november 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

het treinkaartje Brno-Praag-Antwerpen wil financieren.²⁸ Uit de correspondentie met andere neerlandici uit Oost-Europa blijkt dat de IVN hun reiskosten, hotelovernachtingen en maaltijden vergoedt.²⁹ Er zijn nog andere problemen. E.H. van der Linden, docent Nederlands aan de universiteit in Boekarest, wil graag deelnemen, maar haar salaris wordt uitbetaald in Roemeense valuta en die mogen niet uitgevoerd worden. Zodra ze Roemenië verlaat, is ze aangewezen op steun van haar ouders. Ze vraagt om een vergoeding van de reiskosten en een oplossing voor het inschrijfgeld.³⁰ Daarnaast zijn er ook neerlandici die wel over financiële middelen beschikken en die de deelname aan het colloquium met hun eigen onderzoek verbinden. Dat geldt bijvoorbeeld voor Norbert Morciniec, hoogleraar in Wrocław, die in augustus samen met zijn echtgenote een maand naar Gent komt om daar te werken aan een grammatica van het Nederlands, die in 1977 in Polen zal verschijnen.³¹

De koning komt niet. De Belgische Minister van Nederlandse Cultuur, Rika de Backer-Van Ocken, zegt toe tijdens het colloquium in Antwerpen te komen spreken over 'Nieuwe perspectieven voor de uitstraling van de Nederlandse taal en cultuur'.³² Voor de lezingen van neerlandici wordt zoals altijd een lijst met reservesprekers gemaakt: van de negen zijn er vijf moedertaalsprekers, twee zijn vrouw en ze werken allemaal buiten het Nederlandse taalgebied. De argumenten van de colloquium-organisatie voor deze sprekers variëren van hij 'heeft zijn sporen al zo'n beetje verdiend' tot zij 'zullen dat ongetwijfeld uitstekend doen'. Opvallend is wellicht dat twee van de reservesprekers uit Polen komen, waar neerlandici worden opgeleid die door hun activiteiten al snel door de gemeenschap van internationale neerlandici worden erkend.³³

²⁸ Skopal aan IVN, 6 juli 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen. Later blijkt dat de deelnemers zelf hun kaartje moeten kopen en de kosten later vergoed krijgen. Moolenburgh aan Skopal (doorslag), 17 juli 1976. Zie over Skopal: Marecek & Rampart, 2002, p. 81.

²⁹ Thys aan Arwed Spreu, 13 juli 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

³⁰ Van der Linden aan IVN, 22 juni 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

³¹ Morciniec aan Thys, 12 juli 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

³² De Backer-Van Ocken aan Thys, 8 juli 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

³³ 'Voorstel reservesprekers', IVN, circa 15 juli 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

6.5. Moolenburgh: ‘hollen, knippen, plakken, telefoneren’

Er zijn geen donkere wolken die zich in de weken voor het colloquium samenvakken. Niets verwijst naar het drama dat erna staat te gebeuren. Weliswaar klaagt Moolenburgh over De Rooij, die veel te weinig doet. Dat is een bekende klacht. Thomassen legt evenmin veel initiatief aan de dag. De band tussen haar en Thys wordt – mede daardoor – sterker en ze feliciteert hem met zijn trouwdag, zijn ‘schat van ‘n vrouw en vier gezonde kinderen’. Haar conclusie luidt zoals altijd: ‘U en ik draaien overal voor op.’³⁴ Wie zelf niet mee heeft gewerkt aan de voorbereidingen van een colloquium, schrijft ze, heeft geen idee wat het is: ‘t Is vaak een kwestie van zelf hollen, knippen, plakken, telefoneren enz., enz., enz. [...] “‘n Congrescommissie”, zegt Talsma. Maar wie hadden daar in moeten zitten? Dat weet ze ook niet.’³⁵

Moolenburgh klaagt – en terecht – in de correspondentie regelmatig over haar werkomstandigheden. Ze werkt meestal thuis, soms op de kantoren van de Nuffic. Ze gebruikt haar eigen elektrische schrijfmachine voor het werk maar brengt het materiaal wel in rekening. Ze vraagt zich af waarom de bestuursleden van de IVN en de ambtenaren van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen dit vanzelfsprekend vinden.³⁶ Ze heeft opgevangen dat het verre van zeker is dat de IVN na het vertrek van Thomassen gebruik kan blijven maken van de faciliteiten van de Nuffic.³⁷ Meyboom van de Nuffic wijst haar erop dat ze een uitzendkracht kan inhuren, maar dat mag maar voor een halve dag per week en ook alleen in noodgevallen. De vraag is waar die uitzendkracht moet werken. De IVN heeft geen eigen kantooruimte en Moolenburgh kan moeilijk een stencilmachine en kopieerapparaat in haar eigen woning zetten.

Over de relatie tussen de IVN en de Nuffic is geen duidelijkheid. Het blijkt dat Thomassen voor zijn vertrek niets met de Nuffic heeft geregeld.³⁸ Kennelijk heeft hij dat nagelaten omdat hij vond dat hij de laatste jaren bij de Nuffic overal buiten werd gehouden.³⁹

³⁴ Moolenburgh aan Thys, 16 augustus 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

³⁵ Moolenburgh aan Thys, 23 november 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

³⁶ Moolenburgh aan Thys, 1 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

³⁷ Moolenburgh aan Thys, 4 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

³⁸ Moolenburgh aan Thys, 12 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

³⁹ Moolenburgh aan Thys, 14 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

6.6. De tentoonstelling in het AMVC

De tentoonstelling in het AMVC te Antwerpen en Thys' openingstoespraak krijgen aandacht in de pers, onder meer in de liberale krant *Het Laatste Nieuws* die het vooral bij feitelijke gegevens houdt (I.V.V., 1976). De socialistische *Volksgazet* besteedt aandacht aan het verzoek van de IVN aan de ministeries om een instituut op te richten, dat 'in samenwerking met de betrokken ministeries van noord en zuid deze taak [die van het IVN] overneemt, waarnaast de IVN zich als overwegend wetenschappelijke vereniging zou kunnen ontwikkelen'. Ook besteedt de anoniem gebleven journalist aandacht aan de toespraak van minister De Backer tijdens het colloquium, die eveneens pleit voor een 'centraal bureau', gefinancierd door Nederland en België, dat de 'uitstraling van het Nederlands' stimuleert (6e Colloquium Neerlandicum, 1976). Op 27 september 1976 geeft Thys een toelichting bij de tentoonstelling voor culturele attachés en ambassadeleden in Brussel van landen waar Nederlands wordt gedoceerd of belangstelling bestaat voor de neerlandistiek.⁴⁰

Er is veel onvrede over de manier waarop de voorbereidingen voor de tentoonstelling zijn gelopen. Moolenburgh verwijt Thys achteraf dat hij op eigen houtje heeft gehandeld en alleen heeft bepaald hoe het materiaal geordend moest worden; anderen 'hadden niet de moed en kregen niet de kans ook eens iets naar hun smaak uit te voeren'.⁴¹ Thys antwoordt dat het niet alleen 'onwaar' is maar ook 'volkomen gefantazeerd'. Hij heeft de mensen tot spoed moeten aanmanen, heeft zelf samen met 'twee of drie [van zijn] kinderen' van 'maandagochtend tot zaterdagmiddag meegewerkt', anders was de tentoonstelling niet klaar geraakt tegen de opening. Zij hebben onder barre omstandigheden moeten werken, met weinig steun van de mensen van het AMVC, 's middags een boterhammetje en een thermos tussen de chaos', werkend 'in een benauwende hitte' moest hij er bovendien op letten 'dat de mensen op tijd te drinken kregen'. Maar toen het af was, heeft hij 'iedereen die die week meegewerkt had, op champagne en koekjes getrakteerd (N.B. voor mijn persoonlijke rekening). Dan ben ik doodmoe maar toch wel tevreden naar huis gegaan en toen pas kon ik gaan denken aan mijn inleidende toespraak van maandag'.⁴²

⁴⁰ Thys aan bestuursleden IVN, Talsma en Kellens, 20 september 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁴¹ Moolenburgh aan Thys, 23 september 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁴² Thys aan Moolenburgh (doorslag), 26 september 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

Begin 1977 is de tentoonstelling nog steeds niet afgebroken. Er komen veel klachten van mensen en instellingen die materiaal ter beschikking hebben gesteld en dit terug willen. Thys heeft Verhaert gevraagd dit op korte termijn te regelen of het hem te laten weten indien hij ervan af zag. Verhaert reageert niet en Thys vraagt alle collega's en instellingen die materiaal voor de tentoonstelling hebben gestuurd of ze bereid zijn dit af te staan voor een archief over de neerlandistiek in het buitenland, dat zou worden ondergebracht in het AMVC. Dit zou een onderdeel kunnen worden van een 'Archief van de Nederlandse Taal' en hij zal voorlopig zelf het beheer van het archief op zich nemen totdat het dagelijks bestuur van de IVN daar een beslissing over neemt.⁴³

6.7. De bestuursvergadering van november 1976

Tijdens de bestuursvergadering van 11 november 1976 vraagt Verhaert het woord 'voor een mededeling.' Hij maakt zijn aftreden bekend om de volgende redenen: allereerst heeft hij de stukken gelezen die hij van zijn voorganger De Rooij heeft gekregen. Hij formuleert wat onduidelijk dat de kennis over de voorgeschiedenis van zijn functie hem tot zijn besluit heeft gebracht. Ten tweede heeft hij het assistentschap in Rijsel toch niet aanvaard en nu hij niet langer een 'vakgenoot' is, wil hij de functie van secretaris niet uitoefenen. Zijn werk aan de middelbare school kost hem te veel tijd en energie en maakt het onmogelijk om net als zijn voorganger '60 werkdagen per jaar aan IVN-werk te besteden', maar hij wil wel bestuurslid blijven. Hij stelt voor om Moolenburgh tot secretaris te benoemen.⁴⁴ Dit is niet nieuw: Thomassen heeft dat tijdens een bestuursvergadering in 1975 ook al eens voorgesteld. Thys wilde toen een administrateur in Gent, terwijl het secretariaat in Den Haag gevestigd bleef. Moolenburgh heeft hem geantwoord dat het voorstel in strijd was met de opvatting dat de secretaris een neerlandicus moet zijn.⁴⁵

Thys neemt direct na Verhaert het woord. Hij complimenteert hem met zijn toelichting en benadrukt dat er tussen hem en de secretaris vooraf niet over dit besluit is gesproken. Hij wil ook 'een mededeling' doen en laat weten dat hij 'zijn functie als voorzitter van de IVN m.i.v. heden ter beschikking' stelt. Hij geeft

⁴³ Thys aan docenten en instellingen die materiaal voor de tentoonstelling hebben afgestaan (doorslag), z.d., Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁴⁴ H. Moolenburgh-Ekkel, Verslag van de vergadering van het dagelijks bestuur op 11 november 1976, 6 januari 1977, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁴⁵ H. Moolenburgh-Ekkel, Verslag van de d.b.-vergadering op 6 juni 1975, 5 september 1975, Archief Thys, Ordner 23, Letterenhuis Antwerpen.

een aantal redenen aan: zijn gezin, zijn werk en ‘zijn vrees’ dat de IVN, als hij zijn aftreden op de Algemene Ledenvergadering op het colloquium bekend had gemaakt, ‘in verkeerde handen zou zijn gekomen’. Dat ‘gevaar is z.i. geweken’. Verder laat hij weten dat hij geen officieel afscheid wil en het zou de ‘beste beloning’ zijn, ‘als het werk dat hij begonnen is in zijn geest wordt voortgezet’.

Zijn besluit komt voor de bestuursleden ‘als een volkomen verrassing’. Meijer begrijpt Thys en de woorden ‘dreigend gevaar’ niet. Als Thys zegt dat hij zijn besluit al voor de Algemene Ledenvergadering heeft genomen, repliceert Rutten ‘dat hij zich dan toch wel bedrogen voelt’. Henk Meter, professore stabilizzato Università degli Studi di Napoli, vreest dat de leden zullen denken dat Thys ten gevolge van een bestuursconflict vertrekt. Voor de opvolging worden enkele namen genoemd, maar de statuten bepalen dat van de functies voorzitter, penningmeester en secretaris er ‘tenminste één de Belgische en één de Nederlandse nationaliteit moet bezitten’. Aan het eind van de vergadering – Thys’ laatste vergadering – moet Meijer onvoorbereid een afscheidswoord voor de aftredende voorzitter uitspreken. Hij uit zijn spijt over dit aftreden en bedankt Thys voor alles wat hij voor de internationale neerlandistiek heeft gedaan. Thys zelf wenst de IVN het beste voor de toekomst.

Begin 1977 neemt Thys de moeite om zijn voormalige bestuursleden nog eens op een aantal kwesties te wijzen, die tijdens de laatste vergadering ter sprake waren gekomen. Hij gaat ervan uit dat Rutten het woord ‘bedrogen’ niet letterlijk heeft bedoeld: hij had zich echt bedrogen kunnen voelen als Thys voor de Algemene Ledenvergadering was afgetreden, want dan ‘zou de vereniging zijn uitgeleverd aan hen die haar willen uitverkopen’. Hij wil graag dat het bestuur zijn besluit respecteert. Verder begrijpt hij niet dat het bestuur na zijn aftreden ‘het voorzitterschap aanbiedt aan degene van wie men mij maandenlang in de eigen kring van het d.b. verzekerd heeft dat hij achter mijn rug de zaak aan het ondergraven was.’⁴⁶

⁴⁶ Thys aan dagelijks bestuur IVN, 5 februari 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

6.8. Conflict tussen Thys en De Rooij

Uit de correspondentie en de keuze van de nieuwe voorzitter, blijkt wie Thys bedoelt. Hij wantrouwt De Rooij, wat op een aantal aanvaringen gebaseerd is. De Rooij was lid van de VNA en was in eerste instantie voorstander van een fusie. Ten tweede heeft De Rooij de IVN nooit als een doel op zich beschouwd en vond hij dat de vereniging op kon gaan in een andere instelling. Ook wilde De Rooij, zoals zal blijken, het jaarboek *Dutch Studies* loskoppelen van de IVN. Het vierde punt betreft een artikel van De Rooij dat na de oprichting van de IVN in *Ons Erfdeel* verscheen. Op 9 maart 1971 schrijft Thys zijn ‘Beste vriend Deleu’, hoofdredacteur van *Ons Erfdeel*, een brief over het verslag dat G. Binnendijk over het Vierde Colloquium in dat blad heeft gepubliceerd (Binnendijk, 1971, pp. 156-157). Deze Binnendijk citeert uit Thys’ toespraak tijdens het slotdiner, hoewel daar – voor zover Thys weet – niemand met de naam Binnendijk aanwezig was. Het is een ‘vlot en leuk geschreven stuk’, aldus Thys, maar het doet geen recht aan een ‘internationaal universitair congres’. Hijzelf wordt erin als ‘baas van het spul’ en ‘voorzitter Mao’ gekarakteriseerd. De organisatie van het colloquium heeft veel tijd gekost, vervolgt Thys, er is veel geld mee gemoeid, en ‘wanneer er dan achteraf alleen maar wat vrolijk over wordt gebabbeld, dan vrees ik dat er wel eens iemand zou kunnen opstaan die zegt: “daar geven we geen geld meer voor”’. Hij had prijs gesteld op meer inhoudelijke informatie over het congres.⁴⁷

De Rooij schrijft Thys zelf een brief waarin hij onthult wie G. Binnendijk is. De naam is bedacht door een redacteur van *Ons Erfdeel* en het is een pseudoniem van De Rooij zelf. Hij verdedigt zich met het argument dat hij ‘niet veel tijd en niet veel zin in een echt gedegen artikel’ had, en dat hij Deleu wel had aangeraden er feitelijke informatie over het colloquium bij te plaatsen maar dat het niet was gebeurd. Dat had wel gemoeten, schrijft De Rooij, maar dat Thys de bijdrage niet op prijs stelt, komt

door een verschil in persoonlijkheid. Ik kan voor een persoon voor wie ik echt veel bewondering heb en over een zaak die ik echt belangrijk vind, ironisch doen (of ludiek, of hoe je het wilt noemen). Ik kan zelfs op een gegeven moment over zo’n persoon of zaak *niets anders dan* ironisch spreken of schrijven, omdat het Zeer Serieuze en Loodzware me dan onecht zou klinken.

⁴⁷ Thys aan Deleu, 9 maart 1971, Archief Thys, Ordner 14, Letterenhuis Antwerpen.

Ik vraag hier geen excuus voor en zal niet proberen mezelf te beteren: ik ben bijna 40 en dan is het te laat jezelf te veranderen.⁴⁸

Moolenburgh was wel op de hoogte van de toedracht. Ze vindt het ‘een nare geschiedenis’ en heeft getwijfeld of ze het tegen Thys zou zeggen.⁴⁹ In een brief aan Thys laat Deleu weten dat hij veronderstelde dat het ‘doorgestoken kaart’ was.⁵⁰ De Rooij had niet op deze manier over de IVN moeten schrijven, vindt Thys, want het is een vereniging die net is opgericht en positieve en serieuze berichtgeving nodig heeft.

6.9. Thys en Moolenburgh

Tijdens de bestuursvergadering op 4 september 1976 treedt Thomassen af als redacteur van *NEM*. Meijer neemt zijn plaats in, Thys blijft redacteur. Beiden willen zelf een derde redacteur kiezen. De Rooij stelt Moolenburgh voor en betoogt dat het in *NEM* toch om eenvoudige stukken gaat en dat alle informatie al op haar schrijftafel belandt. Uiteindelijk wordt Moolenburgh de derde redacteur van *NEM*. Maar Thys accepteert dat niet en kort daarna treedt Moolenburgh weer af. Ze licht haar beslissing toe in een brief aan het oude en nieuwe bestuur: *NEM* is een ‘contact- en inlichtingenblad’, schrijft ze, geen wetenschappelijk tijdschrift. Daarom had ze er, net als voorheen, wel bijdragen voor kunnen schrijven:

Als men de strenge selectie die nu voor de redactie wordt toegepast ook laat gelden voor de docenten extra muros, dan zal de docentenlijst heel wat dunner worden en dan zullen we op onze colloquia niet meer met verbazing kunnen vaststellen dat er deelnemers zijn die niet of nauwelijks Nederlands spreken. Maar strengheid moet ergens beginnen en waarom dan niet dicht bij huis?⁵¹

‘Het zou mij bladzijden kosten,’ schrijft Thys aan de bestuursleden en aan Kellens en Talsma, ‘om in te gaan op de brief die Mevrouw Moolenburgh U op 16 september jl. heeft gestuurd [...]. Mochten de pas geïnstalleerde bestuursleden [...]

⁴⁸ De Rooij aan Thys, 11 maart 1971, Archief Thys, Ordner 14, Letterenhuis Antwerpen.

⁴⁹ Moolenburgh aan Thys, 12 maart 1971, Archief Thys, Ordner 14, Letterenhuis Antwerpen.

⁵⁰ Deleu aan Thys, 16 maart 1971, Archief Thys, Ordner 14, Letterenhuis Antwerpen.

⁵¹ Moolenburgh aan oude en nieuwe bestuur, Talsma (ministerie van Onderwijs en Wetenschappen) en Kellens (ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur), 16 september 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

menen dat dit het dagelijkse klimaat van de IVN is, dan kan ik hun verzekeren dat dit niet zo is.⁵²

Moolenburgh legt nog eens uit waarom De Rooij wilde dat zij redactielid van *NEM* zou worden. Dat komt, schrijft ze, doordat Thys tegen de meerderheid in het bestuur in de Vlaming Verhaert tot nieuwe secretaris heeft benoemd. Thys wilde een vakgenoot en iemand in zijn buurt, maar mensen die Verhaert kennen wisten dat die geen tijd zou hebben. Het gaat zelfs zo ver dat Verhaert weigert om stukken te lezen die voor de secretaris bedoeld zijn. Moolenburgh besluit ook ‘geen enkele poging meer [te] doen hem nauwer bij het secretariaat te betrekken.’⁵³

Thys heeft ook zonder te overleggen Meijer als redacteur van *NEM* in opvolging van De Rooij naar voren geschoven. Meijer woont en werkt in Londen; het heen- en weer sturen van kopietjes of teksten kost veel tijd en of hij er wel zin in heeft, betwijfelt Moolenburgh. Het is een heel vervelende kwestie, schrijft ze: ‘Ik zou het heel erg vinden als u en ik voortaan tegenover elkaar zouden staan als bv. U en De Rooij, kil en zakelijk.’ Ze is bereid er een streep onder te zetten, door te gaan met Thys als voorzitter en als vanouds in een goede sfeer samen te werken.⁵⁴

Thys’ antwoord op de brief van Moolenburgh laat niet lang op zich wachten. Hij gaat, zoals ik eerder schreef, eerst in op de kritiek van Moolenburgh op zijn eigenmachtige optreden tijdens de opbouw van de AMVC-tentoonstelling. Het tweede punt betreft Verhaert en de vraag of deze secretaris wil blijven. Thys heeft hem gevraagd en Verhaert heeft geantwoord dat hij na zijn benoeming graag van de functie af wilde, maar daarna niet meer.⁵⁵

6.10. *NEM*: Meijer dreigt met opstappen

Meijer, die ondervoorzitter is van de IVN en redacteur van *NEM*, is niet zo tevreden over de stukjes in *NEM*. Hij vindt een aantal artikelen van Thys overbodig, stelt vast dat zij beiden aan gelijke artikelen hebben gewerkt en heeft principieel bezwaar tegen een stuk over mormonen die in Utah Nederlands leren. De ‘oplei-

⁵² Thys aan oude en nieuwe bestuur, Talsma (ministerie van Onderwijs en Wetenschappen) en Kel-lens (ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur), 20 september 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁵³ Moolenburgh aan Thys, 9 september 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁵⁴ Moolenburgh aan Thys, 23 september 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁵⁵ Thys aan Moolenburgh (doorslag), 26 september 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

ding van hun zendelingen in Utah,' schrijft hij, heeft weinig met het Nederlands te maken. Maar dat is nog niet alles: 'Bovendien gedraagt een aantal van die zgn. zendelingen zich zo onbeschoft dat ik er niet aan mee kan werken in een blad als NEM ruchtbaarheid te geven aan hun activiteiten.' En hij dreigt meteen uit de redactie te stappen: 'Als dat stukje zou verschijnen zal ik meteen mijn functie als redacteur neerleggen.'⁵⁶ Het loopt allemaal niet soepel voor Thys: discussie over de nieuwe secretaris, gedoe met Moolenburgh en nu nog Meijer die ontevreden is over *NEM*.

Thys geeft toe dat hij in de drukte over het hoofd heeft gezien dat Meijer enkele stukjes al had geschreven, maar hij reageert geprikkeld. Er zullen wel meer stukjes in *NEM* staan waar we het beiden niet over eens zijn, schrijft hij, maar onder mijn stukken staat mijn naam 'zodat je je niet gecompromitteerd hoeft te voelen'. Verder stelt hij vast dat Meijer zijn *NEM*-bijdrage erg kritisch heeft gelezen: 'Ik neem je dat niet kwalijk. Ik heb hetzelfde niet met jouw bijdrage gedaan, ik heb daar eerlijk gezegd de tijd niet voor en bovendien heb ik altijd vertrouwen gehad in wat mijn mederedacteuren schreven.' Meijers opwinding over het 'Mormonen-stuk', dat door te veel kopij niet in *NEM* zal verschijnen, vindt hij overdreven. Nog erger vindt hij dat Meijer meteen met opstappen dreigt. Het gaat volgens Thys niet over de mormonen maar over de kwestie of de IVN en de *NEM*-redacteuren zich eerst moeten afvragen of de beoefenaars van het Nederlands 'onbeschoft zijn of niet of eventueel veel erger zijn dan onbeschoft'. Thys vond het de moeite van het vermelden waard dat er 250 mormonen Nederlands leren. Wat hem nog meer verbaast, is dat Moolenburgh, 'die altijd en over alles commentaar heeft, nu, n.a.v. je brief schrijft, dat de Mormonen inderdaad brutale lui zijn'. Maar dat Meijer met ontslag dreigt, daarover schrijft ze niets.⁵⁷

Later, tijdens de bestuursvergadering op 11 november 1976, komt Thys' stuk over de mormonen, dat nu voor *NEM* 27 bestemd is, opnieuw ter sprake. Thys heeft uitgeverij Van Gorcum gevraagd nog te wachten met het zetten van de kopij. Hij deelt de aanwezigen mee dat alle mededelingen die de redactie heeft ontvangen tot dusver ook in *NEM* zijn opgenomen. Volgens Meijer is de redactie verantwoordelijk voor *NEM*, ook voor de stukken die ondertekend zijn. Het bestuur besluit ten slotte dat de bijdrage over de mormonen niet in *NEM* 27 zal worden opgenomen.

⁵⁶ Meijer aan Thys, 26 oktober 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁵⁷ Thys aan Meijer (doorslag), 4 november 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

6.11. Een lichtpunt en duisternis

Het zal Thys goed hebben gedaan in deze turbulente tijden een brief te hebben gekregen van een ‘oude vriend’. De aanleiding is een overdruk van Jalinks levensbericht dat Thys aan deze vriend heeft gestuurd en waarvoor de briefschrijver zijn waardering uit. ‘Wij zagen elkaar weinig,’ schrijft hij,

maar sinds we elkaar in Leiden ontmoetten, jij nog als jong veelbelovende geleerde, die bovendien nog sympathiek was. Een van mijn ongunstige eigenschappen is dat ik ook me aangetrokken voel tot intelligente mensen, ook als ze minder goede eigenschappen hebben. Ik had bevriend kunnen zijn met André Jolles. Zijn ze ook nog aardig, zoals in jouw geval, dan valt dat mee.

Het is wellicht bekend dat Thys vanaf het begin van zijn wetenschappelijke loopbaan belangstelling had voor leven en werk van Jolles. Zijn ‘oude vriend’ schrijft dat hij nu wekelijks bezoek krijgt van mevrouw Jolles, die hij nog niet zo lang kent. Piet Meertens is de naam van deze ‘oude vriend’, die in dezelfde brief ook schrijft over de beroerte die hem in januari 1975 heeft getroffen. Hij vraagt Thys om hem regelmatig te schrijven, want hij heeft ‘nu meer dan tevoren behoefte om mee te leven’ met zijn vrienden.⁵⁸ Deze brief zal voor Thys een lichtpuntje in deze moeilijke tijd zijn geweest.

Begin januari 1977 schrijft Thys aan Marcel Hoebeke, zijn collega aan de Universiteit Gent, dat zijn carrière niet naar verwachting verloopt en dat dit vermoedelijk heeft bijgedragen tot zijn verbittering. Terwijl Hoebeke er na circa vier jaar docentschap vrijwel zeker van kan zijn dat hij tot hoogleraar wordt benoemd, is daar bij hem, ‘na 17 jaar docentschap in het binnenland en na 23 jaar hoger onderwijs in het buitenland, waarvan 12 jaar tenminste op hetzelfde peil als mijn binnenlandse docentschap’, fulltime bovendien, en na een leeropdracht aan een universiteit in de Verenigde Staten, geen sprake van. Hij weet niet of hij voor zijn pensioen nog enige kans maakt op een baan als hoogleraar.⁵⁹

Dat hij geen hoogleraar is, betekent niet dat hij geen recht meent te hebben op de titel professor. Kennelijk heeft hij er in een brief aan Talsma zijn ongenoegen

⁵⁸ Piet M. [Meertens] aan Thys, 27 oktober 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁵⁹ Thys aan Hoebeke (doorslag), 14 januari 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

over geuit dat zij hem niet aanschrijft als ‘professor’. Na overleg met de juristen van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen legt Talsma aan Thys uit wat de titel ‘professor’ in Nederland betekent. Aangezien Thys geen leerstoel heeft, is hij dus geen professor. Ook weerlegt ze zijn kritiek dat er van het Nederlandse ministerie te weinig waardering voor zijn werk zou zijn: ‘Voor Uw inzet en toewijding is het Ministerie U erkentelijk. Dit is tot uiting gebracht ter gelegenheid van de herdenking van het 25-jarig bestaan van de afdeling Nederlands aan de Universiteit van Rijsel, toen zowel aan de rector als aan U zelf een waarderende brief werd geschreven.’⁶⁰

6.12. ‘Zo kan ’t toch eigenlijk niet’

‘Zo kan ’t toch eigenlijk niet,’ schrijft Moolenburgh, en daarmee ga ik terug naar het moment waarop Thys zijn aftreden bekendmaakt. Zij blijft Thys schrijven: zij spreekt haar ongelooft uit over zijn aftreden. Hij moet toch beseffen dat door zijn plotselinge vertrek zijn strategie mogelijk niet werkt en dat er toch een voorzitter en secretaris benoemd worden die hij niet heeft gewild. Het is een publiek geheim dat Thys en De Rooij elkaar niet liggen.⁶¹ De Rooij weet dat een mogelijk voorzitterschap van hem moeilijk ligt bij Thys én bij Moolenburgh en hij voelt er weinig voor, zo laat Moolenburgh aan Thys weten. Maar er zijn niet veel alternatieven. Ook voor de functie van secretaris is het lastig een kandidaat te vinden: Beersmans is onaantvaardbaar, Wilmots wil promoveren. Thys heeft zelf ook kandidaten genoemd, onder anderen Geerte de Vries (Denemarken).

Moolenburgh heeft met Thomassen gesproken die de reden voor Thys’ vertrek kort samenvatte: ‘Veel kritiek, weinig waardering’, vermoedelijk het lot van elke voorzitter van elke vereniging. Ook blijft ze Thys op de hoogte houden van de perikelen, kortom: ze beseft nog steeds niet dat Thys geen voorzitter meer is.⁶² Wilmots heeft haar gebeld en geschreven dat hij contact met Thys heeft opgenomen. Hij is gevraagd voor het secretariaat en Thys heeft daar geen bezwaren tegen.⁶³ Verder heeft Thys de drukproeven van *NEM 27* gecorrigeerd en naar Moolenburgh gestuurd. De Rooij blijkt vrijwel onmiddellijk na Thys’ aftreden door de overgebleven bestuursleden voor het voorzitterschap te zijn

⁶⁰ Talsma aan Thys, 21 januari 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁶¹ Moolenburgh aan Thys, 14 november 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁶² Moolenburgh aan Thys, 23 november 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁶³ Moolenburgh aan Thys, 7 december 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

gevraagd en nu gebeurt uiteindelijk toch wat Thys heeft willen verhinderen. Weliswaar is er ook aan Meter (Italië) en Geerte de Vries gedacht, maar naast uiteenlopende bezwaren is er de eis dat een voorzitter niet te ver weg mag wonen. Daarmee gaat het dagelijks bestuur voorbij aan de opvatting van Thys, die van mening was dat de voorzitter altijd werkzaam moet zijn in de internationale neerlandistiek. Verder hebben de leden van het dagelijks bestuur het Thys kwalijk genomen dat hij twee maanden na het colloquium is opgestapt. Daardoor hebben ze geen rekening met zijn oordeel willen houden.⁶⁴ Thomassen noemt Thys' plotselinge aftreden 'absurd': 'zoiets kun je niet maken', heeft hij tegen Moolenburgh gezegd.⁶⁵

6.13. Thys maakt zijn aftreden bekend aan de leden

Thys schrijft op 9 januari 1977 een ontwerpbrief 'Aan de Dames en Heren Docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten, Aan de Dames en Heren Leden, Buitengewone Leden en Donateurs van de IVN'. Hij deelt mee dat hij is afgetreden, schrijft dat het te ver voert en hem 'nutteloos' lijkt om de redenen uiteen te zetten en wil liever terugkijken op wat er in de afgelopen vijftien jaar is bereikt. Een 'pijnlijke kwestie' zit hem dwars en dat is de statusregeling voor buitenlandse docenten, waarvoor hij gedurende zijn voorzitterschap geen oplossing heeft kunnen vinden. 'Desondanks,' vervolgt hij,

geef ik de symbolische voorzittershamer aan mijn opvolger door met een gerust gevoel, met de overtuiging dat zij of hij, op de reeds 15 jaar lang afgetekende weg, de nodige bakens zal vinden om in de goede richting verder te gaan, in dienst van de studie en verspreiding van onze taal en cultuur in het buitenland. Het ga de IVN en haar nieuwe voorzitter goed.⁶⁶

Het dagelijks bestuur laat hem via Meijer weten dat dit van mening is dat de brief 'eerder misverstanden zou oproepen dan wegnemen' en dat het bestuur het 'ongewenst vindt dat hij in deze vorm verzonden wordt'.⁶⁷ Thys accepteert dat niet:

⁶⁴ Moolenburgh aan Thys, 8 december 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁶⁵ Moolenburgh aan R.P. Meijer en J.W. de Vries, 24 november 1976, Archief IVN Den Haag.

⁶⁶ Thys aan de Dames en Heren Docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten, Aan de Dames en Heren Leden, Buitengewone Leden en Donateurs van de IVN (doorslag), 9 januari 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁶⁷ Meijer aan Thys, 18 februari 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

van Moolenburgh had hij vernomen dat een ‘smoes’ volgens het dagelijks bestuur goed is, ‘maar geen reden opgeven dat kan niet.’ ‘Zo’n reactie is goed,’ vervolgt hij, ‘om iemand naar de pen te doen grijpen met het verzoek hem nu voortaan ook maar als lid van de IVN te schrappen.’ Hij vindt het een vreemde gang van zaken dat hij een brief waarin hij zijn afscheid aankondigt, ter goedkeuring aan het dagelijks bestuur moet voorleggen. Bovendien vindt hij zijn brief duidelijk en heeft hij deze geschreven in een ‘positieve, vriendschappelijke toon.’ Hij maakt verder van de gelegenheid gebruik te protesteren tegen de scherpe toon in de brieven van penningmeester De Vries, die kritiek had op de kosten van de tentoonstelling. Ten slotte gaat het om de 10.000 fr., een schenking van de Orde van de Prince. Thys heeft daar een doel voor uitgekozen, het komt ten goede aan een niet-moedertaal-spreker Nederlands die of boeken kan aanschaffen of er een verblijf in Nederland of Vlaanderen mee kan financieren. Thys benadrukt dat men het bedrag aan hem persoonlijk heeft geschonken, niet aan de IVN, en dat hij er naar ‘eigen goed-dunken over kon beschikken.’ Het is geen toeval dat hij die som heeft gekregen, vervolgt Thys: ‘Daaraan zijn jaren lidmaatschap van mij bij de Orde van de Prince voorafgegaan, lidmaatschap waarvan de kosten zeker de 10.000 fr. overtreffen [...]’. Dankzij zijn lidmaatschap heeft de IVN dus volop van schenkingen van de Orde kunnen profiteren.

Thys is nog niet klaar: ‘De manier waarop de heer De Vries naar het geld vraagt vind ik zo bijzonder onsympathiek dat ik besloten heb het bedrag met zijn interest terug te bezorgen aan de schenkers.’ Verder heeft Meijer Thys gevraagd of hij ook aftreedt als voorzitter van de redactieraad van *Dutch Studies*. Thys antwoordt dat hij de indruk krijgt ‘of men haast heeft om van de volledige likwidatie van de voormalige voorzitter werk te maken’. Aan zijn ontslag is een voorwaarde verbonden, ‘dat is dat men voortaan op *DS*, en wel op de gebruikelijke plaats vermeldt dat ik de stichter van het jaarboek ben’. Vanzelfsprekend, vervolgt hij, komt er ook een eind aan de Universiteit Gent als Belgische vestigingsplaats van de IVN. Hij kondigt aan alles wat van de IVN is, terug te sturen. En hij sluit af met een persoonlijk bericht: hij heeft Meijer altijd vertrouwd en had gedacht dat het omgekeerde ook gold. En voor Moolenburgh heeft hij zich altijd ingezet maar geen woord van dank van haar gekregen. Maar dat de bestuursleden hem nauwelijks hebben bedankt na alles wat hij in 1976 voor de IVN heeft gedaan – de voorbereiding van het colloquium, de tentoonstelling, *NEM*, Thomassen, de beurzen in Gent en Leuven voor buitenlandse studenten en onderzoekers... Ook het ministerie in Den Haag krijgt ervan langs: dat ‘vond dat natuurlijk allemaal goed. Op die manier werd voor ontzettend weinig geld de indruk gegeven dat er heel wat door het binnenland gedaan werd voor het Nederlands

in het buitenland. Waar anders een hele staf en heel wat meer Rijksuitgaven mee gemoeid zijn.’ Al die irritaties, het gebrek aan steun, de kritiek hebben uiteindelijk geleid tot zijn besluit om ermee te stoppen. Het ergste vindt hij dat ook Meijer de kandidatuur van De Rooij voor het voorzitterschap steunt: ‘dat kan er bij mij toch moeilijk in.’⁶⁸

Meijer reageert laat – studenten hadden een deel van Bedford College bezet –, hij doet dat kalm en op een vriendschappelijke toon. Hij was verbluft toen Thys tijdens de vergadering liet weten dat hij zou aftreden en heeft niet begrepen waarom Thys hem niet even apart heeft genomen om dat uit te leggen. Verder begrijpt hij niet op wie Thys doelt met zijn opmerking dat hij weet wie de ‘storm van kritiek’ op zijn optreden heeft ontketend. Thys’ afscheidsbrief werd niet verstuurd omdat de leden de indruk zouden krijgen dat een ernstig conflict in het dagelijks bestuur tot zijn aftreden had geleid. Ten slotte verzekert Meijer hem dat niemand ‘heeft willen minimaliseren wat je al die jaren voor de IVN hebt gedaan. Iedereen, letterlijk iedereen, is je intens dankbaar voor al je werk. [...] De kritiek betreft alleen de keuze van het ogenblik van je aftreden.’⁶⁹

Geerte de Vries, lid van het dagelijks bestuur, betreurt zijn aftreden zeer, schrijft ze eind januari 1977 aan Thys, ‘want als medebestuurder van het geboorteuur van de “werkcommissie” af, weet ik als één van de weinigen, hoe uitsluitend jouw persoonlijke initiatief om collega’s uit verschillende landen bij elkaar te roepen, uiteindelijk tot het oprichten van de I.V.N. geleid heeft.’ Ze maakt zich zorgen omdat ze niet weet hoe het verder gaat met de vereniging.⁷⁰ De Vries wordt verder van alle ontwikkelingen op de hoogte gehouden door Moolenburgh en ze vindt het ‘een gedoe met Thys. De man moet als zenuwpatiënt beschouwd worden [...]’.⁷¹ Ondanks haar negatieve karakterisering stelt ze voor om Thys tijdens het colloquium van 1978 als erelid van de IVN voor te dragen.⁷²

Thys heeft Meter begin 1977 een brief geschreven en uit zijn antwoordbrief worden enkele motieven voor Thys’ aftreden duidelijk: hij vindt dat Talsma hem diverse keren heeft vernederd en hij heeft geleden onder de kritiek van collega’s die de IVN ‘wilden omvormen tot een “onschadelijk” clubje wetenschappers’. Verder hebben de ‘Noord-Nederlandse bureaucraten, die alleen in geld, functionaliteit en uiterlijk prestige denken en geen oog hebben voor de werking op lange termijn

⁶⁸ Thys aan Meijer, 27 februari 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁶⁹ Meijer aan Thys, 11 maart 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁷⁰ De Vries aan Thys, 28 januari 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁷¹ De Vries aan Moolenburgh, 24 oktober 1977, Archief IVN Den Haag.

⁷² De Vries aan Moolenburgh, 29 september 1978, Archief IVN Den Haag.

van initiatieven, de idealen van Thys ‘met argusogen’ bekeken. Meter gaat in op de berichten die hij hoort over mogelijke opvolgers: Moolenburgh zou achter De Rooij staan, Van Seggelen is benaderd, Talsma en Kellens hebben laten weten dat hij, Meter, ‘geweigerd’ zou hebben, hoewel hij nooit gevraagd is. Vermoedelijk is dat gerucht de wereld in geholpen omdat hij bevriend is met Thys. Meter heeft ook overwogen, om zijn baan in Italië op te zeggen, maar heeft besloten zonder veel illusies door te gaan: hij vreest ‘dat een opgeven van de strijd juist minder idealistische en scrupuleuze personen in de kaart zou spelen.’⁷³

6.14. Stemmen bij Thys’ afscheid

In *NEM* verschijnt een kort stukje ‘Van het bestuur’, geschreven door Meijer, over het aftreden van Thys, die als redenen voor zijn afscheid zijn gezin en zijn werk in Rijsel zou hebben genoemd. Meijer schrijft: ‘Graag wil ik hier een hartelijk woord van dank neerschrijven voor het vele dat de heer Thys vijftien jaar lang voor de Neerlandistiek in het buitenland gedaan heeft, eerst als voorzitter van de Werkcommissie en later als voorzitter van de IVN. Zelden zal iemand zich zo met hart en ziel aan een vereniging gegeven hebben als hij dat gedaan heeft’ (Meijer, 1977, p. 3).

Thys is niet blij met die karakterisering:

‘Met hart en ziel’: de geijkte uitdrukking van de fabrieksdirecteur bij het afscheid van een trouwe bediende. Niet eens mijn naam boven het stukje.

Thys moet zo geluidloos mogelijk weggeschoven worden want hij is immers schuldig, hij heeft zijn ontslag genomen op een moment waarop hij dat volgens de statuten niet mag doen. Foei.⁷⁴

Maar er is meer, en dat maakt hem ziedend. Geen dankwoord voor wat hij in die veertien jaar als redacteur van *NEM* heeft gedaan. En, veel erger in zijn ogen: het dagelijks bestuur heeft uitgerkend iemand tot zijn opvolger gekozen waarmee ‘het mij wetens en willens het meest grieft’, namelijk De Rooij, die zijn functie als secretaris had opgegeven omdat hij het te druk had. Met de oprichting van de NTU in het verschiet en De Rooij als voorzitter van de IVN ziet Thys zijn levenswerk in gevaar komen: ‘hij die de hele IVN anders wilde, die niets meer voor de buitenlandse neerlandistiek voelde, die de IVN wilde likwideren, gaat nu braafjes

⁷³ Meter aan Thys, 15 januari 1977, Ordner 28, Archief Thys, Letterenhuis Antwerpen.

⁷⁴ Thys aan Meijer (doorslag), 16 mei 1977, Ordner 28, Archief Thys, Letterenhuis Antwerpen.

voortbouwen op wat ik vanuit de grond heb opgericht'. Thys gaat verder: het is onjuist dat zijn gezin en zijn baan in Rijsel hem hebben 'opgeëist' of dat hij het vanwege zijn gezondheid rustiger aan moest gaan doen. Dat zijn niet de redenen voor zijn aftreden geweest.⁷⁵

6.15. Wilmots bemiddelt

Wilmots, die over de opvolging van Thys contact met Moolenburgh heeft genomen, wil niet overhaast handelen en laat weten, aldus Moolenburgh aan Meijer en Jan de Vries, dat het Belgisch ministerie erop staat dat er een 'Belgische voorzitter' wordt benoemd.⁷⁶

Op 3 mei 1977 schrijft Wilmots twee brieven aan Thys: een persoonlijke en een in zijn functie als secretaris. In de eerste brief schrijft hij dat het Thys allicht moeilijk moet vallen dat De Rooij zijn opvolger wordt, en wijst op verschillen tussen Thys en De Rooij: 'u wilde het ontzaglijke werk dat u voor de IVN hebt geleverd ook door de buitenwacht erkend zien, terwijl hij dat werk op zichzelf belangrijk genoeg achtte. Hém interesseerde vrijwel alleen de basis, u zag ook heil in een ruime bekendmaking van feiten en prestaties.' Hij beklemtoont dat De Rooij pas ingestemd heeft om voorzitter te worden, toen er een crisissituatie ontstond. Ook probeert hij de verhouding tussen Thys en Moolenburgh te herstellen: 'Vindt u werkelijk dat u haar verder ongelukkig moet maken omdat ze een enkele keer heftig reageerde? Enkel die vraag wilde ik u stellen, heel eenvoudig, van man tot man.'⁷⁷

De tweede brief, die Wilmots op dezelfde dag verstuurt, schrijft hij in zijn functie als secretaris en daarin behandelt hij een aantal besluiten van het bestuur. Dat gaat ermee akkoord dat Thys het bedrag dat de Orde van de Prince hem heeft geschonken, naar eigen goeddunken kan besteden. De tekst van de afscheidsbrief van Thys vindt het bestuur niet geschikt. Wel vinden de bestuursleden het in orde dat Thys het materiaal van de tentoonstelling blijft beheren. Het overige materiaal van de IVN beschouwen ze als verenigingsarchief en willen dit graag in Den Haag beheren. Ten slotte wordt het nieuwe Belgische adres van de IVN de Universitaire Campus in Diepenbeek.⁷⁸

⁷⁵ Thys aan Meijer (doorslag), 16 mei 1977, Archief Thys, Letterenhuis Antwerpen.

⁷⁶ Moolenburgh aan R.P. Meijer en J.W. de Vries, 23 november 1976, Archief IVN Den Haag.

⁷⁷ Wilmots aan Thys, 3 mei 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁷⁸ Wilmots aan Thys, 3 mei 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

Bedaard is Thys nog steeds niet en Wilmots krijgt een duidelijk antwoord op zijn twee brieven. Thys voelt zich door penningmeester De Vries grof behandeld doordat deze onmiddellijk naar de schenking kwam vragen. Hij accepteert ook niet dat het bestuur de brief met de redenen van zijn aftreden wil lezen: ‘Denkt u nu echt dat ik u een nieuwe, gewijzigde ontwerpbrief ga voorleggen?’ Het was zijn intentie ‘iedereen te sparen’, maar nu hij geen lid meer is van de IVN, een ‘vrij man’ is, kan hij de waarheid schrijven. Interessant is de manier waarop Thys oordeelt over Wilmots’ beschrijving van de verschillende visies van hem en De Rooij. Het ging er hem helemaal niet om dat hij zijn werk voor de IVN ‘ook door de buitenwacht erkend [wilde] zien’, zo schrijft Thys, die wellicht door zijn lange ervaring in het buitenland beter dan Wilmots of De Rooij begrijpt hoe belangrijk het is dat een filologie uit de periferie waargenomen wordt. En hoe belangrijk het is in het Nederlandstalige gebied voortdurend aandacht te vragen voor de internationale neerlandistiek, die daar vrijwel geen aandacht krijgt. Hij heeft, aldus Thys, vanaf 1957

niets anders gedaan dan het ontzaglijke werk *van* de buitenwacht bekend te maken en er door die bekendmaking erkenning voor te vinden bij de instanties die verantwoordelijk zijn voor de verspreiding van onze taal en cultuur in het buitenland en die deze verantwoordelijkheid op een schandalige wijze hebben verwaarloosd. Ik heb dat al die jaren gedaan, volkomen belangloos, met verwaarlozing van mijn eigen persoonlijke belangen zodat ik daar nu de gevolgen van moet dragen.

Thys is boos, ook het conflict met Moonenburgh wil hij niet oplossen en hij wil Wilmots niet meer ontvangen.⁷⁹

Met de jaren zakt zijn woede en het is Wilmots die Thys’ band met de IVN op diplomatieke wijze weet te herstellen. In 1985 stuurt hij hem een brief en geeft de oud-voorzitter een kijkje ‘achter de coulissen’. In het bijgevoegde document – agendapunt 5 van het Negende Colloquium Neerlandicum – staat kort iets over de nasleep van de gebeurtenissen: Wilmots heeft in 1977 gepoogd om Thys en Moonenburgh met elkaar te verzoenen en in 1979 werd Thys middels een telegram het erelidmaatschap aangeboden. Het eerste is mislukt, op het telegram heeft Thys niet geantwoord. Dat heeft er wellicht mee te maken dat De Rooij nog steeds voorzitter was. In 1982 is er een nieuw bestuur aangetreden met Wilmots als voorzitter en er zijn op dat moment geen bestuursleden meer die Thys nog

⁷⁹ Thys aan Wilmots (doorslag), 26 mei 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

als voorzitter hebben meegemaakt. Nu kan er dus een nieuwe poging worden ondernomen.⁸⁰

Van Seggelen, voorzitter vanaf 1985, stuurt Thys een brief waarin hij nog eens ingaat op het voorstel om hem in 1985 tijdens de Algemene Ledenvergadering van het colloquium te Nijmegen het erevoorzitterschap van de IVN aan te bieden, een voorstel dat ‘bij acclamatie’ werd aangenomen. Vervolgens hebben Wilmots en hij Thys gebeld en hem ‘geluk gewenst met dit unanieme blijk van de grote waardering die bij de leden van de Vereniging leeft voor Uw jarenlange inzet voor de IVN en voor de buitenlandse neerlandistiek. Wij hebben toen begrepen dat U deze benoeming tot Ere-voorzitter bijzonder waardeerde.’⁸¹ Thys antwoordt prompt en is blij: ‘Het is dan ook met een gevoel van intense vreugde dat ik op de laatste colloquiumdag telefonisch van Uw voorganger heb vernomen dat het Colloquium mij bij eenparig besluit tot Ere-voorzitter van de IVN had verkozen.’ Hij aanvaardt het ‘graag’, beschouwt het ‘als een blijk van erkentelijkheid’ en sluit af met een wens: ‘Moge het de buitenlandse neerlandistiek goed gaan! Ik ben ervan overtuigd dat dit onder Uw jong voorzitterschap het geval zal zijn en ik wens U bij deze gelegenheid goede vaart!’⁸² Dat hij het nu wel accepteert heeft te maken met het nieuwe bestuur en het goede contact dat hij heeft met Van Seggelen en Wilmots. Met beiden zou hij persoonlijk contact houden.

6.16. Thys’ definitieve afscheidsbrief

Op 30 mei 1977 heeft Thys op eigen briefpapier uiteindelijk zijn afscheidsbrief geschreven aan ‘de Dames en Heren Docenten Nederlands aan buitenlandse Universiteiten, Beste Collega’s en Vrienden’, waarin hij verklaart waarom hij is afgetreden. Hij had er de voorkeur aan gegeven niet op details in te gaan, maar het bestuur van de IVN is drie keer niet met de inhoud van zijn brief akkoord gegaan. ‘Niets was mij liever dan in alle stilte en in vrede met iedereen weg te gaan,’ schrijft hij, maar nu ziet hij zich wel genoodzaakt op de redenen in te gaan. Hij heeft getwijfeld of hij door wilde gaan, geeft hij toe, maar doordat De Rooij *Dutch Studies* wilde loskoppelen van de IVN, is hij gebleven om dat te verhinderen. Voor de tentoonstelling in het AMVC, die acht maanden intensieve voorbereiding heeft gekost, is in het openbaar nooit een woord van dank gekomen. Die tentoonstel-

⁸⁰ Wilmots aan Thys, 1 september 1985, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁸¹ Van Seggelen aan Thys, 6 januari 1986, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁸² Thys aan Van Seggelen, 11 januari 1986, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

ling was uniek, benadrukt hij: ‘voor het eerst werd men in het moederland visueel geconfronteerd met het werk “te velde”. Voor het eerst zag men de buitenlandse neerlandistiek voor zich met studenten, docenten, programma’s, collegezalen, bibliotheken, gebeurtenissen, publikaties, enz.’ Ook op de tentoonstelling heeft hij geen enkele reactie gekregen. Na het colloquium waren de problemen rond *Dutch Studies* opgelost: het jaarboek bleef bij de IVN. Vervolgens kwam de kwestie met Moolenburgh die als secretaris in het bestuur moest komen. Thys heeft zich daartegen verzet omdat hij van mening is dat er geen bezoldigde leden in het bestuur moeten zetelen. Zij werd vervolgens redactiesecretaris van *NEM*, maar wilde, aldus Thys, redacteur worden en heeft hem daarover wekenlang geschreven. Thys verdedigde het standpunt dat alleen vakgenoten redacteur van het tijdschrift konden zijn, en dat was zij nu eenmaal niet. Hij merkte bij al zijn beslissingen en deze problemen dat hij weinig tot geen steun van het bestuur kreeg en met name de Nederlandse overheid wekte de indruk ‘de IVN tot op zekere hoogte te tolereren en bepaalde taken te laten opknappen. Maar een aanmoediging kon er niet meer af en ofschoon wij al onze arbeid pro deo leverden en de onkosten zoveel mogelijk beperkt hielden, was er kennelijk ongenoegen over niet te vermijden uitgaven.’ Ook had Thys besloten uit de Subcommissie te stappen. Ten eerste vanwege de ‘onplezierige relatie’ tussen de Subcommissie en de IVN en ten tweede omdat de Subcommissie niets heeft gedaan om een oplossing te vinden voor de statusregeling van de docenten Nederlands in het buitenland, terwijl in zijn ogen de Subcommissie juist daarvoor was opgericht. Verder was hij teleurgesteld in het werk van Verhaert, die zijn functie als secretaris neerlegde en ook het assistentschap in Rijsel na zijn aanvankelijke toezegging niet aanvaardde. Een andere kleine ‘druppel’ was het ontslag waarmee Meijer, net aangetreden als redacteur van *NEM*, dreigde vanwege een meningsverschil over een bijdrage over het Nederlands bij de mormonen. Hij behandelt ten slotte nog een paar praktische zaken (onder meer de al vermelde schenking van de Orde van de Prince). Met ‘pijn in het hart’ neemt hij afscheid van zijn collega’s, dankt ‘voor het vertrouwen dat u mij zo lang heeft geschonken’ en sluit af: ‘Ik hoop het niet al te zeer te hebben beschaamd. Het ga U allen goed!’⁸³

Er zijn enkele reacties op Thys’ afscheidsbrief bewaard gebleven: van Norbert Morciniec (Wrocław), A.J. Borst (Turku), Michael Rigelsford (Liverpool), Jean van der Stap (Versailles), Maria Adamiak (Toruń), Robert Leclercq (Würzburg) en Moolenburgh. Allen spreken hun spijt uit dat hij is afgetreden en bedanken

⁸³ Thys aan de Dames en Heren Docenten Nederlands aan buitenlandse Universiteiten, Beste Collega’s en Vrienden, 30 mei 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

hem voor alles wat hij tijdens zijn voorzitterschap heeft gedaan en bereikt. Voor Moolenburgh is de hele kwestie buitengewoon vervelend. Thys heeft haar in de brief scherp aangevallen, terwijl zij de zwakste positie had.

Thys stuurt Bernard de Hoog, Directeur Internationale Betrekkingen van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in Den Haag, die namens de Nederlandse minister aanwezig was bij de opening van het Zesde Colloquium in Antwerpen, een brief om nog eens te verduidelijken ‘hoezeer ik gegriefd en ontgoocheld ben over het feit dat ik van Uw Ministerie voor al het werk dat ik in 1976 heb geleverd voor het welslagen van het Zesde Colloquium [...] alsook voor de door mij [...] opgebouwde tentoonstelling’ nooit waardering heb ontvangen. Hij vraagt zich ook af of de aanwezigheid van Talsma, voor wie hij veel ‘achting’ heeft, tijdens de vergaderingen van het dagelijks bestuur van de IVN bedoeld was om de IVN te helpen? ‘Was het niet vooral om na te gaan wat ons jaar in jaar uit pro deo geleverd werk toch nog zou kosten aan het Ministerie? Was het niet vooral met de gedachte: “kan het niet allemaal wat minder?”’ Van het ministerie in Den Haag, vervolgt hij, kwam over de activiteiten en initiatieven van de IVN ‘nooit een enkel woord van aanmoediging, lof of waardering.’⁸⁴ De Hoog biedt in zijn antwoord zijn ‘oprechte verontschuldigen’ aan voor zijn nalatigheid. Hij is ‘dankbaar’ voor Thys’ brief, en vindt dat het ‘beter [is] dat zulke zaken uitgesproken worden dan verzwegen’. Hij belooft na te denken over de situatie.⁸⁵

Vanuit het ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlands Cultuur in Brussel krijgt Thys wel de waardering waar hij naar hunkert. In het ‘Jaarboek 1976’ van het Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen, dat Thys is toegestuurd, staat een ‘uitvoerig verslag’ over het Zesde Colloquium en over de tentoonstelling in het AMVC. Thys is ‘bijzonder dankbaar’ voor de ‘lovende woorden.’⁸⁶

⁸⁴ Thys aan B.J.E.M. de Hoog, 22 oktober 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁸⁵ B.J.E.M. de Hoog aan Thys, 25 november 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

⁸⁶ Thys aan Bestuursdirecteur van het Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen, ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlands Cultuur (doorslag), 14 augustus 1978, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

6.17. Slot

Zo eindigt dit koningsdrama met diverse bedrijven. Thys' strategie is niet geslaagd. Geen van de drie kandidaten die hij voor het voorzitterschap heeft genoemd, zijn het geworden: Meijer, Meter en Geerte de Vries, drie neerlandici in het buitenland 'in functie'. De Rooij wordt de nieuwe voorzitter van de IVN omdat Meijer niet wilde. Wilmots is secretaris geworden al zullen die werkzaamheden in de eerste drie jaar door Moolenburgh worden verricht. Tussen Thys en De Rooij speelde een verschil in karakter, dat bevestigt ook Wilmots: voor de eerste was de IVN van levensbelang, De Rooij hield niet van de 'volgens hem zwaarwichtige stijl van Thys'. Voor De Rooij was de IVN geen doel op zich, maar een 'hulpmiddel', aldus Wilmots, die ook benadrukt dat De Rooij 'heel veel tijd in bestuurszaken gestoken' heeft.⁸⁷ In feite vulden zij elkaar goed aan en heeft De Rooij met de *ANS* en het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal twee belangrijke projecten opgezet en deels ook uitgevoerd.

Thys heeft niet over de hei gedwaald, maar is een paar jaar later behoorlijk ziek geworden. Zijn verbittering sleet en het erelidmaatschap van de IVN heeft hij dankbaar aanvaard. In 1987, twee jaar voor zijn emeritaat, werd hij tot hoogleraar aan de Universiteit Gent benoemd, een positie waar hij naar uit had gekeken. Hij heeft nog een keer een colloquium bezocht, in 2006, toen het plaatsvond in Gent.

⁸⁷ E-mail Wilmots aan Grave, 9 september 2021.

7. DE IVN EN DE POLITIEK: DE SCHADUW VAN DE TWEDE WERELDOORLOG EN DE APARTHEID

‘Als de duivel zelf Nederlands zou leren
dan zou ik het nuttiger en veiliger vinden
het te vermelden, liever dan het te verzwijgen.’
(Walter Thys aan Rein Meijer, 4 november 1976)¹

De veranderingen in de maatschappij en de politieke ontwikkelingen hebben invloed op de Werkcommissie en de IVN. Voor de eerste bijeenkomsten van de docenten wordt bijvoorbeeld nog vermeld dat echtgenotes mee kunnen komen en is er een ‘damesprogramma’, hoewel er met Geerte de Vries ook een vrouwelijke docent deelneemt. In de jaren zestig verandert de omgang tussen de leden en af en toe besteedt een neerlandicus aandacht aan nieuwe maatschappelijke ontwikkelingen – die velen uit de oudere generatie afkeuren. Daarbij gaat het om de protesten van studenten in de jaren zestig die in veel brieven uit verschillende delen van de wereld worden beschreven, bezettingen van universiteitsgebouwen, de gevolgen van het terrorisme in de jaren zeventig voor het openbare leven of nieuwe inzichten van jonge neerlandici die voor een andere sfeer tijdens de colloquia zorgen.

De inhoud van het Archief Thys bestaat niet alleen uit wetenschap, maar vormt ook de neerslag van maatschappelijke gebeurtenissen en veranderingen. Een goed voorbeeld is een opmerking van Martha Eliassen-De Kat, lector Grieks en oprichter van het Nederlands Instituut in Oslo, over de aanduiding voor vrouwen in de *Docentenlijst*. Zij stelt bij het bladeren in de lijst vast dat er enorme chaos is bij de aanduidingen van titels. Ze beseft dat er door de vele verschillende diploma’s weinig aan te doen is, maar ze heeft wel een opmerking over ‘het verschil tussen mannelijke en vrouwelijke docenten’. In de lijst worden wel de afkortingen ‘mevr.’ en ‘mej.’ gebruikt, die ‘in werkelijkheid alleen geslacht en al of niet getrouwde stand’ aanduiden, maar de benaming ‘de heer’ niet. Dat laatste vindt ze logisch, want die aanduidingen zijn voor ons werk ‘oninteressant’. Als de voornamen zouden worden toegevoegd, kan de lezer vaststellen tot ‘welke kunne

¹ Thys aan Meijer (doorslag), 4 november 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

de bewuste persoon behoort' en of hij of zij en met wie getrouwd is. Het gebruik van voornamen zou de lijst 'ook minder stijf' maken. In haar ogen is Nederland niet zo progressief: voor haar geboorteland is het, hoewel er wel het een en ander verandert, misschien een 'revolutionair voorstel', want er wordt nog 'zeer ijverig gemevrooid'.²

Een ander voorbeeld is de mening die Thys heeft over de afbeelding en beschrijving van het naakte menselijk lichaam in literaire tijdschriften. Als de Orde van de Prince contact met hem opneemt en buitenlandse vakgroepen abonnementen op literaire tijdschriften cadeau wil doen, stelt hij samen met Moolenburgh een lijst samen en hij besluit het *NVT* niet op te nemen. Hij vindt het een 'pornografisch blad'. Over *De Gids* is hij nog negatiever: 'De (eerbiedwaardige) *Gids* is zo mogelijk nog pornografischer. Wie porno-plaatjes opneemt en verspreidt om aan zijn lezers uit te leggen, kijk, dat zijn nu porno-plaatjes, die maakt zich m.i. schuldig aan het verspreiden van pornografie, en van de vetste soort. Maar de eer om D.G. te schrappen, laat ik graag aan De Rooij over.'³

Politiek speelt in de bestuursvergaderingen in de eerste jaren nauwelijks een rol. Ook over de Tweede Wereldoorlog en de rol van neerlandici in die oorlog of in de jaren ervoor wordt gezwegen. Enkele neerlandici die de oorlog hebben meegemaakt, zijn bij de oprichting van de Werkcommissie en de IVN betrokken, nemen aan colloquia deel of zijn bestuurslid. Sommigen hebben een verleden waar in de correspondentie af en toe naar wordt verwezen, maar waar het bestuur niet over spreekt of consequenties aan verbindt.

In 1963 discussieert het bestuur bijvoorbeeld over kandidaatstellingen voor de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde van neerlandici die in het buitenland werkzaam zijn. Het is goed voor het aanzien van de Werkcommissie, vinden Jalink, Thys en Thomassen, als buitenlandse neerlandici tot lid worden gekozen van die Maatschappij. Jalink heeft enkele kandidaten op het oog en gaat op stap om handtekeningen te verzamelen. Tijdens een lezing van Cornelis Soeteman, hoogleraar Duits in Leiden, ontmoet hij enkele neerlandici. Zij willen graag tekenen, maar aarzelen bij twee kandidaten:

Dr. Zaalberg vroeg of Kalda [František Kalda, hoogleraar Nederlands te Praag] misschien niet S.S. officier was geweest of iets dergelijks en Soeteman wilde zelfs deze kandidaatstelling niet tekenen, daar hij niet wist, of K.

² Eliassen-De Kat aan De Rooij, 2 augustus 1973, Archief Thys, Ordner 20, Letterenhuis Antwerpen.

³ Thys aan Moolenburgh, januari 1972, Archief Thys, Ordner 16, Letterenhuis Antwerpen.

communist was. Nu wist ook ik daarover niets. Voor Schmitt [L.E. Schmitt] tekenden wel allen, al weten wij over hem wat de Nazi-tijd betreft, ook niets. Communistisch gezind is hij zeker niet, daar hij, oud-leerling van Frings, uit de D.D.R. gevlucht is, en het toen, voor zijn benoeming in Marburg, zeer moeilijk heeft gehad.⁴

Communisten zijn voor hen kennelijk kwalijker dan nationaalsocialisten. Opmerkelijk is dat de germanist Soeteman, die in 1939 aan de universiteit Groningen promoveerde en er ook gestudeerd had, niet op de hoogte is van het verleden van Ludwig Erich Schmitt, die van 1941 tot 1943 Duits aan de universiteit van Groningen doceerde en van 1961 tot 1979 bestuurslid van de Werkcommissie/IVN is. Thys schrijft dat hij geschrokken is van de reacties van Soeteman en Zaalberg. Hij noemt nog Leo Delfos (ook: Delfosse), een 'oud-activist', een 'schoonzoon van een oud-activist' (Raf Verhulst) en lector Nederlands in Göttingen. Hij stelt voor 'met deze drie kandidaturen te wachten' omdat het de reputatie van de Werkcommissie kan schaden.⁵ De Maatschappij der Nederlandse Letterkunde zelf heeft geen problemen met communisten in haar gelederen, want in 1959, drie jaar na de inval in Hongarije, werd de Russische neerlandicus S.A. Mironow bijvoorbeeld wel tot lid gekozen (Bouman, 1959, p. 162).

Al wordt er in de bestuursvergaderingen niet of nauwelijks over politiek gesproken – die gesprekken zijn althans niet genotuleerd –, politiek heeft wel invloed op het bestuur en de werkzaamheden van de Werkcommissie/IVN. De bestuursleden moeten hun positie bepalen tegenover de neerlandistiek in communistisch en autocratisch geregeerde landen of leden die daar een functie hebben of hebben gehad of afkeurenswaardige ideologieën steunen of hebben gesteund. Thys is daarin zeer uitgesproken. In een discussie met Meijer over de opname van een bericht over mormonen in *NEM*, die eerder al ter sprake kwam, komt zijn opvatting duidelijk naar voren over de vraag of de IVN steun aan en samenwerking met neerlandici moet laten afhangen van hun politieke ideologie en het politieke systeem waarin zij werkzaam zijn. Ik zal daar in wat volgt eerst op ingaan. Verder volgt hier niet alleen onderzoek naar Schmitt en Delfos, maar ook naar Jalink, de medeoprichter en secretaris van de Werkcommissie/IVN. Ook de apartheid in Zuid-Afrika en het opzeggen en opschorten door Nederland en België van de culturele akkoorden dwingt de IVN tot een stellingname. Voor ik de opvattingen van de IVN op de laatstgenoemde politieke gebeurtenissen beschrijf,

⁴ Jalink aan Thys, 26 maart 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

⁵ Thys aan Jalink, 12 april 1963, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

volgt eerst een biografische schets van de drie eerder genoemde neerlandici. Deze discussies en het zwijgen over het oorlogsverleden illustreren de wijze waarop het culturele geheugen kan werken.

7.1. Het standpunt van Thys

In een discussie tussen Meijer en Thys in 1976 over een artikel voor *NEM*, waarin wordt beschreven dat er in Utah 250 mormonen Nederlands leren, maakt Thys zijn standpunt over de rol van de politiek in de IVN duidelijk. Hij beseft heel goed, schrijft hij, dat we hetzelfde doen als de held uit de film *The Bridge over the River Kwai* (1957) als we de ‘Sowjets en hun satellieten’ steunen met boeken en ander materiaal. Dat zal zich op een dag tegen ons keren ‘en zijn het de neerlandisten of hun leerlingen uit Moskou enz. die, gedwongen of niet, onze door de censuur geopende brieven zullen ontcijferen of onder een bezetting als tolk zullen fungeren bij ondervragingen en folteringën.’⁶

Dat is voor hem geen reden om de contacten met hen of met deze staten te verbreken. Als we, voor we een stukje in *NEM* publiceren, eerst de ‘ethische vraag’ moeten stellen, vervolgt hij,

of de beoefenaars en/of verspreiders van onze taal en cultuur onbeschoft zijn of niet of eventueel veel erger zijn dan onbeschoft. Als we die regel volgen, dan mag er in *NEM* geen letter meer verschijnen over het Nederlands in de Sowjetunie en haar satellietstaten, en ook niet over het Nederlands in Spanje, Zuid-Afrika, Israël, enz. enz. enz. enz.⁷

Niet alleen bepaalt de IVN haar standpunt tegenover niet-democratische landen, maar deze landen hinderen hun burgers soms ook om het land te verlaten. Krijtová (Praag) kan bijvoorbeeld in 1970 niet deelnemen aan het colloquium: ‘het bestuur van de kommunistische partij van onze universiteit acht het ongewenst dat ik naar het buitenland reis en op grond daarvan kom ik ook niet in aanmerking voor een uitreisvisum’. Ze is niet van plan daar iets tegen te ondernemen,

⁶ Thys aan Meijer (doorslag), 4 november 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

⁷ Thys aan Meijer (doorslag), 4 november 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

want ‘Een mens vernedert zich niet graag.’⁸ De Rooij moppert tijdens de voorbereidingen van het colloquium in 1979 over een deelnemer uit Oost-Europa: ‘Het zal wel een communist zijn, dat hij alles maar mag, en Krijtová niets, maar je moet aardig blijven, vind ik.’⁹

Moolenburgh herinnert Thys later nog aan eerdere politiek geïnspireerde conflicten. In 1974 wilde Thys een stukje over Zuid-Afrika in *NEM* opnemen. Omdat De Rooij er niet mee akkoord ging, is het niet geplaatst. En ze vraagt wat de redactie zou doen als Helga Hipp, neerlandica in Leipzig, een bijdrage stuurt die ‘zou rieken naar teveel aandacht voor ’t communistisch systeem, zouden we ’t dan opnemen?’¹⁰ Thys vermijdt het begrip ‘socialistisch’ in zijn teksten en heeft kritiek op Wilmots, die het in *NEM* gebruikte als aanduiding van de DDR, toen Thys nog maar net was afgetreden als voorzitter van de IVN en als redacteur van *NEM*: ‘Wat is er in godsnaam sociaal en socialistisch aan landen die één grote gevangenis zijn? Waar een minderheid het volk in bedwang houdt met de steun van Russische tanks? Leve het nieuwe linkse geluid (eindelijk) in *NEM*.’¹¹ Dat Wortg, hoogleraar Nederlands in Leipzig, ook oprichter was van de Vereniging DDR-België, is voor Thys geen aanleiding om hem niet te helpen. Andere studenten en docenten uit Oost-Europa konden bij hem en de IVN eveneens altijd aankloppen voor een beurs.

Ook China heeft de aandacht van Thys. Hij neemt in 1974 contact op met zijn Gentse collega Daniël Ellegiers met de vraag hoe hij het best in contact kan komen met een universiteit in de Volksrepubliek China om te onderzoeken of het onderwijs Nederlands weer kan beginnen. Weer, want er was in 1965/66 een neerlandicus verbonden aan een universiteit in Beijing, maar door het uitbreken van de ‘culturele revolutie’ heeft hij nooit college kunnen geven: ‘Ik herinner me,’ schrijft Thys, ‘[...] dat de betrokkene elke dag per fiets naar de Universiteit ging om te zien of hij college kon geven maar ik geloof niet dat hij daar één keer in geslaagd is.’¹²

Het Nederlandse ministerie van Onderwijs sluit culturele akkoorden met niet-democratische landen of betaalt het salaris van de lector in een dergelijk land. Soms speelt politiek daarbij wel een rol. Zo neemt de Belgisch-Nederlandse

⁸ Krijtová aan Jalink, 30 juni 1970, Archief Thys, Ordner 12, Letterenhuis Antwerpen.

⁹ De Rooij aan Moolenburgh, 17 juni 1979, Archief IVN Den Haag.

¹⁰ Moolenburgh aan Thys, 7 december 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

¹¹ Thys aan Meijer (doorslag), 16 mei 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen. Het betreft Wilmots, 1977, pp. 12-14.

¹² Thys aan Ellegiers (doorslag), 11 februari 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

Subcommissie Neerlandistiek in het Buitenland, die deel uitmaakt van de Gemengde Commissie van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord en vanaf 1972 bestaat, een beslissing op basis van politieke overwegingen. De neerlandicus Dieter Stellmacher, die bij Theodor Frings in Leipzig gepromoveerd is en een collega van Wortg was, is naar de Bondsrepubliek gevlucht. Hij dient in 1975 eerst bij de IVN en daarna bij de Belgische en Nederlandse ambassade te Bonn een aanvraag in voor subsidie voor het drukken van zijn Duitstalige leerboek over de geschiedenis van het Nederlands in Duitsland. Er zijn overlappings met een studie van Goossens, vindt de Subcommissie. Hoewel De Rooij en Thys – de enige neerlandici in de commissie met kennis van zaken op dit gebied – van mening zijn dat er in Duitsland en Scandinavië wel behoefte aan zo'n leerboek is, wijst de Subcommissie steun eraan op politieke gronden af: 'Stellmacher is een vluchteling uit de DDR' en subsidie 'zou niet verleend moeten worden'.¹³ Door de vlucht van Stellmacher is Wortg in de problemen gekomen. Hij is 'erg beknot in zijn bewegingsvrijheid', schrijft Moolenburgh aan Thys.¹⁴

Neerlandici uit autoritair geregeerde landen met lastige uitreisprocedures krijgen niet altijd steun van de IVN of de ministeries. In 1973 wil een neerlandicus uit Korea, dat toen door een militair bewind geregeerd werd, aan het Vijfde Colloquium deelnemen. De Koreaanse overheid wil alleen toestemming geven voor de reis als de uitnodiging door een notaris en de Koreaanse zaakgelastigde is ondertekend. Talsma en de leden van het IVN-bestuur weigeren dat en Meijer, die net terug is van een bezoek aan Korea, noemt de eis van de Koreaanse overheid 'bezopen'.¹⁵

7.2. Nico Jalink

Uit de necrologie die Thys in 1972 in het *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde* publiceert, blijkt dat Jalink in Den Haag het gymnasium Haganum had bezocht, daar les kreeg van onder anderen A.J. Barnouw, de latere Queen Wilhelmina Professor aan Columbia University New York, in 1915 examen deed, tot 1917 geneeskunde in Amsterdam studeerde, deze studie niet

¹³ Verslag van de 15de vergadering van de Belgisch-Nederlandse Subcommissie Neerlandistiek in het Buitenland op 3 december 1975, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

¹⁴ Moolenburgh aan Thys, 8 februari 1973, Archief Thys, Ordner 18, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁵ Moolenburgh aan Thys, 17 augustus 1973, Archief Thys, Ordner 20, Letterenhuis Antwerpen.

voltooide, depressies had, naar Italië ging en in de jaren dertig van de vorige eeuw belangstelling kreeg voor de denkbeelden van de theoloog Johannes Müller, die in Zuid-Beieren op slot Elmau resideerde (Thys, 1973a, p. 172). Müller had zich tot een overtuigd aanhanger van het nationaalsocialisme ontwikkeld, verdedigde het beleid van de nationaalsocialisten tegen de Kerk en bleef tot het eind van de Tweede Wereldoorlog een aanhanger van Hitler, die hij als werktuig van de christelijke god beschouwde (Schneider, 1997, pp. 426-428; Haury, 2016, pp. 40, 55).

Jalink heeft zich, schrijft Thys, ‘in de zomer van 1936 [...] naar zijn eigen zeggen in München aan de universiteit laten inschrijven. Hij studeerde er germanistiek met als bijvakken Nederlandse filologie en kunstgeschiedenis. Hij schijnt bijzonder de colleges te hebben gewaardeerd van Geheimrat prof. dr. Ferdinand Sommer en van prof. dr. Ed. Hartl. Tot het wintersemester 1943 bleef hij aan de universiteit te München ingeschreven, studeert dan nog een semester in Bonn, volgt daar na de oorlog ook nog twee semesters colleges en promoveert daar op *Eine Studie über Werk und Leben des Dichters Jan Hendrik Leopold* (Thys, 1973a, p. 172). Tot zover de officiële versie.

Niet bewezen kan worden dat Jalink begin jaren dertig bij Johannes Müller op slot Elmau verbleef om diens *Heldenleben* in het Nederlands te vertalen (*Hoe komen wij met het leven in het reine*, 1935). Hij beweert daar Theodor Frings, hoogleraar germanistiek in Leipzig, te hebben ontmoet en met hem te hebben gesproken over zijn doel Nederlands aan een Duitse universiteit te doceren. Frings, die van 1917-1927 hoogleraar Nederlands en Nederduits in Bonn was, raadt hem aan zijn doctoraat in Duitsland te doen, waarop Jalink zich inschrijft aan de Universiteit van München. Daar zou hij gedurende vijf jaar Duits als hoofdvak en Nederlands en kunstgeschiedenis als bijvakken hebben gestudeerd (Thys, 1973a, p. 172).

Ook in Jalinks correspondentie met de hoogleraar Nederlands Nico Donkersloot komt zijn verleden ter sprake. Zij hebben elkaar in Nederland leren kennen en komen elkaar regelmatig tegen bij lezingen en congressen. Donkersloot, die in de Tweede Wereldoorlog in het verzet heeft gezeten, heeft naar Jalinks houding in de Tweede Wereldoorlog gevraagd. Jalink beschrijft uitgebreid zijn fascinatie voor Duitsland, noemt slot Elmau zijn ‘Heimat der Seele’ en zijn studieverblijf in München was voor hem een fantastische tijd: ‘Ik heb er echt met hartstocht gestudeerd en kan ook nu niet anders aan die jaren dan aan een heerlijke levensperiode terugdenken.’ Hij geeft aan dat hij ‘nooit in Nat.Soc. milieus [heeft] verkeerd’, dat zijn docenten Hartl en Sommer ‘zeer uitgesproken anti-Nazi’ waren, dat hij zich ‘van het begin af aan steeds anti-Nat.

socialistisch geuit' heeft, 'drie maal per dag' naar de Engelse radio luisterde en 'bijna in een concentratiekamp' was terechtgekomen.¹⁶

Nu naar de archieven. De studiegidsen van de universiteit van München, waarin ook de namen en adressen van de studenten staan vermeld, spreken Jalinks relaas deels tegen. Uit deze gegevens blijkt dat Jalink tijdens zijn studie inderdaad in München woonde. Maar zijn naam en adres zijn alleen te vinden voor het wintersemester 1938-1939, het zomersemester 1939, het derde semester 1939 en het zomersemester 1941. Volgens de studiegidsen studeerde hij drie aaneengesloten semesters en nog eens één semester aan de universiteit van München.

Ook beweerde Jalink Nederlands te hebben gestudeerd in München. De studiegidsen vermelden de titels van de colleges van de professoren Eduard Hartl en Ferdinand Sommer voor het wintersemester 1938/39, het zomersemester 1939 en het zomersemester 1941 (het derde semester 1939 ontbreekt). Maar er werden geen colleges Nederlands aangeboden en Sommer en Hartl gaven ook geen colleges Middelnederlands of moderne Nederlandse taal- en letterkunde (Universität München. Studentenverzeichnis, 1938-1939, 1939, 1941).

Al in 1943 doceert Jalink een semester aan de universiteit Bonn. Op 1 mei 1949 treedt hij er in dienst als docent. George A. Kirk, de 'Education Control Officer', heeft bedenkingen bij de benoeming van Jalink, 'who is apparently not very well viewed in Holland', zoals hij de rector mededeelde. Kirk was verantwoordelijk voor de betrekkingen tussen de universiteit van Bonn en het buitenland en ontleent zijn informatie aan de 'Coordination Committee for Cultural Relations with Germany' (CCCD). De CCCD was in 1947 opgericht ter ondersteuning van de uitwisseling tussen Nederland en Duitsland en gaf onder meer het tijdschrift *Duitse Kroniek* uit. V.A.M. Beerman van het CCCD nam contact op met Jalink en Beerman maakte duidelijk dat alle verdenkingen ongegrond waren. Jalink was in Nederland aangeklaagd omdat hij zijn studie tijdens de oorlog had voortgezet. In 1949 krijgt hij de 'bevestiging van de Coördinatiecommissie voor Culturele Betrekkingen met Duitsland' dat hij tot lector kan worden benoemd.¹⁷ Hoewel hij op 12 mei 1960 de pensioengerechtigde leeftijd bereikt, wordt zijn lectoraat verlengd tot 30 april 1961. Sociale overwegingen spelen hierbij een rol, omdat hij nauwelijks pensioenrechten heeft verworven.

¹⁶ Jalink aan Donkersloot, 21 maart 1954, signatuur: Jalink, J.M. D 6441 B2, Literatuurmuseum Den Haag.

¹⁷ Personeelsdossier (Personalakte) Jalink (PA 8277, PF-PA 824) en Notulen van de Faculteit (Fakultätsratsprotokolle) (PF 138-187, 189), Universiteitsarchief van de Universiteit Bonn.

Was de twijfel over Jalinks verleden terecht? Martha Baerlecken, die docent Nederlands in Bonn en Aken was, was niet van zijn onschuld overtuigd maar staaft haar vermoedens niet met bewijzen (Baerlecken & Tiedau, 2003, p. 879). Jalinks verleden komt in de correspondentie van de IVN enkele keren ter sprake, maar het wordt vooral duidelijk dat de correspondenten van mening zijn dat je er maar beter over kunt zwijgen. Als Thys de necrologie over Jalink schrijft, vraagt hij Moolenburgh om een aantal gegevens. ‘Er is veel mysterieus’ in zijn leven,’ schrijft ze, en vervolgt: ‘over veel van wat we wel weten kunt u weer niets zeggen.’¹⁸ In 1976 heeft ze een gesprek gehad met de weduwe van Jalink. Die heeft haar gevraagd waarom Baerlecken negatief is over haar overleden echtgenoot. Moolenburgh weet dat wel: ‘Mevr. B. had grote bezwaren tegen de houding van J. in de oorlog. Maar dat kun je dan ook weer zo moeilijk zeggen.’¹⁹ Aan Wilmots schrijft ze in 1977: ‘Iemand als Jalink was in de oorlog gewoon fout. Iedere oudere Hagenaar weet dat.’²⁰ Fout is een rekbaar begrip, maar geen verstandige buitenlander gaat in de jaren van 1933 tot 1945 in München studeren en Jalinks bewering dat hij daar een fantastische tijd heeft gehad en alleen omging met tegenstanders van het nationaalsocialisme is moeilijk te geloven.

7.3. Ludwig Erich Schmitt

De germanist Ludwig Erich Schmitt is een leerling van Theodor Frings. Schmitt is van 1946 tot 1952 hoofd van de Nederlandse afdeling van het Duitse Instituut aan de Universiteit van Leipzig en daarmee de opvolger van André Jolles. Dit alleen al maakt duidelijk dat Thys, die zijn hele leven met Jolles bezig is geweest, op de hoogte van Schmitts verleden moet zijn geweest. In 1974 vraagt Thys aan J. Pauwels van het ministerie van Buitenlandse Zaken in België of Schmitt een Belgische onderscheiding kan krijgen voor zijn verdiensten voor de Nederlandse taal en cultuur in Duitsland. Vervolgens geeft hij een biografisch overzicht van Schmitt maar laat dat pas in 1959 beginnen.²¹ Toch had Schmitt een leven voor 1959.

¹⁸ Moolenburgh aan Thys, 13 augustus 1972, Archief Thys, Ordner 17, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁹ Moolenburgh aan Thys, 4 juni 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

²⁰ Moolenburgh aan Wilmots, 11 mei 1977, privéarchief Jos Wilmots.

²¹ Thys aan Pauwels, Adviseur Dienstchef, Dienst voor Culturele Betrekkingen, ministerie van Buitenlandse Zaken, 21 oktober 1974, Archief Thys, Ordner 22, Letterenhuis Antwerpen.

Net als Frings wordt Schmitt neerlandicus en vervolgens weer germanist. Schmitt studeert vanaf 1928 in Giessen Duits, Engels, Noordse talen, Duitse volkskunde, algemene taalkunde, geschiedenis, kunstgeschiedenis en filosofie. Hij financiert als werkstudent zijn studie en promoveert in het wintersemester 1933/34 in Leipzig op *Die deutsche Ordenssprache in der Kanzlei Kaiser Karls IV.*, krijgt in 1934 een assistentschap aan het Duitse Instituut in Leipzig en wordt in 1937 senior assistent. In 1939 gaat hij met steun van het Saksische ministerie van Onderwijs naar Groningen. Dit gebeurt in overleg met het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen, dat fondsen beschikbaar stelt om een jonge Duitse wetenschapper de mogelijkheid te bieden na zijn terugkeer Nederlands te doceren.²²

Schmitt werkt aan zijn carrière. Frings wil, zoals ik schreef, dat zijn leerling Schmitt Jolles zou opvolgen. Hij acht de mogelijke kandidaten voor deze post – Marcel Breyne (Berlijn), René van Sint-Jan (Münster), Michiel van de Kerckhove (Berlijn) en Erich Truntz (Freiburg) – minder geschikt. Schmitt moet in Groningen Nederlands leren. Frings stelt voor dat hij zich in de zomer van 1941 habileert, zodat hij naar Groningen terugkeert met het ‘gezag van de gehabiteerde Duitse docent’. Hij voldoet aan de wensen van Frings en habileert zich met het onderwerp *Sprachgeschichte des thüringisch-obersächsischen Raumes im ausgehenden Mittelalter*. Schmitt hoopt hoogleraar Duitse filologie te worden, maar ‘in opdracht van de Rijksminister van Onderwijs van 9 oktober 1941’ werd hij van ‘28 oktober 1941 tot 17 juli 1943’ benoemd tot hoogleraar Duitse filologie, Duitse taalkunde en Germaanse volkskunde aan de Rijksuniversiteit te Groningen. Naar eigen zeggen aanvaardt hij de betrekking in Groningen ‘om politieke redenen’, zoals hij in 1942 aan de rector schrijft, omdat hij als docent naar Leipzig wil terugkeren. Zijn verblijf in Nederland vindt hij allerminst aangenaam: ‘Daar ik in Groningen als docent en in mijn wetenschappelijk werk bijna geheel geïsoleerd ben, zou ik mij na deze politiek noodzakelijke activiteit willen wijden aan mijn onderwijsactiviteiten en onderzoekstaken, waarmee ik al een tijd geleden ben begonnen.’²³ Enkele maanden later ontvangt hij een brief van de Rijksminister in Berlijn, waarin hem het volgende wordt meegedeeld:

²² Personeelsdossier (Personalakte) Schmitt, UAL PA Schmitt, PA 0940, p. 8, Universiteitsarchief Leipzig.

²³ In het origineel: ‘Da ich in Groningen als Lehrer und in meinen wissenschaftlichen Arbeiten fast völlig kaltgestellt bin, würde ich mich nach Beendigung der politischen Notwendigkeit gerne meiner Lehrtätigkeit und seit langem begonnen Forschungsaufgaben widmen.’ Schmitt aan de decaan, 30 januari 1942, personeelsdossier Schmitt, 0940, p. 60, Universiteitsarchief Leipzig.

Aangezien u de u door de Rijksuniversiteit Groningen opgedragen taken, waarvan de uitvoering in het belang van het 'Deutschtum' is, op geen enkele wijze hebt vervuld en u door uw gedrag de Duitse reputatie in Nederland sterk hebt geschaad, is uw verdere aanstelling als universitair docent in het buitenland niet meer te rechtvaardigen. Ik verzoek u dan ook met klem de Rijksuniversiteit te Groningen mede te delen dat u niet voornemens bent daarnaar terug te keren en dat u afstand zult doen van het hoogleraarschap dat u is verleend.²⁴

Na het einde van de oorlog neemt Frings het op voor Schmitt en in 1945 wordt Schmitt benoemd tot gewoon hoogleraar Duitse en Nederlandse filologie met terugwerkende kracht tot 1 juli 1945. Het Saksische ministerie stemt echter niet in met de benoeming, waarbij zij de 'Ordonnance on the Reconstruction of Public Administration Personnel of 17.8.1945' als reden aanvoert, hetgeen betekent dat zij niet bereid is Schmitts lidmaatschap van de NSDAP te negeren.²⁵

Nadat Schmitt van zijn 'ontslag' heeft vernomen – Frings deelt hem mee dat hij en de universiteitsleiding dit als een 'tijdelijke maatregel' beschouwen – schrijft hij op 3 januari 1946 een brief aan de rector. Daarin legt hij uit dat hij in 1938 lid van de NSDAP was geworden – Frings was overigens geen lid – omdat anders zijn assistentschap niet verlengd had kunnen worden, waardoor hij zijn habilitatie niet had kunnen voltooien. Als hij geweigerd had, verklaart hij, zou hij een nieuw beroep hebben moeten leren. Omdat hij wetenschapper wilde blijven, had hij toegegeven: 'Maar de nazipartij had mij niet op een betere manier tot haar verachter en tegenstander kunnen maken.'²⁶ Uiteraard werd ook van hem verwacht dat hij actief zou zijn op politiek gebied, waartoe de rector van de universiteit en Jolles hem waarschijnlijk hadden aangespoord. In Groningen

²⁴ In het origineel: 'Nachdem Sie den Aufgaben, die Ihnen von der Universität Groningen übertragen worden sind und deren Erfüllung ganz ausgesprochen im Interesse des Deutschtums liegt, in keiner Weise gerecht worden sind, sondern durch Ihr Verhalten das deutsche Ansehen in den Niederlanden ausserordentlich geschädigt haben, ist Ihre weitere Verwendung als Hochschullehrer im Ausland nicht mehr vertretbar. Ich empfehle Ihnen deshalb der Universität in Groningen mitzuteilen, dass Sie beabsichtigen, nicht wieder dorthin zurückzukehren und auf die Ihnen übertragene Professur zu verzichten.' Rijksminister aan Schmitt, 24 juli 1942, personeelsdossier Schmitt, PA 0940, p. 83, Universiteitsarchief Leipzig.

²⁵ Emil Menke-Glückert aan de rector van de universiteit, 8 november 1945, personeelsdossier Schmitt, PA 0940, p. 88, Universiteitsarchief Leipzig.

²⁶ In het origineel: 'Die Nazi-Partei aber hätte mich durch keine bessere Methode zu ihrem Verächter und Gegner machen können.' Schmitt aan de rector van de universiteit, 3 januari 1946, personeelsdossier Schmitt, PA 0940, p. 90, Universiteitsarchief Leipzig.

vertrouwde men hem, want in 1940 werd hij ‘unaniem voorgedragen als de enige persoon’ voor de leerstoel Germaanse filologie, waarop hij in september 1941 werd benoemd. Omdat hij echter weigerde in Nederland te werken als ‘agent van de Gestapo en informant voor de Rijksuniversiteit Groningen’ en deel te nemen aan de ‘buitenlandse organisatie’, werden hem tijdens een verblijf in Leipzig in juni 1942 zijn identiteitspapieren afgenomen.²⁷ Hij was bang dat hij in een concentratiekamp zou belanden, en dat hij in 1943 in München zijn partijlidmaatschap opzegde, was in zijn ogen een moedige daad.

Schmitt wordt opnieuw in dienst genomen ‘met ingang van 15 februari 1947’, ‘als gewoon hoogleraar in de Duitse en Nederlandse filologie aan de Faculteit der Wijsbegeerte van de Universiteit van Leipzig en als hoofd van de Nederlandse afdeling van het Duits Instituut’. Het besluit wordt genomen door de Duitse centrale administratie voor nationaal onderwijs en de SMAD (Sowjetische Militäradministration in Deutschland) in Karlshorst bij Berlijn.²⁸ Uiteindelijk vertrekt hij zes jaar later na een conflict met Frings toch naar de Bondsrepubliek, heeft eerst een leeropdracht in Keulen en wordt in 1956 gewoon hoogleraar germanistiek aan de Philipps-Universiteit in Marburg, waarvan hij tot aan zijn emeritaat in 1976 directeur was. Het feit dat Schmitt van 1961 tot 1979 bestuurslid was van de Werkcommissie/IVN, moet voor Frings een persoonlijke krenking zijn geweest. Frings heeft nooit deelgenomen aan de colloquia van de Werkcommissie/IVN.

7.4. Leo Delfos

Leo Delfos (ook Delfoss en Delfosse) was de schoonzoon van de Vlaamse activist Raf Verhulst, die van 1921-1931 lector Nederlands in Göttingen was. Hij werd de opvolger van zijn schoonvader: Delfos was van het wintersemester 1930/31 tot en met het wintersemester 1965/66 lector Nederlands in Göttingen. Hij nam deel aan de eerste drie colloquia van de Werkcommissie. In de necrologieën in *NEM* staat geen kritisch woord over hem; nu zijn levensbeschrijvingen van overledenen daar ook niet voor bedoeld maar het valt op dat in twee artikelen zijn verleden helemaal niet wordt genoemd. Er valt onder meer te lezen: ‘Met hem is een knap

²⁷ Schmitt aan de rector, 3 januari 1946, personeelsdossier Schmitt, PA 0940, p. 90, Universiteitsarchief Leipzig.

²⁸ Ministerialdirektor Simon van de regering van de deelstaat Saksen aan Schmitt, 17 februari 1947, personeelsdossier Schmitt, PA 0940, p. 98, Universiteitsarchief Leipzig.

docent, een eminent vakgenoot en een goed mens heengegaan' (Thys et al., 1968, p. 1). Gilbert De Smet, germanist aan de Universiteit Gent, gaat wel in op Delfos' verleden:

Met Leo Delfos(se) [...] is een van de laatste vertegenwoordigers van de generatie Vlamingen heengegaan, die tussen de beide wereldoorlogen en mede ten gevolge van hun aandeel in de Vlaamse strijd in de jaren 1914-1918 in Duitsland de simpatie en de liefde voor Vlaanderen hebben helpen onderhouden en aanmoedigen en vanuit de lektoraten te Berlijn, Göttingen, Hamburg en Münster de kennis en studie van het Nederlands hebben bevorderd (De Smet, 1968, pp. 129-130).

Hij benadrukt dat Delfos vooral historicus was, wat ook tot uiting komt in zijn artikelen over de Middelnederlandse literatuur. Hij wijst er ook op dat Delfos zich in de laatste dertig jaar van zijn leven distantieerde van 'de Duitse visie op Vlaanderen en de Nederlanden'. Delfos' opvattingen over Nederland en Vlaanderen waren duidelijk, hij was een 'overtuigd Vlaming en Groot-Nederlander' en 'een overtuigd pleitbezorger van de onafhankelijke Nederlandse cultuur' (De Smet, 1968, p. 130). In zijn lemma over Delfos in de *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging (NEVB)* beweert De Smet ook dat Delfos tijdens de Tweede Wereldoorlog geen collaborateur was. Hij beoordeelt Delfos' publicaties als 'populariserende historische artikelen' waarin hij 'herhaaldelijk de organische eenheid van Nederland benadrukte' (De Smet, 1998, p. 896).

Delfos was actief in het Derde Rijk, maar geen collaborateur, aldus De Smet (1998, p. 896). Als men onder een collaborateur iemand verstaat die wettelijk werd vervolgd of veroordeeld voor zijn daden in die periode, dan heeft De Smet gelijk. Delfos steunde echter wel de nationaalsocialistische regering: vanaf 1938 gaf hij colleges voor de in Roemenië gevestigde VDA ('Verein für Deutsche Kulturbeziehungen im Ausland') en eind 1938 bracht hij verslag uit aan het college van toezicht van de universiteit over zijn lidmaatschappen bij de 'Reichsluftschutzbund' (sinds 1 oktober 1934), het Duitse Rode Kruis (sinds eind september 1938) en de N.S. Volkswohlfahrt (sinds 26 oktober 1938). Na de Duitse inval van België moesten Belgische burgers die in Duitsland woonden, zich laten registreren bij de autoriteiten. In 1940 stuurt de decaan van de universiteit van Göttingen de volgende informatie over Delfos: hij was in België tot twintig jaar gevangenisstraf veroordeeld voordat hij na de 'algemene amnestie' naar Duitsland kwam. De decaan gaat verder: 'Ik kan instaan voor het feit dat Dr. Delfos een uitgesproken pro-Duitse houding heeft en het is mij bekend dat hij

nauwe banden heeft met de nationaalsocialistische beweging in Nederland en met de Vlaamse beweging.²⁹

In de daaropvolgende jaren zou de Wehrmacht verschillende keren om zijn diensten vragen, vermoedelijk in de hoedanigheid van tolk.³⁰ Toen tijdens de Tweede Wereldoorlog een evaluatie van Delfos werd gevraagd, somde rector Friedrich Neumann zijn academische werkzaamheden op: Delfos had zijn werk met grote inzet gedaan, had voldoende studenten gehad en had meer gedaan dan van een docent in deze functie kon worden verwacht. Over Delfos' ideologische positie schrijft de rector: 'Hij is een rechtgeaarde Duitser, die tegelijkertijd in zijn hart verbonden is gebleven met zijn vaderland.'³¹

Het is mogelijk dat rector Neumann Delfos' activiteiten en publicaties vóór 1945 heeft overdreven om hem als nationaalsocialist te karakteriseren. Na de Tweede Wereldoorlog moet dit ongedaan worden gemaakt, zoals blijkt uit Delfos' antwoorden op de politieke vragenlijst over zijn activiteiten in het Derde Rijk die uitging van de Engelse bezettingsmacht: hij was 'ongeschikt voor dienst', schrijft hij, en blijft vaag over zijn lidmaatschap van enkele organisaties: 'Mijn lidmaatschap van de "Raad van Vlaanderen" (België 1931) en de "Grossniederländischer Bund" (Nederland 1931) is op een gegeven moment vervallen, omdat ik geen contributie heb betaald.' Hij heeft van 1934 tot 1945 'geen functie' bekleed bij de 'Historischer Verein Rheinlande' (Bonn) en is vanaf 1935 lid van de 'Verein f. niederdeutsche Sprachforschung (Hamburg)', dat hij in

²⁹ In het origineel: 'Ich kann mich dafür verbürgen, dass Dr. Delfoss eine ausgesprochen deutschfreundliche Haltung einnimmt und es ist mir bekannt, dass er zu der nationalsozialistischen Bewegung in den Niederlanden wie auch zu der flämischen Bewegung enge Beziehungen hat.' Decaan aan curator van de universiteit, 18 mei 1940, personeelsdossier Delfoss, Leo, Universiteitsarchief Göttingen.

³⁰ Het 'Oberkommando' van de Wehrmacht vraagt aan de decaan: 'Es wird gebeten, den Dozenten Delfos für vordringliche Arbeiten des Oberkommandos der Wehrmacht für die Zeit vom 11. Juni bis 10. Juli 1940 zu beurlauben. Dozent Delfos ist einer der wenigen Kenner auf dem Spezialgebiet, innerhalb dessen er für eine Sonderaufgabe dringend benötigt wird.' Brief zonder datum. De decaan bevestigt dit: 'Seit Beginn der Westoffensive hat ihn das Oberkommando der Wehrmacht regelmäßig und zwar zuletzt auf 6 Wochen mit besonderen Missionen betraut.' Decaan aan de Rijksminister, 8 augustus 1940. Ook de rechtbank van het '96. Inf. Div. Einbeck' vraagt in een brief van 4 december 1940 aan de Universiteit van Göttingen om een tolk Nederlands, om een Nederlander te verhoren. Delfos zegt toe. Personeelsdossier Delfoss, Leo, Universiteitsarchief Göttingen.

³¹ Decaan aan prof. dr. Walz, 24 februari 1941, personeelsdossier Delfoss, Leo, Universiteitsarchief Göttingen.

1945 opzegt. Hij voegt een lijst van publicaties bij en beweert geen ‘lezingen’ te hebben gehouden.³²

Het is moeilijk om Delfos’ activiteiten te beoordelen, het is makkelijker om ze te veroordelen. Het staat wel vast dat hij een aantal foute keuzes heeft gemaakt maar of en in hoeverre hij mensen met zijn activiteiten heeft geschaad, kan aan de hand van het materiaal niet worden vastgesteld. Thys kent de situatie van Delfos en weet ook dat hij vrijwel geen pensioen krijgt. In een brief aan Jalink vraagt hij of de Werkcommissie misschien iets voor hem kan doen: dat is ‘heel delicaat,’ schrijft hij, ‘want naar Belgische maatstaven is hij niet zeer “grata” [...]’.³³

7.5. Zuid-Afrika

In 1982 werd het cultureel akkoord tussen Nederland en Zuid-Afrika door Nederland opgezegd, België heeft een soortgelijk akkoord in 1977 opgeschort. De reden was het apartheidsbeleid van de Zuid-Afrikaanse regering en door het verbreken van economische en culturele banden wilden de Nederlandse en Belgische regering de Zuid-Afrikaanse regering onder druk zetten om het beleid te wijzigen. Na het afschaffen van de apartheid werden in 1995 nieuwe verdragen met Zuid-Afrika gesloten.

De boycot heeft gevolgen voor de IVN, want de vereniging heeft leden in Zuid-Afrika. H.J. Boukema, de secretaris van de IVN, schrijft in het ‘Verslag over de periode 1982-1985’ dat de contacten ‘met Zuidafrikanen die een beleidswijziging voorstaan’ wel onderhouden worden. En hij stelt een praktische vraag: ‘Hoe echter nu te reageren als een bestuurslid door een Zuid-Afrikaanse instelling wordt uitgenodigd voor een bezoek aan Zuid-Afrika, zonder dat dit direkt verband houdt met de verenigingsactiviteiten?’ Wilmots, voorzitter van de IVN, krijgt in het najaar van 1982 een uitnodiging om te spreken tijdens het ‘Derde Kongres vir neerlandici’, dat in januari 1983 aan de Universiteit van Kaapstad plaatsvindt. Hij heeft de uitnodiging geaccepteerd maar wil niet als voorzitter van de IVN spreken. In het voorlopige programma wordt hij wel als voorzitter geïntroduceerd, reden voor het bestuur van de IVN om een brief te sturen naar de organisatie van het congres met het verzoek in de mededelingen van het congres niet te vermelden dat Wilmots ‘in zijn functie van voorzitter van de IVN’ aan het

³² Delfos, ‘politischer Fragebogen’, 8 augustus 1947, personeelsdossier, Delfoss, Leo, Universiteitsarchief Göttingen.

³³ Thys aan Jalink, 20 december 1965, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

congres deelneemt. Het bestuur vergadert over deze kwestie en komt in september 1983 tot het volgende, algemene standpunt: 'Indien een bestuurslid van de IVN wordt uitgenodigd naar een land dat controverses kan oproepen, wordt over de aanvaarding van die uitnodiging overleg gepleegd' (Boukema, 1986, p. 321).

Maar Zuid-Afrika blijft het bestuur bezighouden. Zo wordt een brief van H.P. van Coller uit Zuid-Afrika, een reactie op een brief van Boukema van 4 oktober 1985, tijdens de vergadering van het dagelijks bestuur op 18 april 1986 besproken. Van Coller antwoordt namens het 'Kurrikulumkomitee van die Afrikaanse Letterkundevereniging' die bezig is met een onderzoek naar de neerlandistiek in het curriculum van de universiteiten. De studie van het Nederlands in Zuid-Afrika wordt bedreigd, stelt hij. De toegang tot Nederlandse universiteiten is vrijwel onmogelijk geworden, de 'gebrekkige' contacten tussen neerlandici uit het Nederlandstalige gebied en Zuid-Afrika leiden tot 'vervreemding'; neerlandici uit Nederland willen Zuid-Afrika niet meer bezoeken en boeken zijn dikwijls niet meer beschikbaar. Hij wil graag weten wat de IVN denkt te doen om de 'historische en culturele verwantschap' – hij citeert kennelijk uit de brief van Boukema – te laten bestaan en uit te breiden.³⁴

Vervolgens schrijft Theo Hermans, lid van het dagelijks bestuur van de IVN en verbonden aan University College London, een stuk met de titel 'Het beleid van de IVN ten opzichte van Zuid-Afrika'. Hij wijst er allereerst op dat het onderwerp al een aantal keren ter sprake is gekomen: tijdens de vergaderingen van het dagelijks bestuur in 1983 en in het verslag van de secretaris tijdens het Negende Colloquium. Dat laatste kwam door de aanwezigheid van de ambassadeur van Zuid-Afrika tijdens dat colloquium en meer bepaald op de Algemene Ledenvergadering van datzelfde colloquium. Hermans pleit voor een 'daadkrachtiger stellingname van de IVN ten opzichte van Zuid-Afrika, zich uitend in een beleid dat verder gaat dan de vage en vrijblijvende bewoordingen van september/november 1983' en 'grotere duidelijkheid en openbaarheid met betrekking tot het beleid van de IVN tegenover Zuid-Afrika'.

Hij is ten eerste 'ongelukkig' met het beleid van de IVN, die de situatie in Zuid-Afrika in 1983 in de volgende bewoordingen omschreef: 'een land dat controverses kan oproepen'. Ook is hij van mening dat niet alle contacten met de neerlandistiek in Zuid-Afrika verbroken moeten worden, maar dat de IVN er

³⁴ Brief van H.P. van Coller aan Boukema, secretaris van de IVN, 17 februari 1986. Bijlage bij agendapunt 3 III-b d.b. vergadering 18 april 1986. Opgenomen in Agenda voor de vergadering van het dagelijks bestuur, 18 april 1986. Ordner Bestuur, vergaderstukken, 1986, Archief IVN Den Haag.

wel voor kan zorgen 'dat de financiële middelen die door de vereniging beheerd worden, zo min mogelijk aan de Zuidafrikaanse staat of aan de Zuidafrikaanse economie ten goede komen.' In de praktijk – de discussie gaat ook over de reisvergoeding voor deelnemers aan de colloquia – betekent dit dat de Zuid-Afrikaanse collega's geen reiskostenvergoeding krijgen als zij met de SAL, de Zuid-Afrikaanse luchtvaartmaatschappij, vliegen of dat hun reiskosten helemaal niet vergoed worden. Zijn voorkeur gaat uit naar de eerste optie.

Hermans' tweede punt betreft het gebrek aan 'duidelijkheid en openbaarheid in verband met het Zuid-Afrika-beleid van de IVN': voor zover hij weet zijn de meeste leden niet op de hoogte van het huidige beleid van de IVN wat betreft de deelname van Zuid-Afrikaanse collega's aan colloquia en 'contacten tussen de IVN en officiële Zuidafrikaanse instanties.' Hij stelt voor dat de IVN haar beleid in *NEM* bekendmaakt.³⁵

Tijdens de vergadering van 18 april 1986 discussieert het bestuur over het stuk van Hermans. Hoewel Van Seggelen, van 1985-1988 voorzitter van de IVN, de politiek het liefst wil scheiden van de neerlandistiek, is dit volgens hem niet mogelijk. Dat blijkt bijvoorbeeld uit de 'screening van Zuidafrikaanse deelnemers aan het congres en het rumoer rond de aanwezigheid van de Zuidafrikaanse ambassadeur bij de openingszitting'. Frida Balk-Smit Duyzentkunst, bestuurslid van de IVN, is van mening dat de huidige situatie het gevolg is van het besluit van de overheden en ze vindt bovendien dat 'het meer morele moed vraagt individuele contacten te onderhouden dan om die af te wijzen'. Contacten met vertegenwoordigers van de regering weigert zij.

Hermans' verzoek om de Zuid-Afrikaanse deelnemers aan het colloquium te vragen om niet met de SAL te vliegen, haalt het niet. Wel steunt de meerderheid (de voorzitter stemt tegen) het volgende voorstel: het bestuur zal een tekst opstellen waarin de procedure wordt uitgelegd over de deelname van docenten uit Zuid-Afrika en een verklaring afgeven over de aanwezigheid van de Zuid-Afrikaanse ambassadeur op het Negende Colloquium. Balk-Smit Duyzentkunst schrijft de concepttekst, die in het dagelijks bestuur zal worden besproken en vervolgens aan het grote bestuur wordt voorgelegd.³⁶

³⁵ Theo Hermans, 'Het beleid van de IVN ten opzichte van Zuid-Afrika'. Bijlage bij agendapunt 4, d.b.-vergadering 18 april 1986. Opgenomen in Agenda voor de vergadering van het dagelijks bestuur, 18 april 1986. Ordner Bestuur, vergaderstukken, 1986, Archief IVN Den Haag

³⁶ M. Kristel, 'Verslag van de d.b.-vergadering gehouden op vrijdag 18 april 1986 te Den Haag', 12 mei 1986, Archief IVN Den Haag.

Het dagelijks bestuur van de IVN krijgt voor de vergadering op 27 juni 1986 een bijlage bij de agenda meegestuurd met de titel 'IVN en Zuid-Afrika'. De leden bespreken de tekst van Balk-Smit Duyzentkunst, die met een wijziging van Van Seggelen in *NEM* wordt gepubliceerd. Daarin wordt nog eens beklemtoond dat de Algemene Ledenvergadering het bestuur heeft gevraagd zich te beraden over de positie van de IVN ten opzichte van Zuid-Afrika. De IVN sluit zich aan bij de opvatting van de Nederlandse regering, die van mening is dat 'individuele informele contacten, zeker van culturele aard, niet belemmerd moeten worden, aangezien een totale blokkade van de communicatie met Zuidafrikaanse personen de strijd tegen apartheid geen goed doet'. Voor de IVN betekent dit dat Zuid-Afrikaanse staatsburgers lid kunnen blijven van de IVN en de IVN 'hun precies dezelfde faciliteiten, speciaal met betrekking tot colloquiumbezoek, verleent als haar andere leden'.³⁷

Tijdens de voorbereidingen van het Tiende Colloquium, dat in 1988 in Gent plaatsvindt, wordt er opnieuw gediscussieerd over de mogelijke deelname van Zuid-Afrikaanse neerlandici aan het colloquium. De IVN had de Zuid-Afrikaanse hoogleraar Nederlands en Afrikaans Jacques van der Elst uitgenodigd met het argument dat uitsluiting van neerlandici uit Zuid-Afrika in strijd is met de wetenschappelijke vrijheid. Onder druk van de Taalunie (NTU) trok de IVN de uitnodiging in juni 1988 in, waarop Van der Elst een kort geding tegen de IVN aanspande. De rechter stelde hem in het ongelijk, waarop hij een kort geding tegen de NTU aanspande omdat die het de IVN onmogelijk had gemaakt om docenten uit Zuid-Afrika aan het congres te laten deelnemen. De advocaat van de NTU stelde een schikking voor: deelname van docenten van universiteiten uit Zuid-Afrika zou geen gevolgen hebben voor de IVN. Deze schikking aanvaarde de eisende partij en het kort geding, dat op 16 augustus 1988 zou plaatsvinden, ging niet door (Hoogleraar Z-Afrika, 1988).³⁸ Jos Wilmots heeft Oscar De Wandel, Algemeen Secretaris van de Taalunie, 'alleen aan de zijlijn meegemaakt' maar hij herinnert zich dat De Wandel en Van Seggelen regelmatig overhoop lagen: 'Oscar stond op zijn strepen en André was bijzonder principieel.' Dat speelde ook tijdens de mogelijke boycot van docenten uit Zuid-Afrika. Wilmots heeft nog eens tussen beiden bemiddeld:

³⁷ M. Kristel, 'IVN en Zuid-Afrika (bijlage)', in Agenda voor de vergadering van het dagelijks bestuur van de IVN, te houden op vrijdag 27 juni 1986, Den Haag, 6 juni 1986, Bestuur, Vergaderstukken, notulen, 1986, Archief IVN Den Haag.

³⁸ Jaarverslag 1988. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

Ik wil mijn rol hierin niet voor belangrijk houden, kan wél vertellen dat de ruziemakers de een na de ander in mijn Diepenbeeks werkkamertje zijn komen uithuilen. Oscar heeft de campus toen zelfs een flinke duit gekost, want hij heeft meer dan een half uur met Den Haag gebeld over het proces dat Jaak van der Elst van de universiteit Potchefstroom had aangespannen. Tevoren had ik Oscar vriendelijk gevraagd wat hij zou doen als ik twee Zuid-Afrikaanse collega's mee zou nemen naar de openingszitting van dat colloquium. Waarop hij glimlachend 'niets' antwoordde.³⁹

In de maanden voor het begin van het Elfde Colloquium (Utrecht, 1991) wordt er opnieuw gediscussieerd over de deelname van neerlandici uit Zuid-Afrika. De NTU stuurt de IVN een bericht dat 'geen subsidiegelden van de Nederlandse Taalunie aangewend mogen worden ten behoeve van deelnemers uit Zuid-Afrika [...]'; maar gezien de ontwikkelingen daar – Nelson Mandela was begin 1990 vrijgelaten – kan dit standpunt eventueel nog gewijzigd worden. De IVN wil de toezegging dat het colloquium 'financieel uitvoerbaar' blijft 'bij een eventueel alsnog toegestane *subsiëring* van deelnemers uit Zuid-Afrika'. Als De Wandel laat weten dat de subsidie gebruikt mag worden voor deelnemers uit Zuid-Afrika voegt hij eraan toe dat er geen extra middelen ter beschikking worden gesteld, maar er wel gezocht wordt naar middelen.⁴⁰

7.6. Slot

Er is, op het eerste gezicht, een verschil tussen de individuele gevallen van Jalink, Schmitt en Delfos en de economische en culturele boycot tegen Zuid-Afrika. Over het verleden van de drie neerlandici werd grotendeels gezwegen, hoewel veel mensen binnen de IVN er wel van op de hoogte waren. Hun activiteiten tijdens de Tweede Wereldoorlog zijn kort na 1945 onderzocht en hebben niet tot een veroordeling geleid. Delfos heeft deelgenomen aan colloquia, maar geen functies in de neerlandistiek bekleed. Vanuit een hedendaags moreel standpunt hadden Jalink en Schmitt gezien hun keuzes in het verleden geen bestuursfuncties in de IVN moeten bekleden. De kwestie Zuid-Afrika ligt anders: zijn individuen verantwoordelijk voor het beleid van de regering? Moet de IVN de boycot van de

³⁹ E-mail Wilmots aan Grave, 9 september 2021.

⁴⁰ Jaarverslag 1991. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek en brieven NTU aan IVN, 2 april 1991 en 8 augustus 1991, Archief IVN Den Haag.

Nederlandse en Belgische regering volgen? Kun je van neerlandici in een autoritair geregeerd land vragen de daden van hun regering publiekelijk te veroordelen, ook als dat mogelijk negatieve gevolgen voor hen heeft? Hermans wijst erop dat de IVN er alles aan moet doen om de Zuid-Afrikaanse regering en economie niet te steunen, maar de wetenschappers wel. Balk-Smit Duyzentkunsts opvatting dat 'het meer morele moed vraagt individuele contacten te onderhouden dan om die af te wijzen' is, ook gezien de huidige culturele en wetenschappelijke sancties tegen Rusland, opnieuw actueel geworden.

8. DE WERKCOMMISSIE/IVN EN DE RUSSISCHE NEERLANDISTIEK

‘Ik dwaal in de onwetenschap.’
(Vladimir Osjis aan Thys, 25 juli 1967)¹

Er zijn vermoedelijk altijd vormen van neerlandistiek buiten het Nederlandse taalgebied geweest. Sommige universiteiten zetten op eigen initiatief een lectoraat of vakgroep op zonder contact op te nemen met instanties in Nederland en België of diplomatieke vertegenwoordigingen van deze landen. Andere zochten contact met diplomaten of ambtenaren en in veel gevallen kregen zij financiële steun of materiaal van een ministerie, een fonds of een vereniging. Docenten of hoogleeraren die in hetzelfde land of regio werkzaam waren, zullen elkaar vaak hebben gekend, maar waren, zo blijkt, zelden op de hoogte van de neerlandistiek in een ander land. Dat heeft ermee te maken dat de ministeries in België en Nederland lange tijd weinig pogingen hebben gedaan om een actief beleid te voeren voor de internationale neerlandistiek.

In dit hoofdstuk ga ik in op de contacten tussen de Werkcommissie/IVN en neerlandici in Rusland – Moskou en Leningrad (het huidige Sint-Petersburg) – in de jaren rond 1970. Die beperking heeft een eenvoudige reden: de correspondentie uit de jaren na 1976 is grotendeels zoekgeraakt of niet bewaard. Ik wil hier ook demonstreren dat het materiaal uit het Archief Thys en het Archief IVN een belangrijke bouwsteen vormt voor de beschrijving van de vakgeschiedenis.

Over de neerlandistiek in Rusland ten tijde van de Sovjet-Unie was in Nederland en België weinig bekend. Toch bleef Thys pogingen ondernemen om contact te krijgen met de neerlandici daar en hen aan de IVN te binden. Hij wilde een vereniging met zo veel mogelijk leden uit zo veel mogelijk landen. Maar leden, redactie- of bestuursleden uit het grootste land ter wereld verhogen de status van de IVN natuurlijk ook.

¹ Osjis aan Thys, 25 juli 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

8.1. Paardekooper en Mironow

Paardekooper neemt begin 1958 contact met Thys op en stuurt hem later enkele gegevens over de internationale neerlandistiek. Hij blijkt onder anderen met Sergej Alexandrovitsj Mironow te corresponderen, die, aldus Paardekooper, sinds de Tweede Wereldoorlog in Moskou Nederlands doceert. Mironow heeft na het laatste Filologencongres – en dat is vermoedelijk het congres geweest dat in april 1958 in Leiden werd gehouden – ‘een bezoek aan Nederland (ook Vlaanderen?) gebracht, om persoonlijk kennis te maken met mensen en land.’² In hetzelfde jaar werd Mironow benoemd tot lid van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde (Bouman, 1959, p. 162). In januari 1959 vraagt Thys Mironow om nadere gegevens over de studie Nederlands in de Sovjet-Unie, want hij weet van Paardekooper dat Mironow in 1954 met enkele collega’s ‘een groot Nederlands-Russisch Woordenboek heeft uitgegeven.’³ Over de inhoud van zijn correspondentie met Mironow schrijft Paardekooper in een andere brief iets meer: ‘Met Mironow heb ik “geregeld” contact (en wel in het Nederlands) d.w.z. eens per drie of vier maanden gaat er een brief naar of van Moskou. Hij antwoordt erg langzaam en van de weeromstuit haast ik me evenmin.’ Mironow heeft, laat hij weten, vijf studenten die Nederlands als bijvak studeren. De tweede druk van zijn Nederlands-Russische woordenboek is verschenen, de redactie werkt aan een Russisch-Nederlands woordenboek dat in 1960 moet verschijnen, en in dat jaar is Mironow van plan naar Nederland te gaan. Of dat zal lukken is de vraag: ‘Het schijnt heel lang te duren voor een Rus een visum krijgt voor landen vóór het IJzeren Gordijn.’⁴

Mironow begon met het woordenboek, aldus Igor Bratoes, later docent Nederlands aan de universiteit Leningrad/Sint-Petersburg en auteur van een necrologie over Mironow, toen hij als wetenschappelijk medewerker verbonden was aan het Instituut voor Algemene Taalwetenschap in Moskou. Hij maakte het ‘met behulp van enkele medewerkers van de toenmalige Nederlandse afdeling van Radio Moskou’ (Bratoes, 1999, p. 72). Of Paardekooper ook advies voor het woordenboek heeft gegeven, is niet bekend.

² Paardekooper aan Thys, 16 augustus 1958, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

³ Thys aan Mironow (doorslag), 28 januari 1959, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen.

⁴ Paardekooper aan Thys, 29 december 1959, Archief Thys, Ordner 1, Letterenhuis Antwerpen. Diedrik van der Wal van het Meertens Instituut, afdeling Collecties, schreef mij in een e-mail op 14 september 2020, dat er voor zover hij weet ‘niets bewaard gebleven’ is van een ‘correspondentie-archief van Paardekooper’.

Dat Mironow naar het buitenland mag reizen heeft niet alleen te maken met zijn status, zijn ideologische keuzes maar ook met de culturele verdragen of akkoorden tussen België, Nederland en de Sovjet-Unie. Daarin wordt de uitwisseling op het gebied van onderwijs, cultuur en wetenschap geregeld. Het Belgisch-Sovjetrussisch Cultureel Akkoord wordt in 1956 getekend en in 1968 gewijzigd, het Nederlandse Cultureel Verdrag met de Sovjetunie in 1967. In mei 1968 geeft Mironow een lezing tijdens de Nederlandse Dagen in het Paleis voor Schone Kunsten te Brussel over taal- en letterkunde, vertalingen en de organisatie van de vakgroep Nederlands in Moskou (Mironow, 1968, pp. 94-98). In 1969 neemt hij met de lezing 'Paradigma en genus' deel aan het congres 'Nederlandistik und Germanistik' in Leipzig, waar het vijftigjarig bestaan van de Nederlandse Afdeling wordt gevierd (Pée, 1970, p. 96). Behalve de germanistiek is ook de neerlandistiek in Leipzig een belangrijk centrum voor studenten uit andere Oost-Europese landen.

8.2. Moskou zwijgt en schrijft – uiteindelijk

Sinds 1958 weet Thys dat er in Moskou neerlandistiek wordt gedoceerd. Van de Werkcommissie krijgt Mironow vanaf 1960 publicaties. Vier jaar later stuurt Thys hem een brief in het Frans en nodigt hem uit deel te nemen aan het colloquium in september 1964.⁵

Volgens een artikel in *NEM* uit 1967 werd aan de Universiteit te Moskou Nederlands 'ongeregeld en alleen als bijvak gedoceerd' tot er in september 1963 een Nederlandse afdeling wordt opgericht. In de organisatie maakt Nederlands deel uit van de leerstoel germanistiek en de zes studenten studeren naast Duits of Engels ook Nederlands. De studie duurt vijf jaar en de volgende docenten zijn er werkzaam: sinds het derde studiejaar is lector W.P. Moïsejew, de opvolger van E.J. Makarowa, verantwoordelijk voor het praktische taalonderwijs. Mironow, die in de jaren dertig in Leningrad germanistiek had gestudeerd, doceert theoretische vakken (historische grammatica, de geschiedenis van de Nederlandse taal en Middelnederlands), dr. Wolewitsj literatuur en L.S. Sjetsjkowa vertalen. De studenten gebruiken een Nederlands lesboek dat W.P. Moïsejew heeft samengesteld, een beknopte Nederlandse grammatica van Mironow en er zijn

⁵ Thys aan Mironow (doorslag), Den Haag 20 juli 1964, Archief Thys, Ordner 2, Letterenhuis Antwerpen.

woordenboeken verschenen onder redactie van Mironow en A.S. Schilp (Thys et al., 1967, p. 14).

Mironow is niet de enige die naar Nederland of Vlaanderen kan reizen: Makarowa en Sjetsjkowa, twee medewerksters van Mironow, hebben in 1967 deelgenomen aan de Nijmeegse zomercursus voor studenten (Thys et al., 1967, p. 14). Duidelijk wordt dat de plaats van de neerlandistiek in de academische organisatie overeenkomt met die in veel andere landen: Nederlands behoort tot het instituut voor germanistiek. Verder blijkt dat ook in Moskou eigen lesmateriaal wordt gemaakt.

Garmt Stuiveling, hoogleraar Nederlands en van 1957-1972 voorzitter van de Nederlandse Vereniging van Letterkundigen, reist in 1967 naar Moskou om er gastcolleges te geven. Of hij contact met Mironow legt, is onduidelijk maar hij lost wel een raadsel op: 'Het instituut van Dr. Mironow bleek tot de Faculteit der Exacte Wetenschappen te behoren en zo had geen van onze zendingen [die van de Werkcommissie] hem bereikt' (Thys et al., 1966, p. 9).

In 1967 stuurt Thys Mironow opnieuw een brief en nu vraagt hij hem om een bijdrage te schrijven voor de bundel *De neerlandistiek in het buitenland* (1967) waarbij Mironow aan de hand van een aantal elementen aandacht dient te besteden aan de geschiedenis van de neerlandistiek in Moskou.⁶ Toch blijkt ook een juist adres geen garantie dat een brief uit Den Haag in Moskou aankomt of een uit Moskou in Den Haag. Het antwoord blijft uit.

Thys is vasthoudend. Kennelijk is hij van mening dat een prominente plaats van een neerlandicus uit de Sovjet-Unie positief is voor de status van de IVN. Als Mironow vervolgens ook niet reageert – waarbij ik niet uitsluit dat hij de brief niet heeft ontvangen of de antwoordbrief kwijt is geraakt – op een uitnodiging om de openingslezing op het Vierde Colloquium in 1970 te verzorgen, vraagt hij Sjetsjkowa van de Vereniging U.S.S.R.-Nederland en collega van Mironow om te bemiddelen.⁷ Vlak voor zijn openingslezing ontvangt Thys een telegram waarin Mironow namens de 'Nederlandisten uit de U.S.S.R.' 'de Werkcommissie en de deelnemers aan het Vierde Colloquium veel succes bij het werk [toewenst]. Wij

⁶ Het betreft de volgende elementen: de docenten, de leermiddelen, het aantal studenten en de plaats van de neerlandistiek in de universiteit en de vraag of het een hoofdvak is of bijvak van de germanistiek is. Thys aan Mironow (doorslag), Den Haag 11 april 1967, Archief Thys, Ordner 5, Letterenhuis Antwerpen.

⁷ Thys aan Jalink, 3 juli 1970 en Jalink aan Sjetsjkowa (doorslag), 8 juli 1970, archief Thys, Ordner 12, Letterenhuis Antwerpen. De reis- en verblijf kosten van Mironow worden vergoed, hij krijgt een honorarium van fl. 75 en mag spreken over elk gewenst onderwerp maar niet te specifiek, want ook 'autoriteiten en gasten – niet vakgenoten – nemen deel'.

bieden onze excuses aan dat onze deelname door omstandigheden niet mogelijk is.⁸

De IVN blijft pogingen ondernemen om Mironow bij het bestuur of publicaties te betrekken. Uit de notulen van de vergadering die de redactie en redactieraad van het jaarboek *Dutch Studies*, een uitgave van de IVN, in 1972 heeft gehouden, blijkt dat Mironow twee keer is gevraagd om deel uit te maken van de redactieraad. Laconiek luidt het in de notulen: 'Aangenomen mag worden dat hij niet wil toetreden.'⁹ In 1973 stelt Stanisław Prędotą uit Wrocław voor om Mironow tot bestuurslid van de IVN te benoemen, maar De Rooij, de opvolger van Jalink als secretaris van de IVN, laat hem weten dat de IVN al diverse keren contact met hem heeft opgenomen 'maar wij hebben nooit enig antwoord van hem ontvangen.'¹⁰

Pas veel later krijgt Thys een ongedateerde, handgeschreven brief van Mironow, die vermoedelijk in december 1975 is geschreven, waarin hij uitgebreid informatie geeft over de studie Nederlands in Moskou.¹¹ In het studiejaar 1975-1976, schrijft hij, is de studie Nederlands na een onderbreking van vijf jaar weer als hoofdvak begonnen. Ze duurt vijf jaar en telt zes studenten. Hij gaat uitgebreid in op het curriculum en de structuur van het vak en noemt de colleges en de docenten: in het eerste studiejaar krijgen zij fonetiek en elementaire grammatica van Wladimir Belo-oesov, die de lesboeken *Het Nederlands* (1965) van Mironow en de Engelstalige *Linguaphone Dutch Conversational Courses* van het Linguaphone Institute gebruikt.¹² In de jaren erna doceert Belo-oesov vertalen Nederlands-Russisch-Nederlands, Mironow ('net als vroeger,' schrijft hij) theoretische grammatica, taalgeschiedenis, Middelnederlands en Nederlandse

⁸ Thys, openingszitting 2, manuscript, Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

⁹ Verslag van de vergadering gehouden in Utrecht op 5 april 1972 door redactie en redactieraad *Dutch Studies*, Archief Thys, Ordner 16, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁰ De Rooij aan Prędotą (doorslag), 16 mei 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

¹¹ Op de brief is met potlood 'december 1975' genoteerd.

¹² Linguaphone Institute Limited, London. First published 1957. Interessant is de lijst met sprekers van de teksten, omdat het neerlandici en geen professionele sprekers zijn: dr. A.M. Barkley Wolf-Berkelbach v.d. Sprenkel (oud-lerares, Nederlandse Taal- en Letterkunde), prof. dr. N.A. Donkersloot (professor in de Algemene en Vergelijkende Literatuurwetenschap, Stedelijke Universiteit van Amsterdam), prof. dr. F.C. Driessen (hoogleraar in de Slavische Letterkunde aan de Universiteit van Amsterdam), dr. A. Huysinga (assistente, Nederlandse Taal- en Letterkunde, Bedford College, Universiteit van Londen), prof. dr. G.G. Kloeke (professor in de Nederlandse Taalkunde aan de Rijks Universiteit Leiden), prof. dr. P. Minderaa (professor in de Nederlandse Taal- en Letterkunde, Rijks Universiteit, Leiden) en prof. dr. Th. Weevers (professor in de Nederlandse Taal- en Letterkunde, Universiteit van Londen).

dialectkunde. Afrikaans is een keuzevak, de tweede taal van de studie is Engels of Duits. Nederlands is ook een bijvakstudie naast Duits en Engels en deze studenten krijgen drie jaar lang vier uur per week Nederlands. In 1975 zijn er vijf bijvakstudenten in het vierde jaar, twee groepen van zes à zeven studenten in het vijfde jaar zijn al afgestudeerd.

Ook noemt Mironow enkele namen van neerlandici: Tatjana Drenjasowa geeft in het vierde jaar twee uur per week moderne Nederlandse taal aan de bijvakstudenten; de redacteur van uitgeverij Progres J.F. Sidorin doceert (opnieuw schrijft Mironow 'net als vroeger') Nederlandse letterkunde.¹³ Verder komt het onderzoek ter sprake: Belo-oesov sluit zijn dissertatie over het partikel 'er' af, Tatjana Iwanowa bereidt een proefschrift voor 'over het ontstaan van het Afrikaans als literatuurland en over het zeventiende-eeuwse Nederlands als de bron er van'. Ten slotte noemt hij enkele andere namen en publicaties: dr. A. Zelenetski van het Pedagogisch Instituut te Toela concentreert zich op de geschiedenis van de Nederlandse taal, Vladimir Osjis verdedigde in 1970 zijn dissertatie over de Nederlandse esthetiek en 'publiceerde enkele artikels over J. Kinker, W. Bilderdijk, Th. Feith, C. Vosmaer e.a.' Mironow zelf liet in 1973 'Het ontstaan van de literaire norm in het moderne Nederlands' verschijnen, in 1975 'werd een kleinere bijdrage van Prof. Mironow over de functionele en stilistische differentiatie van de zeventiende-eeuwse Nederlandse taal voorbereid', er wordt aan de derde uitgave van het Russisch-Nederlands woordenboek gewerkt en de redacteurs Drenjasowa, Mironow, L.S. Sjetskowa en J. Pierot bereiden voor 1977 een beknopt Nederlands-Russisch en Russisch-Nederlands woordenboek voor. Drenjasowa is sinds 1972 ook verbonden aan het Moskouse Instituut voor Vreemde Talen en werkt aan een studie over een vergelijkende analyse van het futurum in het Engels, Duits, Zweeds en Nederlands, Ludmila Sjetskowa doceert Nederlands aan het Instituut voor Buitenlandse Betrekkingen en Ewgenija Makarowa aan het Instituut voor Oosterse Talen: zij schrijven een lesboek Nederlands.¹⁴

¹³ Joeri Sidorin was redacteur van uitgeverij Progres (Nederlandse afdeling), Sidorin aan Mark Braet, 7 september 1978 (Braet, 1978).

¹⁴ Mironow aan Thys, [december 1975], archief Thys, Ordner 24, Letterenhuis Antwerpen. Ook laat Mironow het volgende weten: 'Ik ben sinds 7.X.1974 Prof. Dr. en sinds 11.IV.1969 Dr. habil. en niet de gewone Dr.'

8.3. Vladimir Osjis en *NRC Handelsblad*

In 1973 zal er voor het eerst een Rus aan het Colloquium Neerlandicum deelnemen, al 'doceert hij nog geen Nederlands en komt hij vanuit Brussel', schrijft Moolenburgh. Het betreft Vladimir Osjis, die daar met een beurs verblijft. Tijdens het colloquium geeft hij een interview aan een journalist van *NRC Handelsblad*, waarover Moolenburgh aan Thys schrijft: 'Ik hoop dat hij geen last krijgt door het artikel in de NRC. 'k Ga wel 'n hartig woordje spreken met de journalist Bram van de Velde. Ik had Osjis helemaal zelf laten beslissen of hij wel of niet geïnterviewd wilde worden.'¹⁵ Het artikel van Van de Velde verschijnt op 31 augustus 1973. Zijn inleiding is clichématig door enkele vergelijkingen die hij maakt tussen het accent van de buitenlandse neerlandici en accenten die hij uit Nederland kent van migranten, afwijkingen van het standaard-Nederlands:

Een Zuidkoreaan uit Seoul die Nederlands spreekt met het accent van een Chinese restauranthouder in Amsterdam, [...] een Rus uit Moskou die wanneer hij het in het Nederlands niet weet een Duits woord gebruikt in de hoop dat het Nederlandse woord er wel op zal lijken, een Indonesische uit Jogjakarta die Nederlands spreekt als een over het oude Indië mijmerende dame aan een Haagse rijsttafel [...] (Van de Velde, 1973).

Vervolgens geeft Van de Velde de gesprekken weer met een aantal van deze neerlandici, onder anderen met Osjis. Hij wekt de indruk dat de Rus bang is om afgeluisterd te worden: hij 'is aanvankelijk zeer formeel, wordt in de loop van het gesprek wat vrijer maar trekt zich weer terug wanneer er in de hal van het congresgebouw vlak naast ons een man komt zitten'. Verder vermeldt hij dat Osjis regelmatig de term 'historisch materialisme' gebruikt. Osjis betoogt dat er door veranderingen in de Russische politiek meer belangstelling is ontstaan voor de cultuur uit het Westen en hij pleit voor meer uitwisseling. Als Van de Velde vervolgens vraagt of hij het mogelijk acht dat 'Nederlandse schrijvers die protesteren tegen de behandeling van dissidente Russische schrijvers in de Sowjetunie lezingen' komen geven, reageert Osjis geprikkeld en noemt Andrej Amalrik en Aleksandr Solzjenitsyn 'onze slechtste schrijvers' die door de journalist als voorbeeld worden genoemd om aan te tonen dat het politieke klimaat niet is veranderd. Een Nederlandse schrijver die deze twee Russische schrijvers steunt, zal volgens hem

¹⁵ Moolenburgh-Ekkel aan Thys, 2 september 1973, Archief Thys, Ordner 20, Letterenhuis Antwerpen.

niet naar de Sovjet-Unie komen: ‘Men nodigt thuis uit wat thuis hoort,’ zegt hij. Ten slotte vraagt Van de Velde of Russen het werk van Jan Wolkers kunnen lezen. Osjis reageert schamper: ‘Wolkers? Ha, ha, ha. Turks Fruit? Ha, ha. Dat kan toch nooit, een boek dat aan de Belgische grens al wordt tegengehouden. Dat wordt ook nooit vertaald. Wij zijn hele puriteinen, moet u bedenken. [...] Wij willen goede boeken, daar kan best erotiek in voorkomen’ (Van de Velde, 1973).

Het zal geen verbazing wekken dat Osjis ontevreden is over Van de Veldes weinig vleierende portret. Hij eist in een geplaatste brief aan *NRC Handelsblad* ‘een terechtzetting’ en klaagt over de ‘aanmatigende toon’. Van de Velde heeft hem, ondanks zijn verzoek, het artikel niet voor publicatie voorgelegd en heeft een karikatuur van hem gemaakt. Bovendien is de journalist volgens Osjis ‘diep beïnvloed door oeroude sprookjes over “duivelse bolsjewieken”. Of misschien door de nieuwste versies van deze sprookjes.’ Hij heeft zijn woorden verdraaid en foute informatie gegeven. Osjis sluit af met een opmerking over de persvrijheid: ‘Men hoort dikwijls mooie woorden over persvrijheid – maar wordt deze soms niet als vrijheid in de behandeling van feiten en personen verstaan?’ (Osjis, 1973)

Osjis zit in een vervelende positie: als wetenschapper uit de Sovjet-Unie mag hij naar het Westen reizen, krijgt hij beurzen voor een verblijf in het Nederlandse taalgebied maar dat betekent dat hij loyaal is en moet blijven aan de ideologie uit zijn land van herkomst. Van de Velde daagt hem uit om juist over dat onderwerp iets te zeggen terwijl hij zou moeten weten dat Osjis, als hij zijn bevoorrechte positie in de Sovjet-Unie wil behouden, de officiële standpunten van de regering in het openbaar moet weergeven.

Toch heeft het geen nadelige gevolgen voor hem. Na zijn verblijf in Brussel vraagt hij opnieuw of hij als stagiair of ‘bursaal’ kan komen. Hij krijgt de beurs maar moet afzeggen. Hij laat weten dat hij Pauwels van het Belgische ministerie in Moskou heeft ontmoet, vraagt of Thys contact met professor Waleri Berkow in Sint-Petersburg heeft kunnen opnemen en ‘het nieuws van Prof. Mironow over Juffr. Wasiljewa [heeft] gekregen? Als u toevallig Jos Deleu ontmoet, zeg hem dan a.u.b. dat mijn artikel voor “Ons Erfdeel” lang paraat is en nu langzaam via officiële kanalen naar zijn redactie zwemt. Over vergelding zullen we spreken bij mijn eventuele bezoek in België.’ En hij sluit af met de woorden: ‘Ik heb in België nog veel te leren kennen.’¹⁶

¹⁶ Het gaat om de volgende brieven: Helma de Smedt aan Osjis (doorslag), 3 maart 1974, Aloïs Gerlo, rector van de VUB, aan Thys, 12 maart 1974 en – de brief waaruit het citaat afkomstig is – Osjis aan Thys, 9 juni 1974, alle Archief Thys, Ordner 20 en 21, Letterenhuis Antwerpen.

Ook in 1975 kan Osjis vanwege zijn drukke werkzaamheden niet reizen: 'Artikelen, recensies, vertalingen, omroepprogramma's, en meestal aan België (en Nederland) gewijd.' Wel heeft hij plannen om zijn dissertatie over esthetica in Nederland te bewerken tot boek. Het zou een studie over de 'Nederlandse esthetica van de Nieuwe Tijd' worden, van Vondel tot en met Gorter. Hij vraagt of een uitgeverij in Nederland het zou willen publiceren.¹⁷ Aan het colloquium van 1976 kan hij niet deelnemen – of zou hij door het interview toch problemen hebben gekregen? – omdat er te weinig tijd is om aan alle formaliteiten te voldoen. Hij stuurt twee van zijn artikelen mee: een brochure over Multatuli en een tekst over Frans Hemsterhuis die eerder in een tijdschrift van de Lomonosov-Staatsuniversiteit is verschenen.¹⁸

8.4. Leningrad – van Indonesisch naar Nederlands

Niet alleen in Moskou werd Nederlands gedoceerd, maar ook in Leningrad. Een van de centrale personen daar was Jewgenij Sjoebin. Hij begeleidde als tolk een delegatie uit Oekraïne die in 1959 twee weken in Nederland verbleef. Enkele Nederlandse kranten besteedden er aandacht aan en vermeldden onder meer dat Sjoebin leraar Duits in Leningrad was. Theodor Frings, hoogleraar germanistiek in Leipzig, had hem in 1955 op het belang van het Nederlands gewezen (*Vlekkeloos Nederlands*, 1959; *Sovjet-'werkers'*, 1959). Het is mogelijk dat Sjoebin net als veel andere germanisten uit Oost-Europese communistische landen in Leipzig Nederlands heeft gestudeerd. Hij publiceerde over Nederlandse literatuur in de *Literatoernaja Gazeta*, het blad van de Bond van Sovjetschrijvers; in 1963 verschijnt onder meer een artikel onder de titel 'Triomf van het talent' over Theun de Vries, aan wie in 1962 de P.C. Hooftprijs was toegekend (Potkoven, 1963). Ook correspondeerde hij met Mark Braet, een Vlaamse communistische gezinde dichter, van wie hij werk wilde vertalen (Braet, 1965).

Eind 1967 blijkt dat de Werkcommissie Sjoebin, die twee jaar later wetenschappelijk medewerker aan het Instituut voor Taalwetenschap te Leningrad is, materiaal heeft gestuurd: een docentenlijst, enkele nummers van *NEM* en de bundel *De neerlandistiek in het buitenland*. Later zendt Jalink een

¹⁷ Osjis aan Thys, 13 mei 1975, Archief Thys, Ordner 23, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁸ Osjis aan Thys, 25 juli 1976. Hij laat weten dat hij zijn artikelen aan Bert Decorte van het ministerie van Cultuur en Karel De Meulemeester van de VRT in Antwerpen heeft gestuurd. Verder vraagt hij of er nog nieuwe studies op het gebied van de esthetica zijn verschenen. Met de zin 'Ik dwaal in de onwetenschap' sluit hij zijn brief af. Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

lijst met literatuur die afkomstig is uit het lesboek *Langenscheidts Praktisches Lehrbuch Niederländisch. Ein Standardwerk für Anfänger*, en adressen van instellingen die de afdeling kunnen steunen bij de aanschaf van 'leermiddelen en werken voor de bibliotheek', een lijst van grammofonplaten en een vragenlijst.¹⁹ Sjoebin heeft in een niet bewaard gebleven brief laten weten dat er in Leningrad een afdeling Nederlands wordt opgericht, waar zijn leerling Igor Bratoes, 'die thans in de Indonesische Afdeling Nederlandse taalcursussen geeft [...]' zal gaan doceren. Hij heeft ook om een curriculum gevraagd en Jalink vermeldt onder andere taalcursussen, Middelnederlands, literatuur, eventueel Afrikaans en Fries, literatuurgeschiedenis, Nederlandse beschavingsgeschiedenis (werken van Johan Huizinga, Pieter Geyl en Jan Romein) en noemt de Stichting ter Bevordering van Vertalingen van Nederlands Letterkundig Werk en het adres van de Zuid-Afrikaanse ambassade.²⁰ Uit zijn vragen moet geconcludeerd worden dat er geen contact over deze kwesties bestaat tussen Sjoebin en de neerlandici in Moskou.²¹

In *NEM* verschijnt vervolgens een kort overzicht van de correspondentie tussen Sjoebin en Thys: de Rus stuurde een 'overdruk van een in het Russisch gesteld artikel over de gallicismen in "De Leeuw van Vlaanderen" van Hendrik Conscience'. Ook wordt de plaats van het Nederlands in het curriculum verduidelijkt: het is momenteel een bijvak voor studenten van de Indonesische afdeling, waar Sjoebin Nederlands gedoceerd heeft (Thys et al., 1967, p. 14).

Terwijl Thys bij diverse ministeries en instellingen probeert steun voor Sjoebin te krijgen, vindt Jalink aanvankelijk dat Thys zich teveel voor hem inzet. Hij blijft echter zelf ook druk corresponderen met Sjoebin.²² Sjoebin stuurt een

¹⁹ Later blijkt Jalink alle beschikbare exemplaren van de vragenlijsten naar Leningrad te hebben gestuurd en vraagt Sjoebin ze terug te sturen. Jalink aan Sjoebin, 21 december 1967, Archief Thys, Ordner 6, Letterenhuis Antwerpen.

²⁰ Jalink aan Sjoebin, Den Haag 19 december 1967, Archief Thys, Ordner 6, Letterenhuis Antwerpen. Hij noemt onder andere het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen te Den Haag, het ministerie van Cultuur te Brussel en de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde (KVATL). De brief van Sjoebin aan Thys, die niet bewaard is gebleven, dateert van 18 oktober 1967.

²¹ Bratoes liet mij op 17 februari 2022 in Sint-Petersburg weten dat er in de tijd dat hij in Leningrad/Sint-Petersburg Nederlands doceerde weinig contact was met de collega's in Moskou. Hij wijt dat aan de grote afstand tussen beide steden.

²² Thys aan Bert Decorte van het ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur (doorslag), 22 januari 1968; Thys aan B. van Goidsenhoven (doorslag), ministerie van Cultuur, 7 maart 1968, Jalink aan Thys, 24 januari 1968. Jalink schrijft: 'Ik vind toch wel, dat hij wat veel van ons vraagt.' In een latere brief deelt hij kennelijk Thys' mening: 'Inderdaad hebben de nieuwe docenten achter het IJzeren Gordijn en buiten Europa een extra steuntje in de rug nodig.' Jalink aan Thys, 30 januari 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen.

aantal brieven die toen sneller aankwamen dan tegenwoordig: op zijn brieven van 13 en 29 januari 1968 antwoordt Jalink op 5 februari. Daarin laat hij weten dat uitgeverij Langenscheidt hem een exemplaar van het lesboek Nederlands zal sturen; hij vermeldt het adres van het ANV en hij verwijst hem door naar Eke Talsma, hoofd van de afdeling Internationale Betrekkingen van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, die hem wellicht van dienst kan zijn bij het bestellen en versturen van boeken. Als privépersoon blijkt Sjoebin geen boeken te kunnen bestellen in Nederland.²³

Thys neemt ook contact op met de Vlaamse uitgever Angèle Manteau en vraagt om boeken van François Closset, haar overleden echtgenoot die hoogleraar Nederlands in Luik was en naar wiens werken Sjoebin heeft gevraagd. ‘Het gaat,’ schrijft Thys haar, ‘hier inderdaad niet om liefdadigheid, maar wel om de steun aan een belangrijk buitenlands centrum voor nederlandistiek in oprichting.’²⁴ Het ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur heeft een groot aantal werken naar Leningrad gestuurd: de literatuurgeschiedenis (*De Vlaamse letterkunde van 1780 tot heden*) van R.F. Lissens, en vijftien monografieën over Vlaamse literatuur, waaronder die over Maurice Gilliams, Hubert Lampo, Karel van de Woestijne, Paul van Ostaïen en Hugo Verriest. Berckx, medewerker op het ministerie van Nationale Opvoeding en Cultuur, heeft in de Vaste Gemengde Commissie van het Belgisch-Russische Cultureel Akkoord geïnformeerd naar Sjoebin en schrijft Thys dat ‘Russische overheden [...] dit lectoraat niet [schenen] te kennen.’ Voor Berckx is dat geen aanleiding om niet op Sjoebins verzoek in te gaan: hij vraagt

²³ Jalink aan Sjoebin (doorslag), 5 februari 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen. Jalink aan uitgeverij Langenscheidt (doorslag) waarin hij vraagt Sjoebin een gratis exemplaar te sturen, 14 februari 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen.

²⁴ Thys aan Manteau (doorslag), 20 maart 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen. Op dezelfde dag stuurt hij een brief aan J. Pauwels, Directie Culturele Betrekkingen aan het ministerie van Buitenlandse Zaken, met de vraag of Sjoebin op de verzendlijsten van het ministerie kan worden opgenomen en *Cultureel Nieuws* uit België kan ontvangen maar vooral literatuur en informatie over Charles De Coster. Thys aan Pauwels (doorslag), 20 maart 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen. Tevens gaat er een brief naar Maurice Gilliams, secretaris van de Koninklijke Vlaamse Academie van Taal- en Letterkunde, om hem te bedanken voor de toezegging Sjoebin presentexemplaren te sturen en hem het werkadres van Sjoebin door te geven. Thys aan Gilliams (doorslag), 20 maart 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen. Verder stuurt hij een brief aan de cultureel attaché bij de ambassade van Zuid-Afrika te Brussel met de vraag om Sjoebin boeken, tijdschriften, documenten en catalogi te sturen. Thys aan attaché Zuid-Afrika (doorslag), 21 maart 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen. Ten slotte gaat er nog een brief naar het ministerie van Buitenlandse Zaken en Buitenlandse Handel met hetzelfde verzoek. Thys aan K. Ceule, 28 maart 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen.

om een naam en adres waar de boeken naartoe kunnen worden gestuurd.²⁵ Thys heeft op zijn beurt Russische boeken ontvangen uit de Sovjet-Unie: L.G. Andrejew, *Honderd jaar Belgische Letterkunde (Sto Ijet Belgijskoj literatoery, 1967)* en *Morfologie van het zelfstandig naamwoord in het Nederlands (Morfologija Imeni v Niderlandskom Jazyke, 1967)* van Mironow. Hij wil ze bespreken, maar Jalink ziet daar niets in en neemt ze op in de bibliotheek van de Werkcommissie.²⁶

Sergej Halipov, docent Nederlands aan de universiteit te Leningrad, die nog 37 andere talen spreekt, haalt de Nederlandse pers met een in het Fries geschreven brief aan Jan de Roest, over wiens roman *Hwa moat ik leaf ha* (1971) hij een bespreking las in *NRC Weekeditie*. Verder correspondeert hij met Oepke Santema, nadat hij hem in 1972 met de dr. Joost Halbertsmaprijs had gefeliciteerd (Sergej Halipov, 1973; Russische Docent, 1973). Naar aanleiding van Halipovs brief in de *Leeuwarder Courant* neemt De Rooij namens de IVN contact met hem op, want hem was niet bekend dat er ook aan de universiteit Leningrad Nederlands werd gedoceerd.²⁷ De gegevens uit het archief van de IVN, waar de correspondentie tussen de IVN en de neerlandici in Leningrad werd bewaard, kende De Rooij niet.

8.5. Kleine vakgroepen

In 1991 publiceert Vladimir K. Ronin, die aan de Staatsuniversiteit in Moskou bij Belo-oesov heeft gestudeerd, in *Ons Erfdeel* een artikel over zijn ervaringen met het Nederlands in Moskou. Hij noemt ook namen van andere instellingen en steden in de Sovjet-Unie waar Nederlands gedoceerd wordt: aan het Staatsinstituut voor Internationale Betrekkingen en het Instituut voor Vreemde Talen, genoemd naar de Franse communistenleider Maurice Thorez, beide in Moskou, de Staatsuniversiteit van Leningrad en de universiteiten van Kiev en Lvov (Ronin, 1991, pp. 579-583).

Maar er wordt niet alleen in metropolen Nederlands gedoceerd. In 1991 begon Ivan Poda aan de universiteit van Pskov, een stad in het noordwesten van Rusland, met colleges Nederlands. Toeval en particulier initiatief speelden een rol. De Vrouwen voor Vrede in Nijmegen zochten in de jaren tachtig van de vorige eeuw contact met een stad in de Sovjet-Unie. Via een ministerie in Moskou werd

²⁵ Berckx aan Thys, 16 juli 1968, Archief Thys, Ordner 8, Letterenhuis Antwerpen.

²⁶ Jalink aan Thys, 26 maart 1968, Archief Thys, Ordner 7, Letterenhuis Antwerpen.

²⁷ De Rooij aan Halipov, 22 maart 1973, Archief Thys, Ordner 18, Letterenhuis Antwerpen.

de stad Pskov aangewezen. De docent Duits Ivan Poda aan de Staatsuniversiteit Pskov (voorheen het Pedagogisch Instituut) was een enthousiast radioamateur en wist collega's in Nijmegen te vinden. Na een bezoek van de Nijmeegse Vrouwen voor Vrede aan Pskov besloot Poda met behulp van cursussen die door Radio Moskou werden uitgezonden Nederlands te leren. Docenten Nederlands in Nijmegen stuurden hem materiaal en kort daarna gaf hij met behulp van een eigen lesboek colleges Nederlands. Meer dan driehonderd studenten leerden Nederlands bij hem en velen hebben het examen voor het Nederlandse taalcertificaat met goed gevolg afgelegd. Sommige studenten hebben hun studie in Nijmegen voortgezet (Nekrasowa, ter perse).

In 1999 zijn er ook colleges Nederlands begonnen in Kemerovo, een stad in West-Siberië, waar de architect J.B. van Loghem samen met zijn echtgenote Bertha Neumeijer in de jaren twintig van de vorige eeuw uit idealistische overwegingen gewoond en gewerkt heeft.²⁸ Elena Tribushinina schrijft in 2003 een e-mail aan de IVN, waarin ze meedeelt dat ze er nu vier jaar college Nederlands geeft en ze vraagt om informatie en steun.²⁹ De colleges werden oorspronkelijk aangeboden omdat er studenten op uitwisseling gingen naar Antwerpen. Daarna werd het een keuzevak voor studenten Engels, Duits en Frans. Sinds 2004 doceert Nadezhda Rabkina Nederlands in Kemerovo.³⁰

8.6. Russische neerlandistiek in de Nederlandstalige pers

In de Nederlandstalige kranten verschijnen regelmatig berichten over het bezoek van Russen aan Nederland en Vlaanderen. In maart 1970 reizen enkele Russen op uitnodiging van de Vereniging Nederland-USSR, die in 1947 werd opgericht, door Nederland. Onder hen bevinden zich Joeba (Ludmila) Sjetskowa, bestuurslid van deze Vereniging en docent Nederlands in Moskou, en Margareta Semjono-wa, chef-gids van Intourist (Russinnen vol Lof, 1970).

De kranten in Vlaanderen hebben belangstelling voor de stipendiaten die daar dankzij het beurssysteem dat Thys aan de Universiteit Gent heeft weten te creëren, tussen de drie en twaalf maanden kunnen studeren. Een van hen is de

²⁸ Pim Zwier maakte er een documentaire over met de titel *Bouwen te midden van eenzaamheid: Van Loghem in Siberië* (2017).

²⁹ Tribushinina aan IVN, 8 januari 2003, IVN Archief Den Haag.

³⁰ E-mail Tribushinina aan Grave, 7 juni 2022.

26 jaar oude Irina Morosowa die er in 1971 verblijft en steun krijgt van onder anderen de hoogleraar taalkunde Willem Pée, die een uitgebreid netwerk heeft in Oost-Europa. Zij heeft vijf jaar neerlandistiek bij Mironow gestudeerd, is twee jaar zijn assistent geweest en wil na haar verblijf terugkeren om 'Nederlands taalonderricht' te geven aan de Lomonosov-Staatsuniversiteit (Veltman, 1972).³¹

Veel later, in 1982, verschijnt in *Het Parool* een artikel van Bas van Cranenburgh, een student die via zijn opleiding naar Leningrad is gereisd en daar een interview heeft gemaakt met Luda Wologzina, een derdejaars student Nederlands en later korte tijd docent Nederlands aan de universiteit aldaar. In dit interview komt het curriculum uitgebreid ter sprake. Nederlands is haar hoofdvak, maar ze moet ook verplicht Engels studeren, waardoor zij haar studie afsluit met een bevoegdheid voor beide vakken. Zij is in 1979 begonnen, een jaar waarin er van de 30 tot 35 aanmeldingen zes studenten zijn toegelaten. In 1982 zijn er alleen derde- en vijfdejaars studenten. Om te worden toegelaten, volgen de studenten voorbereidende colleges of leggen zij een toelatingsexamen af dat bestaat uit Russische literatuur, geschiedenis, een taal die zij op de middelbare school hebben gehad (Duits, Engels of Frans) en zij moeten een essay schrijven. Zij hebben zes dagen per week colleges: algemene colleges (Russische letterkunde, Sovjet-literatuur, geschiedenis van de communistische partij en marxistische filosofie). Irina Michajlova geeft alle vakken op het gebied van de neerlandistiek (geografie van Nederland, geschiedenis van de Nederlandse literatuur, Nederlandse grammatica, Gotisch, Middelnederlands en lexicografie). Na hun colleges kunnen zij zelfstandig in het talenpracticum studeren. Zij volgen het nieuws in kranten als *De Waarheid* en soms *de Volkskrant*, lezen in het eerste jaar *De avonturen van Tom Poes* van Marten Toonder, in het derde jaar *Laatste Zomernacht* van Maarten 't Hart, *Kaas* van Willem Elsschot en *Bartje* van Anne de Vries. Het aantal te lezen pagina's per week ligt vast: dertig in het derde jaar, veertig in het vierde en vijftig in het vijfde. Zij gebruiken onder meer *Een goed begin...* van R. Byron Bird en William Z. Shetter, dat in 1963 bij Martinus Nijhoff in Den Haag is verschenen en literaire teksten bevat (Van Cranenburgh, 1982).

Na de ineenstorting van de communistische regimes in Midden- en Oost-Europa neemt de IVN het initiatief om de vakgroepen Nederlands daar te steunen. Ze houdt een enquête onder de docenten, waaruit blijkt dat er behoefte is aan boeken (55%) en apparatuur (45%). Het bestuur vraagt en krijgt fl. 52.500 van het Prins Bernhard Fonds, een bedrag dat alleen aan boeken mag worden

³¹ Veltman maakt volop gebruik van neerbuigende imago's: 'Het goudblonde vrouwtje, klein, mollig en vrolijk en nog niet overrompeld door Dior of Carnaby Street [...]'.

besteed. Om de selectie te vergemakkelijken zijn er lijsten gemaakt op het gebied van taal- en letterkunde en cultuur. In Rusland krijgen de vakgroepen Nederlands in Sint-Petersburg en de Moskou Universiteit ieder fl. 3180, de Diplomatieke Academie in Moskou fl. 1060. Deze actie wordt enkele jaren herhaald.³²

8.7. Slot

In de periode na 1945 blijken Vlamingen actiever te zijn dan Nederlanders als het om de neerlandistiek in Oost-Europa gaat. Dat is ook binnen de Werkcommissie/IVN het geval: de Nederlander Jalink is terughoudend, maar de Vlaming Thys vindt de betrekkingen met de neerlandistiek in de Sovjet-Unie van groot belang. Dat heeft er ongetwijfeld mee te maken dat hij politiek en wetenschap gescheiden wil houden en van mening is dat het IVN-lidmaatschap van neerlandici uit de Sovjet-Unie en hun actieve medewerking in het bestuur of in publicaties de status van de IVN verhogen. Ook de zogeheten Vriendschapsverenigingen zijn belangrijk bij het onderhouden van de banden tussen wetenschappers.

Er verschijnt relatief veel informatie over en van de neerlandistiek in de Sovjet-Unie in Nederlandstalige kranten en tijdschriften. Die circuleert ook in een aantal Vlaamse tijdschriften als *Ons Erfdeel* en *Neerlandia*. De ministeries spelen vanzelfsprekend een rol bij het steunen van de neerlandistiek in de Sovjet-Unie. Door de culturele akkoorden was bovendien de uitwisseling van studenten en docenten mogelijk. Thys neemt zelf ook initiatief en hij slaagt erin aan de Universiteit Gent een beurzensysteem voor buitenlandse studenten en docenten op te zetten waardoor er bijvoorbeeld enkele neerlandici uit de Sovjet-Unie in Gent konden studeren. Russische neerlandici of Russen met kennis van het Nederlands zijn inmiddels ook werkzaam aan universiteiten in Nederland en Vlaanderen: de eerdergenoemde Ronin als slavist aan de KU Leuven, Tribushinina doceert Engels aan de Universiteit Utrecht.

³² Marja Kristel (IVN) aan S.M. Moors (Prins Bernhard Fonds), 8 maart 1993; J.H.L. Meerdink (Prins Bernhard Fonds) aan Kristel, 2 april 1993. Archief IVN Den Haag. De boeken mogen niet via diplomatieke post worden verzonden waardoor de transportkosten hoog zijn en de werkelijke uitgaven voor boeken lager.

9. KORTE PROFIELEN

Dit hoofdstuk vormt een scharnier of kantelpunt tussen de chronologie van de jaren tot circa 1977 en de hoofdstukken die volgen. Zoals ik eerder schreef is het materiaal na circa 1977 sterk gefragmenteerd, waardoor ik voor de jaren erna voor een thematische werkwijze heb gekozen.

Onder de ‘Korte profielen’ volgen vier biografische schetsen van mensen die in dienst zijn geweest van de IVN of bestuurslid zijn geweest. Henny Moolenburgh-Ekkel was administrateur en werd opgevolgd door Marja Kristel, die later directeur van de IVN werd. Zij waren de aanspreekpersonen van de Werkcommissie en IVN en voor de leden van de IVN. Geerte de Vries en Stanisław Prędotą waren neerlandici in respectievelijk Denemarken en Polen en zij waren bovendien kritische leden van de Werkcommissie en IVN. Ik heb voor De Vries gekozen omdat zij tot 1976 de enige vrouw in het bestuur was. Prędotą is heel actief als lid van de IVN en hij staat in dat opzicht wellicht symbool voor de Poolse neerlandistiek.

9.1. Henny Moolenburgh-Ekkel

‘Sir, I love you more than word can wield the matter;
Dearer than eye-sight, space and liberty;
Beyond what can be valued rich or rare;
No less than life, with grace, health, beauty, honour;
As much as child e’er lov’d, or father found;
A love that makes breath poor and speech unable;
Beyond all manner of so much I love you.’
(Goneril tegen King Lear, Shakespeare, *King Lear*, I, 1)

Op 30 april 1981 gaat Henny Moolenburgh-Ekkel (1915-2008) met pensioen, de administrateur van de IVN van wie in het archief honderden memo’s te vinden zijn, waarin zij niet alleen de lopende zaken regelt, de secretaris en de voorzitter schrijft wat ze heeft gedaan, denkt te gaan doen en heeft nagelaten, en wat anderen doen, denken te doen of juist niet hebben gedaan. Zij werkt vanaf 1966 voor de Werkcommissie, vanaf 1970 voor de IVN en heeft de internationale neerlandistiek circa vijftien jaar gevolgd. Op 25 augustus 1980 werd ze 65 en bereikte

de pensioengerechtigde leeftijd. Pogingen van het IVN-bestuur om haar tot het colloquium van 1982 in dienst te houden, waren tevergeefs. Ter gelegenheid van haar afscheid kreeg ze een cadeau en werd haar een plakboek aangeboden met herinneringen, foto's, kortom: als het maar 'ingeplakt kan worden en kan dienen als een afscheidsgroet', aldus De Rooij.¹

Vanaf 1966 werkt zij samen met Jalink, die haar als zijn assistent beschouwde, in diens woning, in de slaapkamer van diens zus, die, als het tijd is voor een middagdutje, haar kamer opeist. Dat is verre van ideaal, maar laten we niet vergeten dat een meesterwerk uit de Nederlandse literatuur op een koude zolderkamer werd geschreven en veel nu wereldberoemde techbedrijven ooit in een garage zijn begonnen.

Via Thomassen, die bij de Nuffic werkt, is ze ook vaak bij de Nuffic te vinden maar een eigen werkruimte heeft ze daar niet. Rond 1970 gaat ze meer thuis werken en na Jalinks afscheid van de IVN vooral thuis. Ze werkt veel meer uren dan in haar contract staat. De Rooij schrijft in 1972 dat ze zestig uur per week werkt – ook in de weekenden en vooral in de drukke weken voor de colloquia.² Haar overuren worden niet uitbetaald en de vakantiedagen, waar ze recht op heeft, neemt ze nooit allemaal op. 'Het is niet reëel,' zegt De Rooij. 'Wij werken allemaal hard, maar houden een dag of het hele weekend vrij.' Moolenburgh doet dat niet. Het werk van de IVN is sinds de beginjaren van de Werkcommissie enorm toegenomen en er is behoefte aan een tweede medewerker op het secretariaat.³ Die zou er niet komen.

Later dat jaar pleit Thys voor een dertiende maandsalaris in de jaren dat er een colloquium is. De Rooij weet dat dit in Nederland onmogelijk is en stelt voor dat de IVN zich inzet voor een pensioenregeling en promotie, want ze heeft sinds het begin van haar werkzaamheden 'nog nooit een verhoging in rang' gekregen. Haar huidige salaris is te laag, ze wordt betaald 'als een typiste, terwijl ze het werk doet van een directie-secretaresse of hoger'. Als het ministerie de IVN van belang vindt, moet er na het pensioen van Moolenburgh iets veranderen. Een opvolger die onder dezelfde omstandigheden wil werken, zal de IVN niet vinden.⁴ Dat het ministerie haar pas laat via de Nuffic een salaris uitbetaalde en voor een pensioen zorgde, maakt duidelijk dat de ambtenaren de IVN na veel aarzeling als een

¹ De Rooij aan 'de gewone leden van de IVN, enkele andere docenten extra muros en een aantal buitengewone leden van de IVN', 6 november 1980, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

² De Rooij aan Thys, 6 februari 1972, Archief Thys, Ordner 16, Letterenhuis Antwerpen.

³ De Rooij aan Thys, 7 januari 1973, Archief Thys, Ordner 18, Letterenhuis Antwerpen.

⁴ De Rooij aan Thys, 18 november 1973, Archief Thys, Ordner 20, Letterenhuis Antwerpen.

professionele instelling gingen beschouwen, met een werknemer van wie ook het salaris betaald moest worden.

Tijdens de Algemene Vergadering van het colloquium in 1979 is Moolenburgh als 'secretaris-administrateur' verantwoordelijk voor het 'Verslag over de periode 1976-1979'. Wilmots heeft de functie van secretaris aanvaard onder de voorwaarde dat hij er niet veel tijd aan hoeft te besteden. Ze beklemtoont dat het voor het eerst is dat een vrouw dit doet, maar dat 'feministische motieven' geen rol hebben gespeeld bij het bestuur. Ook besteedt ze in dit Verslag aandacht aan het aftreden van Thys en de wisselingen in het bestuur (Moolenburgh-Ekkel, 1980, pp. 133-138). Na het vertrek van Thys publiceert ze in *NEM* en ondertekent de artikelen met 'hm'.

Moolenburgh was weduwe, woonde in Den Haag, was nog begonnen met een studie Frans maar had er door haar drukke baan geen tijd voor. Ze werd katholiek en raakte daardoor vervreemd van haar protestantse familie. Wellicht doordat het werk haar volledig in beslag nam en haar sociale contacten vooral bestonden uit de voorzitter en secretaris van de Werkcommissie/IVN, tact niet haar sterke kant was, zij graag haar opvattingen ventileerde over de mensen met wie ze te maken had, vormen haar brieven en memo's een bron van informatie over mensen uit en rond de internationale neerlandistiek.

Is het roddelen, wat ze doet? Thys vond dat uiteindelijk wel, verbitterd als hij was in de maanden na zijn aftreden. Ook heeft hij haar er onterecht van beschuldigd dat ze ten koste van alles bestuurslid en redacteur van *NEM* wilde worden.⁵ Maar zij heeft hem tijdens zijn voorzitterschap wel op de hoogte gehouden van wat zich in Den Haag afspeelde en hij heeft daarmee zijn voordeel gedaan. Ze heeft Thys geadoreerd en wekte vaak de indruk dat zij samen de IVN bestuurden. Voor haar waren werk en leven nauwelijks gescheiden en ze stuurde Thys regelmatig 'een persoonlijk praatje', dagboekachtige aantekeningen.

Haar brieven aan Thys zijn levendig, en regelmatig gaat ze in op het dagelijkse wereldnieuws. Ze geeft commentaar op de studentenopstanden, de apartheid, ziet in 1971 'zinloos geweld' en milieuvervuiling, ergert zich aan de 'linkse Volkskrant' en stuurt Thys, die migrainepatiënt was, krantenartikelen over dat onderwerp. Ze heeft verrassende oneliners. Als ze in 1972 een elektrische schrijfmachine koopt, schrijft ze: 'Het was even wennen, als je naar een toets kijkt, staat er al een letter.'⁶ En ze heeft geheimen, die ze toch prijsgeeft. Na de dood van Heeroma schrijft ze

⁵ De Rooij aan Wilmots, 11 september 1977, privéarchief Jos Wilmots.

⁶ Moolenburgh aan Thys, 14 november 1972, Archief Thys, Ordner 17, Letterenhuis Antwerpen.

Thys dat er tussen Heeroma en haar ‘een diepe geestelijke verbondenheid’ was en zij veel over geloofszaken hebben gesproken en gecorrespondeerd.⁷

Ze slaagt er ook goed in karaktereigenschappen en goede en nare gewoontes van veel mensen uit de internationale neerlandistiek te beschrijven en ze zodoende weer een beetje tot leven te wekken (De Rooij, 2008, p. 80).

9.2. Geerte de Vries

‘Iedere student bij wie we nu interesse voor de Nederlandse cultuur aankweken, is straks in een geïntegreerd Europa, waar de grote taalgemeenschappen langzaam maar zeker de kleine zullen gaan verdringen, een niet te onderschatten bemiddelaar van de Nederlandse cultuur.’
(Geerte de Vries, 1964, p. 28).

Geerte de Vries (1924-1990) werd geboren in Den Haag en bracht haar jeugd door in Nederlands-Indië. Na haar studie Nederlands in Utrecht gaf zij enkele jaren les aan een middelbare school in Emmen en verhuisde in 1957 naar Denemarken. Ze doceerde Nederlands in Aarhus (1957-1958) en in Kopenhagen (1958-1984). Haar voorgangers in Kopenhagen waren Henk Schultink (1951-1956) en W.M.H. Hummelen (1956-1958).

Door de bemiddeling van de Deen Louis L. Hammerich, hoogleraar aan de Universiteit Utrecht, bij wie ze colleges Gotisch had gevolgd, werd ze op de baan in Denemarken gewezen. Hammerich had eerder Nederlands in Kopenhagen gedoceerd en de De Vries zou niet alleen goed contact met hem onderhouden, maar ook met diens echtgenote, A.M. Hammerich-Flensborg, met wie ze een bloemlezing van proza uit Nederland zou uitgeven (De Rooij, 1993, p. 174).⁸ Onder het pseudoniem Greta Grootenboer vertaalde De Vries een bundel verhalen van Karen Blixen in het Nederlands en F. Springers *Bougainville* in het Deens.⁹ Ze hield zich niet alleen bezig met literatuur, maar stelde ook woordenboeken samen, ‘verdeenste’ de Zweedse grammatica van De Rooy en Ingid Wikén Bonde (*Nederlandsk Grammatik*. Københavns Universitet 1977) en

⁷ Moolenburgh aan Thys, 23 november 1972, Archief Thys, Ordner 17, Letterenhuis Antwerpen.

⁸ Clara Hammerich & Geerte de Vries, *Nyere Hollandsk Prosa – Sluserne abnes – en antologi*, Jespersen og Pios Forlag, København 1968. Inleiding: Louis L. Hammerich.

⁹ Karen Blixen, *De spookpaarden en andere verhalen*. Amsterdam 1982; F. Springer, *Bougainville*. Kopenhagen 1988 (met Anne E. Jensen).

was regelmatig in Luxemburg om daar de Deense vertaalafdeling van het Europese parlement te helpen opzetten (De Rooij, 1993, p. 176).¹⁰

Zij was vanaf het begin bij de Werkcommissie betrokken en was tot 1979 lid van het IVN-bestuur, waar zij het Scandinavische taalgebied vertegenwoordigde. Tijdens de eerste bijeenkomst van docenten uit het buitenland in 1961 stelt zij voor een contactorgaan uit te geven, een tijdschrift, dat uiteindelijk de naam *Neerlandica Extra Muros* (*NEM*) zou krijgen en vanaf april 1963 zou verschijnen. Zij heeft uitstekend contact met Eke Talsma van het ministerie van Onderwijs, met wie zij sinds haar schooltijd bevriend is, en met Jaap de Rooij, die acht jaar lector in Zweden is geweest.

De Vries was een kritisch bestuurslid. Als zij in 1969 een brief van de Werkcommissie krijgt met de vraag of ze een voorstander is van de oprichting van de IVN, reageert ze uitgebreid. Ze is het, schrijft ze, niet gewend dat advies van de leden wordt gevraagd. Maar nu er wel om haar 'raad en oordeel' wordt gevraagd, wil ze die graag geven. Allereerst over de oprichting van de IVN. Die komt te vroeg, vindt ze. Eerst moeten de structuren van een mogelijke IVN grondig worden besproken en pas dan is het tijd om een vereniging op te richten. Ze stelt voor dat deze kwestie tijdens het volgende colloquium besproken wordt. Ten tweede heeft ze kritiek op de *Docentenlijst* die zou verschillen van de lijst op het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in Den Haag. Ten slotte geeft ze de mening van enkele collega's weer die *NEM* 'onleesbaar vinden worden': 'te omvangrijk en onoverzichtelijk, onnodige en onzakelijke mededelingen, onnodige herhalingen etc.'¹¹

De Werkcommissie overlegt te weinig met de leden, vat De Vries haar kritiek samen, ze werkt slordig en geeft een oninteressant blad uit, kortom: ze heeft veel waardering voor 'al het werk dat u [Thys en Jalink] persoonlijk verzet', maar dat kan alleen goed worden uitgevoerd als er een behoorlijk netwerk in Nederland en Vlaanderen is dat het werk ondersteunt. Als ze de IVN met de VNA, de Vereniging Nederlands voor Anderstaligen, vergelijkt, dan ziet ze dat daar wel 'effectief werkende vakgenoten' zijn en ze stelt voor dat de IVN zich bij hen aansluit, dat is 'gemakkelijker, effectiever, goedkoper maar natuurlijk minder eervol'.¹²

¹⁰ Geert de Vries, *Van Goor's Deens Woordenboek*, met medewerking van J.R. Lilje-Jensen. I Deens-Nederlands, Den Haag 1976; II Nederlands-Deens, Den Haag 1972. Tweede herziene druk in de reeks *Kramers Woordenboeken*, Amsterdam 1986.

¹¹ De Vries aan Werkcommissie, 20 oktober 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹² De Vries aan Werkcommissie, 20 oktober 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

Aansluiting bij de VNA is het laatste wat Thys en Thomassen willen. Volgens Thys lijdt De Vries aan ‘Jonkeritis’, een virus dat Jonker van die concurrerende vereniging zou verspreiden. Hij had verder graag gewild dat haar opmerkingen eerder waren gekomen: zij is immers aanwezig bij bestuursvergaderingen en krijgt alle stukken toegestuurd, maar ze heeft tot dusver nauwelijks gereageerd. Thys vindt bovendien dat ze blij mag zijn dat zij in het bestuur is opgenomen. Aan Thomassen schrijft hij:

Zij zit als niet-gepromoveerde in een commissie met een paar hoogleraren die in hun vak een internationale reputatie hebben, haar naam wordt op alle publikaties van de WeCo naar de vier windstreken verspreid en zij deelt in al de eer die de WeCo toekomt.¹³

De Vries heeft gelijk met haar kritiek dat er efficiënter gewerkt kan worden. De vraag is waar en hoe – er is geen centrale administratie en geen werkruimte. Moolenburgh werkt bij Jalink, thuis en op de Nuffic.¹⁴

Ook Jalink besluit haar te schrijven. Hij wijst erop dat hij dit werk tot 1966 ‘pro deo’ heeft gedaan. Zelfs met de steun van Moolenburgh is de hoeveelheid werk niet te onderschatten, vervolgt hij. De kritiek van een medebestuurslid die weinig bijdraagt aan de Werkcommissie, stelt hij niet op prijs. Hij besluit zijn brief met een kleinerende opmerking:

Eerlijk gezegd, mejuffrouw De Vries, Uw portretje id.t. in *Neerlandia* had zoiets ontroerend liefs, waarmee mijn eigen indruk van U steeds in overeenstemming is geweest, dat ik niet begrijpen kan, hoe U nu tegenover vrienden die zich uitsloven voor een werk dat toch ook U ter harte moet gaan, zo’n houding kunt aannemen.¹⁵

Thys kan nogal eens fel reageren op kritiek en anders dan Jalink maakt het hem niet uit aan wie hij schrijft. Ook hij stuurt De Vries een brief. Hij is ‘kwaad om zoveel wantrouwen’ en vindt De Vries’ opmerking dat het geld van het ministerie ‘beter besteed zou moeten worden’ ‘vrij beledigend’.¹⁶ De Vries vindt het verve-

¹³ Thys aan Thomassen, 28 oktober 1969 (doorslag, vertrouwelijk, niet verzonden), Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁴ Moolenburgh aan Thys, 5 november 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁵ Jalink aan De Vries (doorslag), 25 november 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁶ Thys aan De Vries, 28 november 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

lend dat haar commentaar als kritiek wordt opgevat. Ze heeft een eigen mening, schrijft ze aan Jalink, en heeft wel waardering voor de inzet van Thys en Jalink. Verder laat ze weten dat ze regelmatig publiceert en ook als voorzitter en spreker actief is tijdens de colloquia.¹⁷ Dat zij niet gepromoveerd is, schrijft ze, heeft te maken met de woordenboeken Deens-Nederlands en Nederlands-Deens die ze samenstelt. Thys had ondanks zijn kritiek veel waardering voor haar en noemde haar ook als een van zijn mogelijke opvolgers als voorzitter van de IVN.¹⁸

De Vries beklemtoont het onderwijs en relativeert de steun uit het Nederlandse taalgebied. Die is zeker 'niet ongewenst', maar het gaat om de studenten: 'Zij zijn het per slot van rekening die uiteindelijk moeten beoordelen of ons werk zinvol en belangrijk is' (De Vries, 1964, p. 28). Als de docenten duidelijk kunnen maken dat Nederlands een 'boeiend en belangrijk vak' is, dan

zullen [zij] dat dan nog niet vergeten zijn wanneer de kleine volkeren een strijd op leven en dood zullen moeten uitvechten om hun eigen cultuur te kunnen handhaven naast die van de talrijke grote broers. Ze zouden dan wel eens heel nuttig voor ons kunnen blijken te zijn, die buitenlanders die Nederlands kennen (De Vries, 1964, p. 28).

In 1984 ging De Vries met pensioen, bleef nog wel wat colleges geven en zag het gevolg van de bezuinigingen: zij kreeg geen opvolger en er waren drie medewerkers 'wegbezuinigd'. De laatste jaren van haar leven waren droevig, schrijft De Rooij. Ze had een zwakke gezondheid en kende veel teleurstellingen in 'de contacten met mensen. En vooral haar laatste jaren waren triest' (De Rooij, 1993, p. 178).

¹⁷ De Vries aan Jalink, 30 november 1969, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁸ Thys aan Meijer, 5 maart 1975, Archief Thys, Ordner 23, Letterenhuis Antwerpen.

9.3. Stanisław Prędoła

‘Onze kranten berichten over de opvattingen
betreffende het Nederlands welke de heer J. Luns
heeft voorgelegd aan de president R. Nixon te Brussel.
Misschien kan de I.V.N. in overweging nemen,
een eremedaille aan de heer J. Luns toe te kennen,
bijv. “PRO LINGUA NEERLANDICA”
(Prędoła aan Thys, 27 juli 1974)¹⁹

Stanisław Prędoła (1944-2021) was taalkundige, hoogleraar Nederlandse taal, literatuur en cultuur aan de Universiteit Wrocław en van 1973-1982 lid van het IVN-bestuur. Hij stuurt vanaf 1972 een groot aantal brieven naar Thys en De Rooij, waarin hij plannen uiteenzet over activiteiten van de IVN. Het is de moeite waard er een overzicht van te geven omdat hij anders dan veel neerlandici in het buitenland niet zwijgt, niet vraagt of klaagt – al is daar vaak genoeg aanleiding voor – maar heel actief voorstellen doet om de IVN verder te ontwikkelen.

Prędoła promoveerde bij Norbert Morciniec, de eerste hoogleraar Nederlands in Polen, die in 1955 het lectoraat Nederlands in Wrocław heeft gesticht en tot 1967 heeft geleid. Onder leiding van Morciniec verschijnt in 1974 een woordenboek Pools-Nederlands en Nederlands-Pools.²⁰ Woordenboeken zijn niet alleen voor docenten en studenten van groot belang, maar ze zijn samen met een geschiedenis van de Nederlandse literatuur in de taal van het land waar Nederlands wordt gedoceerd, belangrijk voor de status van het vak en voor de publieke representatie.

Naar aanleiding van Prędoła's brief uit 1972 heeft De Rooij al het een en ander ondernomen en Nederlandse uitgeverijen sturen inmiddels catalogi naar Polen

¹⁹ Richard Nixon, president van de Verenigde Staten, had Luns, secretaris-generaal van de NAVO, tijdens de ondertekening van de Atlantische Verklaring in Brussel in juli 1974 gevraagd waarom hij Engels in plaats van Nederlands had gesproken en Luns zou hebben geantwoord: ‘Van alle diergeluiden lijkt het Nederlands nog het meest op een taal, en ook dan nog vind ik dat niet aardig tegenover de dieren’ (Vragen over een ‘Grapje’, 1974); Prędoła aan Thys, 23 juli 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

²⁰ Prędoła, ‘Het lectoraat Nederlands aan de universiteit Wrocław in de jaren 1970-'73’, aan IVN, 14 juli 1973. Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen. De oplage van de twee delen van het woordenboek bedraagt 50.000. Het is de bedoeling een deel van de oplage in Nederland te distribueren. Morciniec aan De Rooij, 2 juni 1971, Archief Thys, Letterenhuis Antwerpen. De Rooij stuurt hem de gegevens van uitgeverij Van Gorcum (Edicom). Moolenburgh (namens De Rooij) aan Morciniec, 12 juli 1971, Archief Thys, Ordner 15, Letterenhuis Antwerpen.

en De Rooij heeft een lijst met boektitels gestuurd.²¹ Het lectoraat in Wrocław heeft ook twee delen van de reizende tentoonstelling gekregen, namelijk over de Middelnederlandse cultuur en de Tachtigers. In 1973 beschikt de afdeling dankzij schenkingen van de Belgische regering en financiële steun uit Nederland over een bescheiden bibliotheek met circa tweehonderd boeken.

In mei 1974 brengt W.F. Pelt, van 1973-1977 ambassadeur van Nederland in Polen, een bezoek aan het lectoraat Nederlands. Hij stelt onder meer vast dat basisteksten Nederlands ontbreken. Prędota is van mening dat het een taak van de IVN is om bloemzingen en een periodiek met dergelijke teksten te publiceren.²² Maar hier blijft het niet bij.

Prędota doet ook een aantal voorstellen voor andere thema's van de reizende tentoonstelling: schilderkunst, architectuur, universiteiten, steden, landschappen, folklore en geschiedenis.²³ Naar aanleiding van een oproep van Thys aan neerlandici in het buitenland om voorstellen in te dienen over de koers en activiteiten van de IVN, stelt Prędota voor om *NEM* van een 'contact- en inlichtingenblad' te veranderen in een wetenschappelijk tijdschrift, 'dat zich met problemen van het Nederlands onderwijs aan buitenlanders bezighoudt zoals met confrontatieve (contrastieve) onderzoekingen, interferentieproblemen e.a.'²⁴ Het gaat hem om de wetenschappelijke bestudering van het Nederlands en het tijdschrift zou uitgebreid kunnen worden met een katern 'Mededelingen en inlichtingen'. Verder vraagt hij om 'permanente visa voor "extramurale neerlandici" voor Nederland en België'. Het heeft niet alleen een praktische, maar ook een symbolische waarde, beklemtoont hij. Ten slotte heeft hij een voorstel voor een nieuw deel van de *Bibliotheca Neerlandica Extra Muros*: de *Grammatik der niederländischen Sprache* van Worgt, de hoogleeraar in Leipzig, waar hij ook gestudeerd heeft.²⁵ Een paar dagen later schrijft hij opnieuw en noemt een aantal publicaties die geschikt zijn voor het geplande 'Leerboek over kennis van land en volk'. Ook stuurt hij een structuur mee, waarbij het hoofdstuk 'Politiek van Nederland' interessant is. Het bestaat uit de volgende thema's: 'staatsvorm', 'Staten-Generaal', 'Politieke partijen', 'Nederland en zijn coloniën', 'Nederland en de N.A.T.O.' en 'Nederland en de socialistische landen'. Onder

²¹ Prędota aan De Rooij, 13 mei 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

²² Prędota aan Thys, 1 juli 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

²³ Prędota aan Thys, 5 juli 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

²⁴ Als voorbeelden voor een dergelijke publicatie noemt Prędota *English Teaching Forum*, *Le Français dans le monde*, *Deutsch als Fremdsprache* en *Zielsprache Deutsch*. Prędota aan Thys, 8 juli 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

²⁵ Prędota aan Thys, 8 juli 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

de ‘Wetenschappen in Nederland’ wil hij niet alleen ‘de bekende geleerden’ opnemen, maar ook ‘bekende neerlandici’ en de IVN.²⁶

De Rooij vraagt Prędota in 1972 of hij zich als vertegenwoordiger van Oost-Europa kandidaat wil stellen voor het IVN-bestuur dat tijdens de Algemene Ledenvergadering in 1973 gekozen zal worden. Prędota is ‘zeer erkentelijk’ voor het voorstel en wijst op enkele andere neerlandici uit zijn regio die er volgens hem eerder voor in aanmerking komen: Worgt, Morciniec, Mironow en Krijtová.²⁷ De Rooij geeft hem het advies de kwestie met Morciniec te bespreken.²⁸ Nadat hij in 1973 toch zelf als bestuurslid van de IVN is aangetreden, gaat hij uitgebreid in op de vraag van Thys over de toekomst van de IVN. De IVN moet zich volgens hem ‘trapsgewijs’ wetenschappelijk ontwikkelen, waarbij een van de belangrijkste taken ‘het stimuleren en coördineren van onderzoekingen over het taalonderwijs Nederlands aan buitenlanders’ zou moeten zijn. Dat kan het best gebeuren in samenwerking met de intramurale neerlandistiek en hij noemt het Talenpracticum van de Vrije Universiteit Amsterdam – gezien de problemen die de IVN met de VNA had maakt samenwerking ermee weinig kans –, een werkgroep Nederlands als Vreemde Taal en een aantal neerlandici zoals Guus Extra, Jos Wilmots en M.C. van den Toorn. Dit is geen revolutionair voorstel – het komt ten dele overeen met de plannen die ten grondslag lagen aan het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal – maar er is in binnen- en buitenland grote behoefte aan.

De IVN zou volgens hem subsidie van de Belgische en Nederlandse overheid moeten aanvragen om de volgende projecten tot uitvoer te brengen: een bibliografie van taalwetenschappelijk onderzoek over het Nederlands als vreemde taal, een kritische bibliografie van lesboeken Nederlands voor buitenlanders; er zou een lijst opgesteld moeten worden met de problemen die van belang zijn voor het onderwijs Nederlands aan buitenlanders (hij noemt onder andere ‘basic sentence patterns’, ‘bijzonderheden van de gesproken taal’, ‘ontwikkelingstendenties van het hedendaagse Nederlands’), een ‘Nederlandse Spraakkunst voor Buitenlanders’, het ‘Publiceren van de “Basis Dutch Texts”’, een herziene uitgave van C.B. van Haeringens *Netherlandic Language Research* (1954) en een bewerking van *A Grammar of Modern Dutch* (1924) van Etsko Kruisinga.²⁹

²⁶ Prędota aan Thys, 10 juli 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

²⁷ Prędota aan De Rooij, 20 april 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

²⁸ De Rooij aan Prędota, 16 mei 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen. Na een gesprek met Morciniec zegt Prędota toe: Morciniec is al lid van de redactieraad van *Dutch Studies*. Prędota aan De Rooij, 22 mei 1973, Archief Thys, Ordner 19, Letterenhuis Antwerpen.

²⁹ Prędota aan Thys, 14 juli 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

Hij heeft niet alleen veel ideeën, maar ‘vraagt nogal wat’, aldus een handgeschreven notitie op zijn brief. Nederlands wordt in Wrocław een bijvak voor de studenten germanistiek, schrijft hij, en hij wil graag ‘studieprogramma’s Nederlandistiek in Nederland, België en aan Uw universiteit’.³⁰ Daarna volgt nog een brief met enkele ‘problemen’ van de internationale neerlandistiek. Nederlandstalige wetenschappelijke artikelen en boeken zijn noodzakelijk om als volwaardige neerlandici in het wetenschappelijke veld van de neerlandistiek te worden geaccepteerd. Want als de neerlandici die buiten het Nederlandse taalgebied werken geen toegang hebben tot recente vakpublicaties, zijn hun bijdragen ‘zonder twijfel meestal waardeloos of onnut’. De IVN zou kopieën en boeken ter beschikking kunnen stellen via een uitleendienst of door schenkingen. Verder pleit hij voor de oprichting van een ‘Centrum “Nederlands als Vreemde Taal”’, een Nederlandse variant van het Goethe-Institut (Bondsrepubliek) en het Herder-Institut (DDR). Daar zou naast zuiver wetenschappelijk onderzoek ook toegepast onderzoek moeten worden gedaan (‘bewerking van leerboeken, geprogrammeerde taalcursussen, bandopnamen met taal oefeningen, e.a.’); de samenwerking tussen de nationale en internationale neerlandistiek zou versterkt kunnen worden door een lijst met recent onderzoek van nationale neerlandici te publiceren, docenten en hoogleraren uit Nederland en Vlaanderen meer gastcolleges in het buitenland te laten geven, internationale neerlandici uit te nodigen naar vakgroepen Nederlands in Nederland en Vlaanderen, en hen te laten deelnemen aan congressen van academies in Nederland en Vlaanderen; zomercursussen zouden moeten worden georganiseerd en ten slotte is er behoefte aan boeksubsidies voor nieuwe vakgroepen.³¹ Het zijn interessante voorstellen hoewel een aantal ervan – boeksubsidies, zomercursussen, lijsten met recente publicaties – op dat moment al bestaan of niet uitvoerbaar zijn, mede doordat de IVN nu eenmaal over veel te weinig menskracht beschikt.

Prędota is wat zijn vele ideeën betreft gewaagd aan Thys. Die wijst er in zijn antwoord aan hem op dat het bestuur van de IVN uit mensen bestaat die het besturen naast hun wetenschappelijke werkzaamheden doen. Een paar punten uit Prędota’s brieven zullen in de vergadering van het dagelijks bestuur worden besproken, schrijft hij, op andere antwoordt hij meteen. Dat betreft allereerst het profiel van *NEM*. Thys speelt al langer met de gedachte om een wetenschappelijk tijdschrift naast *NEM* op te zetten, een tijdschrift met de werktitel *Cahiers van de IVN*. Maar er is momenteel geen financiering voor. Aan

³⁰ Prędota aan Thys, 16 juli 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

³¹ Prędota aan Thys, 18 juli 1974, Archief Thys, Ordner 21, Letterenhuis Antwerpen.

het verzoek studieprogramma's van universiteiten te sturen kan hij niet voldoen. Hij stuurt er een van Gent en verder raadt hij Prędota aan contact op te nemen met de betreffende collega's van wie hij adressen in *Wie en wat in de intramurale neerlandistiek* kan vinden. Een handige gids, samengesteld door de IVN.

Dat een beurs voor een buitenlandse neerlandicus van groot belang is om onderzoek te doen en een netwerk te creëren, blijkt uit Prędota's activiteiten. In 1975 kan hij een half jaar in Nederland verblijven en krijgt veel steun van Berend van den Berg, hoogleraar taalkunde, die fonetische opnamen voor hem maakt. Prędota stelt zelf een bibliografie met titels van Nederlandse en Poolse 'fonetiek en fonologie' samen en kopieert artikelen. De Rooij leidt hem rond op het Instituut voor Dialektologie en Dick Bakker doet dat aan de Vrije Universiteit (Amsterdam) en het Instituut voor Fonetische Wetenschappen aan de Universiteit van Amsterdam. Vervolgens neemt hij deel aan de Zomercursus in Gent, waar hij kennismakt met Frans Van Passel en Wilmots. Ten slotte kan hij ook deelnemen aan de vergaderingen van het dagelijks bestuur van de IVN, waarvan hij lid is.³²

Prędota zet zich niet alleen in voor de internationale neerlandistiek maar samen met zijn collega's ook voor de neerlandistiek in Polen. Die ontwikkelde zich na 1989 tot de motor van de neerlandistiek in Midden- en Oost-Europa en de vakgroep Nederlands in Wrocław is inmiddels een van de grootste ter wereld.

9.4. Marja Kristel

'Als ik ooit met pensioen ga,
wil ik graag een bloeiende IVN achterlaten.'
(Marja Kristel, zonder jaar)

Marja Kristel is voor de generatie na Walter Thys en Henny Moolenburgh de aanspreekpersoon van de IVN. IVN-voorzitters kwamen en gingen, Marja Kristel bleef tot 2011. Toch had zij een leven voor ze bij de IVN begon: ze heeft onder andere bij een luchtvaartmaatschappij gewerkt, bij de vakgroep ATW in Leiden (vooral voor de hoogleraar Eugenius Marius Uhlenbeck), waar ze als toehoorder diverse colleges heeft gevolgd. In 1981 trad ze in dienst bij de IVN, eerst als administrateur, in 1994 werd ze directeur. Haar taken zijn veelomvattend: opstellen van de begroting, de jaarrekening, het jaarverslag, de beleidsvoorberei-

³² Prędota aan Moolenburgh, 12 september 1975, Archief IVN Den Haag.

dende en -uitvoerende werkzaamheden voor het bestuur, de agenda voorbereiden en vergaderingen notuleren, mensen in dienst nemen en functioneringsgesprekken voeren, fondsenwerving, de IVN-website bijhouden, ze is eindredacteur van de *IVN-krant*, stelt de Vacaturebank op, organiseert de Colloquia Neerlandica, onderhoudt contacten met de media, redigeert *NEM* en is redactiesecretaris van *NEM*, redigeert de *Handelingen* van de Colloquia (1982, 2000, 2003) en is redactiesecretaris van de *Handelingen* (1979, 1985, 1988, 1991, 1994, 1997). Ze heeft een grote inbreng bij de voorbereidingen en uitvoering van de Zomercursussen.³³

Kristel is officieel in dienst bij de Nuffic en gedetacheerd bij de IVN. De Nuffic wil de werkgeversrol vanaf 1996 niet meer vervullen omdat de IVN niet bij het takenpakket van de Nuffic behoort en om financiële redenen: de Nuffic wil de verantwoordelijkheid niet dragen voor de kosten van uitkering en ontslag die vanaf 1997 'volledig verhaald worden op de werkgever'.³⁴ De beëindiging van het dienstverband bij de Nuffic verloopt moeizaam. Ze schrijft zelf in het Jaarverslag over 2001: 'In de al sinds november 1996 slepende discussie met de Nuffic inzake de werkgeversrol ten opzichte van mevrouw Kristel is geen voortgang geboekt.'³⁵

De werkdruk neemt begin jaren negentig sterk toe door meer activiteiten. Ze worden verdeeld in structurele en niet-structurele activiteiten. Tot de eerste behoren *NEM*, dat drie keer in plaats van twee keer per jaar verschijnt, de organisatie van de colloquia, de samenstelling en productie van de *Lijst van docenten in de neerlandistiek aan extramurale universiteiten*, het bijhouden van de ledenlijst, de uitgave van *Wie en Wat in de Neerlandistiek in Nederland en België*, dat eens in de twee jaar verschijnt en een omvang van circa 180 pagina's heeft, de bekendmaking van de vacatures en allerlei hand- en spandiensten. Er zijn enkele structurele taken bijgekomen: de Stichting Promotie Internationale Neerlandistiek (SPIN), fondsenwerving, toezicht op en organisatie van de Zomercursus (jaarlijks), organisatie van een seminaar voor jonge kunsthistorici (tweejaarlijks), de ontwikkeling van een *Basisboekenlijst* voor de internationale neerlandistiek en ten slotte de vertegenwoordiging van de IVN bij manifestaties op het gebied van de neerlandistiek. In deze jaren zijn er bovendien enkele niet-structurele taken: de voorbereiding en uitvoering van de boekensubsidie van het Prins Bernhard Fonds voor docentschappen in Oost-Europa, de abonnementservice van *NRC Weekeditie*, het congres Afrikaans en een cursus

³³ Kristel, Curriculum Vitae, 18 juni 2004, Archief IVN Den Haag.

³⁴ Kristel, Jaarverslag 1997. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

³⁵ Kristel, Jaarverslag 2001. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

voor Duitse docenten. Om deze taken te kunnen blijven uitvoeren is ruimere huisvesting nodig en is er behoefte aan ondersteuning van oproepkrachten.³⁶

‘Zorgen waren er,’ zegt ze in 2020 tijdens een interview met Iris van Erve, als ‘het voortbestaan van de IVN’ werd bedreigd. Maar ze voegt eraan toe dat de ‘strijd om [...] financiële middelen’ vermoedelijk hoort bij een vereniging die afhankelijk is van subsidie. Daar staat veel tegenover, zegt ze, namelijk ‘dat de IVN voor mij een leven lang leren heeft betekend, en dat ik daar zeer veel plezier aan heb beleefd – en nog beleef’ (Van Erve, 2020, p. 7).

³⁶ Kristel, Jaarverslag 1993. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

10. HET JAAR 2009

‘Wakker worden!

Hou toch op met dat binnenlandse navelstaren!

Doe mee aan de strijd om uw taal en cultuur

in de wijde wereld buiten uw eigen taalgebied te blijven doceren,

de strijd om ook een gezonde *buitenlandse* neerlandistiek te doen groeien!’

(Robert Kirsner, 1983, p. 102)

In 2009 vindt het Twaalfde Colloquium Neerlandicum plaats in Utrecht met een recordaantal deelnemers: 314. Het begrip ‘interdisciplinariteit’ zingt rond en de invloed van *cultural studies* uit het Angelsaksisch gebied is merkbaar. Verder laten de neerlandici uit het buitenland meer van zich horen. De IVN heeft geprobeerd haar activiteiten niet alleen door de werkingskosten van de NTU en contributies te financieren, maar ook extern, door banken en het bedrijfsleven. De bankencrisis maakt dit onmogelijk. Door het naderende afscheid van Marja Kristel verhuist de IVN naar de Universiteit van Tilburg. Toch is het voor de IVN een goed jaar. Het bestuur heeft zelfvertrouwen, er is veel optimisme en het bereidt zich voor op een colloquium dat achteraf als een keerpunt wordt beschouwd. Weliswaar blijven de financiën een punt van zorg, maar de IVN is een ‘betere partner’ voor de NTU geworden. Positief is ook dat de IVN van het Comité van Ministers een ‘extra financiële impuls’ heeft gekregen. Aan die som zijn twee voorwaarden verbonden: allereerst dient de IVN de ‘representativiteit onder de neerlandici’ te verhogen en ten tweede de kwaliteit en status van *IN* en de individuele bijdragen te verbeteren.¹

10.1. Wat er aan voorafging

De behoefte aan vernieuwing begon al eerder dan in 2009. Ik geef twee voorbeelden. Een heel vroeg signaal is al te vinden tijdens het colloquium van 1970. J.W. (Wim) Smit, historicus aan Columbia University, New York, gaf een lezing waarin hij duidelijk maakte dat de bestudering van aparte talen plaats zal maken voor

¹ Renkema, Hiligsmann, Kristel aan Van den Bosch (Taalunie), 30 oktober 2009, Archief IVN Den Haag.

een studierichting die nu *cultural studies* wordt genoemd. Hij verzet zich allereerst tegen de opvatting van veel collega's dat de neerlandistiek in het buitenland het best – althans in de Verenigde Staten – onderdeel van de vakgroep Duitse taal- en letterkunde zou kunnen zijn. Dat is volgens hem een 'kiss of death'. De vakgroep Nederlands moet studenten aantrekken en dat is moeilijk met de – in zijn woorden – Nederlandse 'tweederangs literatuur. [...] Waar is tussen Hadewijch en Multatuli de schrijver die de persoonlijke inzet en de technische virtuositeit heeft om tot de werkelijk groten van de Europese literatuur te horen?' Volgens hem is de voorstelling van de neerlandistiek op een verouderd begrip van cultuur gebaseerd. Bij de studenten in de Verenigde Staten bestaat Europa niet, beweert hij. Bovendien studeert er een 'nieuw type student' aan de universiteit. Door de studentenrevoluties en de nieuwe sociaaleconomische structuur is het 'leven van onze studenten in hoge mate geïnfantiliseerd' en is er een bevolkingsgroep ontstaan die volwassener is dan wij op die leeftijd waren maar die geen mogelijkheden heeft op de arbeidsmarkt. Zij hebben alle tijd om na te denken over de 'relevantie' van hun studie en dat heeft invloed op het onderwijs. Terwijl de traditionele colleges zich richten op taal en literatuur, spelen zij voor de nieuwe generatie geen rol meer. Zij zijn pragmatisch en vragen naar het nut van de colleges. Zij vinden het niet nodig om een taal te leren omdat ze ervan uitgaan dat alles wat van belang is in het Engels zal worden vertaald. Niet de colleges taal en literatuur vormen de studenten, maar geschiedenis en de sociale en politieke wetenschappen.

Daarmee signaleert Smit de opkomst van een sociologische benadering van cultuur en dus van de al genoemde *cultural studies*. Hij stelt de vraag welke kansen er liggen voor de neerlandistiek. Amerikaanse studenten hebben belangstelling voor de analyse van sociale en politieke structuren in bijvoorbeeld historische teksten. Smits colleges over zijn specialisme, de Nederlandse geschiedenis van de zestiende en zeventiende eeuw, trekken veel studenten omdat ze elementen van de vroegburgerlijke ontwikkeling relevant vinden voor de analyse van de Amerikaanse maatschappij. Een ander voorbeeld is de schoolstrijd in Nederland, een volgens Smit vervelend onderwerp, maar voor zijn studenten heel bruikbaar omdat die strijd ook in de Verenigde Staten een grote rol speelt. Door die onderwerpen te behandelen, slaagt hij erin studenten voor de neerlandistiek te enthousiasmeren. Soms zelfs voor de Nederlandstalige literatuur, maar de studenten zullen ook daarin vooral blijven zoeken naar sociale verschijnselen (Smit, 1973, pp. 43-50). Francis Bulhof, Assistant Professor of Germanic Languages aan de University of Texas at Austin, heeft de lezing van Smit gevolgd en is het eens met diens visie: 'Hoe langer ik nadenk over het inleidend woord van onze New Yorkse collega Smit, hoe meer ik geneigd ben in te stemmen met

wat hij zei. Dat zal mij overigens niet beletten krachtdadig door te gaan met het bepleiten van de zaak der Nederlandse letterkunde, van welke rang dan ook!²

Het tweede voorbeeld is afkomstig van Anne Marie Musschoot, hoogleraar Nederlandse literatuur aan de Universiteit Gent. Tijdens het colloquium in 2006 dat daar plaatsvindt, houdt zij de openingslezing met de titel 'Met cultuur over de brug. Enkele beschouwingen over nationalisme en internationalisme in de letterenstudie'. Daarin wijst zij erop dat het nationalisme de motor was van de neerlandistiek, en betoogt zij – met een variatie op August Vermeylens uitspraak uit 1900 'Wij willen Vlamingen zijn, om Europeërs te worden' – dat het 'internationalisme de voorwaarde is voor het voortbestaan' van het vak. Daarna gaat zij in op de rol van de internationale neerlandistiek. De docenten die daar werkzaam zijn, verkeren in een 'bevoorrechte positie' en zij kunnen een belangrijke bijdrage leveren aan het vak 'in internationaal perspectief'. Ten slotte houdt ze een pleidooi voor interdisciplinariteit, omdat de neerlandistiek 'op die manier het brede cultuurhistorische perspectief kan blijven hanteren dat past bij het object dat zij bestudeert: de taal, de literatuur, de cultuur van de Nederlanden' (Musschoot, 2007, p. 13). Interdisciplinariteit, maar wel gericht op de Lage Landen.

10.2. Evaluatie colloquia

Een belangrijk discussiepunt in deze periode, dat in het IVN-Meerjarenplan 2007-2011 ter sprake komt, is de evaluatie van de colloquia. De deelnemers aan de colloquia zijn in hun feedback positief, maar willen ook een aantal wijzigingen die het bestuur steunt. Ook hier komt interdisciplinariteit als voorstel terug. Er zal in de toekomst meer aandacht zijn voor het 'specifieke extramurale onderzoek (contrastieve grammatica, taalonderwijs aan anderstaligen, contrasterend receptie- en canononderzoek, interculturele ontwikkelingen...}'. Verder wordt er gedacht aan de uitwerking van thema's en discussies van het colloquium in kleinere regionale of interregionale werkgroepen. De IVN kan daarbij als bemiddelaar fungeren of samenwerken met een andere partner.

De IVN wil ook een aantal projecten uitwerken. Allereerst onderzoeksbegeleiding: ervaren wetenschappers uit de nationale of internationale neerlandistiek begeleiden onderzoekers uit de internationale neerlandistiek die aan hun eigen universiteit geen docent hebben voor hun specialisme.

² Bulhof aan Thys, 7 oktober 1970, Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

Die begeleiding is zowel on- als offline, het laatste in de vorm van een aantal seminaries. De voorwaarde is wel dat de universiteiten van de onderzoeker en de begeleider de samenwerking formeel erkennen. Het tweede project is de opzet van een online database met masterscripties uit de internationale neerlandistiek. Die kan de wetenschappelijke productie zichtbaar en vergelijkbaar maken met die van andere vakgroepen. Ook hier wil de IVN bemiddelen. Het derde project is de ‘Literaire en culturele canon’, die verschillen en overeenkomsten duidelijk zal maken tussen de canon in de nationale en internationale neerlandistiek (en alle variaties daartussen). De IVN kan hier eveneens een intermediërende rol spelen.³

10.3. De toekomst van de IVN

Het dagelijks bestuur van de IVN discussieert over de toekomst van de vereniging op basis van enkele punten die Jan Renkema, van 2006-2015 voorzitter van de IVN, heeft opgesteld. De visie van de IVN, luidt zijn voorstel, moet sterker naar voren komen. Jane Fenoulhet, van 2003-2012 bestuurslid van de IVN, voegt eraan toe dat de IVN uitdrukking moet geven aan een ‘internationale neerlandistiek waarin het centrum-periferiemodel van de neerlandistiek voorgoed verdwenen is’. Het tijdschrift *Internationale Neerlandistiek*, de opvolger van *NEM*, is – zoals we zullen zien – daarbij essentieel: het is de bedoeling dat de ‘zichtbaarheid’ van *IN* wordt vergroot, het blad een ISI-registratie krijgt en een A-status, en dat de in het Nederlands gepubliceerde artikelen worden gepeerreviewd. Die artikelen moeten voorafgegaan worden door een Engelstalig abstract en de kronieken moeten vervangen worden door besprekingen. *IN* zal verschijnen bij een gerenommeerde uitgeverij, zal vier in plaats van drie keer per jaar verschijnen en het wordt een open access-tijdschrift.⁴ Tijdens de vergadering van de redactieraad en de redactie van *IN* op 26 augustus 2009 blijkt dat de redactieraad van mening is dat zij te weinig invloed heeft.⁵ Dat geldt niet alleen voor de verhouding tussen redactie en redactieraad, maar ook tussen centrum en periferie. De klacht dat neerlandici

³ Meerjarenplan 2007-2011, 7 oktober 1970, Archief IVN Den Haag.

⁴ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 23 februari 2009. Punt 10. Toekomst van de IVN, Archief IVN Den Haag. Dit sluit aan bij een interne notitie met de titel *De toekomst van de IVN* die Renkema voor het bestuur schrijft en die gedateerd is op 3 februari 2009, Archief IVN Den Haag, en bij de inhoud van de brief van Renkema, Hiligsmann en Kristel aan Van den Bosch (Taalunie), 30 oktober 2009, Archief IVN Den Haag.

⁵ Kristel, Verslag van de redactieraad en redactie & de daarop aansluitende redactievergadering van *Internationale Neerlandistiek* op 26 augustus 2009, Archief IVN Den Haag.

buiten het Nederlandse taalgebied en in het bijzonder de niet-moedertaalsprekers te weinig invloed hebben of onvoldoende gehoord worden, keert regelmatig terug. Meer interactie tussen de leden van de IVN is eveneens een punt van aandacht tijdens de vergadering van het dagelijks bestuur.⁶

Renkema pleit verder voor de oprichting van twee boekenseries: een Engelstalige serie waarin oorspronkelijke en vertaalde artikelen (een selectie uit *IN*) worden opgenomen. Deze heeft de werktitel *Dutch Studies*, een titel en profiel die Thys in de jaren zestig had bedacht. Zo'n reeks verscheen begin jaren zeventig dan ook, maar kende slechts vier uitgaven. De tweede boekenserie heeft de werktitel *Neerlandica*. Daarin zullen de centrale lezingen van de colloquia en verslagen van regionale symposia worden gepubliceerd. Deze reeks komt in grote lijnen overeen met de eerste twee delen van de *Lage Landen Studies*, een reeks die vanaf 2010 zal verschijnen.⁷

Het nieuwe, op te zetten IVN-platform speelt in de plannen van Renkema een belangrijke rol. Daarop kunnen neerlandici bijvoorbeeld ideeën voor onderzoek en colleges uitwisselen, vragen over problemen bij het onderzoek bespreken en er zouden ook interviews met pas afgestudeerden en hun contactgegevens kunnen worden geplaatst. Een Vacaturebank, het aanbod van stageplaatsen, een boeken- en medialijst en een lijst van docenten die werkzaam zijn in de internationale neerlandistiek zijn al beschikbaar of zullen beschikbaar komen.⁸ In 2008 is al overwogen om een overzicht van masterscripties, dissertaties en habilitaties en een overzicht van onderzoeksbeurzen op de IVN-site te plaatsen.⁹

Daarnaast onderneemt het bestuur actie om het ledenaantal uit te breiden, want nog altijd is zo'n vijftig procent van de docenten Nederlands geen lid.¹⁰ De IVN heeft er sinds 2006 131 leden bijgekregen en telt er nu, in 2009, 556.¹¹

⁶ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 23 februari 2009. Punt 10. Toekomst van de IVN, Archief IVN Den Haag.

⁷ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 23 februari 2009. Punt 10. Toekomst van de IVN, Archief IVN Den Haag.

⁸ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 23 februari 2009. Punt 10. Toekomst van de IVN, Archief IVN Den Haag. Dit sluit aan bij een interne notitie met de titel *De toekomst van de IVN* die Renkema voor het bestuur schrijft en die gedateerd is op 3 februari 2009, Archief IVN Den Haag, en bij de inhoud van de brief van Renkema, Hiligsmann en Kristel aan Van den Bosch (Taalunie), 30 oktober 2009, Archief IVN Den Haag.

⁹ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 26 september 2008, Archief IVN Den Haag.

¹⁰ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 26 september 2008, Archief IVN Den Haag.

¹¹ In 2006 telde de IVN 425 leden (263 in het buitenland, 162 in het Nederlandse taalgebied), in 2009 556 (372-184). Kristel, Verslag bij de d.b.-vergadering van 11 december 2009, bijlage bij agendapunt 3, Archief IVN Den Haag.

Ten slotte zal de IVN door de naderende pensionering van Kristel naar de Universiteit van Tilburg verhuizen. De universiteit zal de ‘Bureautransitie, de verhuizing van het Bureau en het opvolgingstraject van de directeur’ financieren. De Universiteit van Tilburg stelt bovendien drie jaar lang € 10.000 beschikbaar. Tjits Roselaar, de opvolger van Kristel als directeur van de IVN, is coördinator van de afdeling Nederlands van het Talencentrum van de Universiteit van Tilburg, arabist en specialist op het gebied van Nederlands als Vreemde Taal.¹² Zij komt in februari 2010 een dag per week in dienst (0,2 fte). Zij heeft onder meer de verantwoordelijkheid voor de opbouw van de nieuwe reeks *Lage Landen Studies*. Na het vertrek van Kristel wordt zij directeur en haar dienstverband wordt uitgebreid tot 0,4 fte. In oktober 2013 volgt Christine van Baalen haar op, die haar werkzaamheden eind 2014 moet beëindigen. Roselaar komt terug als interim en blijft tot september 2015. Zij heeft eigen accenten gezet: ‘de organisatie verzakelijkt en geprofessionaliseerd’, deels een gevolg van de toepassing van de ‘Code of Cultural Governance’ op de IVN. Daarin worden aanbevelingen gedaan voor goed bestuur van organisaties die subsidie krijgen van de overheid.¹³

10.4. Advies van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren

In maart 2009 verschijnt een advies van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren (RNTL) met de titel ‘Naar een internationale en interdisciplinaire neerlandistiek’. Dit advies is opgesteld door de werkgroep Relatie neerlandistiek intra en extra muros, die bestaat uit Yves T’Sjoen, Annie van den Oever (beiden vertegenwoordigers van de nationale neerlandistiek) en Philippe Hiligsmann en Jane Fenoulhet (vertegenwoordigers van de internationale neerlandistiek en van de IVN), bijgestaan door Maya Rispens, secretaris van de RNTL. Aan het advies is een enquête voorafgegaan en een conferentie waar een ‘vijftigtal deskundigen uit binnen- en buitenland’ aan heeft deelgenomen. De werkgroep doet aanbe-

¹² Renkema, Hiligsmann en Kristel aan Van den Bosch (Taalunie), 30 oktober 2009, Archief IVN Den Haag; Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 11 december 2009. Bijlage bij agenda-punt 7 Kwartiermaakster Tilburg, Archief IVN Den Haag.

¹³ Haar taken als directeur van de IVN omschrijft zij verder als volgt: ‘Ik initieerde en exploreerde samenwerkingsmogelijkheden met verwante organisaties en heb de communicatiekanalen voor leden en andere geïnteresseerden gemoderniseerd en vernieuwd. Ik bereidde besluitvorming voor inzake het financieel, personeel en strategisch beleid. Ik gaf leiding aan het bureau en was integraal verantwoordelijk voor de gang van zaken.’ E-mail Roselaar aan Grave, 3 juni 2022.

velingen voor optimale verhoudingen tussen ‘alle spelers op het gebied van de neerlandistiek’ en wil de ‘discussie stimuleren over een nieuwe visie op de internationale neerlandistiek’. Op basis van dit advies zal het toekomstige beleid uitgezet worden (T’Sjoen et al., 2009).

De auteurs betogen dat de relatie tussen de nationale en internationale neerlandistiek niet optimaal is. Sommige vertegenwoordigers van de internationale neerlandistiek zijn van mening dat ze door de nationale neerlandistiek te weinig worden waargenomen en dat de nationale neerlandistiek ‘wel eens betuttelend optreedt’. Omgekeerd zijn collega’s uit de nationale neerlandistiek van mening dat het onderzoek in de internationale neerlandistiek niet aansluit bij dat in de nationale neerlandistiek. Heeft dat wellicht te maken, vragen de auteurs zich af, met verschillende opvattingen van het begrip ‘neerlandistiek’?

Natuurlijk, zou mijn antwoord luiden. Buiten het Nederlandse taalgebied werken de docenten altijd interdisciplinair, maken gebruik van de culturele achtergrond van de studenten, geven colleges taalverwerving en besteden veel aandacht aan de cultuur – in brede zin – van het Nederlandstalige gebied. Bovendien werken zij vaak samen met collega’s uit hetzelfde taalgebied of uit andere taalregio’s. De vraag is of er een wisselwerking mogelijk is tussen de internationale en nationale neerlandistiek of dat de internationale neerlandistiek zich uitsluitend moet richten op de voedende nationale neerlandistiek. De auteurs van het rapport menen van niet: in ‘Nederland en Vlaanderen is er ook behoefte aan expertise buiten de muren, in het bijzonder op het terrein van interculturele communicatie, Nederlands als vreemde taal, multiculturele context in een internationaal perspectief’.

De auteurs stellen drie ‘knelpunten’ vast: ‘de status van het Nederlands in binnen- en buitenland, onderwijs en onderzoek’. Het aantal studenten Nederlands en het aantal docentschappen in binnen- en buitenland daalt, Nederlands als wetenschapstaal staat onder druk en de docentenmobiliteit functioneert veel minder goed dan de studentenmobiliteit, al is er in het laatste geval sprake van mobiliteit naar het Nederlandstalige gebied. Er is behoefte aan meer fondsen die uitwisseling financieren, aan fora waarop docenten hun specialismen kunnen vermelden en waarop zij ideeën kunnen uitwisselen en ten slotte zou er vanuit het Nederlandstalige gebied een infrastructuur kunnen worden opgezet om buitenlandse studenten bij hun promotie te begeleiden (T’Sjoen et al., 2009).

Het voorzetsel ‘naar’ in de titel van het rapport heeft, wat de auteurs impliciet wel, maar expliciet niet aangeven, vooral betrekking op de nationale neerlandistiek. Het valt niet uit te sluiten dat het onderzoeksprofiel van de

nationale neerlandistiek zich in de richting van dat van de internationale neerlandistiek beweegt.

10.5. Colloquium 2009

Het IVN-bestuur is tevreden over het programma van het colloquium en in het bijzonder over de inbreng van de internationale neerlandici. De cijfers verduidelijken dit: van de tien centrale lezingen waren er zeven sprekers afkomstig uit het buitenland, van hen waren vijf geen moedertaalsprekers. Er waren 57 lezingen, 48 daarvan waren van internationale neerlandici, van wie er 34 geen moedertaalspreker waren. Verder waren er dertien themabijeenkomsten, waarvan er zeven werden geleid door neerlandici uit het buitenland, van wie er vier geen moedertaalspreker waren. Bij de 33 Postersessies werden er dertig gepresenteerd door internationale neerlandici, van wie er 21 geen moedertaalspreker waren.¹⁴ Dit is een opmerkelijke evolutie, want er is in het verleden vaak en terecht geklaagd over de dominantie van de nationale neerlandistiek, waarvan de leden tijdens de colloquia de neerlandici uit het buitenland op de hoogte kwamen brengen van de stand van zaken op hun vakgebied.

De kanteling die rond 2009 gaande is, zou voor de nationale neerlandistiek vermoedelijk wel eens veel noodzakelijker kunnen zijn dan voor de internationale. 'Neerlandici in Nederland,' schreef Bulhof al in 1969 in een brief aan Thys, 'zijn meer geïsoleerd dan enige andere groep universitaire wetenschapsbeoefenaars.'¹⁵

¹⁴ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 23 februari 2009. Bijlage bij agendapunt 8, Zestiende Colloquium Neerlandicum, Archief IVN Den Haag.

¹⁵ Bulhof aan Thys, 15 augustus 1969, Archief Thys, Ordner 9, Letterenhuis Antwerpen.

I I. VAN NEM NAAR IN

Het eerste nummer van *Neerlandica Extra Muros* verscheen in 1963. *NEM* was aanvankelijk een contact- en inlichtingenblad, waarin Jalink en Thys informatie publiceerden over docenten, pas verschenen publicaties, vakgroepen en eenmansposten en er waren nuttige adressen in te vinden. Later schreef Moolenburgh ook bijdragen. Ze werden alle vanaf het begin van de jaren zeventig ondertekend met de initialen van de auteurs. Er was ook kritiek op het blad – sommigen pleitten voor wetenschappelijke bijdragen –, maar de reacties waren in het algemeen positief. Al in de jaren zestig bestond het plan om naast *NEM* ook een wetenschappelijk tijdschrift uit te geven. Uiteindelijk zou *NEM* zich tot een wetenschappelijk tijdschrift ontwikkelen en in 2008 onder de naam *Internationale Neerlandistiek (IN)* verdergaan. Vanaf 1996 is de *IVN-krant* verschenen, waarin informatie wordt opgenomen die voorheen zou zijn opgenomen in *NEM* oude stijl.

NEM/IN is in enkele opzichten een uniek tijdschrift. Het bevat artikelen over taalkunde, letterkunde, didactiek en cultuur, vaak vanuit een internationaal perspectief. Doordat het automatisch verbonden is met het lidmaatschap van de vereniging, heeft het minder dan andere tijdschriften te maken met een dalende oplage. Wel moet de redactie rekening houden met de diverse achtergrond van de leden, die in alle werelddelen werkzaam zijn.

Thys betoogt in 1975 dat de voorzitter van de IVN een actieve neerlandicus in het buitenland moet zijn, omdat de IVN anders een ‘voogdijvereniging’ zou worden. Hetzelfde geldt volgens hem voor de redactie van *NEM* en voor de auteurs die daarin publiceren. Vergelijkbaar met het begrip ‘voogdij’ worden, zoals bleek, in de discussies tussen neerlandici in de internationale neerlandistiek en bestuur zelf ook wel termen als ‘centrum’ en ‘periferie’ gebruikt. Dat leidt rechtstreeks naar het denken in binaire opposities: het Nederlandse taalgebied vormt het door mannen gedomineerde centrum, waar moedertaalsprekers voor de internationale neerlandistiek bepalen wat waarheid en wetenschap is. De periferie bestaat uit niet-moedertaalsprekers, die als kinderen met zachte hand naar de waarheid in het centrum moeten worden geleid. Er is echter ook een tussenvorm: de moedertaalsprekers in de periferie die in het centrum gesocialiseerd zijn of de niet-moedertaalsprekers in het centrum die in de periferie gesocialiseerd zijn. Deze ordening en de bijbehorende denkwijze begint onder invloed van het postkolonialisme vanaf het eind van de jaren negentig te kantelen.

De vragen in dit hoofdstuk luiden hoe in deze periode de koerswijziging van *NEM* zichtbaar wordt, of er neerlandici in de redactie worden benoemd

die werkzaam zijn in het buitenland en of het aantal artikelen van niet-moedertaalsprekers toeneemt. Ik heb de verslagen – voor zover ze beschikbaar zijn – van de redactievergaderingen van *NEM/IN* uit de jaren 1994 tot 2017 geanalyseerd. Het jaar 1994 heb ik gekozen omdat er veel nieuwe vakgroepen bij komen, in het bijzonder in Midden-Europa, met docenten die gehoord willen worden. Worden, zo luidt de vraag kortom, de docenten uit de internationale neerlandistiek in de loop dezer jaren zichtbaarder in de wetenschappelijke neerlandistiek? Daarbij wil ik beklemtonen dat de neerlandici in het buitenland vanzelfsprekend ook in een andere taal dan het Nederlands publiceren. Zij moeten zich immers legitimeren in het land waar ze werkzaam zijn.

11.1. Netwerk

In 1994 bestaat de redactie van *NEM* uit een actieve neerlandicus die werkzaam is in de internationale neerlandistiek (Theo Hermans), twee neerlandici met ervaring in het buitenland (H.J. Boukema en J.W. de Vries) en vier neerlandici zonder die ervaring (Anne Marie Musschoot, Frida Balk-Smit Duyzentkunst, Ludo Beheydt, Marja Kristel). Zij blijven aan tot en met jaargang 2000. Tijdens de redactievergadering van 29 augustus 1994 besluit de redactie het recensiebeleid te veranderen en voorrang te geven aan ‘publikaties van buitenlandse neerlandici’.¹

Iedere redactie moet zelf op zoek naar auteurs en in het geval van *NEM* is het de vraag wie zij benaderen. Op de ‘Wenslijst kopij jaargangen 1996 en 1997’ staan vooral namen van Nederlanders en Vlamingen, ook van mensen die geen neerlandicus en geen docent zijn. Alleen voor specialistische onderwerpen als de receptie van Nederlandstalige cultuur in het buitenland worden soms niet-moedertaalsprekers gevraagd. Voor hetzelfde onderwerp in Frankrijk vraagt de redactie een essayist (Rudy Kousbroek), voor een artikel over ‘het reisverhaal’ wordt Rudi Wester gevraagd, terwijl Carel Schneider, beter bekend onder zijn pseudoniem F. Springer, wordt verzocht om ‘de Multatuli-uitgaven’ te bespreken.² De redactie streeft er kennelijk niet naar om van *NEM* een wetenschappelijk tijdschrift te maken, eerder een literair-essayistisch tijdschrift. Dat er veel redactieleden in *NEM* publiceren, kan erop wijzen dat ze een matig netwerk heeft

¹ M. Kristel, Verslag van de redactievergadering van 29 augustus 1994 te Antwerpen, 12 september 1994, Archief IVN Den Haag.

² M. Kristel, Verslag van de redactievergadering van 8 augustus 1995 te Antwerpen, 11 september 1995, Archief IVN Den Haag.

in de internationale neerlandistiek of dat veel buitenlandse docenten de weg naar publicaties in *NEM* nog niet hebben gevonden.

Op de redactievergadering van 23 januari 1995 zijn de kronieken ter sprake gekomen. P.C. Paardekooper en Francis Bulhof namen in 1994 ieder een rubriek voor hun rekening, een taalkundige en een letterkundige. Bulhof wil er na zijn emeritaat in oktober 1995 graag mee doorgaan. Kees Fens en Ton Anbeek, die zijn benaderd voor de prozakroniek, wijzen het aanbod af.³ In januari 1996 stelt de redactie dat ze 'in het algemeen tevreden [is] over het niveau van de artikelen, de variatie van de onderwerpen, de spreiding van de series, verhouding artikelen/besprekingen en het aantal, niveau en lengte van de besprekingen'. Ze evalueert zichzelf, maar een evaluatie van buitenaf, bijvoorbeeld van lezers en leden, ontbreekt.⁴

Begin 1997 bespreekt de redactie onder meer het beleid voor de toekomst. Uit de notulen blijkt dat ze naast de spontane inzendingen ook actief aan werving wil blijven doen en 'gevestigde wetenschappers' wil benaderen:

Sinds enkele jaren ontvangt de redactie regelmatig artikelen die – ongevraagd – ter publicatie worden aangeboden. Deze artikelen voldoen niet altijd aan de kwaliteitseisen. In sommige gevallen neemt een van de redacteuren het op zich de auteur te begeleiden zodat er uiteindelijk een herziene versie ontstaat die geaccepteerd wordt.

De redactie acht het van belang zich actief te blijven opstellen bij het benaderen van gevestigde wetenschappers die er blijk van hebben gegeven over een goede pen te beschikken.⁵

De leden van de IVN beschouwen *NEM* kennelijk nog te weinig als een tijdschrift waarin zij kunnen publiceren. De redactie benadert zelf auteurs en ontvangt zelden spontane inzendingen. Tot de 'gevestigde wetenschappers' rekent de redactie een mix van auteurs en literatuurwetenschappers: onder anderen Arie Gelderblom, Nicolaas Matsier, Simon Schama, Marita Mathijssen, Geert Mak, Luc Huyse, Louis Grijp en Arend Jan Dunning. Bij deze auteurs is er nauwelijks een relatie te bespeuren met de internationale neerlandistiek. Het beleid van de redactie is er

³ M. Kristel, Bijlage bij agendapunt 3a en 3b Kronieken, Agenda redactievergadering 23 januari 1995, 4 januari 1995, Archief IVN Den Haag.

⁴ M. Kristel, Verslag van de redactievergadering van 7 februari 1996, 6 maart 1996, Archief IVN Den Haag.

⁵ M. Kristel, Verslag van de redactievergadering van 30 januari 1997, 31 januari 1997, Archief IVN Den Haag.

vooral op gericht om de internationale neerlandistiek van informatie te voorzien, niet zozeer om docenten uit het buitenland aan het woord te laten.⁶

11.2. De blik ‘over de muren’

In 1998 volgt een reactie van het dagelijks bestuur, dat er voor pleit dat ‘meer extramurale neerlandici als auteurs van artikelen en boekbesprekingen’ in *NEM* publiceren: ‘Het is geruime tijd *NEM*-beleid extramurale auteurs een voorkeursbehandeling te geven.’ De redactie trekt de conclusie ‘dat dat beleid nog niet voldoende vruchten afwerpt’ en ze neemt zich voor ‘de blik nog meer over de muren te richten.’⁷

Een mentaliteitsverandering is niet eenvoudig en een koerswijziging kost tijd. Ze is zonder veranderingen in de redactie vrijwel onmogelijk. Bij de volgende discussie worden elf boektitels genoemd waarvoor de redactie recensenten zoekt. Studies van niet-moedertaalsprekers ontbreken op de lijst en alle recensenten zijn moedertaalsprekers. Op de lijst ‘gevraagd en toegezegd’, ‘uitstaande verzoeken’ en ‘wenslijst’ staan 24 namen, onder wie twee niet-moedertaalsprekers Nederlands. De lijst ‘aangeboden’ kopij bestaat uit een enkel artikel.⁸ Er valt nog veel te veranderen. Ook de buitenlandse leden moeten beseffen dat ze hierin kunnen publiceren. Ze kunnen hun werk opsturen, ter recensie aanbieden en informeren over hun publicaties.

Op 24 januari 2000 wordt gesproken over een suggestie van Hermans om een reeks artikelen te publiceren waarin de ‘oogst van deze eeuw op het gebied van taal en letteren wordt gepresenteerd’. De redactie besluit het voorstel aan te passen en docenten extra muros te vragen ‘maximaal vijf publicaties te noemen die voor hen persoonlijk voldoen aan het criterium “belangrijkste publicatie voor de neerlandistiek extra muros uit de laatste eeuw van dit millennium”’. Daarop komen 26 reacties binnen.⁹ De redactie vindt het aantal ‘bemoedigend’ en stelt voor de vertegenwoordigers van de taalgebieden in het bestuur van de

⁶ M. Kristel, Verslag van de redactievergadering van 30 januari 1997, 31 januari 1997, Archief IVN Den Haag.

⁷ M. Kristel, Verslag van de redactievergadering van 31 augustus 1998, 1 september 1998, Archief IVN Den Haag.

⁸ M. Kristel, Bijlage bij agendapunt 5. Artikelen en besprekingen, redactievergadering 25 januari 1999, Archief IVN Den Haag.

⁹ M. Kristel, Agenda voor de redactievergadering op maandag 24 januari 2000, 11 januari 2000, Archief IVN Den Haag.

IVN' te raadplegen. Zij zullen een lijst met de genoemde titels krijgen, kunnen er commentaar op leveren en ze aanvullen, bij voorkeur met titels in de taal van het land waar zij werkzaam zijn. Tijdens deze vergadering staan onder 'wenslijst/ideeën' naast namen van Nederlanders en Vlamingen (Olga van Marion, Frans Blom, Jan Roegiers, Marita Mathijssen, Hanna Stouten, Jan Hulstijn, Cees Koster, Ton Naaijken, Siem Groenveld, Hermann von der Dunk en Frédéric Bastet) enkele niet-moedertaalsprekers (Patrick Grilli en Ralf Grüttemeier). Voor artikelen over de receptie van Nederlandstalige literatuur besluit de redactie in de toekomst de gasten in het Vertalershuis te benaderen.¹⁰ Arie Gelderblom en Roel Vismans zijn in 2000 nieuw in de redactie, die naast hen bestaat uit Balk-Smit Duyzentkunst, Beheydt, Hermans en Musschoot. Bij de uitstaande verzoeken en wenslijst staan nog steeds weinig niet-moedertaalsprekers Nederlands.¹¹ Een jaar later besluit de redactie Marion Boers-Goossens als redactielid voor kunst- en cultuurgeschiedenis te vragen, een thema dat in *NEM* meer aandacht verdient. Veel is er inmiddels nog niet veranderd.

11.3. Naamsverandering en koerswijziging

In 2007 vindt er een naamsverandering plaats die de koerswijziging moet verduidelijken. *NEM* wordt vanaf 2008 *Internationale Neerlandistiek*. Met de keuze voor deze nieuwe naam hoopt het bestuur ook het wat beladen onderscheid tussen intra muros en extra muros op te heffen. (Deze laatste benamingen houden overigens in het spreken over de neerlandistiek nog vrij lang stand.) Kristel, de redactiesecretaris, geeft de volgende uitleg: er is steeds meer 'toenadering' tussen de nationale en internationale neerlandistiek en

in het buitenland [wordt er] steeds meer oorspronkelijk wetenschappelijk onderzoek verricht op het brede gebied van de neerlandistiek dat ook binnen het Nederlandse taalgebied op waarde wordt geschat en is men zich 'intra' steeds meer bewust geworden van de geheel eigen expertise die er 'extra' ten aanzien van veel deelaspecten van de neerlandistiek te vinden is. Binnen het

¹⁰ M. Kristel, Verslag van de redactievergadering van Neerlandica Extra Muros op 24 januari 2000, 27 januari 2000, Archief IVN; *NEM*, Redactie, 98/99, 2001, Notulen '90, Archief IVN Den Haag.

¹¹ M. Kristel, Agenda voor de redactievergadering op maandag 24 januari 2000, 11 januari 2000, Archief IVN Den Haag.

Nederlandse taalgebied wordt, mede onder invloed van de BaMa-structuur, de blik steeds meer over de grenzen van het vakgebied en van het taalgebied gericht, waarbij internationale samenwerking eerder regel dan uitzondering is geworden (Kristel, 2007, p. 1).

Deze verantwoording maakt duidelijk dat het centrum de waarde van het onderzoek in de periferie erkent. De internationale neerlandistiek is, concludeer ik uit het beleid van de redactie, ten dele anders dan de nationale neerlandistiek en ten slotte wordt de periferie van steeds groter belang voor het centrum omdat er door universitaire structuurveranderingen in de nationale neerlandistiek behoefte is aan samenwerking met de periferie.

De koerswijziging zet in, mede onder druk van de NTU. Renkema, die als afgevaardigde van het IVN-bestuur aanwezig is bij de redactievergadering op 26 augustus 2009, wijst erop dat de IVN voor haar publicaties afhankelijk is van Taaluniesubsidies. Aan die subsidies zijn voorwaarden verbonden: meer kwaliteit en zichtbaarheid van *IN* en meer bijdragen van (jonge) niet-moedertaalsprekers. Begin oktober 2009 verwacht de Taalunie een voorstel tot verbetering, waarna *IN* drie jaar tijd krijgt om dit te verwezenlijken. Ook pleit Renkema voor samenwerking met een andere uitgever die de status van *IN* verbetert.

Tijdens deze redactievergadering staan drie punten op de agenda: de samenstelling van de Redactieraad 2009-2012, de functie van die redactieraad en het publicatiebeleid van de IVN. De Redactieraad bestaat uit vertegenwoordigers van de diverse taalgebieden binnen de IVN (Frankrijk, Azianië, Midden- en Oost-Europa – in 2009 wordt deze regio gesplitst in Centraal- en Oost-Europa¹² –, Zuid-Afrika, Zuid-Europa, Noord-Europa, Canada en de Verenigde Staten). De redactie van *IN* is van mening dat de Redactieraad belangrijk is, maar dat ze meer gebruik van de expertise zou willen maken, al voegen enkelen daar aan toe dat de leden van de Redactieraad zelf ook meer initiatief zouden kunnen nemen. De redactie vraagt de leden van de Redactieraad nadrukkelijk om mee naar potentiële auteurs en bijdragen te zoeken.

Ook wordt vastgesteld dat *IN* niet opgenomen is in de ISI, in Scopus, in de Web of Science, waardoor publicaties in *IN* voor sommige auteurs niet door hun universiteit worden 'meegeteld'. De redactie besluit aanvragen in te dienen. Een van de leden is van mening dat het verschil tussen A-status en B-status wordt 'overschat'. De 'erkenning' van status, al dan niet via accrediteringsinstanties,

¹² M. Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 23 februari 2009, 26 februari 2009. IVN Archief Den Haag.

kan ook per land of universiteit sterk variëren. Toch wil de redactie de artikelen niet laten peerreviewen en door een Engelstalige samenvatting laten voorafgaan omdat dit in strijd zou zijn met het uitgangspunt om jonge collega's in *IN* te laten publiceren. Zelf vindt ze dat de Taalunie niet genoeg oog heeft voor de sterke kanten van *IN* en dat de redactie deze onvoldoende heeft benadrukt. Er is volgens haar wel een toename van het aantal bijdragen van niet-moedertaalsprekers, al bieden zij niet veel artikelen aan en publiceren zij kennelijk ook weinig in internationale tijdschriften. Zij kunnen al in een vroeg stadium contact opnemen met de redactie en zullen dan indien gewenst of nodig begeleid worden. De redactie beseft dat deze procedure niet in overeenstemming is met het principe van peerreview. Er wordt gediscussieerd over co-auteurschap en over workshops voor beginnende wetenschappers, die tijdens het komende colloquium in 2012 aangeboden zouden kunnen worden. Dat kost tijd en vereist begeleiding van de eventuele moedertaalspreker die aan de vakgroep in het buitenland verbonden is.¹³

Voorafgaand aan diezelfde redactievergadering over onder meer de koerswijziging vindt er ook een vooroverleg plaats tussen de *IN*-redactie en het IVN-bestuur. Daar spreken de deelnemers over de eerder genoemde kritiekpunten van de NTU, over de toekomst van de colloquiumbundel die als een 'kerkhofpublicatie' wordt beschouwd, hoewel men wel tevreden is over de kwaliteit. Er is behoefte aan een 'publicatiebeleid'. Het bestuur heeft bij enkele uitgevers geïnformeerd naar publicatiemogelijkheden, inclusief een digitale publicatie. Tijdens dit vooroverleg wordt het volgende besloten:

- De geleverde kritiek offensief te pareren: de kwaliteit van *IN* is de afgelopen jaren zienderogen gestegen evenals het aantal bijdragen van niet-moedertaligen;
- Concrete stappen, zoals het invoeren van Engelse abstracts;
- De vorm van peer review die de *IN*-redactie inmiddels voor ogen staat en aan het ontwikkelen is duidelijk uit te leggen;
- Het aantal publicaties door (niet-moedertalige) leden verder te verhogen, o.a. d.m.v. scouting tijdens het colloquium (het bestuur ziet daarbij expliciet géén concurrentie tussen tijdschrift en een eventuele colloquiumbundel);
- Het publicatiebeleid van de IVN na overleg tijdens het colloquium

¹³ M. Kristel, Verslag van de bijeenkomst van de redactieraad en redactie & de daarop aansluitende redactievergadering van *Internationale neerlandistiek* op 26 augustus 2009, 9 september 2009, Archief IVN Den Haag.

(redactieraad, redactie, ledenvergadering) de komende weken te laten ontwikkelen door een 4-koppige commissie van bestuur en redactie.¹⁴

De IVN maakt er werk van, want in hetzelfde jaar wordt de domeinnaam voor het open access tijdschrift geregistreerd: www.internationaleneerlandistiek.nl. *IN* zal bovendien de overstap maken van Rozenberg Publishers naar AUP, Amsterdam University Press. Om de kwaliteit van de recensies te verbeteren en de te bespreken boeken te selecteren worden twee kandidaten als ‘recensieredacteurs’ genoemd. De letterkundige Carl De Strycker en de taalkundige Laurent Rasier, die eind 2011 wordt opgevolgd door Ulrike Vogl, zullen benoemd worden. Bovendien kiest de redactie Ralf Grüttemeier als nieuwe hoofdredacteur. Ze verbindt de volgende verwachtingen met zijn aantreden:

De redactie is ervan overtuigd dat hij de juiste persoon is op de juiste plaats, en is niet alleen zo positief gestemd vanwege zijn vakinhoudelijke kennis maar ook vanwege zijn persoon. Er is bewondering voor zijn helder en positief geformuleerde conceptnota die een visie verwoordt waarin zijn mederedacteurs zich zonder meer kunnen vinden.¹⁵

In de ‘Conceptnota *Internationale Neerlandistiek*’ schrijft Grüttemeier over de plannen van de nieuwe redactie. Het gaat om kwaliteitsverbetering door een scherpere ‘internationale focus’, meer bijdragen van ‘niet-moedertaligen op de middellange termijn’ en ‘de versterking van de binding van de abonnees aan het tijdschrift’. *IN* is het medium waarin de kwaliteitsverbetering van de internationale neerlandistiek zichtbaar moet worden. De koerswijziging kost tijd en hij vraagt om ‘planningszekerheid voor de komende 6-9 jaar’. De inhoud van het tijdschrift gaat veranderen: de artikelen worden voorafgegaan door een Engelstalig abstract, er komt een peerreview-systeem, de ‘Kronieken’ blijven bestaan, behalve die over proza en poëzie. Door hun journalistieke karakter horen ze niet thuis in een wetenschappelijk tijdschrift en bovendien kan informatie over nieuwe uitgaven op het internet worden gevonden. Ook komen er, zoals bleek, twee recensieredacteurs. Recensies zijn belangrijk mede omdat jonge wetenschappers daarmee niet zelden debiteren en als niet-moedertaalsprekers ze schrijven, doen ze dat vaak vanuit

¹⁴ Roel Vismans, Vooroverleg IVN-publicatiebeleid tussen IVN-bestuur en IN-redactie, 23 augustus 2009, Archief IVN Den Haag.

¹⁵ Marja Kristel, Verslag van de bijeenkomst van de redactie van *Internationale Neerlandistiek* op 4 december 2009, 10 december 2009, Archief IVN Den Haag.

een ‘internationaal-vergelijkende’ invalshoek. *IN* zal niet alleen digitaal maar ook op papier beschikbaar blijven. Dat laatste is, aldus Grüttemeier, belangrijk voor de binding met de leden.¹⁶

Onder de nieuwe hoofdredacteur wordt voor het eerst op 1 maart 2010 vergaderd. Niet alleen Kristel is aanwezig, maar ook haar opvolgster, Tjits Roselaar. De artikelen zullen worden gepeerreviewd door een redactielid en minimaal een externe beoordelaar, die er vier weken tijd voor krijgt. De nota, waar eerder sprake van was, zal worden besproken met de Taalunie en AUP. De leden van de Redactieraad krijgen een grotere inbreng en er worden voorstellen gedaan over ‘het gewenste evenwicht tussen extramuraal werkzame moedertaal- en niet-moedertaalsprekers en intramuraal neerlandici’ voor de recensies.¹⁷

In 2011 is een begin gemaakt met het Journal Selection Process voor de ISI-lijst en dat houdt in dat elk nummer wordt opgestuurd naar Thomson Reuters. De redactie vraagt AUP om de nummers sneller digitaal beschikbaar te stellen. Voor alle rubrieken van het tijdschrift – artikelen, recensies en kronieken – worden beleidstukken geformuleerd, waar de redactieleden mee akkoord gaan.¹⁸ Later blijkt dat Thomson Reuters de aanvraag om de volgende redenen heeft afgewezen: *IN* zou ‘geen significante verrijking van de collectie [...] betekenen’. Verder dienen de ‘bibliografische gegevens’ te worden gewijzigd: men wil graag Engelstalige titels, samenvattingen en keywords. In 2014 kan *IN* een nieuwe aanvraag indienen.¹⁹

11.4. Evaluatie van de nieuwe koers

De redactie is tevreden over het nieuwe beleid: het aantal en de kwaliteit van de artikelen is goed en gerenommeerde collega’s zijn bereid ze te reviewen. Ook merkt een redactielid op tevreden te zijn over de balans tussen artikelen geschreven door nationale en internationale neerlandici. Wel pleit dit redactielid ervoor

¹⁶ Ralf Grüttemeier, ‘Conceptnota *Internationale Neerlandistiek*’, 6 december 2009, onder verwerking van de *IN*-redactievergadering van 4 december 2009. Met dank aan Ralf Grüttemeier die mij de Conceptnota ter beschikking stelde.

¹⁷ Marja Kristel, Verslag van de bijeenkomst van de redactie van *Internationale Neerlandistiek* op 1 maart 2010, 3 maart 2010, Archief IVN Den Haag.

¹⁸ Tjits Roselaar, Verslag van de bijeenkomst van de redactie van *Internationale Neerlandistiek* op 4 maart 2011, 14 maart 2011, Archief IVN Den Haag.

¹⁹ Tjits Roselaar, Verslag van de bijeenkomst van de redactie van *Internationale Neerlandistiek* op 29 augustus 2012, zonder datum, Archief IVN Den Haag.

om meer artikelen te publiceren die ontstaan zijn door de samenwerking tussen beiden.

Doordat *IN* nu in open access gelezen kan worden, kan er ook gemeten worden wat er gelezen wordt. Roselaar geeft een eerste overzicht van de web analytics:

- 2390 bezoeken waarvan 77,49% door nieuwe bezoekers.
- Begin september is een piek te zien in het aantal bezoekers; wellicht is deze piek te verklaren door de start van het nieuwe collegejaar.
- 1:20 minuut bezoektijd lijkt kort maar is relatief lang want voldoende om een artikel te downloaden; surfen geeft cijfers van slechts enkele secondes.
- 62,13% van de bezoekers komt via een zoekmachine. Enerzijds gaan er vrij weinig mensen rechtstreeks naar onze url, anderzijds komen de meeste bezoekers bij *IN* door via Google te zoeken.
- Relatief veel bezoekers zijn afkomstig uit Nederland en België.²⁰

In februari 2012 kan de redactie vaststellen dat twee derde van de artikelen die in de afgelopen twee jaargangen zijn gepubliceerd, afkomstig zijn van auteurs die buiten de Lage Landen werken. Linde van den Bosch, Algemeen Secretaris van de NTU, laat de redactie van *IN* weten dat het blad aan de verwachtingen voldoet. Wel is de NTU van mening dat er nog meer bijdragen van niet-moedertaalsprekers zouden moeten worden opgenomen, want zij ontving 'signalen' dat 'deze groep meer zou willen publiceren'. Toch krijgt de redactie van *IN* weinig artikelen aangeboden van de niet-moedertaalsprekers en ze vermoedt dat deze ook in tijdschriften in eigen land publiceren, die vaak geen peerreviewproces kennen. Het blijft lastig om jonge wetenschappers uit de internationale neerlandistiek aan te trekken. Een redactielid komt met het voorstel een 'driejaarlijkse *IN*-Publicatieprijs' in te richten, een prijs voor 'de meest geslaagde internationale samenwerking'. Het voorstel wordt aan het bestuur voorgelegd en daar positief ontvangen.²¹ De Algemeen Secretaris verzekert dat de toekomst van *IN* niet in gevaar is. Het tijdschrift heeft een 'specifieke functie [...] als wetenschappelijk tijdschrift van en voor de internationale neerlandistiek'. Ook zijn de resultaten van een enquête bekend geworden, waar 83 mensen aan deel hebben genomen. Het waardeoor-

²⁰ Tjits Roselaar, Verslag van de bijeenkomst van de redactie van *Internationale Neerlandistiek* op 28 oktober 2011, 8 november 2011, Archief IVN Den Haag.

²¹ Tjits Roselaar, Verslag van de bijeenkomst van de redactie van *Internationale Neerlandistiek* op 29 augustus 2012, Archief IVN Den Haag.

deel voor *IN* op een schaal van 1 (heel goed) tot 5 (heel slecht) is 1.95. Daar is de redactie heel tevreden mee.

11.5. ‘Discussiestuk toekomst *IN* binnen *IVN*’

Onder de nieuwe redactie is ook een ‘Discussiestuk toekomst *IN* binnen *IVN*’ opgezet. De aanleiding is ‘het duurzame verankeren van *IN* [...] binnen de *IVN*’. In het stuk wordt betoogd dat de ‘structuren’ ‘niet zijn meegegroeid met de evolutie van het tijdschrift’ en er worden twee punten genoemd:

- a) aanpassen reglement *IN* op enkele punten (o.a. hoofdredacteur i.p.v. ‘een redactielid’ als lid dagelijks bestuur; opstellen begroting *IN* door penningmeester *IN* na overleg met hoofdredacteur; schrappen van nieuwsblad-bepalingen uit reglement)
- b) splitsen van de functie van directeur *IVN* en redactiesecretaris.

Tijdens de daarop volgende discussie wordt de redactie het eens over de volgende punten:

- heldere communicatielijnen, structurele oplossingen en een heldere taakverdeling zijn te prefereren boven incidentele oplossingen en informele telefoongesprekken;
- wanneer het bestuur het voorstel van de redactie volgt, is een inflatie van ‘toegevoegde leden’ in het bestuur niet te verwachten: de redactie van *IN* heeft een andere status dan bijv. de colloquiumcommissie en de centrale redactie van de reeks Lage Landen Studies omdat de laatstgenoemde commissies ‘commissies van het bestuur’ zijn. De redactie van *IN* daarentegen is geen commissie van het bestuur. Zij wordt gekozen door en legt verantwoording af aan de Algemene Ledenvergadering, zoals in het *IN*-reglement is bepaald.
- Voor een structurele en duurzame optimale informatie-uitwisseling tussen bestuur en redactie is het lidmaatschap van de hoofdredacteur in het bestuur de meest aangewezen weg (deze gedachte zit immers ook reeds in het op dit moment geldende *IN*-reglement dat in de aanwezigheid van ‘ten minste een’ redactielid in het bestuur voorziet – nu er sinds 2010 een hoofdredacteur is, ligt het voor de hand dat deze dat lid qualitate qua zal zijn).

Hieruit wordt duidelijk dat de redactie streeft naar professionalisering (het eerste punt), naar onafhankelijkheid en een heldere taakverdeling tussen IVN-bestuur en *IN*-redactie.²²

De volgende bijeenkomst vindt eind augustus 2012 plaats tijdens het colloquium te Antwerpen. Die bijeenkomst verloopt onrustig en heeft grote gevolgen. Er zijn zulke ernstige meningsverschillen dat de Utrechtse hoogleraar Frits van Oostrom vóór de vergadering heeft bemiddeld tussen Renkema, voorzitter van de IVN, en Grüttemeier, hoofdredacteur van *IN*. In het verslag van de vergadering blijkt de discussie vooral te gaan over een betaalde redactieassistent, wiens functieomvang 400 uur bedraagt. Doordat de Taalunie geen toezeggingen heeft gedaan voor de subsidie in de komende jaren en de begroting van de IVN – en voor *IN* – voor 2013 pas in november vaststaat, kan de bestuursvoorzitter geen toezeggingen doen. Grüttemeier blijkt herhaaldelijk zonder resultaat bij het bestuur om openheid over de financiële situatie te hebben gevraagd, in het bijzonder naar de begroting voor *IN*. Hij besluit vervolgens dat hij de verantwoordelijkheid van hoofdredacteur niet wil dragen zolang deze kwestie niet is opgelost. Er komen tegenwerpingen, onder andere op het budget van 400 uur. Ook is al in 2012 toegezegd dat de hoofdredacteur na de Algemene Ledenvergadering tevens bestuurslid zal worden. De gebeurtenissen zorgen voor veranderingen in de redactie: Philippe Hiligsmann en Dirk De Geest stappen om verschillende redenen uit de redactie, Ariane van Santen en Esther Ruigendijk zijn herkiesbaar, Erica van Boven en Siegfried Huigen zullen tot de redactie toetreden. Sommige zittende en beoogde redactieleden twijfelen nu zij met de nieuwe situatie worden geconfronteerd.²³

Meer duidelijkheid komt er in november 2012. Renkema stuurt op 20 november 2012, na de vergadering op het colloquium, een mail naar Grüttemeier, waarop deze samen met Van Boven, Ruigendijk en Van Santen reageert en toelichting geeft op het besluit van de redactie om op 9 november 2012 af te treden en op het besluit van de hoofdredacteur zich op 24 mei 2012 niet herkiesbaar te stellen. Het gaat om twee pijnpunten: de ‘redactionele onafhankelijkheid van de redactie’ en de ‘begroting personele lasten van *IN*’. Wat het eerste betreft maken zij duidelijk dat de redactie van *IN* gekozen wordt door de Algemene Ledenvergadering en de redactie geen ‘commissie van bestuur’ is

²² Tjits Roselaar, Verslag van de bijeenkomst van de redactie van *Internationale Neerlandistiek* op 16 februari 2012, zonder datum, Archief IVN Den Haag.

²³ Tjits Roselaar, Verslag van de bijeenkomst van de redactie van *Internationale Neerlandistiek* op 29 augustus 2012, zonder datum, Archief IVN Den Haag.

en alleen verantwoording moet afleggen aan de Algemene Ledenvergadering. Verder draagt de redactie, niet het bestuur, leden voor. Dat het bestuur nu via een ‘open sollicitatieronde’ een nieuwe hoofdredacteur zoekt, is in strijd met de statuten. Het bestuur heeft de redactie niet geïnformeerd over de resultaten van de onderhandelingen die ze met de NTU heeft gevoerd over de positie van *IN* in de nieuwe meerjarenbegroting. De redactie heeft gevraagd om de bedragen voor de redactionele ondersteuning die in de meerjarenbegroting 2008-2012 ook waren toegekend. Die ondersteuning was begroot op 400 uur, en hoewel dat aantal onder meer door de peerreviewprocedure sterk toegenomen is, is de redactie ermee akkoord gegaan. Nu blijkt dat de post ‘redactionele ondersteuning’ in de nieuwe begroting gehalveerd is. Dat zijn, aldus de vier auteurs van deze brief, de ‘redenen waarom *Internationale Neerlandistiek* momenteel zonder redactie is.’²⁴ Kort daarna treden ook Van Boven, Ruigendijk en Van Santen af.

11.6. Opnieuw een blik op de toekomst

Het jaar erop is er een nieuwe redactie onder voorzitterschap van Marijke Meijer Drees, met Alice van Kalsbeek, Eddy Verbaan, Wannie Carstens, Siegfried Huigen en Roberto Dagnino. Ulrike Vogl en Carl De Strycker zijn verantwoordelijk voor de recensies, Tjits Roselaar, die afscheid neemt en directeur van het Talencentrum van de Universiteit van Tilburg wordt, tekent voor het verslag. Haar opvolgster als redactiesecretaris, Brigit Kolen, is aanwezig bij deze vergadering. Meijer Drees begint met een afspraak:

een redactielid [overlegt] eerst intern [...] alvorens eventueel in protest te gaan bij het bestuur. Marijke wil dat de redactieleden in vertrouwen met elkaar omgaan, dus als we het niet eens zijn met elkaar, zullen we dat eerst met elkaar bespreken. Marijke wil dat de redactie de blik op de toekomst richt. Het tijdschrift is inhoudelijk al heel erg goed, en daar kunnen we de vorige redactie dankbaar voor zijn, maar de focus is op de toekomst. Het is nu aan ons die kwaliteit nog verder te versterken.²⁵

²⁴ Ralf Grüttemeier, Alice van Santen, Esther Ruigendijk en Erica van Boven, Aan het bestuur van de IVN, de adviesraad van de IVN, de redactieraad van *IN*, de Nederlandse Taalunie en de AUP, zonder datum [na 20 november 2012]. Met dank aan Ralf Grüttemeier die mij deze brief ter beschikking stelde.

²⁵ Tjits Roselaar, Notulen redactievergadering *IN*, 21 juni 2013, zonder datum, Archief IVN Den Haag.

Het blijft het doel van *IN* om het aantal bijdragen van niet-moedertaalsprekers te verhogen en een scherpere ‘internationale focus’ te creëren. Dat zijn ook voorwaarden voor subsidiëring door de NTU. Er komt vooralsnog geen speciale begeleiding voor jonge niet-moedertaalsprekers, zoals een eerdere redactie dat wilde. Verder wil de redactie het begrip neerlandistiek verruimen en uitbreiden met taalbeheersing, communicatiemediën en didactiek.

Bij de volgende vergadering zijn er niettemin diverse voorstellen om jonge auteurs te begeleiden bij een publicatie. Dat zou bijvoorbeeld tijdens het colloquium kunnen. Ook overweegt de redactie om daar een workshop te houden. Verder discussieert zij over themanummers en over het woord ‘kroniek’ dat ‘iets stoffigs’ heeft. Ze vindt ook dat er te weinig inzendingen voor de Publieksprijs zijn.²⁶

Kopijgebrek is voor *IN* een terugkerend punt van zorg. De oplossing ervoor luidt als voorheen: actiever werven. Over de peerreviewprocedure van *IN* wordt opgemerkt dat sommige reviewers strenger zijn dan andere. Sommigen schrijven ‘pijnlijke opmerkingen’ en die wil men ‘voorzichtig brengen’.²⁷

Inmiddels zijn er met de reeks *Lage Landen Studies (LLS)* en *VakTaal* twee nieuwe IVN-publicaties verschenen. Meijer Drees heeft het bestuur laten weten dat het nadelig voor *IN* is als er in de *LLS*-reeks meer dan een bundel per jaar verschijnt. Ook vreest zij negatieve gevolgen te ondervinden van *VakTaal*, hoewel het een populairwetenschappelijk blad is. Het uitgewerkte voorstel van de redactie om tijdens het colloquium een workshop voor beginnende wetenschappers te organiseren, heeft de Taalunie afgewezen. En altijd hangt de dreiging boven de IVN dat de Taalunie de subsidie voor *IN* zal verlagen.²⁸

Nu er geen steun is voor een workshop gaan Siegfried Huigen, Marc van Oostendorp, Carel Jansen, Barbara Kalla en Marijke Meijer Drees – niet alleen jonge – auteurs steunen op het colloquium. Voor het colloquium werd bekendgemaakt dat de auteurs die advies of feedback willen, zich konden melden.²⁹ Ted Laros (recensieredacteur) en Gerdie Quist treden op een volgende vergadering toe tot de redactie en zij vervangen recensieredacteur De Strycker en redacteur Eddy Verbaan. Er wordt ook over nagedacht om af en toe Engelstalige

²⁶ Brigit Kolen, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 28 november 2013, Archief IVN Den Haag.

²⁷ Brigit Kolen, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 13 juni 2014, Archief IVN Den Haag.

²⁸ Roberto Dagnino, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 13 december 2014, Archief IVN Den Haag.

²⁹ Brigit Kolen, Redactievergadering IVN [!], 5 juni 2015, Archief IVN Den Haag.

artikelen op te nemen.³⁰ Na een poll onder de lezers wordt beslist dat *IN* artikelen in het Afrikaans en soms in het Engels kan publiceren.

IN behoort overigens tot de ‘Gold Open Access’-tijdschriften. Dat houdt in dat auteurs voor hun publicatie zelf een bedrag moeten betalen. Bij *IN* betaalt echter de IVN, niet de auteur.³¹

11.7. *IN* en AUP

In oktober 2016 neemt Sjors van Ooij, de nieuwe redactiesecretaris, deel aan de vergadering. Max Haring van de AUP, de nieuwe contactpersoon voor *IN*, is ook aanwezig. Hij legt het een en ander uit over de licentie van *IN* die bepaalt wat er met een artikel kan worden gedaan: mag het gedeeld worden met of zonder bronvermelding, op commerciële basis of niet, en met een deel van een artikel of het gehele artikel.³² Een grotere zichtbaarheid van artikelen betekent volgens hem ook dat ze in commercieel opgezette netwerken gebruikt mogen worden.

Aan de hand van onderzoek naar de ‘marketing van *IN*’ laat Haring bovendien zien dat de belangstelling van de bezoekers vooral uitgaat naar ‘maatschappelijke thema’s en onderwijs’, dat *IN* in vergelijking met concurrerende tijdschriften hoger scoort wat citaties betreft en dat de ‘meest geciteerde artikelen in *IN* [...] Afrikaanstalig [zijn]’.

Bij de namen van mogelijke peer reviewers die de redactieleden noemen, valt op dat zij veelal uit Nederland en Vlaanderen afkomstig zijn. Voor een themanummer noemt de redactie drie reviewers die niet bekendstaan om hun kennis van het onderwerp. Dit is weliswaar geen standaardbeleid maar het gevaar bestaat wel dat het centrum blijft bepalen waar de zogeheten periferie aan moet voldoen. Ook van de auteurs die volgens de redactie in aanmerking komen voor het themanummer ‘taalonderwijs en taalonderzoek’ zijn drie van de vier mogelijke

³⁰ Brigit Kolen, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 19 augustus 2015, Archief IVN Den Haag.

³¹ Brigit Kolen, Redactievergadering IVN [!], 12 februari 2016, Archief IVN Den Haag.

³² De licentie van *IN* luidt CC-BY NC ND. De letters hebben de volgende betekenis: ‘delen mag (CC) maar alleen met bronvermelding (BY), niet op commerciële basis (NC) en niet slechts een gedeelte van het artikel (ND)’. Na overleg tussen Meijer Drees en het IVN-bestuur zal *IN* overstappen naar de licentie CC BY. Sjors van Ooij, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 26 oktober 2016, Archief IVN Den Haag.

auteurs werkzaam in Nederland.³³ Dit nummer zou er met deze auteurs niet komen.

IN blijft het goed doen. Op 9 juni 2017 presenteert Haring gegevens over de digitale *IN*: er worden meer artikelen van *IN* gedownload dan van *Nederlandse Letterkunde* en *Taal en Tongval* en evenveel als van *Nederlandse Taalkunde*. Opvallend is dat artikelen met een korte titel het vaakst worden gedownload, artikelen met een lange titel het vaakst worden geciteerd. Verder is er ‘relatief veel belangstelling uit Engeland voor (onze) Nederlandstalige artikelen’, en bevindt 42% van de online lezers zich buiten universitaire netwerken, wat niet betekent dat zij geen academici zijn. Opname van *IN* in Web of Science is niet mogelijk omdat *IN* geen Engelstalige artikelen publiceert, Scopus is wellicht wel mogelijk als de gebruikers erom vragen.³⁴

Meijer Drees zal in 2018 aftreden en wordt als hoofdredacteur opgevolgd door Lut Missinne (Münster). Voor een aantal andere plaatsen in de redactie komen vacatures, waarbij het als altijd van belang is dat een aftredende redacteur uit bijvoorbeeld Zuid-Afrika wordt opgevolgd door een neerlandicus uit dezelfde regio die de nodige wetenschappelijke bagage heeft.³⁵

De indexering van *IN* blijft een terugkerende kwestie: nu gaat het opnieuw om Scopus. De procedure is vrij lang, heeft AUP de redactie laten weten, maar het ziet er goed uit. Ook wil de nieuwe redactie AUP vragen het opnieuw bij Web of Science te proberen. Auteurs publiceren immers het liefst in een tijdschrift met een hoge ranking. Christopher Joby, redactielid werkzaam in Polen, legt het puntensysteem daar uit: *Werkwinkel* heeft 20, *IN* 40, *Nederlandse Letterkunde* 140 en *Spiegel der Letteren* 200 punten. Missinne gaat via een collega in Polen uitzoeken of en hoe de score van *IN* kan worden verhoogd.

Voor het eerst klinkt ook het voorstel of *IN* in papieren versie moet blijven verschijnen.³⁶ Voor de nieuwe rubriek *Opinie* worden ook enkele voorstellen gedaan, onder meer over de dalende belangstelling voor de neerlandistiek of geesteswetenschappen in het algemeen.³⁷ Nieuwe media komen ook ter sprake,

³³ Sjors van Ooij, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 26 oktober 2016, Archief IVN Den Haag.

³⁴ Sjors van Ooij, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 1 juni 2018, Archief IVN Den Haag.

³⁵ Sjors van Ooij, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 1 juni 2018, Archief IVN Den Haag.

³⁶ Sjors van Ooij, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 29 november 2019, Archief IVN Den Haag.

³⁷ Sjors van Ooij, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 1 juni 2018, Archief IVN Den Haag.

want de opiniestukken die *IN* plaatst zijn bij uitstek geschikt om op te reageren. De vraag is alleen hoe: de redactie denkt aan een nieuw stuk in *IN* of aan reacties via LinkedIn.³⁸

Uit het ‘Ledenonderzoek 2021’ blijkt vervolgens dat de meerderheid van de lezers de papieren uitgave van *IN* wil behouden. Over de andere doelstelling van *IN* zijn de leden tevreden: de diversiteit, wetenschappelijke kwaliteit en de netwerkfunctie van *IN* en het contact dat ze met collega’s uit de hele wereld onderhouden (IVN, 2021b).

11.8. Slot

In de periode 1994-2019 werd de redactie van *NEM/IN* aanvankelijk gedomineerd door het centrum, dat grotendeels uit neerlandici bestond die in de nationale neerlandistiek werkzaam waren. Dat is merkwaardig voor een tijdschrift dat wordt uitgegeven door de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Het centrum bepaalt wat goede wetenschap is, heeft lange tijd nauwelijks een netwerk in de internationale neerlandistiek en auteurs die buiten het Nederlandse taalgebied werkzaam zijn en een bijdrage of recensie schrijven zijn voor de overgrote meerderheid moedertaalsprekers. Daar komt rond 2010 langzaam verandering in. Dat maakt eens te meer duidelijk dat zich de jaren rond 2010, zoals ook al bleek uit het vorige hoofdstuk, een belangrijke cesuur in de geschiedenis van de IVN vormen.

Mede onder druk van de NTU wordt er vaart gezet achter de koerswijziging. *IN* is het enige tijdschrift dat de NTU subsidieert en aan die subsidie verbindt zij voorwaarden. De kwaliteit van *IN* moet verbeterd worden, *IN* moet zichtbaarder worden en *IN* moet meer artikelen van (jonge) niet-moedertaalsprekers publiceren. Dat zijn gezien de redactievergaderingen die ik hier kort heb besproken, logische en voor de hand liggende eisen. Maar veranderingen kosten tijd. Grüttemeier heeft daarom zes tot negen jaar tijd aan het bestuur gevraagd om ze te verwezenlijken. Onder zijn redactie wordt er een begin mee gemaakt.

De leden laten in 2021 weten dat ze tevreden zijn over *IN* en de huidige redactie onder hoofdredacteur Missinne bestaat grotendeels uit neerlandici die buiten het Nederlandse taalgebied werkzaam zijn. *IN* is een tijdschrift van en voor de internationale neerlandistiek.

³⁸ Sjors van Ooij, Redactievergadering *Internationale Neerlandistiek*, 28 augustus 2018, Archief IVN Den Haag.

12. TIJDSCHRIFTEN, JAARBOEKEN EN LOSSE PUBLICATIES: VAN *DUTCH STUDIES* TOT *VAKTAAL*

Onder het voorzitterschap van Thys en tijdens de lange zittingsperiode van het eerste bestuur van de Werkcommissie/IVN zijn er veel plannen ontwikkeld. Een deel daarvan had betrekking op publicaties. In het vorige hoofdstuk heb ik een overzicht gegeven van de ontwikkeling van *Neerlandica Extra Muros* (*NEM*) tot *Internationale Neerlandistiek* (*IN*). In dit hoofdstuk volgt een overzicht van andere publicaties en websites die deels minder bekend zijn: *Dutch Studies*, de nieuwe, herziene editie van *De neerlandistiek in het buitenland*, de *Bibliotheca Neerlandica Extra Muros*, een Engelstalige reeks, drie delen in de reeks *Basisteksten Nederlands*, de *IVN-krant*, de *IVN-site*, de *Lage Landen Studies* (*LLS*) en *VakTaal*. Ik zal uitgebreid ingaan op *Dutch Studies* omdat dit jaarboek, dat het visitekaartje van de IVN had moeten worden, door meningsverschillen en te geringe verkoop ten onder ging.

12.1. *Dutch Studies* (1974-1980): een mislukt jaarboek

De plannen voor een Engelstalig jaarboek, waarvan de werktitel *Dutch Studies* luidt, zijn afkomstig van Thys. Ze worden voor het eerst besproken tijdens het colloquium van 1964. Thys beklemtoont dat er duidelijke verschillen zijn met *NEM*: *NEM* verschijnt in het Nederlands en is een contact- en inlichtingenblad. *Dutch Studies* moet een wetenschappelijk jaarboek worden en zich 'vooral richten tot de germanistische of anglistische instituten, waaronder de Nederlandse lectoraten ressorteren' (Werkcommissie, 1966b, p. 53). Een dergelijk vaktijdschrift is er niet, aldus Thys. Tijdens het Derde Colloquium (1967) neemt de Algemene Ledenvergadering een resolutie aan waarin ze de Werkcommissie niet alleen opdraagt een vereniging op te zetten maar die vereniging krijgt ook de taak een 'Yearbook for Netherlandic Studies' uit te geven (Werkcommissie, 1969a, p. 221). Het jaarboek wordt geen succes en de verwickelingen rond het *Dutch Studies* leiden er uiteindelijk toe dat Thys als voorzitter van de IVN zal aftreden.

Maar het begin is optimistisch en de betrokkenen zijn vol dadendrang. Er wordt een 'Jaarboekcommissie' gevormd die uit de leden van het dagelijks

bestuur van de IVN plus Heeroma en Weisgerber bestaat. De eerste vergadering vindt plaats op 15 december 1970 en daar wordt het doel van het jaarboek geformuleerd:

de Nederlandse taal- en literatuurstudie toegankelijk maken voor hen die geen Nederlands kennen en dus in de onmogelijkheid verkeren kennis te nemen van de stand van de Nederlandse taal- en literatuurwetenschap zoals die in het binnenland kan worden gevolgd en in de Nederlandstalige en andere vaktijdschriften wordt weergegeven.¹

De deelnemers aan de vergadering zijn het erover eens dat een jaarboek ook een keer per jaar moet verschijnen. Het zou grotendeels uit artikelen, boekbesprekingen en 'informatie van blijvende aard' bestaan. Het jaarboek wordt gekoppeld aan de IVN, want door het uitgeven van een jaarboek zou zij 'meer bekendheid en gezag kunnen krijgen.'²

Het dagelijks bestuur stelt in november 1971 vast dat er nog veel onduidelijkheden zijn. Theodoor Weevers vindt dat 'opzet en doel' van het jaarboek moeten worden voorgelegd aan de buitenlandse leden van het bestuur. Het Nederlandse ministerie van Onderwijs en Wetenschappen heeft de aanvraag voor de financiering afgewezen en hoewel uitgeverij Mouton het zonder subsidie wil uitgeven, zijn de vertaalkosten nog niet gedekt.³ Ook de redactie is nog niet bekend: weliswaar zijn met Pierre Brachin, Jan Goossens en Peter King vertegenwoordigers van de drie grote taalgebieden gevraagd, maar zij hebben nog niet toegezegd. Duidelijk is wel dat De Rooij redactiesecretaris zal worden.⁴

De vergadering van het dagelijks bestuur is mede bedoeld om een aantal beslissingen over het jaarboek te nemen. Allereerst wordt gediscussieerd over de talen waarin de artikelen zullen worden gepubliceerd – een debat dat nu nog bij alle tijdschriften van de neerlandistiek wordt gevoerd. Weevers is van mening dat ook het Nederlands mogelijk moet zijn, want in 'Angelsaksische landen respecteert men wie zichzelf respecteert'. Hij stelt Engels voor, maar wil artikelen in het Duits, Frans en Nederlands niet uitsluiten. De Rooij wil het aan de auteurs

¹ De Rooij, Verslag van de eerste vergadering van de 'Jaarboek'-commissie, 15 december 1970, Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

² De Rooij, Verslag van de eerste vergadering van de 'Jaarboek'-commissie, 15 december 1970, Archief Thys, Ordner 13, Letterenhuis Antwerpen.

³ Mouton & Co. was van 1884-1970 een uitgeverij/drukkerij in Den Haag.

⁴ Moollenburgh, Verslag van de vergadering van het groot bestuur op 19 november 1971, 15 december 1971, Archief Thys, Ordner 15, Letterenhuis Antwerpen.

overlaten. Maar als het doel van het jaarboek is om, zoals Thys zegt, ‘anglisten, germanisten, romanisten, historici en cultuurhistorici in het buitenland een inzicht te geven in wat er hier op het gebied van de nederlandistiek gebeurt’, dan ligt Engels voor de hand. Over de naam en ondertitel bereikt het bestuur in eerste instantie geen overeenstemming, maar het wordt *Dutch Studies* met als ondertitel *An annual review of the language, literature and life of the Low Countries*. De bezetting van de redactie en redactieraad is volgens Thomassen ‘een zaak van het IVN-bestuur’: het ‘bestuur benoemt een redactie en kan de redactie machtigen een redactieraad samen te stellen’. Daar gaat men mee akkoord en de eerder genoemden, Brachin, Goossens en King, zullen de redactie vormen. Het bestuur wil Rein Meijer en Walter Gobbers (Luik) in de redactieraad, laatstgenoemde omdat een bibliografie met belangrijke studies in *Dutch Studies* gepland is en hij daarvoor de aangewezen persoon is.⁵ Dit betekent dat de redactie en de redactieraad niet onafhankelijk van het bestuur van de IVN zijn. Dat zou wel eens aanleiding voor conflicten kunnen vormen.

In 1973 kondigt Thys trots *Dutch Studies* aan, een jaarboek dat hij ‘als de bekroning van die eerste aanloop van onze vereniging’ ziet (Thys, 1976, p. 21). De vertraging van de publicatie heeft te maken met de problemen om de financiering rond te krijgen en met de verandering van uitgeverij. Eerst zou uitgeverij Mouton *Dutch Studies* zonder financiering uitgeven, maar er moest een oplossing worden gevonden voor de vertaalkosten en de reiskosten van de redactie. Mouton vond het Engels van de bijdragen onvoldoende en stelde zich op het standpunt dat de auteurs de teksten inleveren en de uitgever vervolgens de teksten zonder overleg redigeert. Daar ging de redactie niet mee akkoord. De Rooij geeft een overzicht van de aanvragen voor subsidie: van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen heeft de redactie nog geen antwoord gekregen, maar hij heeft wel vernomen dat het advies van de commissie neerlandistiek van de Koninklijke Akademie negatief was.⁶ Uiteindelijk zouden de vier delen bij Martinus Nijhoff verschijnen.

⁵ Moolenburgh, Verslag van de vergadering van het groot bestuur op 19 november 1971, 15 december 1971, Archief Thys, Ordner 15, Letterenhuis Antwerpen.

⁶ Agenda voor de 5^e vergadering van de Belgisch Nederlandse Subcommissie Neerlandistiek in het Buitenland, 15 februari 1973, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

12.1.1. De vier delen van *Dutch Studies*

Van *Dutch Studies* zouden vier delen verschijnen, niet jaarlijks maar in 1974, 1976, 1977 en 1980, ‘published under the auspices of the International Association for Dutch Studies (IVN)’, elk met een omvang van rond de tweehonderd pagina’s. De redactieraad (‘Advisory Board’) is omvangrijk en bestaat uit achttien mannen met Thys als voorzitter – ook hier komen net als in de redactie geen vrouwen voor. Opvallend is dat er met Meijer (Londen) en Norbert Morciniec (Wrocław), Han Resink (Indonesië), Jacob Smit (Australië), William Z. Shetter (Verenigde Staten) en Meyer de Villiers (Zuid-Afrika) slechts enkele namen uit de internationale neerlandistiek – neerlandici die actief zijn in de IVN – opgenomen zijn. Wel zijn er neerlandici uit Nederland en België vertegenwoordigd die actief zijn in of belangstelling hebben voor de IVN: Gobbers, Norbert De Paepe, Rutten, Schultink, W.A.P. Smit, Weisgerber en Zaalberg. Verder nemen de Vlaming Frans Van Coetsem (Verenigde Staten), een taalkundige en lid van de IVN, de germanisten Erik Harald Erämetsä (Finland) en Paolo Ramat (Italië), en Charles Wilson (Engeland), een historicus, zitting in de adviesraad. Heeroma, die in het eerste deel nog werd vermeld, overleed voor het eerste jaarboek verscheen.

In het ‘Editorial Statement’ schrijft de redactie dat artikelen in het Nederlands in het buitenland niet worden waargenomen en dat zij daarom in *Dutch Studies* originele en vertaalde bijdragen over Nederlandse cultuur in een internationale taal wil publiceren. Verder zal zij in de ‘Bibliography’ en ‘Publications on Dutch Language and Literature in Languages other than Dutch’ wijzen op artikelen over de Nederlandstalige cultuur in het Nederlands en andere talen. In het eerste deel is dat de taak van King (Bibliography: ‘Dutch Studies written in English’) en Gobbers (‘Publications on Dutch Language’ en ‘General Information’). Van het voornemen om artikelen in het Duits, Frans of Nederlands op te nemen heeft de redactie afgezien. Kennelijk beschouwden de auteurs Engels toen al als internationale wetenschapstaal.

De eerste drie delen van *Dutch Studies* hebben min of meer een vaste indeling: ‘Linguistics’, ‘Literature’, ‘History’, ‘Reviews’ en de ‘Bibliography’. Opvallend is het grote aandeel van neerlandici uit Nederland en België dat bijdragen levert. Van de vijftien bijdragen (artikelen, besprekingen en bibliografieën) in *Dutch Studies 1* zijn er slechts zeven van buiten het Nederlandse taalgebied (Goossens, E.M. Beekman, Thys, Dennis Howard Green, Wilson en King), van wie Green en Wilson geen directe relatie met de internationale neerlandistiek hebben.⁷ De

⁷ De bijdragen naast de genoemde zijn afkomstig van Schultink, C.F.P. Stutterheim (Leiden),

overige bijdragen zijn geschreven door leden van de redactie en redactieraad, maar dat is voor een beginnend tijdschrift niet uitzonderlijk. In het 'Foreword' beschrijft Thys de ontwikkeling van de internationale neerlandistiek en het ontstaan van de Werkcommissie/IVN. Aan dit nummer werkt een vrouw mee: Nienke Bakker uit Leiden.

Het tweede deel van *Dutch Studies* telt negen bijdragen en er zijn slechts twee afkomstig van wetenschappers uit of werkzaam in het buitenland. De taalkundige John Gledhill publiceert ook over het Nederlands en A.J. Welschen is lector in Münster. In het 'Editorial' publiceert de redactie een uitvoerig overzicht van de diverse benamingen van de terminologie 'Dutch', 'Netherlandic', 'Netherland', 'Netherlands', 'Holland', 'Flemish', 'Northern Dutch' en legt zij uit op welke wijze ze in *Dutch Studies* worden gebruikt. Opvallend is het artikel van Fleeckers (over de Vlaamse Beweging), die als ambtenaar van het ministerie van Cultuur in Brussel ook nauw betrokken is bij de IVN.⁸ Hij is de enige die niet werkzaam is aan een universiteit of onderzoeksinstelling.

Hoewel Thys voorzitter van de 'Advisory Board' is, krijgt hij geen informatie over de problemen die eind 1976 spelen. Moolenburgh brengt hem op de hoogte. Het jaarboek heeft momenteel een kleine redactie: Goossens is opgestapt, Brachin heeft volgens haar nooit in het tijdschrift geloofd en heeft zijn afscheid aangekondigd, King en De Rooij zijn de overgebleven redacteuren.⁹

Vlak voor het colloquium in 1976 stuurt Thys de redacteuren Brachin en King enkele opmerkingen over een 'ernstige aangelegenheid'.¹⁰ Hij heeft van De Rooij een vergaderstuk gekregen dat is opgesteld door de redactie en is bedoeld voor de leden van de redactieraad. Thys krijgt de gelegenheid zijn 'verdediging' op papier te zetten en die mee te sturen naar de redactieraad. Dat heeft hij niet gedaan. Dit 'discussiestuk', dat is opgesteld door Brachin, King en De Rooij, gaat over de toekomst van *Dutch Studies*. Als de verkoopcijfers laag blijven, schrijft de redactie, zullen de ministeries het jaarboek niet meer financieren. Ze geeft mogelijke verklaringen voor de lage verkoopcijfers: er is geen vraag naar, de prijs

M.J.M. de Haan (Leiden), W.A.P. Smit, Lieven Rens (Antwerpen), Zaalberg (Leiden), H.W.J. Vekeman (Nijmegen) en Gobbers (een bespreking en de bibliografie). D.H. Green is verbonden aan een universiteit in Cambridge.

⁸ De andere bijdragen zijn afkomstig van Nienke Bakker, B.C. Damsteegt, J.J.Th.M. Tersteeg, Joris Duytschaever en C. van Bree, die samen met Gobbers en Welschen verantwoordelijk is voor de 'Bibliography'.

⁹ Moolenburgh aan Thys, 27 mei 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁰ Thys aan Brachin en King (doorslag), 22 augustus 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

is te hoog (maar een lagere prijs heeft tot gevolg dat er meer subsidie nodig is) en de inhoud vormt een probleem. De redactie heeft tot dusver maar van een kant kritiek gekregen en die kwam van Thys. Thys wilde naast artikelen, besprekingen en bibliografieën ook een 'Nieuwsrubriek' die uit aankondigingen van 'jubilea, congressen, tentoonstellingen enz.' zou bestaan. De redactie is daartegen omdat ze die informatie niet van belang vindt voor de doelgroep. Wel beseft ze dat een andere formule zinvol kan zijn, want door de toegenomen specialisatie binnen de neerlandistiek is een jaarboek dat zich zowel op taal- als op letterkunde richt, niet meer van deze tijd.

Verder vraagt de redactie zich af of *Dutch Studies* met de huidige redactie door moet gaan. Die bestaat uit twee 'buitenlanders' en een Nederlander die niet aan een universiteit verbonden is maar door zijn functie als secretaris van de IVN in de redactie is gekomen. Zij vervolgt: 'De laatste [de neerlandistiek intra muros] is echter in het geheel van de vakbeoefening uiteraard belangrijker dan de eerste [internationale neerlandistiek] en moet dus in *Dutch Studies* optimaal aan bod komen. Onder de huidige redactie is dat niet mogelijk, want zij zijn onvoldoende op de hoogte van de ontwikkelingen in de neerlandistiek in Nederland en Vlaanderen.'

Daarna volgt het eerste advies: er moet een nieuwe redactie komen die bestaat uit Belgen en Nederlanders. Een buitenlander is dan 'misschien wél nuttig' om vertalingen te maken. Past *Dutch Studies* dan niet bij het beleid van de IVN? Zeker wel, schrijft de redactie, en citeert uit de statuten van de IVN: het draagt bij 'tot een grotere belangstelling en beter begrip voor de waarde van de nederlandistiek als universitaire studierichting'. Ze benadrukken met de volgende stap hoe de verhoudingen tussen de nationale en internationale neerlandistiek liggen. *Dutch Studies* wil de complete neerlandistiek vertegenwoordigen en 'de neerlandistiek extra muros is daarvan maar een beperkt onderdeel'. De eis dat redactieleden lid moeten zijn van de IVN leidt er niet toe dat *Dutch Studies* een kwalitatief goed jaarboek wordt. Goossens is bijvoorbeeld opgestapt, schrijft de redactie, maar in de redactieraad zitten wel mensen die geen lid van de IVN zijn. De conclusie van de redactie luidt: 'De huidige redactie is er daarom vóór *Dutch Studies* los te maken van de IVN, of althans de interpretatie van de band tussen deze beide zodanig te wijzigen, dat ook niet-leden van de IVN redacteur van *Dutch Studies* kunnen zijn.'¹¹

¹¹ Alle citaten uit dit discussiestuk: P. Brachin, P.K. King, & J. de Rooij, Vragen over *Dutch Studies*. Discussiestuk voor de vergadering van redactie en redactieraad tijdens het Zesde Colloquium. Neerlandicum, Antwerpen, 31 VIII 76, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

Thys wil hier niet mee akkoord gaan. Hij is zelf met het voorstel voor een Engelstalig jaarboek gekomen en heeft het, zoals hij het formuleert, 'als het ware aan de IVN geschonken'. Hij betoogt dat de redactie diverse mogelijkheden heeft – Goossens op andere gedachten brengen, aftreden als redactie, alleen aandacht besteden aan taal- of letterkunde – maar één beslissing kan de redactie niet nemen en dat is het verbreken van de band tussen de IVN en *Dutch Studies* en onder dezelfde naam verder gaan. Thys heeft de indruk dat de redactie hem negeert: een artikel van hem dat na enkele aanpassingen in *Dutch Studies* zou verschijnen, heeft de redactie uiteindelijk niet opgenomen. In een folder van *Dutch Studies* ontbreekt zijn naam en voor het eerste jaarboek heeft Thys een 'Ten geleide' geschreven die door de redactie tot de helft is bekort, waardoor de strekking anders was dan bedoeld. De kwestie Goossens is een principiële kwestie. Moolenburgh heeft hem gevraagd om zijn achterstallige contributie te betalen. Hij heeft dat geweigerd, heeft in 1973 ook tegen de verhoging van de bijdrage gestemd en zegde zijn lidmaatschap op. Thys was daarop van mening dat Goossens geen redacteur van *Dutch Studies* kon blijven, dat hij als het jaarboek van de vereniging beschouwt. Thys staat op het standpunt dat iemand die geen lid is van de IVN en die de IVN en haar voorzitter 'geen goed hart toedraagt' geen redacteur van *Dutch Studies* kan zijn.¹² Het is een standpunt dat voor problemen kan zorgen.

Tijdens het colloquium van 1976 deelt De Rooij mee dat er twee delen van *Dutch Studies* zijn verschenen. Maar de situatie is verre van rooskleurig, zoals onder meer uit de onregelmatige verschijningsdata blijkt. In januari 1976 vraagt De Rooij subsidie aan bij de Belgische Universitaire Stichting maar krijgt geen antwoord. Ook Thys neemt begin oktober 1976 contact op met Marcel Grosjean van die Stichting maar ze heeft de aanvraag niet ontvangen. De Rooij neemt daarna contact op met Talsma en vraagt financiële steun (fl. 9650) voor het derde jaarboek.¹³ De verkoop valt tegen, waardoor uitgeverij Martinus Nijhoff al voor het tweede deel een goedkopere drukker heeft gezocht. Voor het derde deel is bij de Belgische en Nederlandse overheid wel subsidie voor de productiekosten aangevraagd. Na de publicatie van het derde jaarboek wil de redactie besluiten of zij door wil gaan.

¹² Thys aan Brachin en King (doorslag, die ook naar De Rooij gaat), 22 augustus 1976, Archief Thys, Ordner 26, Letterenhuis Antwerpen.

¹³ De Rooij aan Talsma, 11 oktober 1976, Archief Thys, Ordner 27, Letterenhuis Antwerpen.

Dat de verkoop tegenvalt, klopt: het eerste deel had een oplage van 1000, waarvan er 262 zijn verkocht. Van het tweede deel zijn 750 gedrukt en maar 165 verkocht. Geen ‘hopeloze toestand’, aldus De Rooij, misschien moet de structuur gewijzigd worden of de formule. Ten slotte laat De Rooij weten dat Goossens en Brachin de redactie hebben verlaten. De Rooij en King, de redactiesecretaris en het redactielid, beraden zich op hun positie maar willen ‘komen tot een vernieuwde en verruimde redactie’ (De Rooij, 1978, p. 178).

In het derde deel, dat in 1977 verschijnt, wordt onder de titel vermeld dat Thys de ‘Founder’ van *Dutch Studies* is, een toevoeging waarop hij na zijn aftreden als voorzitter van de IVN aangedrongen heeft.¹⁴ Het aantal bijdragen bedraagt acht, van wie er vier geschreven zijn door in het buitenland werkzame neerlandici: Michael Clyne, Johan Snapper, Peter King en A.J. Welschen (de laatste twee zijn met J.A.J. Jansen en Walter Gobbers verantwoordelijk voor de ‘Bibliography’). De anderen zijn afkomstig uit Nederland: Wouter Blok, de theoloog Frans Haarsma, A.L. Sötemann en C.A. Zaalberg.

Daarna volgt een breuk met de voorafgaande delen. Hoewel het wordt uitgegeven ‘under auspices’ van de IVN, is er van de vereniging vrijwel niets meer te merken. Thys is daarover zo gegriefd dat hij in 1977 duidelijk maakt dat dit de voornaamste reden van zijn aftreden als voorzitter van de IVN is:

Het willen losmaken van *Dutch studies* van de IVN en het voor eigen rekening willen gaan uitgeven door de heer De Rooij en zijn vrienden van het door mij en door mij alleen gecreëerde *D.s.*, dat is het vertrekpunt geweest waar dan nog de bekende kleine en grote druppels aan zijn toegevoegd die het vat hebben doen overlopen.¹⁵

Er is een gastredactie die bestaat uit Wim Zonneveld (Utrecht), Frans Van Coetsem (Cornell University) en Orrin W. Robinson (Stanford University). De redactie wordt gevormd door Guido Geerts, W.P. Gerritsen, Henk Schultink, A.L. Sötemann en Jean Weisgerber. De Rooij blijft redactiesecretaris. De naam Thys is geschrapt uit de redactieraad maar hij staat vermeld als oprichter van *Dutch Studies*, Schultink en Weisgerber worden onder de ‘General Editors’ genoemd. In

¹⁴ De Rooij aan Thys, 11 mei 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen. Thys laat in een brief aan Meijer weten dat hij zelf nooit heeft gevraagd om af te treden als voorzitter van de redactieraad van *Dutch Studies*. Meijer vraagt het Thys zelf. Meijer aan Thys, 18 februari 1977; Thys aan Meijer (doorslag), 16 mei 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁵ Thys aan Wilmots (doorslag), 26 mei 1977, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

het 'Editorial Statement' wordt het een en ander uitgelegd. De opzet van de eerste drie delen bleek in de praktijk niet te werken. De oude redactie had geen keuze kunnen of willen maken tussen enerzijds publicaties over de ontwikkelingen in de Nederlandstalige cultuur en anderzijds informatie voor wetenschappers over de ontwikkelingen binnen de neerlandistiek. Thys correspondeert hierover met Gerritsen, die lid is van de nieuwe redactie, en noemt *Dutch Studies* een 'échéc'. Hij klaagt dat hij vijf jaar in de voorbereidingen van het jaarboek heeft gestoken maar het niet heeft kunnen leiden.¹⁶ Gerritsen vraagt om geduld en verzekert Thys dat hij en zijn Utrechtse collega's 'met klem' zijn gevraagd zich voor het jaarboek in te zetten en dat de redactie Thys 'erkentelijk' is voor het initiatief om dit jaarboek op te zetten.¹⁷

De nieuwe redactie is gevraagd om een bundel te maken met artikelen voor specialisten – neerlandici en niet-neerlandici. Zij wil thematische delen gaan uitgeven: dit vierde deel is gewijd aan taalkunde, andere delen zullen bijdragen over letterkunde bevatten. Uit de inhoud blijkt dat er geen samenhang meer is tussen de IVN en de nieuwe redactie. Tot de buitenlandse neerlandistiek kan alleen Stanislaw Prędoła worden gerekend. Hoewel Daniel T. Brink in 1970 gepromoveerd is op 'A generative phonology in Dutch' en sinds 1976 hoogleraar in de algemene taalwetenschap aan de Arizona State University in Tempe is, is hij niet actief binnen de IVN. Ook Anke de Rooij-Bronkhorst uit de Verenigde Staten kan niet tot een vertegenwoordiger van de internationale neerlandistiek worden gerekend. Zij is niet de enige vrouw: ook Marinel Gerritsen en Mieke Trommelen schrijven een bijdrage, samen met een collega.¹⁸

Daarna valt het doek. H.J. Boukema, de secretaris van de IVN, deelt tijdens het colloquium in 1985 mee dat het bestuur van de IVN in september 1982 heeft besloten *Dutch Studies* niet voort te zetten. Ook het vierde deel *Studies in Dutch Phonology* voldeed ondanks de nieuwe opzet niet aan de verwachtingen: van de duizend exemplaren werden er vierhonderd verkocht en de kans om subsidie te krijgen voor nieuwe delen achtte het bestuur te klein (Boukema, 1986, p. 323).

In een ontwerpbrief aan Gerritsen uit 1977 schrijft Thys dat het 'voor latere historici interessant [zal] zijn, de nieuwe opzet met mijn oorspronkelijke plannen

¹⁶ Thys aan Gerritsen, 10 augustus 1978, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁷ Gerritsen aan Thys, 16 augustus 1978, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁸ De andere bijdragen zijn van Daniel T. Brink (Verenigde Staten), Didier L. Goyvaerts (Antwerpen), Jan G. Kooij (Leiden), Jaap van Marle (Amsterdam), Schultink (Utrecht), Johan Taelde-man (Gent) en Peter Tiersma (Verenigde Staten). Gerritsen schreef samen met Frank Jansen (Tilburg), Trommelen samen met Zonneveld een bijdrage.

te vergelijken.¹⁹ Vanuit deze tijd gezien was de tijd niet rijp voor een jaarboek als *Dutch Studies*. Doordat het IVN-bestuur grote invloed wilde houden op de samenstelling van de redactie, was de onafhankelijkheid niet gewaarborgd en was het – zoals blijkt uit de kwestie Goossens – lidmaatschap van de IVN belangrijker dan de wetenschappelijke kwaliteit van de redacteur.

12.2. Een nieuwe editie van *De neerlandistiek in het buitenland*

In 1978 stuurt De Rooij aan de leden van het dagelijks bestuur van de IVN en een aantal leden uit diverse taalgebieden zijn plan voor een heruitgave van *De neerlandistiek in het buitenland* (1967), het uitgebreide eerste overzicht dat Jalink en Thys hebben samengesteld. Hij deelt mee dat een herdruk niet zinvol is en hij wil ook niet streven naar volledigheid. Hij stelt voor bijdragen over de geschiedenis van de neerlandistiek uit een aantal landen op te nemen, de ontwikkeling van de institutionele neerlandistiek daar sinds circa 1965 in al haar facetten te beschrijven, maar ook aandacht te besteden aan de Nederlandstalige literaire werken die er in vertaling zijn verschenen, en aan de receptie van die werken. De bijdragen kunnen als zelfstandige boekuitgave verschijnen, als speciaal nummer van *Dutch Studies*, in een dubbelnummer van *NEM* worden gepubliceerd of in een brochure voor ambassades en ministeries.²⁰ Het ambitieuze plan gaat niet door en het is de vraag of het mogelijk te maken heeft met het verzet van Thys, die De Rooij op de lijst had gezet van medewerkers. Samen met een collega zou Thys het Franse taalgebied voor zijn rekening moeten nemen.

In elk geval reageert Thys door een brief aan het ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlandse Cultuur te schrijven. Daarin verwijst hij naar de plannen van De Rooij. Hij schrijft dat hij tijdens zijn voorzitterschap een dergelijke publicatie had willen samenstellen maar dat de bestuursleden erop tegen waren en hij beklemtoont dat een nieuwe uitgave of heruitgave niet mogelijk is omdat zijn auteursrecht geschonden zou worden: 'Mocht het toch tot een publikatie komen dan zal ik niet aarzelen na deskundig advies te hebben ingewonnen, de heer De Rooij voor zijn verantwoordelijkheden te plaatsen.

¹⁹ Thys aan Gerritsen, 10 augustus 1978, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

²⁰ De Rooij aan leden d.b. en een aantal docenten extra muros, 10 april 1978, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

De gang van zaken met *Dutch Studies* is voor mij een bittere les geweest en iets dergelijks zal mij geen tweede keer overkomen.²¹

Thys is boos, gekwetst. En dat zal nog wel even duren.

12.3. *Bibliotheca Neerlandica Extra Muros, 1970-1978*

In deze reeks van de Werkcommissie/IVN, waarvan de Werkcommissie en later het bestuur van de IVN de 'Editorial Board' is, verschijnen vijf delen, allemaal bij uitgeverij Martinus Nijhoff. De manuscripten worden anoniem beoordeeld, daarna wordt besloten of ze worden gepubliceerd. Vier delen verschijnen in het Engels, de feestbundel voor Brachin in het Frans.

Nr. 1: E.M. Beekman, *Homeopathy of the Absurd. The Grotesque in Paul van Ostaijen's Creative Prose*. Den Haag, Martinus Nijhoff, 1970.

Nr. 2: A.J. Barnouw, *The Mirror of Salvation. A Moral Play of Everyman c. 1490*. Den Haag, Martinus Nijhoff, 1971.

Nr. 3: Tanis M. Guest, *Some Aspects of Hadewijch's Poetic form in the 'Strofische Gedichten'*. Den Haag, Martinus Nijhoff, 1975.

Nr. 4: Pierre Brachin, *Faits et Valeurs. Douze chapitres sur la littérature néerlandaise et ses alentours*. Den Haag, Martinus Nijhoff, 1975.

Nr. 5: Hilda van Neck Yoder, *Herman Heijermans' plays as compared with selected dramas by Ibsen, Hauptmann and Chekhov*. Den Haag, Martinus Nijhoff, 1978.

12.4. Engelstalige serie

Tijdens de vergadering van het dagelijks bestuur in 1986 pleit Theo Hermans, in deze periode de meest actieve neerlandicus in het bestuur en in *NEM*, opnieuw voor publicaties van de IVN. Hij vraagt allereerst meer informatie over de reeksen in het verleden, zoals *Dutch Studies* en de *Bibliotheca Neerlandica*.²² In 1987 heeft de NTU een subsidieaanvraag van de IVN afgewezen voor een reeks Engelstalige

²¹ Thys aan Bestuursdirecteur van het Bestuur voor Internationale Culturele Betrekkingen, ministerie van Nationale Opvoeding en Nederlands Cultuur (doorslag), 14 augustus 1978, Archief Thys, Ordner 28, Letterenhuis Antwerpen.

²² Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 27 juni 1986, Archief IVN Den Haag.

boeken over cultuur en geschiedenis van de Lage Landen.²³ Uit het Jaarverslag 1989 blijkt dat de IVN en het Center for Low Countries Studies van het University College London hebben besloten een Engelstalige serie te publiceren over de Nederlanden, onder redactie van Jonathan Israel, Sonja Vanderlinden, Reinier Salverda en Johan Snapper, met Hermans als 'general editor'. De serie bestaat uit vier delen:

1) Theo Hermans, Louis Vos & Lode Wils (Reds.), *The Flemish movement: a documentary history, 1780-1990*. London [etc.], The Athlone Press, 1992.

2) Theo Hermans & Reinier Salverda, *From revolt to riches: culture and history of the Low Countries, 1500-1700: international and interdisciplinary perspectives*. London, Centre for Low Countries Studies, 1993 (= Crossways; 2).

3) Jane Fenoulhet & Lesley Gilbert, *Presenting the past: history, art, language, literature*. London, Centre for Low Countries Studies, 1996 (= Crossways; 3).

4) Paul Vincent (Red.), *That limpid singer: a bilingual anthology of the poems of Guido Gezelle (1830-1899)*. Association for Low Countries Studies in Great Britain and Ireland (ALCS), 1999 (= Crossways; 4)

12.5. Basisteksten Nederlands

Tussen 1988 en 1993 verschijnen er op initiatief van de IVN drie delen in deze reeks voor mensen die Nederlands leren. Het taalgebruik is gebaseerd op de woordenschat van het *Basiswoordenboek* van Piet de Kleijn en Elie Nieuwborg. De delen zijn samengesteld door neerlandici uit het Engelstalige gebied:

1) Theo Hermans, *Poëzie van 1920 tot nu*. Muiderberg, Coutinho, 1988 (= Basisteksten Nederlands, 1).

2) Jane Fenoulhet & Reinder P. Meijer, *Proza van 1930 tot 1990*. Muiderberg, Coutinho, 1988 (= Basisteksten Nederlands, 2).

3) André Lefevere, *Poëzie van 1720 tot 1920*. Muiderberg, Coutinho, 1988 (= Basisteksten Nederlands, 3).

De serie eindigt voortijdig. Uitgeverij Coutinho trekt zich in 1993 terug, hoewel er meer delen waren gepland, onder andere over grammatica, het Nederlands in de wereld en cultuur uit de Lage Landen. De verkoop is teleurstellend en de IVN stopt met de reeks die niet 'levensvatbaar' is.²⁴

²³ Jaarverslag 1987. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

²⁴ Kristel, Jaarverslag 1992. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

12.6. *IVN-krant*

Sinds november 1996 verschijnt de *IVN-krant*, een nieuwsbrief, waarin aandacht is voor onder andere de activiteiten van de IVN, vacatures en verenigingsnieuws, waarin een vaste rubriek voorkomt als die van het Steunpunt Nederlands als Vreemde Taal, een Tentoonstellingsagenda en een column van Marja Kristel. Deze informatie wordt losgekoppeld van *NEM* en hiermee wordt een oud voornemen uitgevoerd, *NEM* wordt wetenschappelijker en kent een vaste opbouw: drie tot vier artikelen, kronieken en een column.

De *IVN-krant* zal maar een kort papieren bestaan hebben, daarna verschijnen een papieren en digitale versie naast elkaar en vanaf de tiende jaargang (2005) komt zij alleen nog digitaal uit, mede door bezuinigingen.

In 2008 wordt de inhoud lichtjes gewijzigd en de *IVN-krant* verschijnt vijf keer per jaar met de volgende vaste kronieken en rubrieken: ‘Taalvaardigheid op ’t web’, waarin didactische websites over grammatica en taalverwerving worden besproken; ‘Cultuur en literatuur op ’t web’ met besprekingen van websites over literatuur en cultuur van Nederland en Vlaanderen; ‘Van buiten de muren’ met aandacht voor docentschappen en samenwerkingsverbanden; ‘Congressen en colloquia’, een ‘Tentoonstellingsagenda’ en er zijn regelmatig bijdragen van het Steunpunt Nederlands als Vreemde Taal, het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal en er komen vaste columns voor Joop van der Horst en Marja Kristel.

In maart 2011 neemt de digitale *Nieuwsbrief* de plaats in van de *IVN-krant*. Ook wordt in dat decennium voor het eerst gebruikgemaakt van LinkedIn, Facebook en Twitter. Het aantal abonnees groeit sterk: in 1998 98, in 1999 237, in 2003 309, in 2004 336 (110 krijgen nog een papieren versie), in 2008 536, in 2009 1125 en in 2019 iets meer dan 1300.

12.7. *IVN-site*

De IVN-website wordt in 1997 geopend met informatie over de activiteiten van de vereniging. In het Jaarverslag van 2001 deelt het bestuur mee dat de ‘elektronische communicatie [...] in hoog tempo ingeburgerd [raakt]’. Het aantal bezoekers van de IVN-site wordt sinds 29 augustus 2001 bijgehouden en telde dat jaar veertig tot zestig per dag.²⁵

²⁵ Kristel, Jaarverslag 2001. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

Ook de publicatie *Wie en wat in de neerlandistiek in Nederland en België*, een initiatief van de Werkcommissie/IVN die inmiddels wordt uitgegeven door de IVN en NTU is in 2001 toe aan de vijftiende editie en zal voortaan online op de IVN-site verschijnen. Dat geldt ook voor de *Basisboekenlijst extramurale neerlandistiek*, waarvan in 2008 een uitgebreide en herziene lijst onder de naam *Basisboekenlijst internationale neerlandistiek* op de IVN-site wordt gepubliceerd. In 2015 blijkt dat de aanvulling en herziening van de lijst tijdrovend is. Door het gebruik van elektronische media wordt aan het nut ervan getwijfeld en bovendien wordt de lijst nog maar weinig geraadpleegd. Daarom zal de *Basisboekenlijst* niet meer worden uitgegeven.²⁶

12.8. *Lage Landen Studies*

In 2009 ontwikkelt het dagelijks bestuur van de IVN plannen voor een reeks studies met de werktitel *Dutch Studies/Neerlandica* onder redactie van de IVN. De nieuwe reeks zou de *Handelingen* van de colloquia vervangen en zou gepeer-reviewed worden. Het bestuur denkt aan een papieren en digitale versie van de bundels in een reeks die uitgegeven wordt door de AUP, dezelfde uitgeverij waar *IN* verschijnt. Digitaal, omdat het bestuur de mogelijkheid wil bieden dat de teksten na publicatie nog worden aangevuld. Naast bundels in het Nederlands zouden er ook 'anderstalige uitgaven' kunnen verschijnen, bijvoorbeeld in het Afrikaans of tweetalige uitgaven.²⁷ Ook de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal en Letteren (KANTL) zal de publicaties steunen, waardoor de IVN, als vanouds, de Nederlandse en Vlaamse belangen behartigt.

Er wordt als snel over personen gecorrespondeerd. Allereerst over de redactieleden. Namens het bestuur vraagt Kristel Missinne of zij zitting wil nemen in de redactie en met het bestuur over de samenstelling van die redactie wil overleggen, waarbij rekening moet worden gehouden met 'geografische spreiding' en 'verschillende specialismen'.²⁸ Uiteindelijk treedt in 2012 de volgende redactie aan: Barbara Kalla (hoofdredacteur), Monika Arfs, Franco Paris, Heinrich Grebe, Olf Praamstra en Lut Missinne. Zij kunnen drie keer herbenoemd worden.²⁹ De

²⁶ Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 21 augustus 2015 te Leiden, Archief IVN Den Haag.

²⁷ Notulen vergadering Dagelijks Bestuur, Bijlage punt 5, 17 mei 2010, Archief IVN Den Haag.

²⁸ E-mail Kristel aan Missinne, 4 november 2009, Map LLS, 2009-2012, Archief IVN Den Haag.

²⁹ Greve overleed voor het eerste deel van de *LLS* verscheen. Barbara Kalla liet weten dat 'de redacteurs als "commissie" van de IVN fungeren en niet enkel als redactie'. Het gaat om hun

redactie is officieel al in 2010 aangetreden. Maar ze heeft geen bijdrage geleverd aan de eerste twee delen, hoewel de namen van de redacteuren wel in de colofons van deze twee boeken staan.³⁰ De redactie komt in augustus 2012 voor het eerst bijeen en Kalla fungeert als contactpersoon tussen de auteurs of bundelredacties en de uitgeverij. Tjits Roselaar, directeur van de IVN, begeleidt de *Lage Landen Studies (LLS)* vanaf het begin. Deel een en twee – in feite nog *Handelingen* van de colloquia – zijn al gepland voor de redactie aantreedt. Vanaf deel drie is de rol van de redactie belangrijker: zij bespreekt of een publicatie past bij de doelstellingen en ze werft actief kopij.³¹ Kalla benadrukt de grote rol van Roselaar: ‘Ze heeft deze reeks uit de grond moeten stampen. Tjits heeft *LLS* in goede banen geleid, mij opgeleid, en grotendeels dankzij haar ging ook daarna, toen ze stopte bij de IVN, alles als vanzelf. Ze was geëngageerd en erg stipt en nauwkeurig.’³²

In de mailwisseling wordt gediscussieerd over de naam van de reeks (waarbij ‘Studies over de Lage Landen’ wordt verworpen), beoordelingsformulieren en mogelijke titels die in de reeks kunnen verschijnen. Ze worden in Artikel 1 van het Statuut omschreven: het betreft ‘uitgaven van werken op het gebied van de neerlandistiek [...] die hun bijdrage tot een grote belangstelling en een beter begrip van de waarde van de neerlandistiek als universitaire studierichting en onderzoeksdiscipline’ hebben. Hier is de kern van de internationale neerlandistiek nog onduidelijk zodat een precisering volgt: ‘De reeks bevordert bestudering van de Nederlandse taal alsook literatuur en cultuur van de Lage Landen in internationaal perspectief.’³³ Juist dat internationale perspectief onderscheidt de internationale van de nationale neerlandistiek. Ook over de naam is inmiddels overeenstemming bereikt: de reeks verschijnt onder de titel *Lage Landen Studies*.

De conclusie dat de AUP bereid is de reeks uit te geven, is overhaast. Het eerste deel met de titel *Internationale neerlandistiek, een vak in beweging* onder redactie van Jane Fenouillet en Jan Renkema zal er niet verschijnen. De redactieraad van de AUP wijst de bundel af: hij is van mening dat de congresbundel een ‘onsamenhangend karakter’ heeft. Dat is een tegenvaller voor de bestuursleden van de IVN en de redactieleden van de *LLS*, want ze verkeerden in de veronderstelling dat de AUP al akkoord was gegaan met de uitgave van

‘expertise’. De bestuursleden van de IVN vonden in de IVN-statuten niets over de regel ‘tot drie keer benoemen’. E-mail Kalla aan Grave, 31 mei 2022.

³⁰ E-Mail Kalla aan Grave, 31 mei 2022.

³¹ E-mail Kristel aan Roselaar, 23 juni 2010, Archief IVN Den Haag.

³² E-Mail Kalla aan Grave, 31 mei 2022.

³³ Website IVN. Laatst geraadpleegd op 27 september 2021 op <https://www.ivn.nu/over-lage-landen-studies-63>.

de reeks. Dat de AUP een eigen reviewprocedure heeft botst bovendien met de uitgangspunten van de redactie van de *LLS*. Het is immers de bedoeling dat de redactie van de *LLS* de manuscripten ook beoordeelt. De AUP wijst op basis van het oordeel over het eerste deel de hele reeks af. De afwijzing heeft niet met de kwaliteit, maar met de diversiteit te maken, schrijft een van de bestuursleden van de IVN. De AUP-reeks Pallas, waar een vertegenwoordiger van de AUP zelf naar verwijst, is geen optie want die uitgaven worden niet gereviseerd.³⁴

De zoektocht naar een uitgever gaat verder. Namens het bestuur en de redactie polst Kristel enkele kenners van de uitgeverwereld. Uiteindelijk valt de keuze op de Gentse uitgever Academia Press, waar de *LLS* in de Gingko-reeks zal verschijnen. Aan de reeks is een peerreviewsysteem verbonden en de uitgeverij beschikt in dr. Pieter Borghart over een ‘wetenschappelijk toezichthouder’. Academia Press moet wel beseffen dat de internationale neerlandistiek zich onderscheidt van de nationale en bij het zoeken van reviewers – waarvoor de redactie voorstellen kan doen – dient daar rekening mee worden gehouden. ‘Die twee,’ schrijft Kristel, ‘verrijken elkaar, maar daar moet oog voor zijn.’³⁵

Kalla doet enkele voorstellen voor de werkwijze bij elk deel: er komt een beoordelingsformulier, de hoofdredacteur verzamelt de oordelen van de redactieleden, die vervolgens anoniem naar de auteur of bundelredactie gaan. Bij meningsverschillen tussen de redactie van de bundel en die van de *LLS*, kan eventueel een deel van het IVN-bestuur beslissen.³⁶

De samenwerking tussen de IVN, de redactie van de *LLS* en Academia Press verloopt goed en Academia Press is tevreden over de verkoopcijfers. De oplage van het eerste deel van de *LLS* bedraagt achthonderd, waarvan er zeshonderd naar de leden van de IVN worden gestuurd. Van de 280 exemplaren van het tweede deel worden er 136 afgezet (honderd aan de IVN) en het derde deel kent een oplage van 270 exemplaren, waarvan er 173 worden verkocht (opnieuw honderd aan de IVN). Alleen het tweede deel is ‘licht verliesgevend’. Gezien de verkoopcijfers is print on demand geen optie, laat de uitgever weten. Boeken over letterkunde verkopen beter dan die over taalkunde.³⁷

Vanaf deel 7 treedt Alfred Schaffer (Zuid-Afrika) tot de redactie toe. Vanaf 2018 is er een nieuwe redactie aangetreden. Kalla (Polen) en Paris (Italië) zijn

³⁴ E-mailreeks AUP aan IVN, met reacties van bestuursleden en redactieleden, 3 februari 2010, Archief IVN Den Haag.

³⁵ E-mail Kristel aan Roselaar, 23 juni 2010, Archief IVN Den Haag.

³⁶ E-mail Kalla aan redactie *LLS* en Kristel, 21 januari 2010, Archief IVN Den Haag.

³⁷ Overleg tussen Academia Press en IVN, 5 november 2012, Archief IVN Den Haag.

gebleven, Zuzanna Czerwonka-Wajda (Polen), Jaap Grave (Nederland en Rusland), Annika Johansson (Zweden, sinds 2015) en Bram Lambrecht (België) zijn nieuw. Inmiddels zijn er – voorjaar 2022 – veertien delen verschenen, waarvan twee delen over taalkunde. Vrijwel alle redacteuren zijn leden van de IVN. In 2021 is de reeks in ‘Web of science’ opgenomen. Dit is mede te danken, aldus Kalla, aan de inspanningen van Freya Maenhout, begeleider van de reeks bij Academia Press.³⁸

Vanaf 2010 zijn de volgende delen verschenen:

- 1) Jane Fenoulhet & Jan Renkema (Reds.), *Internationale neerlandistiek, een vak in beweging*. Gent, Academia Press, 2010 (= Lage Landen Studies 1).
- 2) Bart Defrancq, Philippe Hiligsmann, Laurent Rasier & Vincent van Heuven (Reds.), *Nederlands in het perspectief van uitspraakverwerving en contrastieve taalkunde*. Gent, Academia Press, 2011 (= Lage Landen Studies 2).
- 3) Marleen Mertens, Arie Pos en Dolores Ross (Reds.), *Ieder zijn eigen Arnon Grunberg*. Gent, Academia Press, 2012 (= Lage Landen Studies 3).
- 4) Irena Barbara Kalla, *Huisbeelden in de moderne Nederlandstalige poëzie*. Gent, Academia Press, 2012 (= Lage Landen Studies 4).
- 5) Kris Van Heuckelom, Dieter De Bruyn & Carl De Strycker (Reds.), *Van Eeden tot heden. Literaire dwarsverbanden tussen Midden-Europa en de Lage Landen*. Gent, Academia Press, 2013 (= Lage Landen Studies 5).
- 6) Ton van Kalmthout, Orsolya Réthelyi & Remco Sleiderink (Reds.), *Beatrijs de wereld in. Vertalingen en bewerkingen van het Middelnederlandse verhaal*. Gent, Academia Press, 2013 (= Lage Landen Studies 6).
- 7) Herman van der Heide, Arie Pos, Marco Prandoni & Dolores Ross (Reds.), *Een ladder tegen de windroos. Nederlands tussen Noord- en Zuid-Europa: contacten, confrontaties en bemiddelaars*. Gent, Academia Press, 2016 (= Lage Landen Studies 7).
- 8) Jan Van Coillie & Irena Barbara Kalla (Reds.), *Minoes, Minnie, Minu en andere katse streken. De internationale receptie van Annie M.G. Schmidts Minoes*. Gent, Academia Press, 2017 (= Lage Landen Studies 8).
- 9) Désirée Schyns & Philippe Noble (Reds.), *Denken over poëzie en vertalen. De dichter Cees Nooteboom in vertaling*. Gent, Academia Press 2018 (= Lage Landen Studies 9).
- 10) Lut Missinne & Jaap Grave (Reds.), *Tussen twee stoelen, tussen twee vuren. Nederlandse literatuur op weg naar de buitenlandse lezer*. Gent, Academia Press, 2018 (= Lage Landen Studies 10).

³⁸ E-mail Kalla aan Grave, 31 mei 2022.

11) Irena Barbara Kalla & Dirk De Geest (Reds.), *Dichters op reis. Moderne Nederlandstalige poëzie over het buitenland*. Gent, Academia Press, 2018 (= Lage Landen Studies 11).

12) Truus De Wilde, *Over taalbewustzijn en taalvariatie. Taalideologie bij docenten Nederlands aan Europese universiteiten*. Gent, Academia Press, 2019 (= Lage Landen Studies 12).

13) Paola Gentile & Dolores Ross (Reds.), *Grensverleggende beelden. Literaire transfer uit de Lage Landen naar Zuid-Europa*. Gent, Academia Press, 2020 (= Lage Landen Studies 13).

14) Wilken Engelbrecht, *Van Siska van Rosemael tot Max Havelaar. Receptie van Nederlandstalige literatuur in Tsjechische vertaling tussen 1848 en 1948*. Gent, Academia Press, 2021 (= Lage Landen Studies 14).

12.9. *VakTaal*

Tijdens de besprekingen over een uitbreiding van de IVN met de Landelijke Vereniging Voor Neerlandici (LNVN), neemt deze laatste contact op met de NTU. Die blijkt positief te staan tegenover deze samenwerking tussen de nationale en internationale neerlandistiek. De fusie krijgt in 2014 haar beslag. De leden van de LNVN hebben de mogelijkheid gekregen lid te worden van de IVN en 74 leden hebben daarvan gebruik gemaakt.³⁹ LNVN neemt *VakTaal* mee naar de IVN. *VakTaal* onderscheidt zich van de andere uitgaven van de IVN doordat het geen wetenschappelijke publicatie is, al publiceren ze wel over onderzoek. *VakTaal* heeft een meer journalistieke insteek.⁴⁰

De redactie van *VakTaal* is internationaal en bestaat momenteel uit Suzanne Aalberse (Universiteit van Amsterdam), Iris van Erve (Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, eindredacteur), Ine Kiekens (Universiteit Antwerpen), Janneke Louwerse (Hogeschool Rotterdam), Marc van Oostendorp (Radboud Universiteit Nijmegen, hoofdredacteur), Truus De Wilde (Freie Universität Berlin), Sita Doerga Misier (Anton de Kom University Paramaribo), Bonny Wassing (Universiteit van Amsterdam). De oplage bedraagt ongeveer 270 exemplaren en het tijdschrift verschijnt vier keer per jaar. *VakTaal* wordt als pdf op de website van de IVN aan de leden van de IVN beschikbaar gesteld.

³⁹ Jan Renkema, Jaarverslag 2014. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

⁴⁰ Verslag van de Algemene Ledenvergadering van 21 augustus 2015 te Leiden, Archief IVN Den Haag.

13. VAN SUBCOMMISSIE TOT NEDERLANDSE TAALUNIE

‘Als ik me goed herinner, ging het altijd beter
onder Nederlandse vrouwen dan onder Vlaamse mannen.’
(Jaap de Rooij aan Marja Kristel, 16 april 2005)¹

In 1971 komt de Gemengde Commissie ter Uitvoering van het Belgisch-Nederlands Cultureel Verdrag bijeen, die zich naar aanleiding van een advies uit 1970 buigt over de vraag of er een Belgisch-Nederlandse Academie voor de Nederlandse Taal opgericht kan worden. Er worden taken en doelstellingen genoemd en ook de internationale neerlandistiek in Europa komt ter sprake, al wordt heel algemeen gezegd dat daar veel problemen zijn, zoals de beschikbaarheid van docenten en lesmateriaal.² In het rapport over deze Academie noemen de auteurs samenwerking op het gebied van spelling, lexicografie, vertalingen en de Algemene Conferenties der Nederlandse Letteren. De Academie zou uit een aantal instituten moeten bestaan, waaronder de Stichting Instituut voor Nederlandse Lexicologie, de Stichting ter Bevordering van Nederlands Letterkundig Werk en de IVN.³

De opzet om een Academie op te richten was kennelijk te ambitieus en er wordt eerst op een bescheidener schaal een beleid gemaakt voor de buitenlandse neerlandistiek. Vanaf 1972 valt de samenwerking tussen de Nederlandse en Vlaamse ministeries en de neerlandistiek in het buitenland onder de Nederlands-Belgische Subcommissie Neerlandistiek in het Buitenland. Deze Subcommissie, ingesteld door de Gemengde Technische Commissie van het Belgisch-Nederlands Cultureel Akkoord, is in feite het ‘geesteskind’ van de Werkcommissie/IVN, die daar in enkele resoluties om had gevraagd. Al in 1965 waren er pogingen

¹ De Rooij aan Kristel, 16 april 2005, Archief IVN Den Haag.

² C.M. Werck & L.J.M. van der Laar, Advies van de Gemengde Commissie ter uitvoering van het Belgisch-Nederlands cultureel verdrag inzake de oprichting van een Belgisch-Nederlandse Academie voor de Nederlandse Taal, p. 9, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

³ C.M. Werck & L.J.M. van der Laar, Advies van de Gemengde Commissie ter uitvoering van het Belgisch-Nederlands cultureel verdrag inzake de oprichting van een Belgisch-Nederlandse Academie voor de Nederlandse Taal, p. 12, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

ondernomen om een dergelijke commissie van de grond te krijgen.⁴ Maar dat gaat traag. In 1971 schrijft Jalink dat de Werkcommissie 'zich dan ook meermalen tot het Nederlandse en Belgische Ministerie van Onderwijs gewend [heeft] met het verzoek de Subcommissie tot leven te willen wekken, waaraan tot nu toe slechts in zoverre is voldaan, dat zowel de Nederlandse als de Belgische afdeling éénmaal bijeengeroepen is.'⁵ In die Subcommissie, die na haar eenmalige vergadering in 1972 weer actief wordt, hebben bekende neerlandici als De Rooij, Schultink, Thys en Weisgerber en ambtenaren als Brinkman, Kellens, Talsma, Vrijhoef en Van Impe zitting (de ambtenaren zijn 'waarnemende leden' zonder stemrecht). De zittingsduur of modaliteiten van ontslag van de leden zijn niet vastgelegd. Deze Subcommissie buigt zich onder meer over een lijst met vragen die de internationale neerlandistiek betreffen en verstrekt vervolgens adviezen aan de regeringen en ministeries van beide landen. Bindend zijn de adviezen niet. In het archief van de IVN zijn de verslagen van de vergaderingen van deze Subcommissie tot 1976 bewaard gebleven. De Subcommissie kan beschouwd worden als een voorloper van de Nederlandse Taalunie, die pas rond 1985 voldoende structuur heeft om beleid te maken.

De Nederlandse Taalunie is ontstaan na het zogeheten 'Taalunieverdrag', dat in 1980 werd gesloten en in 1982 in werking trad. De structuur van de Taalunie is complex: ze bestaat uit een Algemeen Secretariaat, dat onder leiding van een Algemeen Secretaris het beleid uitvoert; de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren (RNTL) die advies geeft aan het Comité van Ministers, bestaande uit

⁴ C.M. Werck & L.J.M. van der Laar, Advies van de Gemengde Commissie ter uitvoering van het Belgisch-Nederlands cultureel verdrag inzake de oprichting van een Belgisch-Nederlandse Academie voor de Nederlandse Taal, p. 13-14, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen. Thys schrijft Schultink dat er in 1966 al een Belgische afdeling van een Subcommissie was samengesteld die maar een keer heeft vergaderd. De Nederlandse leden van die Subcommissie zijn nooit benoemd. Thys aan Schultink, 9 december 1974, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen. Thys vergist zich want in 1965 wordt er tussen hem en Vrijhoef van het Nederlandse ministerie van Onderwijs en Wetenschappen al gecorrespondeerd over de Subcommissie. Thys heeft namens de Werkcommissie vragen gesteld over de samenstelling van die commissie. Thys, Jalink en Thomassen willen namens de Werkcommissie zitting nemen in de Subcommissie, hoewel ambtenaren van het ministerie van mening zijn dat Thomassen niet 'deskundig' zou zijn. Thomassen vindt zichzelf veel deskundiger dan de ambtenaren in de Subcommissie. Thys aan Vrijhoef, 6 oktober 1965; Thomassen aan Thys, 12 oktober 1965, beide Archief Thys, Ordner 3, Letterenhuis Antwerpen.

⁵ Jalink aan L.J.M. van der Laar, Voorzitter van de Gemengde Technische Commissie ter Uitvoering van het Nederlands-Belgisch Cultureel Verdrag, 12 januari 1971. Archief Thys, Ordner 14, Letterenhuis Antwerpen.

twee Nederlandse en twee Vlaamse ministers, dat het beleid bepaalt en wordt gecontroleerd door de Interparlementaire Commissie (IPC). Deze laatste is samengesteld uit Vlaamse en Nederlandse parlementariërs.

Karel Poma, Vlaams Gemeenschapsminister van Cultuur, besteedt aandacht aan de oprichting van de Taalunie in zijn 'Welkomstwoord' tijdens het IVN-Colloquium in 1982 en spreekt onder meer de profetische woorden: 'het operatief maken van het orgaan [de Taalunie] zal niet noodzakelijk gemakkelijker zijn dan het voorbereiden van het Verdrag, derhalve zal de bijbreng van goede ideeën meer dan nuttig zijn en zal er stof genoeg voorhanden zijn voor verdere driejaarlijkse colloquia van de hier aanwezige vereniging' (Poma, 1983, p. 9).

Voor de IVN heeft de oprichting van de NTU grote gevolgen, want in 1984 nam het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie het besluit dat de 'nationale bevoegdheden ter zake de neerlandistiek extra muros geleidelijk en gefaseerd aan de Nederlandse Taalunie' zouden worden overgeheveld. In 1987 hebben de voorzitter van de RNTL en de Algemeen Secretaris van de Taalunie een werkgroep Neerlandistiek extra muros opgezet, die in 1988 een beleidsnota publiceerde met uitgangspunten voor de toekomst.

Ik zal in dit hoofdstuk kort en chronologisch ingaan op de relatie tussen de Subcommissie en de Nederlandse Taalunie enerzijds en de IVN anderzijds en een aantal voor de IVN belangrijke onderhandelingen met de Subcommissie/NTU analyseren. Er zijn duidelijke verschillen tussen de NTU en de IVN: de IVN is een vereniging die uit de praktijk is ontstaan, en die de belangen behartigt van neerlandici die over de hele wereld werkzaam zijn. Ze bemiddelt voor haar leden, verstrekt informatie, geeft een tijdschrift uit en organiseert een driejaarlijks colloquium. De NTU is een door politici opgezette overheidsorganisatie, die de activiteiten van de IVN voor een groot deel subsidieert. Er is ook één grote overeenkomst tussen beide en dat is de verantwoordelijkheid voor de neerlandistiek in het buitenland.

13.1. De Nederlands-Belgische Subcommissie Neerlandistiek in het Buitenland

In 1972, als de Subcommissie haar werkzaamheden serieus oppakt, overleggen Thys en de Rooij na de eerste vergadering van die commissie over de verhouding tussen de Subcommissie en de IVN. Tijdens die vergadering is gezegd dat de Subcommissie de hele buitenlandse neerlandistiek tot haar werkterrein rekent, maar ze kan de IVN niets opdragen omdat de IVN nu eenmaal een 'particuliere vereni-

ging' is. Dat is waar, schrijft De Rooij, maar niet helemaal. Hij is van mening dat de Subcommissie een adviesorgaan is en de adviezen de internationale neerlandistiek betreffen. De vraag is wie die adviezen gaat uitvoeren. Zijn dat de ministeries? Hij veronderstelt dat die daar weinig voor voelen, bovendien zou de IVN op die manier overbodig worden. De IVN gaat gewoon door en voert de taken uit die de Subcommissie haar opdraagt. Bijkomende taken kan de IVN onmogelijk zelf uitvoeren, dat kan ze wel met een partner. De Rooij wil dit tijdens de volgende bestuursvergadering van de IVN graag bespreken. Hij overlegt met Thys of hij het volgende kan zeggen:

Juffrouw Talsma, enerzijds constateren we met dankbaarheid dat uw ministerie altijd de werkzaamheden van WeCo en IVN mogelijk gemaakt heeft door uw financiële steun (mevr. Moolenburgh, faciliteiten van de Nuffic, onkostenvergoedingen), maar anderzijds kunnen wij ons hoe langer hoe minder aan de indruk onttrekken dat onze activiteiten het ministerie vaak onaangenaam zijn (de uitdrukkelijke vermelding dat Thys en De Rooij niet namens de IVN in de Subcommissie Neerlandistiek zitten, het nauwelijks noemen van de IVN-activiteiten in het door het ministerie gemaakte overzicht van wat er t.b.v. de buitenlandse neerlandistiek gedaan was, het slechts schoorvoetend toestaan van het bekend maken van de bibliotheeksubsidie van de IVN, enz.). Voor we verder gaan, met name in de Subcommissie, willen we graag weten hoe het ministerie precies tegenover ons staat. Als we uws inziens iets verkeerd doen, zegt u ons dan wat en waarom.⁶

Tijdens de volgende bestuursvergadering brengt De Rooij dit punt ter sprake en Thys vult hem aan. Talsma antwoordt dat alleen al uit de subsidie van het ministerie blijkt dat ze waardering heeft voor de activiteiten van de IVN. Verder vindt ze het niet haar taak om de houding van het ministerie tegenover de Subcommissie te verdedigen. 'Een goede samenwerking,' zegt ze tot slot, 'moet groeien; overgevoeligheden moeten worden vermeden.'⁷ En ze maakt daarmee duidelijk welke partij overgevoelig is. Het zal Thys goed hebben gedaan dat De Rooij, die een paar keer heeft gezegd dat hij de IVN niet zo belangrijk vindt, zich hier duidelijk uitsprekt voor een belangrijke rol van de IVN.

⁶ De Rooij aan Thys, 6 februari 1972, Archief Thys, Ordner 16, Letterenhuis Antwerpen.

⁷ Moolenburgh, Verslag van de vergadering van het dagelijks bestuur van de IVN op 21 februari 1972, 27 maart 1972, Archief Thys, Ordner 16, Letterenhuis Antwerpen.

Voor de vijfde vergadering in 1973 is een lijst toegevoegd met enkele uitgangspunten van het Nederlandse beleid met betrekking tot de buitenlandse neerlandistiek. Daarin staat dat de verantwoordelijkheid voor de docentschappen bij de betreffende universiteiten ligt en de Nederlandse overheid 'alleen stimulerend en ondersteunend werkzaam' wil zijn – dat is in 2022 nog steeds het geval – en alleen in de eerste periode van een docentschap 'volledige financiële steun' biedt. Men streeft niet naar de aanstelling van neerlandici uit het Nederlandse taalgebied, maar naar gekwalificeerde neerlandici uit het betreffende land. Op het gebied van de internationale neerlandistiek wil Nederland met België samenwerken.⁸

In de dossiers van de IVN bevindt zich een overzicht uit 1971 waarin het Nederlandse ministerie van Onderwijs en Wetenschappen de docentschappen en lectoraten vermeldt die steun krijgen.⁹ In dat jaar werd er in totaal ongeveer fl. 320.000 besteed aan aanvullingen op salarissen of aan de financiering van een docentschap, lectoraat of hoogleraarschap. Het 'Dutch Studies Fund' subsidieerde al voor 1940 de 'leerstoelen aan het University College Londen resp. voor Nederlandse geschiedenis met een aanzienlijk en voor Nederlandse taal- en letterkunde met een bescheiden bedrag'. Eveneens al vanaf die periode betaalt zij de helft van het salaris plus toelage voor de hoogleraar geschiedenis, taal- en letterkunde aan Columbia University New York (de Koningin Wilhelmina Leerstoel). Er is verder een bijdrage tot de helft van het salaris voor de hoogleraar taal- en letterkunde aan de University of California, Berkeley (Prinses Beatrix Leerstoel) en voor de hoogleraar Nederlands aan de universiteit te Melbourne. Het docentschap Nederlands aan de universiteit te Bazel wordt betaald door een niet nader genoemde Stichting die subsidie van het ministerie krijgt. Ook financiert het ministerie de helft van het salaris van de lector Nederlands aan de Universiteit van Lissabon en de assistent in Kopenhagen, vrijwel het hele salaris van de lector te Madrid, de aanvulling op het salaris van de lectoren in Napels en in Stockholm. Cambridge vindt het ministerie belangrijk: het lectoraat in Cambridge krijgt een 'bijdrage in kosten': de helft van het salaris van de assistent ginds wordt betaald en ook het gehele salaris van de wetenschappelijk medewerker in Cambridge die verantwoordelijk is voor

⁸ Verslag van de 5de vergadering van de Belgisch-Nederlandse Subcommissie Neerlandistiek in het Buitenland op 15 februari 1973, in Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

⁹ Een vergelijkbaar dossier van het Belgische ministerie ontbreekt in het Archief Thys en Archief IVN Den Haag.

de audiovisuele cursus.¹⁰ De assistenten respectievelijk docenten Nederlands in Straatsburg, Metz en Besançon ontvangen een aanvulling op hun salaris in de drie zomermaanden, twee lectoren Nederlands aan de Universiteit van Jakarta krijgen salaris plus 'kosten van uitzending' en ten slotte krijgen Nederlandse studenten Frans of Engels die taalonderwijs geven aan een universiteit in Frankrijk of Engeland, een bescheiden beurs.¹¹

Het valt op dat het ministerie een beperkt aantal docentschappen, lectoraten en hoogleraarschappen steunt, en dit in Noord-, West- en Zuid-Europa en de Verenigde Staten. Azië – behalve Indonesië – ontbreekt, terwijl er in Japan en Korea ook Nederlands gedoceerd wordt. Zuid-Amerika en Afrika staan evenmin op de lijst, terwijl er sterke banden zijn tussen Nederland en Zuid-Afrika.

Wat in het overzicht van het beleid ontbreekt zijn de afspraken die binnen de culturele verdragen worden gemaakt. In 1972 heeft Nederland bijvoorbeeld al verdragen gesloten met Polen, de Sovjet-Unie en Zuid-Afrika – landen die hierboven ontbreken – waarin is vastgelegd dat de regeringen streven naar het 'wederzijds bevorderen van elkaars taal en cultuur'. Soms komt er een regeling voor die bepaalt dat er docenten kunnen worden afgevaardigd. Uit Roemenië gaan in 1972 bijvoorbeeld twee docenten naar Nederland (universiteit Amsterdam en Groningen) en er zal een docent uit Nederland naar Boekarest trekken. Hetzelfde is in het conceptverdrag met Hongarije vastgelegd.¹² In die culturele verdragen worden ook uitwisselingen van studenten geregeld. Op de docentenuitwisselingen via culturele verdragen heeft het Nederlandse ministerie invloed: zij selecteert en bepaalt welke docent er bijvoorbeeld naar Roemenië gaat. Ze betaalt ook een deel of zelfs het gehele salaris.¹³ Met de benoemingen van neerlandici aan buitenlandse universiteiten die buiten culturele verdragen vallen, is dat minder eenvoudig.

¹⁰ De cursus *Levend Nederlands* verschijnt in 1975 bij uitgeverij Intertaal en is samengesteld door de universiteit van Cambridge en het Instituut voor Toegepaste Taalwetenschap van de Vrije Universiteit Amsterdam. H. Moolenburgh-Ekkel, Verslag van de db-vergadering op 6 juni 1975, 5 september 1975, Archief Thys, Ordner 23, Letterenhuis Antwerpen.

¹¹ Neerlandistiek in het buitenland; enkele uitgangspunten voor het Nederlands beleid. I. Docentschappen, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

¹² Neerlandistiek binnen culturele verdragen door Nederland afgesloten, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

¹³ Maar dat is niet altijd het geval.

13.2. Benoemingen

Belgische of Nederlandse ministeries hebben, kortom, invloed op de benoemingen van neerlandici in het buitenland. Dat blijkt bijvoorbeeld als het Nederlandse ministerie docenten uitzendt en hun salaris betaalt, zoals dat het geval is bij de docenten die in Jakarta gaan werken. Als de ministeries geen financiële steun geven, ligt de zaak anders. Soms krijgen de ministeries en de IVN informatie over een vacature via de Nederlandse of Belgische ambassade. Wanneer het ministerie (of de IVN) na een selectieprocedure dan een lijst met kandidaten stuurt, is die nooit 'bindend' want de universiteiten zijn autonoom in hun benoemingsbeleid. Zowel de IVN als de leden van de Subcommissie betreuren dat zij geen invloed hebben en zij blijven naar wegen zoeken om de benoemingen te beïnvloeden.

Naar aanleiding van Thys' nota (een 'voordrachtsprocedure') uit 1965 en de discussie in de Subcommissie op 26 april 1972 bespreekt het dagelijks bestuur van de IVN deze kwestie aan de hand van een 'Ontwerp voordrachtsprocedure', een document dat De Rooij heeft opgesteld. Er zijn volgens dat ontwerp twee soorten vacatures: vacatures in het kader van culturele verdragen tussen België en/of Nederland en een derde land kunnen alleen met Belgen of Nederlanders worden bezet. De tweede soort betreft vacatures die de universiteit publiceert, en dan speelt de nationaliteit van de kandidaat geen rol. Om de indruk van ongewenste inmenging te voorkomen, wordt er alleen een kandidaat voorgedragen als de universiteit erom vraagt. Doordat bij benoemingen ten gevolge van culturele akkoorden wetenschappelijke kwalificaties niet de doorslag geven, is de Subcommissie een geschikte instantie om de buitenlandse vacatures in Nederland en België bekend te maken en vervolgens de kandidaten te selecteren. Maar niet altijd: de Subcommissie komt alleen bijeen als het om hogere functies gaat. Als de universiteit niet om een selectie en voordracht vraagt, dan kunnen de ministeries, universiteiten of de IVN de vacatures bekendmaken.¹⁴ In principe speelt de nationaliteit van de kandidaat geen rol. Dat is wel het geval als er politieke belangen of gevoeligheden zijn of als het docentschap volledig door België of Nederland wordt betaald.¹⁵ Tot zo ver het voorstel, maar de realiteit

¹⁴ De Rooij, Ontwerp voordrachtsprocedure voor docenten in de nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen. Zie ook De Rooij aan Thys, 8 maart 1972, Archief Thys, Ordner 16, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁵ Ontwerp procedure voor werving en advies met betrekking tot a.s. docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten, 2 mei 1973, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

in de vergaderingen van de Subcommissie is anders. De Werkcommissie heeft zich namens Thys al vroeg verzet tegen een commissie van alleen binnenlandse hoogleraren, want dan zou, zo vreest zij, de keuze van de Werkcommissie in veel gevallen geen meerderheid krijgen.¹⁶

De eerste vacature die in de Subcommissie wordt besproken, is een lectoraat in het Franse Besançon. Volgens de nota van De Rooij zouden dergelijke vacatures niet door de Subcommissie worden besproken, maar het is wel gebeurd. De vacature werd bekendgemaakt door de Nederlandse ambassade in Parijs, doorgestuurd naar het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen in Den Haag, evenals aan vakgroepen Nederlands in Nederland en België, aan de IVN en aan personen die het IVN-vacatureformulier hebben ingevuld. Het Belgische ministerie is niet door de Belgische ambassade in Parijs ingelicht, maar heeft de informatie van het Nederlandse ministerie gekregen. De vertraging waarmee de vacature mogelijke Belgische kandidaten bereikt is groot en hoewel Thys de vacature nog in de Universiteit Gent bekend heeft gemaakt, bevindt zich onder de twee belangstellenden geen kandidaat uit België. De aanwezige leden van de Subcommissie spreken hun voorkeur uit, Thys zwijgt tijdens de discussie.¹⁷ Waarom?

In een brief aan Schultink legt Thys uit waarom hij heeft overwogen ontslag uit de Subcommissie te nemen. Hij geeft drie redenen aan: allereerst is de kandidaat voor Besançon een Nederlandse romanist, die de commissie als eerste op de lijst heeft geplaatst zonder Thys' mening te vragen, terwijl hij de enige in de commissie is die in Frankrijk werkzaam is en de universitaire cultuur daar kent. Dat hij er na 21 jaar in geslaagd is het Nederlands in Rijsel tot een hoofdvak uit te breiden, komt doordat Nederlands onder de germanistiek valt. Een romanist, beweert hij, zal daar aan een Franse universiteit nooit in slagen. Hij is verder van mening dat de vacature opnieuw moet worden uitgeschreven, want de Vlamingen zijn sterk benadeeld. De tweede reden is dat de rechtspositieregeling van de Belgische en Nederlandse docenten die in het buitenland werkzaam zijn, in de Subcommissie vrijwel nooit ter sprake komt. Schultink heeft tijdens de tiende bijeenkomst gezegd dat de lectoren 'hun problemen aan de Subcommissie kunnen voorleggen'. Thys heeft zich verbaasd over die uitspraak want als docent in het buitenland heeft hij deze mededeling nooit ontvangen, evenmin als enkele collega's bij wie

¹⁶ Thys aan Jalink, 1 november 1965, Archief Thys, Ordner 10, Letterenhuis Antwerpen.

¹⁷ Verslag van de 10de vergadering van de Belgisch-Nederlandse Subcommissie Neerlandistiek in het Buitenland op 15 februari 1973, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

hij navraag doet. Sterker nog: die collega's waren niet eens op de hoogte van het bestaan van de Subcommissie. Ook heeft Schultink tijdens die bewuste vergadering over dit onderwerp gezegd: 'Men moet geen moeilijkheden zoeken als ze er niet zijn.' Deze opmerking is niet in het verslag van de vergadering opgenomen, maar Thys citeert ze in zijn brief. Docenten Nederlands hebben het moeilijk in het buitenland, schrijft Thys, en hij geeft enkele voorbeelden: ze worden bij promoties vaak over het hoofd gezien, hun dienstjaren tellen niet als ze terugkeren naar België of Nederland en dan gaat hij nog niet eens in op de pensioen- en AOW-regeling. De derde reden waarom Thys ontslag uit de Subcommissie overweegt, is haar relatie met de IVN. In zijn woorden is ze het 'geesteskind' van de Werkcommissie/IVN, maar de Subcommissie 'duwt de IVN graag, misschien onbewust en ongewild, in een hoekje'. In de kringen van de Subcommissie heeft Thys diverse keren opmerkingen gehoord in de trant van 'Ja, de IVN, dat is een privé-vereniging, die doet wat ze wil, daar hoeven wij geen rekening mee te houden.'¹⁸

Schultink vindt dat Thys zijn bezwaren tegen de benoeming van de Nederlandse romanist in de vergadering had moeten uiten en een andere procedure had moeten voorstellen. Dat de rechtspositie van de Belgische en Nederlandse docenten in het buitenland nog steeds niet geregeld is, is Schultink niet bekend. Ook weet hij niet of dit alleen voor Belgen of ook voor Nederlanders het geval is, maar stelt voor dit probleem met de ministeries te bespreken. Hij is het niet met Thys eens dat de Subcommissie andere belangen heeft dan de IVN. Het doel van de IVN is de 'behartiging van de neerlandistiek in den vreemde' en 'rivaliteit' tussen IVN en Subcommissie is volgens hem normaal, want de IVN komt op voor de belangen van haar leden en de Subcommissie is het adviesorgaan van het Belgische en Nederlandse ministerie.¹⁹

De Rooij is pragmatischer dan Thys. Hij vindt dat het in de eerste plaats om de internationale neerlandistiek gaat, niet om het prestige van de IVN of de ministeries. Hij stelt voor de vacatures zo veel mogelijk bekendheid te geven zodat alle kandidaten gelijke kansen krijgen en uiteindelijk de beste kandidaat wordt benoemd. Wie de voordracht naar de universiteiten stuurt, is niet zo belangrijk.

¹⁸ Thys aan Schultink, 9 december 1974, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

¹⁹ Schultink aan Thys, 21 december 1974, Archief Thys, Ordner Conferenties Nederlandse letteren en werkgroep Doc. ned. lett., Letterenhuis Antwerpen.

‘Laat de IVN,’ schrijft hij, ‘maar de wijste zijn en het de ministeries laten doen.’²⁰ Die ministeries werken dan weer vaak samen met de ambassades.

Het systeem werkt af en toe: in 1987 heeft de FU Berlin de voorzitter van de IVN om advies gevraagd voor kandidaten voor een hoogleraarschap letterkunde. Ook het Nederlandse ministerie van Onderwijs en Wetenschappen bemiddelt en in 1988 wordt Frans de Rover er benoemd.²¹

13.3. De Nederlandse Taalunie

Per 1 januari 1985 vallen de Nederlandse en Vlaamse subsidies aan universitaire docentschappen in Europa onder de verantwoordelijkheid van de Nederlandse Taalunie (NTU), een jaar later volgen de docentschappen buiten Europa. In 1985 heeft het Comité van Ministers een ‘Voorstel tot aanpassing van de formatie en de interne organisatie van het algemeen secretariaat van de Nederlandse Taalunie’ aangenomen, waarin ook een aantal knelpunten wordt genoemd. Een ervan betreft de geringe ‘menschkracht’ binnen de organisatie voor de ‘uitvoering en beleidsontwikkeling Neerlandistiek extra muros’. Per 1 januari 1986 komt er weliswaar een nieuwe beleidsmedewerker buitenland bij de NTU maar toch wil het Comité nagaan of het niet mogelijk is een deel van de ‘werkzaamheden toe te vertrouwen aan de administrateur’ van de IVN, de vereniging wordt immers ‘grotendeels via subsidie’ van de NTU bekostigd.²² Het zou betekenen dat de IVN meer verantwoordelijkheid krijgt voor de internationale neerlandistiek.

In het Taalunieverdrag uit 1988 staan enkele artikelen die de taken van de NTU beschrijven. De volgende taken hebben overlappingsen met die van de IVN: Artikel 3d: ‘de gemeenschappelijke bevordering van de studie en verspreiding van de Nederlandse taal en letteren in het buitenland’; Artikel 4f: ‘Het voeren van een gemeenschappelijk beleid ten behoeve van de Nederlandse taal en letteren in internationaal verband, in het bijzonder in de Europese Gemeenschappen’; Artikel 5f: ‘het onderwijs in de Nederlandse taal, letteren en cultuurgeschiedenis in het buitenland bevorderen of organiseren’ (Algemeen Secretariaat van de Nederlandse Taalunie, 1988, pp. 10-11).

²⁰ De Rooij aan Thys, 6 november 1974, Archief Thys, Ordner 22, Letterenhuis Antwerpen.

²¹ Kristel, Jaarverslag 1987. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

²² Voorstel tot aanpassing van de formatie en de interne organisatie van het algemeen secretariaat van de Nederlandse Taalunie (zoals door het Comité van Ministers op 25 september 1985 aangenomen), Ordner Taalunie, Letterenhuis Antwerpen.

In 1986 vindt er een gesprek plaats tussen Oscar De Wandel, Algemeen Secretaris van de Nederlandse Taalunie, André van Seggelen, voorzitter van de IVN, en H.J. Boukema, IVN-bestuurslid en -secretaris. Van Seggelen stelt vast dat er sinds de vorige bijeenkomst op 28 mei 1985 weinig van samenwerking terecht is gekomen: 'Er zijn, integendeel, kleinere en grotere conflicten en wederzijdse irritaties geweest.' Dat heeft volgens hem te maken met meningsverschillen over competenties, want het dagelijks bestuur van de IVN heeft 'de indruk dat de NTU initiatieven ontplooit die ook op het terrein van de IVN liggen zonder haar daarover te raadplegen of zelfs maar in te lichten. De NTU verzuimt eveneens een beroep te doen op wat de IVN zou kunnen doen, ook aan onderzoek.' Hoe, zo vraagt Van Seggelen, kan de samenwerking worden verbeterd? De Wandel antwoordt hier niet op, maar betoogt dat hij van het Comité van Ministers de opdracht heeft gekregen om te onderzoeken wat de IVN de laatste jaren heeft gedaan, en om een voorstel in te dienen over de taakverdeling tussen de IVN en de NTU. Hij voegt eraan toe dat dit 'financiële consequenties [zal] hebben'.

De Wandel moet, zegt hij, ook een aantal 'netelige vragen' stellen: 'Wat doet de IVN met het geld? Zou ze daar niet veel betere dingen mee kunnen doen?' Ook de positie van de administrateur stelt hij ter discussie en hij vraagt waarom zij fulltime werkt en dat ook nog eens thuis. Verder wil hij weten wat haar rechtspositie is en vraagt hij om meer informatie over de relatie tussen de IVN en de Nuffic. Hij wil een overzicht van de werkzaamheden van het secretariaat en wil 'in goed overleg een goede oplossing' vinden. Verder maakt hij duidelijk dat de IVN niet automatisch kan rekenen op financiële steun: 'Hij onderstreept dat de subsidie wel eens teruggedraaid zou kunnen worden.' Uiteindelijk willen Van Seggelen en De Wandel een streep zetten onder het verleden en spreken ze de hoop uit dat dit gesprek een 'basis voor goede samenwerking in de toekomst' zal zijn.²³

13.4. Werkgroep Neerlandistiek extra muros 1988

De Algemeen Secretaris van de Taalunie en de voorzitter van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren (RNTL) richten in 1987 de werkgroep Neerlandistiek extra muros op met leden van het Algemeen Secretariaat, docenten uit de interna-

²³ H.J. Boukema, Verslag van het overleg tussen het Algemeen Secretariaat van de Nederlandse Taalunie (de heren O. de Wandel en L. Ravier) en vertegenwoordigers van het dagelijks bestuur van de IVN (A. van Seggelen en H.J. Boukema) op 16 oktober 1986 in Den Haag, Archief IVN Den Haag.

tionale neerlandistiek en leden van de RNTL met deskundigheid op dit terrein. In 1988 verschijnt het rapport waarmee de RNTL en het Comité van Ministers in grote lijnen instemmen. In het *Publikatieblad* van de Nederlandse Taalunie verschijnt in datzelfde jaar het 'Standpunt van het Comité van Ministers over het "Meerjarenperspectief voor een Taaluniebeleid" van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren', een advies voor de periode 1988-1992, waarin onder '3.10 Onderwijs buiten het territoriaal toepassingsgebied van het Taalunieverdrag' ook aandacht is voor de internationale neerlandistiek. In 1992 verschijnt in opdracht van de Taalunie nog een beleidsnota met de titel *De Nederlandse taal en letteren in een Europa zonder binnengrenzen (een inventarisatie)*, waarin ook de buitenlandse neerlandistiek ter sprake komt en uit hetzelfde rapport wordt geciteerd.

De bevindingen van het rapport zijn niet bemoedigend voor de internationale neerlandistiek: de neerlandistiek aan veel buitenlandse universiteiten heeft weinig aanzien, er zijn veel 'eenmansdocentschappen' waar Nederlands een keuze- of bijvak is en meestal wordt er alleen 'initiatie in taalverwerving en cultuurgeschiedenis' aangeboden (Standpunt van het Comité van Ministers, 1988, p. 34). Verder hebben de docenten 'geen of beperkte didactische opleiding voor het geven van Nederlands aan anderstaligen en worden ze aangesteld op weinig aantrekkelijke arbeidsvoorwaarden'. Daardoor is er veel verloop bij de docentschappen. Ook is er sprake van 'vage beleidsdoelstellingen' en de 'vele en vage steunvormen' hebben geleid 'tot een onevenwichtig steunbeleid' (Baeten & Overveldt, 1992, p. 39). Tijd voor veranderingen en een nieuw beleid, zo luidt de conclusie.

In het 'Meerjarenperspectief' van de RNTL staan twee belangrijke punten voor de internationale neerlandistiek. Allereerst wordt het grote aantal 'steunvormen' teruggebracht tot zes. De Taalunie wil in de toekomst instellingen, docenten, leermiddelen, voorlichtingsactiviteiten, studiereizen en vertalingen subsidiëren. Ook wordt de financiering van volledige docentschappen geleidelijk beëindigd. De Taalunie gaat ervan uit dat de universiteit waar de docent werkzaam is, zijn salaris en bijvoorbeeld ook de pensioenbijdragen betaalt (Standpunt van het Comité van Ministers, 1988, p. 35). Ten tweede hanteert de NTU bij de financiële steun 'landenwaartepunten' en legt drie groepen vast: een 'actief beleid' wordt geadviseerd voor de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Groot-Brittannië en de Verenigde Staten. Dit zijn 'landen waar de neerlandistiek op een gedegen wijze bedreven wordt en waar primaire belangen te verdedigen zijn' (Standpunt van het Comité van Ministers, 1988, p. 35). Een 'responsief beleid' geldt voor de tweede groep, landen waar 'de situatie gunstig is voor de uitstraling van het Nederlands' (Italië, DDR en Polen) en ten slotte is er een derde

groep met Denemarken, Ierland, Spanje, Portugal, Noorwegen, Zweden, Finland, Oostenrijk, Zwitserland, Joegoslavië, Tsjechoslowakije, Roemenië, Hongarije, Bulgarije, de Sovjet-Unie, Canada, Australië, Zuid-Korea en Japan (Baeten & Overveldt, 1992, p. 40). De landen in deze drie groepen kunnen promoveren en degraderen en binnen die landen worden 'zwaartepunten' aangewezen. Promotie en degradatie hangen af van de volgende criteria: 'wetenschappelijk niveau', 'variatie vakaanbod' en 'algemeen cultureel belang' (Standpunt van het Comité van Ministers, 1988, p. 35). De Taalunie moet geen prioriteit geven aan taalverwerving. Voor het toekomstige beleid wordt niet naar uitbreiding van het aantal docentschappen gestreefd, maar naar kwalitatieve verbetering. Het budget van de Taalunie is te laag om een 'offensief beleid te voeren', dus wil men met middelen gaan schuiven ('reallocatie'). Bij dat laatste gaat men uit van 'geografische prioriteit'; de Taalunie moet zich richten op landen die deel uitmaken van de Europese Gemeenschap, 'landen waarmee historische banden bestaan en op de Verenigde Staten' (Baeten & Overveldt, 1992, p. 40).

Een van de resoluties van het Tiende Colloquium Neerlandicum (1988) van de IVN betreft de verhouding tussen de IVN en de Nederlandse Taalunie. De leden van de IVN 'hebben kennis genomen van de plannen tot herstructurering van de verenigingstaken' en zijn van mening dat de IVN en haar taken moeten blijven bestaan.²⁴ Uit het Jaarverslag van de IVN over 1988 blijkt dat de werkgroep Neerlandistiek extra muros, ingesteld door de Algemeen Secretaris van de NTU en de RNTL op 27 augustus 1987, een advies 'betreffende de IVN' heeft uitgebracht met de titel 'De neerlandistiek extra muros en de Nederlandse Taalunie'. De conclusie van het rapport luidt dat er voor de IVN maar een beperkt aantal taken overblijft, vermits er een paar – er wordt niet vermeld welke – naar de NTU worden overgeheveld krijgt de IVN ook minder subsidie. Het bestuur van de IVN tekent hiertegen bezwaar aan met 'beroep op de vrijheid van vereniging' en verzoekt het Comité van Ministers het 'takenpakket van de IVN te respecteren' en 'de professionele administratieve ondersteuning van de IVN' te scheiden van de taken van de Nederlandse Taalunie. Het Comité van Ministers neemt vervolgens het initiatief voor een gesprek tussen de ministers Wim Deetman en Daniël Coens en de voorzitter en administrateur van de IVN. De uitkomst is dat het 'takenpakket' van de IVN 'ongemoeid zou worden gelaten en dat de positie – en met name het dienstverband – van de administrateur van de Vereniging ongewijzigd zou blijven'. Alleen de 'colloquiumsubsidie zou ter

²⁴ Jaarverslag 1988. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

discussie gesteld kunnen worden.²⁵ Minister Deetman zou echter ook gezegd hebben dat er ‘een plan was geweest “de subsidie voor de IVN te reduceren tot nul komma nul”’. De opvatting van het dagelijks bestuur van de IVN is duidelijk: de NTU zou zich ‘steunend en coördinerend moeten opstellen; zij zou het particuliere initiatief zo veel mogelijk moeten bevorderen en geen activiteiten – die elders al worden verricht – aan zich trekken.’ Marc le Clercq, die namens de NTU aanwezig is bij de vergaderingen van het dagelijks bestuur van de IVN, ontkent dat de minister die uitspraak heeft gedaan. De oorzaak van de problemen ligt in de overeenkomsten tussen de doelstellingen van de IVN en NTU, daarom wil de NTU een ‘wijziging van subsidieoverleg’.²⁶

13.5. Ontslag De Wandel

Na een evaluatieproces door Arthur Andersen Consulting wordt Oscar De Wandel in september 1992 ontslagen. De RNTL stemt ‘in grote lijnen’ in met de voorstellen uit het rapport tot reorganisatie van de NTU. De NTU heeft behoefte aan een Algemeen Secretaris die beschikt over ‘uitstralingskracht, gezag en diplomatieke gaven’. De Raad pleit ook voor een ‘sterkere integratie’ van het beleid van de Taalunie en dat van de ‘betrokken departementen’. Ook de internationale neerlandistiek komt voor in het rapport van de RNTL. De Raad stelt vast dat een ‘goede behartiging van de Neerlandistiek Extra Muros [...] van wezenlijk belang [blijft] voor de Nederlandse Taalunie’. Leerstoelen en docentschappen die steun krijgen van de NTU kunnen voor ‘extra prestige binnen een universiteit’ zorgen en die steun zou van langere duur moeten zijn: men moet ‘geleidelijkheid betrachten om docenten niet tijdens de duur van hun aanstelling bij een universiteit met onverwachte verminderingen van mogelijkheden te confronteren’.²⁷ Een van de gevolgen van de evaluatie is bovendien dat de NTU moet bezuinigen: van de zeventien medewerkers blijven er tien over.

De IVN reageert namens de voorzitter Theo Janssen ongerust. De internationale neerlandistiek, schrijft hij, is ‘een belangrijk aandachtsgebied’ geweest van de NTU, en de ‘structureel en incidenteel aanvullende subsidiëringen’

²⁵ Jaarverslag 1988. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek; Verslag van de d.b.-vergadering van 28 april 1989, Archief IVN Den Haag.

²⁶ Verslag van de d.b.-vergadering van 28 april 1989, Archief IVN Den Haag.

²⁷ A.W. Willemsen, Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren aan de Voorzitter en leden van het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie, 27 augustus 1992, Ordner Taalunie, Letterenhuis Antwerpen.

zorgen voor de ‘oprichting en continuïteit van zeer veel docentschappen’. Hij stelt vast dat de Evaluatiecommissie de buitenlandse neerlandistiek niet heeft geraadpleegd, vreest dat het beleid niet voortgezet zal worden en de reorganisatie ten koste zal gaan van de subsidie van docentschappen. Hij wijst erop dat het bestaan van docentschappen gebaat is bij een centraal beleid.²⁸

De Wandel wordt tijdelijk a.i. opgevolgd door O. van Batenburg, tot Greetje van den Bergh per 1 maart 1993 als Algemeen Secretaris aantreedt. Tot haar aftreden in 1998 is de relatie tussen de IVN en de NTU ontspannen. Wel vindt er op verzoek van de NTU vanaf 1996 een verandering plaats in de begroting die de IVN bij de NTU indient. Ze moet ‘projectmatig opgesteld’ worden en een post werkingskosten en een post uitgaven bevatten. Onder die uitgaven vallen de *Lijst van docenten in de neerlandistiek aan extramurale universiteiten*, de uitgave *Wie en wat*, de Zomercursus, de *Basisboekenlijst extramurale neerlandistiek* en de Intensieve cursus 17de-eeuwse cultuur van de Lage Landen voor kunsthistorici (promovendi) uit Duitstalige landen, die in 1996 eenmalig plaatsvindt. Die kunsthistorici zijn interessant voor de IVN en de IVN is dat voor de buitenlandse kunsthistorici die Nederlands als bronnentaal nodig hebben.²⁹ In 1994 organiseert de IVN een soortgelijke bijeenkomst voor Engelstalige kunsthistorici. Het zijn succesvolle cursussen. In 1999 volgt opnieuw een Intensieve cursus 17de-eeuwse cultuur van de Lage Landen, waaraan 22 kunsthistorici uit 9 landen deelnemen. Uit de evaluatie blijkt dat de deelnemers zeer tevreden zijn en de IVN overweegt soortgelijke interdisciplinaire bijscholingscursussen te organiseren, onder meer voor docenten die werkzaam zijn in de internationale neerlandistiek.³⁰ Een voorstel daarvoor wijst de NTU in 1999 af.³¹

²⁸ Theo Janssen aan Hugo Weckx, 21 augustus 1992. Ook Johanna Stouten (Parijs, 17 augustus 1992), Aart van Zoest (voorheen Jakarta en Parijs, september 1992), Ingrid Wikén Bonde (Stockholm, 24 augustus 1992) wijzen Weckx, voorzitter van het Comité van Ministers, op hun goede relatie met de NTU, Bestand Taalunie, Letterenhuis Antwerpen.

²⁹ IVN aan Greetje van den Bergh, NTU, 9 april 1996; verder: IVN aan NTU, 13 maart 1995 en 15 november 1994, Map Financiën TU 1994-1997, Archief IVN Den Haag. Kunsthistorici uit het buitenland met specialisatie kunst uit de Lage Landen kunnen vanaf 1998 ook lid worden van de IVN.

³⁰ Jaarverslag 1999. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

³¹ Jaarverslag 2001. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek, Archief IVN Den Haag.

13.6. Na de rust: focus op marktwerking

Uit de verslagen van de bestuursperiode 2000-2003 is een notitie opgenomen waarin Koen Jaspaert, van 1998-2004 Algemeen Secretaris van de NTU, 'ingrijpende wijzigingen in de onderlinge werkrelatie' voorstelt. Het begrip 'wijzigingen' betekent zelden iets goeds. Duidelijk is dat ze het IVN-bestuur 'met grote zorg [vervullen]':³²

Wat gebeurt er precies? Eerst even terug naar het Jaarverslag 2002 van de IVN. Daarin wordt kort de organisatorische, financiële en inhoudelijke relatie tussen de IVN en de NTU beschreven. Er zijn allereerst gezamenlijke publicaties zoals *Wie en wat in de neerlandistiek in Nederland en België*, de *Lijst van docenten in de neerlandistiek aan extramurale universiteiten en ledenlijst IVN* en ten slotte de *Basisboekenlijst extramurale neerlandistiek*. Deze drie publicaties zijn initiatieven van de Werkcommissie/IVN en werden voor de oprichting van de NTU met subsidie van de ministeries door de IVN uitgegeven. Het bijhouden en persklaar maken van de docentenlijsten van de neerlandici in binnen- en buitenland is arbeidsintensief en het ligt voor de hand dat de NTU dit werk verricht. Verder organiseert de IVN in opdracht van de NTU de jaarlijkse Zomercursus en de NTU financiert *NEM* en later de opvolger *IN*. De NTU is dus de belangrijkste financier van de IVN: 61 procent van de kosten van het colloquium uit 2003 worden bijvoorbeeld betaald door de NTU. Maar dit percentage betekent ook dat de IVN erin slaagt 39 procent van de benodigde gelden zelfstandig te verwerven.

Tijdens het colloquium in 2003 zijn de bezuinigingen voor de IVN merkbaar: reiskosten van deelnemers uit EU-landen, Noorwegen, Zwitserland, Canada, Japan, Nieuw-Zeeland, de Verenigde Staten en Zuid-Korea worden niet meer vergoed, bij andere landen wordt een quotum gehanteerd. Verder wordt er op de overnachtingen bezuinigd en slapen deelnemers standaard in een tweepersoonskamer, met een collega.

De inhoudelijke relatie tussen NTU en IVN bestaat uit een driejaarlijks gesprek tussen vertegenwoordigers van het dagelijks bestuur van de IVN en van de NTU over 'algemeen lopende zaken'. Een vertegenwoordiger van de NTU neemt – net als vroeger de vertegenwoordigers van het Vlaamse en Nederlandse ministerie – actief deel aan de vergaderingen van het dagelijks bestuur van de IVN. Dat was vastgelegd in de statuten van de IVN, maar hier werd eind 2009 onder het voorzitterschap van Renkema een eind aan gemaakt.

³² Verslag bestuursperiode 2000-2003, Ordner Bestuurscorrespondentie 1999-2003 A-K, Archief IVN Den Haag.

Op 23 augustus 2002 vindt er in Den Haag een gesprek plaats tussen de NTU en het IVN-kernbestuur, dat tot verrassing van deze laatste niet over de lopende zaken gaat. Jaspaert schetst tijdens deze bijeenkomst een nieuwe toekomst van de IVN, waarin verschillende activiteiten van de IVN worden ondergebracht bij de NTU. Op 31 oktober stuurt Le Clercq de notitie 'Platform neerlandistiek extra muros' aan het IVN-bestuur. Het gesprek dat vervolgens op 7 november 2002 plaatsvindt is volgens Jaspaert niet bedoeld om de plannen ter discussie te stellen en hij motiveert dat als volgt: 'De ntu heeft zich zijns inziens coöperatief opgesteld door de IVN te betrekken bij de voorgestelde wijzigingen' en hij vervolgt met een uitspraak die niet anders dan als dreigement kan worden opgevat: 'Er zou ook vanuit het Comité van Ministers een opdracht kunnen komen waardoor de ntu de subsidiëring aan de IVN voor de verschillende activiteiten kan stopzetten.'³³

Guy Janssens, voorzitter van de IVN, krijgt eind 2002 een brief van Jaspaert. De Algemeen Secretaris schrijft onder meer dat er overlappingen zijn tussen de activiteiten van de IVN en de NTU, die inefficiënt zijn. Hij meent dat de zichtbaarheid van de NTU vergroot moet worden en dat de IVN en NTU elkaar beconcurreren bij het benaderen van subsidiegevers.³⁴ Janssens en Gelderblom, van 2000-2006 secretaris van de IVN, plaatsen namens de IVN een aantal kanttekeningen bij die opvattingen: de IVN onderschrijft niet dat de overlappingen in activiteiten van de IVN en NTU tot inefficiëntie zouden leiden. Ze hebben immers verschillende taken: de NTU is verantwoordelijk voor de 'ontwikkeling van het beleid voor, en de goede coördinatie van de verschillende activiteiten op het gebied van de extramurale neerlandistiek'. De IVN is daarentegen een belangenorganisatie van de neerlandici in het buitenland, ze verleent diensten en inhoudelijke ondersteuning aan de leden. De IVN heeft de NTU bij het werven van fondsen nooit als concurrent gezien en bovendien geven sommige fondsen liever aan particuliere organisaties dan aan de overheid. Maar de IVN is bereid daarover afspraken te maken met de NTU. Doordat Jaspaert een aantal wijzigingen in de werkrelatie tussen de IVN en NTU 'tijdens ons mondeling overleg' heeft meegedeeld, stelt de IVN een voorwaarde voor de

³³ Kristel, Intern verslag bijeenkomst Nederlandse Taalunie en kernbestuur IVN d.d. 7 november 2002 en de bespreking die binnen het dagelijks bestuur volgde op 8 november 2002, 11 november 2002, Map NTU 2003, Archief IVN Den Haag.

³⁴ Jaspaert aan Janssens, 20 december 2002, Map NTU 2003, Archief IVN Den Haag.

verdere gesprekken over dit onderwerp: een ‘deugdelijke analyse’ en ‘schriftelijke vastlegging van iedere stap’.³⁵

In een niet gedateerde brief stuurt Jaspaert een toelichting op de geplande financiering van de IVN. De NTU zal de financiering van de kerntaken van de IVN verlagen en die bezuiniging op ‘apparaatkosten en dergelijke’ bedraagt € 50.000, een bedrag dat de NTU dan zelf ‘integraal in de nem-werking’ zal investeren. Kristel, directeur van de IVN, komt in dienst van het Algemeen Secretariaat van de NTU, maar blijft haar werk voor de IVN verrichten.³⁶ Dat levert een bezuiniging op (huisvesting, kantoorruimte en boekhouding). Zoals eerder bleek is Kristel – net als Moolenburgh voor haar – in dienst van de Nuffic en gedetacheerd naar de IVN. Vanaf 1996 zorgt dit door een nieuwe wetgeving voor mogelijke arbeidsrechtelijke problemen waar de IVN in haar correspondentie met de NTU op heeft gewezen.

Op 1 mei 2003 gaat Jaspaert gedetailleerder in op de plannen van de NTU: de besparing bedraagt op basis van de IVN-begroting € 84.500 in een jaar waarin een colloquium plaatsvindt, in andere jaren € 48.500. Deze bedragen worden uitbetaald aan de neerlandici extra muros en hij vervolgt: ‘In overleg met de doelgroep zal bepaald worden op welke wijze dit geld zal worden ingezet voor verdere steun aan de neerlandistiek in het buitenland.’ Het geld, schrijft hij, kan onder andere ten goede komen aan de uitbreiding van de ‘docentennascholingscapaciteiten’, uitbreiding van de capaciteiten voor de zomercursussen, van het Taaluniebeurzenfonds of gastdocentregelingen, en de verhoging van de basissubsidie.³⁷

Nadat de Algemeen Secretaris en de IVN een inventarisatie van de kerntaken hebben gemaakt, stelt de NTU daarvoor ‘werkingssubsidie’ beschikbaar. Als de plannen van de NTU doorgaan, blijven er niet veel kernactiviteiten over: ‘belangenbehartiging’ en ‘inhoudelijke informatieverstrekking’ resteren. De subsidies voor alle andere activiteiten van de IVN vervallen. Die worden uitgevoerd door het Algemeen Secretariaat of ‘door derden (waaronder mogelijk de IVN)’.³⁸

De NTU wil een fusie of een overname. Dat wordt ook bij een aantal leden bekend – er komen brieven binnen bij de IVN. Al op 19 maart 2003

³⁵ Janssens en Gelderblom aan Jaspaert, 28 februari 2003, Map NTU 2003, Archief IVN Den Haag.

³⁶ Jaspaert aan Janssens, z.d. [eerste helft 2003], Archief IVN Den Haag.

³⁷ Jaspaert aan Janssens, 1 mei 2003, Map NTU-2003, Archief IVN Den Haag.

³⁸ Jaspaert aan Janssens, 1 mei 2003, Map NTU-2003, Archief IVN Den Haag.

ondertekenen 46 leden en buitengewone leden van de IVN een brief aan het bestuur van de IVN waarin zij hun zorgen uiten en de hoop uitspreken dat de onafhankelijkheid van de IVN niet in het geding is. Als de NTU haar plannen zou uitvoeren, dan gebeurt wat veel leden vrezen: de opheffing van de IVN, een onafhankelijke democratische vereniging met leden uit alle delen van de wereld die beschikken over uiteenlopende expertise en zich belangeloos voor de internationale neerlandistiek inzetten. De IVN treedt op als spreekbuis van de leden, kan namens hen onderhandelen, kan kritiek uitoefenen op het regeringsbeleid en stimuleert de verbinding tussen de intra- en extramurale neerlandistiek.³⁹ Janssens besluit namens het dagelijks bestuur een brief aan de leden te sturen. Hij wil ze geruststellen, duidelijk maken dat de IVN de belangen van de extramurale neerlandistiek zal blijven behartigen en ervoor zal zorgen dat de IVN onafhankelijk blijft.⁴⁰

Kort daarna licht Jaspaert toe wat de NTU precies bedoelt met ‘projecten’, die de IVN kan indienen bij de NTU. De NTU zal die projecten financieel steunen als ze aan een aantal voorwaarden voldoen: ze moeten passen in de ‘beleidslijn van de Taalunie’, niet ‘concurreren met eigen Taalunie-initiatieven, van voldoende kwaliteit zijn’ en ten slotte moeten er ‘voldoende middelen beschikbaar zijn’.⁴¹ Dit zijn echter geen garanties dat de IVN met haar eigen projecten door kan gaan. Aangezien er overlappingen zijn tussen de activiteiten van de IVN en NTU, zoals Jaspaert zelf al vaststelde en als de NTU besluit enkele van die overlappende activiteiten zelf te gaan uitvoeren, kan ze de aanvragen voor projecten van de IVN simpelweg afwijzen.

Later dat jaar, na het ‘derde verkennende gesprek’ tussen de NTU (Jaspaert en Le Clercq) en een afvaardiging van het dagelijks bestuur van de IVN (Janssens, Gelderblom, Pekelder en Vismans) worden de plannen van de NTU concreter. De NTU heeft de IVN vijf opties voorgelegd. De afvaardiging van het bestuur vraagt de leden van het grote bestuur om een reactie op die opties en ze heeft haar eigen standpunt al vermeld:

³⁹ Brief van 46 leden aan dagelijks bestuur van de IVN, z.d., Map NTU-2003, Archief IVN Den Haag. De initiatiefnemers van deze brief zijn uitstekend op de hoogte van de plannen van de Taalunie. Een NTU-medewerker die geruchten heeft opgevangen over deze actie, ontkent de details van de plannen. Zie de uitgebreide mailwisseling tussen verontruste leden en de IVN, Map NTU-2003, Archief IVN Den Haag.

⁴⁰ Janssens aan de leden en buitengewone leden van de IVN, 10 april 2002, Archief IVN Den Haag.

⁴¹ Jaspaert aan Janssens, 10 juli 2003, Map NTU 2003, Archief IVN Den Haag.

1) De NTU wil een 'Platform NEM' opzetten met als doel het 'stimuleren van kwaliteitsbevorderende initiatieven ten gunste van de extramurale neerlandistiek'. Het platform adviseert de Algemeen Secretaris en de leden worden 'op persoonlijke titel benoemd' door de Algemeen Secretaris. De reactie van de IVN is duidelijk: zij is de 'enige inhoudelijk competente organisatie' op dit terrein en het bestuur van de IVN is bovendien, in tegenstelling tot de leden van het toekomstige platform, 'op democratische wijze gekozen'.

De NTU heeft al enkele platforms op het gebied van het onderwijs opgezet: een Platform volwassenonderwijs NT2 en een Platform Onderwijs Nederlands. Een Platform Neerlandistiek Extra Muros past bij het centralistische beleid van de NTU.

2) De NTU zegt dat ze de onafhankelijkheid van de IVN garandeert door structurele financiering van de werkingskosten en de activiteiten van de vereniging, zoals *NEM* en de *IVN-krant*. Het bestuur van de IVN is van mening dat de inzet van de NTU verder moet gaan dan de 'structurele financiering van de werkingskosten e.d.'

3) De NTU vindt dat een aantal activiteiten van de IVN niet tot haar kernactiviteiten behoren. Ze kunnen op een 'efficiëntere manier' door de NTU worden uitgevoerd. Het betreft onder andere de *Docentenlijst*, *Wie en wat in de extramurale neerlandistiek* en de *Basisboekenlijst*, die de NTU op projectbasis wil financieren. De IVN wijst erop dat zij deze activiteiten altijd al, en naar tevredenheid, heeft uitgevoerd en er geen enkele inhoudelijke reden is waarom de NTU deze zou overnemen.

4) De NTU hecht waarde aan twee projecten: het Colloquium Neerlandicum en *NEM*. En de IVN is 'vooralnog de aangewezen organisatie [...] voor deze uitvoering', maar de NTU wil de structurele financiering veranderen in een incidentele financiering. De IVN antwoordt dat dit kernactiviteiten van de IVN zijn. Ze weet hoe ze ze uit moet voeren en is dus de enige competente organisatie die ze kan uitvoeren. Bovendien zijn beide activiteiten – overigens net als de publicaties onder punt 3 – het 'intellectuele eigendom' van de IVN. Structurele financiering is daarom noodzakelijk.

5) Door de maatregelen die de NTU voorstelt, daalt het aantal werkuren van de medewerkers van de IVN en kan hun werkgelegenheid niet gegarandeerd worden. De IVN is het hier niet mee eens, want de medewerkers van de IVN voeren de projecten uit.⁴²

⁴² Janssens, Gelderblom, Vismans en Pekelder aan de leden van het groot bestuur van de IVN, 19 augustus 2003, Map NTU-2003, Archief IVN Den Haag.

13.7. De bruidsschat: fusie en verhuizing

Op 13 februari 2004 vindt er opnieuw overleg plaats tussen Le Clercq en het dagelijks bestuur van de IVN over de werkrelatie IVN-NTU. Meer nog, het doel van de bijeenkomst is een ‘samenwerkingsovereenkomst’ af te sluiten. Het concept hiervan is opgesteld door Janssens. Daarin ‘wordt gestreefd naar erkenning van beide partijen van elkaars doelstellingen en rechten’. Het bestuur van de IVN is tot de conclusie gekomen dat de huidige situatie niet meer gecontinueerd kan worden. Het gaat overstag, maar heeft nog geen idee hoe het deze omslag tegenover de leden kan verantwoorden.⁴³

Het IVN-bestuur is niet gerust op de afloop. Het IVN-Bureau zal pas naar Den Haag verhuizen, legt het IVN-bestuur in de notulen vast, ‘nadat een geschreven akkoord is bereikt over *alle* punten van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst’. Voor het gesprek begint, wijst het bestuur erop dat de werkingskosten, die maandelijks worden betaald, te laag zijn om het IVN-Bureau ‘draaiende te houden’. Aan de NTU wordt gevraagd het bedrag te verhogen. De NTU vraagt de IVN een nieuwe begroting in te dienen, waarin de kernactiviteiten en de projecten apart worden opgevoerd. Tot de kernactiviteiten rekent de IVN het colloquium, *NEM*, de *IVN-krant* en de Website IVN (met alle rubrieken). De IVN wil de volgende activiteiten delen met de NTU – ze worden opgenomen onder het kopje ‘In Gemeenschap’ –: *Wie en wat in de neerlandistiek in Nederland en België*, *Lijst van docenten neerlandistiek aan extramurale universiteiten en ledenlijst IVN*, *Basisboekenlijst extramurale neerlandistiek*, *Vacaturebank* en de *Zomercursus Nederlandse Taal en Cultuur*.⁴⁴ Jaspert gaat niet akkoord met een ‘volledige detachering van het IVN-personeel’ en dat betekent dat de mensen die parttime voor de IVN werken, ontslagen zullen worden. Het betreft onder anderen een medewerker met een 0,2 fte aanstelling. Later stelt Jaspert voor dat hij op een vacature bij de NTU kan solliciteren. Die baan heeft meer uren dan 0,2 fte.

Er liggen twee documenten op tafel waarover de IVN en NTU onderhandelen: het document Jaspert en het document Janssens. Het IVN-bestuur heeft de intentie tot een akkoord te komen en dit vast te leggen in een ‘samenwerkingsovereenkomst’. Die ‘principe-overeenkomst’ zal het ten slotte voorleggen aan de leden van de vereniging.

⁴³ Kristel, Besloten vergadering d.d. 13 februari 2004 over Werkrelatie Nederlandse Taalunie-IVN, 19 februari 2004, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag.

⁴⁴ Kristel, Besloten vergadering d.d. 13 februari 2004 over Werkrelatie Nederlandse Taalunie-IVN, 19 februari 2004, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag.

De uitgangspunten van het document Jaspert en het commentaar van het bestuur luiden als volgt:

1) 'De Taalunie garandeert de autonomie van de IVN.' Daar gaat het bestuur mee akkoord.

2) 'Het bureau van de IVN zal worden gehuisvest in het kantoor van de Taalunie.' Ja, aldus het bestuur, als er 'volledige overeenstemming is bereikt over de samenwerkingsovereenkomst en deze ondertekend is'. Het bestuur vertrouwt alleen papier en handtekeningen.

3) 'De Taalunie neemt de directeur van de IVN (1 fte) en de assistente (0,2 fte) in vaste dienst tegen de arbeidsvoorwaarden die beiden op dit moment genieten bij de IVN.' Het bestuur 'dringt erop aan de directeur de rang van senior projectleider' te geven.

4) 'De Taalunie detacheert de directeur en de assistente naar de IVN voor de uitvoering van de kernactiviteiten van de IVN.' Het bestuur gaat akkoord.

5) 'De Taalunie geeft aan de directeur en de assistent een garantie op werk binnen de bevoegdheden van de Taalunie tot aan de omvang van hun huidige aanstelling (1 fte c.q. 0,2 fte).' De IVN streeft, zoals is overlegd met Jaspert, naar meer uren voor de assistent.

6) 'De Taalunie en de IVN voeren verschillende projecten in partnership uit. Het gaat in eerste instantie om: het colloquium neerlandicum, *NEM*, docentenlijsten, basisboekenlijst en de Zomercursus Zeist.' Het bestuur is bereid *NEM* in partnership op te nemen, maar het kan niet 'mede op naam gezet worden van de NTU', omdat een tijdschrift waarvan de overheid mede-uitgever is, niet in alle landen als wetenschappelijke publicatie geldt. Ook de colloquia wil het bestuur in partnership onderbrengen, maar de 'inhoudelijke, organisatorische en uitvoerende verantwoordelijkheid blijft exclusief bij het IVN-bestuur'. Over de overige publicaties zal nader worden overlegd. De IVN zal een aantal taken in eigen beheer houden, zoals de *IVN-krant*, de informatie op de website, de dienstverlening en de 'activiteiten die het functioneren van de vereniging betreffen'.⁴⁵

De nader uitgewerkte standpuntbepaling van het bestuur wordt op de Algemene Ledenvergadering op 29 augustus 2003 tijdens het Vijftiende Colloquium Neerlandicum voorgelegd aan de leden. Zij stemmen ermee in. Maar zij hebben dezelfde vraag als het bestuur: 'waarom de Nederlandse Taalunie die herziening per se wil en waarom nu?' Le Clercq deelt tijdens de vergadering van

⁴⁵ Dagelijks bestuur. Besloten overleg 28 mei 2004, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag.

het oude en nieuwe bestuur van de IVN op het colloquium mee dat er ‘wat hem betreft geen sprake [is] van persoonlijke animositeit. Hij vindt het spijtig dat er te vroeg niet-rijpe informatie over de onderhandelingen naar buiten is gebracht.’⁴⁶

13.8. Geen fusie

Daarna volgen nog drie gesprekken tussen Kristel en Jaspaert, soms samen met Le Clercq en Michel Penders, die bij de NTU verantwoordelijk is voor de financiën. Het laatste gesprek vindt op 14 juli 2004 plaats. Kristel heeft de drie gesprekken schriftelijk vastgelegd. In het gesprek met Jaspaert ging het om de parttimemedewerker van de IVN die een baan bij de NTU zou kunnen krijgen. En het ging om de baan van Kristel bij de NTU, de financiering van de activiteiten van de IVN en de haast die de NTU had: Jaspaert wilde alles het liefst voor zijn vertrek bij de NTU op 1 september 2004 geregeld hebben. De huisvestingsproblemen zijn heel simpel: het pand waar de IVN kantoorruimte huurt, heeft een nieuwe eigenaar gekregen. Omdat de IVN onder deze omstandigheden geen nieuwe verplichtingen wilde aangaan, is er besloten geen nieuwe huisvesting te zoeken maar deels nog in het oude pand en deels thuis te werken.

In een van de gesprekken wordt tegen Kristel gezegd dat de IVN-medewerker toch niet in aanmerking komt voor de baan bij de NTU. Le Clercq stelt daarop voor om haar te ontslaan. Zij weigert dat en wijst op de organisatie van de Zomercursus waarvoor zij onmisbaar is. Penders vindt een oplossing voor haar. De NTU gaat er verder vanuit dat de IVN fondsen blijft werven om de colloquia te financieren, een moeilijke taak, mede omdat bijvoorbeeld het Prins Bernhard Fonds geen (semi-)overheidsorganen subsidieert. De overname van *NEM* is ook niet eenvoudig: publicaties in *NEM* hebben, zoals eerder bleek, geen waarde voor wetenschappers als het blad wordt uitgegeven door een ministerie of overheidsorgaan. Penders bespreekt met Kristel allerlei details en wil informatie over de vergoeding van reis- en verblijfkosten van bestuursleden die deelnemen aan vergaderingen. Hij vraagt naar een inventarislijst van het IVN-kantoor en de bibliotheek, die vanaf de jaren zestig bestaat en wordt aangevuld met publicaties van docenten uit de internationale neerlandistiek. Het laatste gesprek vindt plaats tussen Kristel, de parttimemedewerker van de IVN en Penders. Kristel laat weten dat zij het kantoorpand van de IVN inmiddels niet meer gebruiken en thuis

⁴⁶ Kristel, Verslag van de vergadering van het oude en nieuwe IVN-bestuur op vrijdag 29 augustus 2003, 8 oktober 2003, Archief IVN Den Haag.

werken omdat het niet zinvol is om nu nieuwe en dure verplichtingen aan te gaan. Penders is later van mening dat daar ‘groot wantrouwen ten opzichte van de NTU uit sprak’. Hij vindt ook dat de parttimemedewerker van de IVN ontslagen moet worden. Ook over het salaris van Kristel wordt gesproken: zij gaat bij de Taalunie minder verdienen dan bij de IVN.⁴⁷

Eind 2002 was het bestuur verbijsterd over de inhoud van de gesprekken met Jaspaert. Op 16 september 2004 volgt een brief van Jaspaert die voor grote verbazing zorgt. Deze laat namelijk weten dat hij de gesprekken over het integratieproces als mislukt beschouwt. Dat heeft te maken met de ‘personele situatie’ en de ‘huisvestingssituatie’ van de IVN die anders is dan hem is meegedeeld.⁴⁸ Verder volgt in die brief informatie over subsidies: de NTU zal de subsidieaanvragen voor de *Docentenlijst NEM*, *Wie en Wat in de neerlandistiek* en de *Basisboekenlijst* niet honoreren. Naast de werkingssubsidie ziet de NTU geen aanleiding om het exploitatietekort over het jaar 2001 te dekken. Jaspaert sluit af met een zin die zijn woede en teleurstelling uitdrukt: ‘De IVN is immers een autonome vereniging die geheel verantwoordelijk is voor de financiële verplichtingen die zij is aangegaan.’⁴⁹

Het blijft een vreemde zaak: die ‘personele situatie’ is niet onoverkomelijk voor de NTU en wat de huisvesting betreft heeft Kristel juist verstandig gehandeld door geen nieuwe kantoorruimte te huren. Het wantrouwen van de NTU was begrijpelijk geweest als zij dat wel had gedaan. Het dagelijks bestuur reageert met ‘verbazing en spijt’ op het opzeggen van de onderhandelingen.⁵⁰

De IVN verkeert bovendien financieel in een buitengewoon benarde positie. De NTU heeft voor 2005 twee subsidies toegezegd: € 26.202 voor *NEM* en € 41.924 voor de werkingskosten waarvan het volgende moet worden betaald: het salaris van de directeur, bestuur, huisvesting, telefoon, internet, *IVN-krant*,

⁴⁷ Kristel, Verslag gesprekken Nederlandse Taalunie-IVN over samenwerking, 3 augustus 2004, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag. De gesprekken vinden plaats op 21 juni 2004 (Kristel en Jaspaert), 9 juli 2004 (Kristel, Le Clercq en Penders) en 14 juli 2004 (Kristel, Penders, IVN-medewerker).

⁴⁸ Jaspaert aan Janssens, 16 september 2004, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag.

⁴⁹ Jaspaert aan Janssens, 16 september 2004, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag.

⁵⁰ Kristel, Dagelijks bestuur IVN. Besloten overleg 17 september 2004, 21 september 2004, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag. Wilmots schrijft dat ‘Koen Jaspaert de IVN een waterhoofd vond hebben, maar zijn voorstellen om het apparaat af te slanken, zijn door het Comité van Ministers niet gehonoreerd’. E-mail Wilmots aan Grave, 9 september 2021. Pekelder, in 2005-2006 voorzitter van de IVN als opvolger van Janssens, is daarentegen van mening dat Jaspaert de bezuinigingen van het Comité van Ministers wilde uitvoeren. E-mail Pekelder aan Grave, 19 mei 2022.

kortingsacties, boekhouding, website, accountant, vacaturebank, dienstverlening leden, porti en dat, schrijft Kristel, 'is ook voor een vereniging als de IVN die zich gebonden acht aan een sober regime, een onmogelijke opgave.'⁵¹ Er wordt in december 2004 overwogen de gesprekken met de NTU over de samenwerkingsovereenkomst weer op te nemen of een prominent IVN-lid tussen IVN en NTU te laten bemiddelen. Dat gaat uiteindelijk niet door. Het bestuur besluit – opnieuw – met een 'schone lei aan een nieuwe periode' te beginnen.⁵²

Toch vindt het bestuur nog een lichtpuntje: positief na deze tweeënhalve jaar moeizame en afgebroken onderhandelingen is dat de NTU de autonomie van de IVN erkent.

13.9. Onafhankelijk door particuliere middelen

De IVN slaagt erin een deel van haar budget met particuliere middelen te financieren, maar wil dat aandeel graag uitbreiden. Er zijn twee serieuze pogingen daartoe gearchiveerd: een in 1989 en een in 2006.

Tijdens een vergadering van het dagelijks bestuur van de IVN in 1989 wordt er in overleg met Deleu van de Stichting Ons Erfdeel naar een weg gezocht om zelf financiële middelen te verwerven. Deleu is van mening dat de IVN net als zijn Stichting over particuliere middelen moet beschikken, want: 'Een (gedeeltelijke) financiële onafhankelijkheid geeft instellingen meer vrijheid van handelen [...]. Middelen via mecenen verdienen de voorkeur boven sponsoring, want sponsoren verwachten een tegenprestatie' en die kan de IVN niet leveren. 'Ervaring leert,' aldus Deleu, dat het bedrijfsleven wel geld wil geven 'op grond van prestaties die bijdragen tot hun intellectuele en culturele imago'. De IVN moet zich sterker profileren door middel van de activiteiten die een 'internationaal en cultuurpolitiek karakter dragen'. Er wordt een brief opgesteld en een folder gemaakt, waarin de IVN informatie geeft over haar 'doelstelling, het bestuur en de uitgaven van de vereniging'. Ook wordt daarin een begroting van 'nog niet gefinancierde activiteiten' opgenomen. Het ontwerp wordt eerst voorgelegd aan een aantal mensen uit het bedrijfsleven en na eventuele wijzigingen zullen brief en folder naar instellingen en bedrijven in Nederland en Vlaanderen worden gestuurd. Daarnaast moet de IVN ervoor zorgen dat ze ook in België fiscale

⁵¹ Janssens aan Jaspaert, 6 oktober 2004, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag.

⁵² Kristel aan de leden van het kernbestuur, 6 december 2004; Bestuur IVN aan leden, 6 april 2005, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag.

vrijstelling voor de schenkingen krijgt. Het resultaat van de eerste sponsoring is nauwelijks gearchiveerd: er zijn enkele afwijzingen en toezeggingen.⁵³

De IVN richt een Raad van Advies op, een netwerk van mensen die de IVN aan sponsoren kunnen helpen. In die Raad zetelen personen uit Vlaanderen en Nederland, die zelf een uitstekend netwerk in de cultuursector, de politiek, de neerlandistiek en het bedrijfsleven hebben en een adviserende rol kunnen spelen. De IVN is al aangemerkt door de Belastingdienst als een ‘Algemeen Nut Beogende Instelling’ (ANBI). Hoe groot de vraag in het buitenland is naar hoogopgeleide neerlandici, is weliswaar onduidelijk en de ‘anderstalige neerlandicus’ is niet altijd zichtbaar, maar bij het bedrijfsleven en de overheid lijkt er wel behoefte aan mensen met grondige kennis van de Nederlandse taal en cultuur. Zij vinden na hun studie bijvoorbeeld werk bij uitgeverijen, zijn werkzaam als docent en vertaler, werken in het bedrijfsleven in eigen land of in Nederland en Vlaanderen, in de toerismesector, bij de overheid en de EU, in de journalistiek en in de economische en culturele sector. Neerlandici werken niet alleen in de wetenschap of het onderwijs.⁵⁴

De eerste bijeenkomst van leden van het dagelijks bestuur en potentiële leden van de Raad van Advies vindt plaats op 24 februari 2006. De discussie verloopt via de vragen of de IVN nog bestaansrecht heeft, de huidige activiteiten interessant genoeg zijn en of het zinvol is buitenlanders met kennis van de Nederlandse taal en cultuur onder de aandacht brengen van het bedrijfsleven en de politiek.⁵⁵ Twee jaar later komt de Raad opnieuw bijeen en stelt vast dat de IVN haar eigen kwaliteiten veel sterker moet benadrukken. De vereniging heeft met ‘beperkte eigen middelen’ heel veel bereikt en moet beargumenteren waarom ze zelfstandig moet blijven.⁵⁶

Over verdere bijeenkomsten is geen documentatie beschikbaar. In 2022 is er nog steeds een Raad van Advies die uit vier Vlamingen, drie Nederlanders en twee leden uit het Engelse taalgebied bestaat.⁵⁷

⁵³ Kristel, Verslag van de d.b.-vergadering van 28 april 1989, Archief IVN Den Haag; Kristel aan Deleu, 23 juni 1989; Deleu aan Kristel, 3 juli 1989, Archief IVN Den Haag.

⁵⁴ Conceptbrief voor bedrijven die de IVN wil aanschrijven in verband met Board of Advisers, Map Raad van Advies, Archief IVN Den Haag.

⁵⁵ Voorstellen IVN-bestuur, door Adviesraad in oprichting, bijeen in Austerlitz, 24 februari 2006, Map Raad van Advies, Archief IVN Den Haag.

⁵⁶ Raad van Advies bijeen op 2 september 2008, Map Raad van Advies, Archief IVN Den Haag.

⁵⁷ De Raad van Advies bestaat uit de volgende leden: ‘Dorian van der Brempt (directeur Spilliaert Huis in Oostende, cultuurkenner, voormalig directeur Vlaams-Nederlands Huis deBuren in Brussel), David Colmer (schrijver en vertaler van voornamelijk Nederlandstalige literatuur), Jozef Deleu (hoofdredacteur *Het Liegend Konijn*, stichter en voormalig hoofdredacteur van tijd-

13.10. Waait er een ‘nieuwe wind’?

Jaspaert gaat, Linde van den Bosch komt. Zij is een ‘voortreffelijke AS’ (Algemeen Secretaris) met ‘grote waardering voor het werk van de IVN’, aldus Deleu die haar op 30 oktober 2006 uitgebreid heeft gesproken. Hij is van mening dat er een ‘nieuwe wind’ in de NTU waait en ‘er grote bereidheid is om intens samen te werken met de partikuliere organisaties en de IVN in het bijzonder’.⁵⁸ Ook in het Jaarverslag 2005 van de IVN wordt opgemerkt dat de ‘werkrelatie Nederlandse Taalunie-IVN’ vaak op de agenda stond, maar dat de gesprekken met Van den Bosch ‘thans in een goede sfeer [verlopen]’ en ze hebben geleid tot ‘een besteding van de inhoudelijke onafhankelijkheid van de vereniging en continuering van de ondersteuning van de wetenschappelijke missie van de vereniging’.⁵⁹

Van den Bosch deelt mee dat de NTU niet meer middelen aan de IVN wil besteden. De subsidie voor de *Basisboekenlijst* en *Wie en wat in de neerlandistiek in Nederland en België* komt er niet, wel een – wat lager – bedrag voor de uitgave van *Lijst van docenten in de neerlandistiek aan extramurale universiteiten en ledenlijst IVN*. De gevolgen zijn groot: de assistent van de IVN wordt per 1 mei 2005 ontslagen, de *IVN-krant* verschijnt alleen nog digitaal, het bureau van de IVN wordt verplaatst naar het huis van de directeur, het bestuur zal minder vaak vergaderen, de accountantscontrole vindt niet meer jaarlijks plaats en de kortingsacties (*Van Dale* en *NRC Weekeditie*) worden beëindigd.

Na een kort intermezzo van Pekelder volgt Renkema Janssens in de zomer van 2006 op als voorzitter van de IVN. Le Clercq is namens de NTU nog steeds waarnemer bij de bestuursvergaderingen van de IVN en medeonderhandelaar namens de Algemeen Secretaris. Renkema zou een eind maken aan dit waarnemerschap.

schriften als *Ons Erfdeel*), Jane Fenoulhet (professor of Dutch Studies aan de University College London), Frits van Oostrom (universiteitshoogleraar Middelnederlandse letterkunde aan de Universiteit Utrecht), Tiziano Perez (directeur-bestuurder bij het Nederlands Letterenfonds), Jan Renkema (emeritus hoogleraar Tekstkwiteit aan de Universiteit van Tilburg), Martine Tanghe (nieuwslezer van de Vlaamse publieke omroep VRT), Willy Vandeweghe (verbonden als vaste secretaris aan de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde – KANTL); IVN, Raad van Advies. Geraadpleegd op 12 april 2022, van <https://www.ivn.nu/organisatie-46>.

⁵⁸ E-mail Deleu aan IVN (CC aan Van den Bosch en Missinne), 31 oktober 2006, Map NTU 2004 t/m 2007, Archief IVN Den Haag.

⁵⁹ Jaarverslag 2005. Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. 2005 – een jaar met nieuwe perspectieven, Archief IVN Den Haag.

Van den Bosch, oud-student van Renkema, is op 5 oktober 2007 aanwezig op de vergadering van het dagelijks bestuur van de IVN. Na wat algem.ene informatie komt ze met een oud plan en deelt mee dat de Taalunie van plan is 'de werkingssubsidie en de subsidie voor het tijdschrift *NEM/IN* aan de buitenlandse docentschappen uit te keren, door middel van een verhoging van de basissubsidie. Die docentschappen kunnen vervolgens dat geld gebruiken om "diensten van de IVN" in te kopen. Aldus zou de afhankelijkheid van de IVN van de NTU beperkt worden en wordt de subsidie besteed volgens de "marktwerkingsfilosofie".⁶⁰ Zoiets zou echter het einde van de IVN betekenen: een rekensom leert dat er 230 docentschappen zijn, elk docentschap circa € 300 zou krijgen en vermoedelijk zouden zij dat niet allemaal besteden aan de colloquia en *NEM/IN*.⁶¹

De IVN reageert dan ook 'Unaniem afwijzend'.⁶² De reactie van Van den Bosch en Le Clercq luidt dat de leden van het IVN-bestuur kennelijk 'onvoldoende vertrouwen' in hun 'eigen vereniging' hebben als zij 'zo bang zijn voor marktwerking'. Le Clercq heeft – overigens op advies van Renkema – contact gezocht met bestuursleden van de IVN, om hun opvattingen te peilen en te onderzoeken of het bestuur verdeeld is. Net als tijdens het beleid van Jaspaert vindt de NTU kennelijk dat zij de activiteiten van de IVN zelf kan uitvoeren. Daarbij heeft de NTU nu steun van een aantal docenten uit de internationale neerlandistiek. Verder gebruikt de NTU deels dezelfde argumenten als voorheen: het bureau van de IVN is overbodig en te duur, de *IVN-krant* is een 'blaadje', dat ook op Neder-L kan en de inhoud van *NEM* telt teveel intramurale bijdragen. Alleen de colloquia vindt ze nuttig en die kan ze zelf beter organiseren.

Renkema bepleit een 'strikt zakelijke benadering zonder omkijken naar het verleden'. De positie van de IVN is duidelijk: de vereniging heeft in de veertig jaar van haar bestaan bewezen dat ze dynamisch is en ze is het enige podium voor de uitwisseling binnen de internationale neerlandistiek. Terwijl de NTU inzet op regionalisering, zorgt de IVN voor internationalisering. De *IVN-krant*, het secretariaat en *NEM* zijn nodig voor de colloquia. Verder wijst Renkema erop dat de subsidie die de NTU aan de IVN verstrekt al jaren daalt.⁶³

Opnieuw is er sprake van dat de NTU het geld direct aan de vakgroepen over wil maken. Renkema benadrukt dat marktwerking niet werkt voor een instelling

⁶⁰ Kristel, Notulen vergadering IVN-bestuur, 5 oktober 2007, Archief IVN Den Haag.

⁶¹ IVN, verslag van 6 november 2007, Map Raad van Advies, Archief IVN Den Haag.

⁶² Kristel, Notulen vergadering IVN-bestuur, 5 oktober 2007, Archief IVN Den Haag.

⁶³ Renkema aan bestuursleden IVN, 16 oktober 2007, Map NTU 2004-2007, Archief IVN Den Haag.

van algemeen nut en hij maakt de vergelijking met bibliotheken of culturele centra: 'Als bijvoorbeeld een gemeente zou besluiten de subsidies direct aan haar inwoners te geven, volgens het vrijmarktprincipe, zouden dit soort instellingen direct failliet gaan.' De vraag is of het bestuur met de Algemeen Secretaris moet onderhandelen of dat het direct contact op moet nemen met ministers en staatssecretarissen. Renkema waarschuwt het bestuur dat het er tijdens de gesprekken voor moet zorgen dat de NTU geen 'gezichtsverlies lijdt', hij pleit voor 'concentratie op de inhoud, onze leden, onze activiteiten'.⁶⁴

Er komen veel reacties van bestuursleden op de brief van Renkema met argumenten voor een onafhankelijke IVN. De NTU beschouwt de IVN als vereniging die de belangen van de docenten in het buitenland behartigt. Maar de IVN is veel meer. Ze is een slanke, democratische organisatie. De leden bepalen wat er gebeurt: zij zetten projecten op en voeren activiteiten uit zonder daar salaris voor te krijgen. Bovendien zorgt ze voor een uitstekende communicatie tussen Nederland en Vlaanderen en de internationale neerlandistiek. De NTU daartegenover werkt vanuit een strikt Vlaams/Nederlands perspectief en houdt onvoldoende rekening met de situatie aan buitenlandse universiteiten die in elk land anders is en ook voortdurend verandert. Ook is er kritiek op de wijze waarop de NTU zich in de media presenteert. Ze wordt geëvalueerd door de Nederlandse en Vlaamse politiek en door de media die de informatie krijgen van diezelfde NTU. De NTU krijgt daardoor wel aandacht voor de successen, maar de media missen informatie over de kapitaalvernietiging die plaatsvindt door projecten die eerst een startsubsidie krijgen en vervolgens verzanden. De politici in Nederland en Vlaanderen beseffen onvoldoende dat de Nederlandse en Belgische staat en economie veel belang hebben bij de internationale neerlandistiek, veel meer dan de landen zelf waar Nederlands wordt gedoceerd. Ten slotte is de IVN het enige orgaan dat via de internationale neerlandistiek kritiek kan uiten op het beleid van de NTU.

De NTU neemt intussen enkele projecten van de IVN over: het betreft onder meer een database met gegevens over onderwijs en onderzoek in de neerlandistiek, die op Taaluniversum geraadpleegd kan worden. Die heeft in eerste instantie betrekking op de nationale maar werd al snel uitgebreid tot de internationale neerlandistiek. De Universiteit Gent doet het taalkundige deel, de Universiteit van Amsterdam het letterkundige.⁶⁵ Van den Bosch nodigt

⁶⁴ Renkema aan bestuursleden IVN, 16 oktober 2007, Map NTU 2004-2007, Archief IVN Den Haag.

⁶⁵ De database wordt al enige tijd niet meer bijgehouden.

Renkema uit om zitting te nemen in de ‘resonansgroep “neerlandistiek op het Taaluniversum”’.⁶⁶

Per 1 januari 2013 is de Vlaming Geert Joris Algemeen Secretaris van de NTU. In 2014 is er overleg over nieuwe projecten die de IVN en NTU samen willen uitvoeren. De IVN heeft een aantal voorstellen: ze wil jonge docenten en onderzoekers betere mogelijkheden geven om zich te profileren. Voor hen zijn er alleen twee Zomercursussen van de Taalunie en onderzoeksbeurzen voor promovendi, maar er zijn geen beurzen voor postdocs. Ook wordt er gesproken over een gezamenlijke fondsenwerving met de NTU, de Raad van Advies van de IVN overlegt met de Raad van de Taalunie. Ook staat er een gedeelde infrastructuur op de agenda: de vacaturebank en het adressenbestand van docenten kunnen gedeeld worden. Ook met de ANV en eventueel de Orde van de Prince plant de IVN gesprekken.⁶⁷

13.11. Smoel en communicatie

Kort na zijn aantreden zegt Joris in een interview met *NRC Handelsblad* dat de Taalunie veel te onzichtbaar is: ‘Het was mij ook nooit opgevallen wat de Taalunie allemaal deed, totdat ik in 2011 in de visitatiecommissie kwam.’ De Taalunie moet zich niet verstoppen, vindt hij, maar aanwezig zijn. Hij wordt verder geciteerd met de uitspraak ‘De Taalunie moet meer smoel krijgen’ (Van Lent, 2013). Eén ding kan Joris niet worden verweten: nooit eerder was de NTU zo vaak in het nieuws als onder zijn leiding. Maar anders dan hij graag had gewild. De ‘smoel van de Taalunie werd voor velen een lelijke tronie.

De IVN krijgt op 15 april 2015 een brief van de NTU waarin bezuinigingen worden aangekondigd. Het Comité van Ministers heeft het Meerjarenbeleid 2013-2017 van de NTU goedgekeurd. Uit de stukken in het IVN Archief blijkt dat Joris dit Meerjarenplan, waarin bezuinigingen van € 770.000 waren opgenomen, bij zijn aantreden heeft verworpen. Hij wilde een nieuw en volgens hem beter Meerjarenplan opstellen. Dat heeft hij kennelijk nagelaten. In de jaren 2011 en 2012 was de NTU financieel gezond, de NTU-begrotingen van de jaren na 2012 ontbreken. Bovendien heeft de politiek, ‘vooral op vraag van de Nederlandse overheid’, de NTU met ingang van 2015 extra bezuinigingen van €

⁶⁶ Van den Bosch aan Renkema, 30 januari 2007, Archief IVN Den Haag; e-mail Kristel aan bestuursleden IVN, 12 januari 2007.

⁶⁷ Agenda bespreking IVN/NTU, 4 februari 2014, Archief IVN Den Haag.

1,89 miljoen opgelegd (Kennis, 2015). In de begroting die Joris voor 2015 heeft opgesteld, heeft de NTU een post van € 720.000 eigen inkomsten opgenomen, een som die de NTU niet blijkt te hebben verworven (Boogaarts et al., 2016, p. 17). Daardoor bedragen de bezuinigingen in het geheel meer dan € 3,5 miljoen. Weliswaar gaf Joris aan dat de NTU op personeelskosten had bezuinigd, maar dat blijkt niet het geval te zijn. Waar al die cijfers vandaan komen? De IVN heeft leden die niet alleen thuis zijn in de neerlandistiek maar ook kunnen rekenen. Bovendien zijn er in de NTU medewerkers die ontevreden zijn met het beleid van de Algemeen Secretaris. Er wordt geëkt.⁶⁸

Bijna de helft van de bezuinigingen, 44%, betreffen de internationale neerlandistiek. De Zomercursussen worden afgeschaft (€ 450.000), het Erasmus Taalcentrum in Jakarta wordt gesloten (€ 450.000), de suppletie voor de moedertaalsprekers verdwijnt (€ 189.000), evenals de platforms (€ 100.000), geld voor nieuwe, groeiende afdelingen wordt niet uitgekeerd (€ 60.000), culturele manifestaties vinden niet plaats (€ 60.000) en het bedrag voor de vrijgestelde landen die deelnemen aan het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal (€ 75.000) wordt afgeschaft. Bovendien zijn de masterbeurzen in 2015 geschrapt (€ 100.000) alsook twee van de drie docentencursussen (€ 80.000).

In reactie op de plannen oefenen de leden en het bestuur van de IVN druk uit op de Algemeen Secretaris en de NTU. Er verschijnen opiniestukken in de gedrukte media en op websites: op Neder-L verschijnt al op 24 april een bijdrage van Marc van Oostendorp, gevolgd door stukken van Lut Missinne, Judit Gera, Arie Pos, Jaap Grave en Jos Joosten. Op 1 mei 2015 publiceert Hellmuth Van Berlo, medewerker van de NTU, een stuk waarin hij onder meer duidelijk maakt dat het beleid van Joris weinig steun geniet in de NTU. Het is ook belangrijk dat journalisten van dagbladen het thema oppakken en erover publiceren. Dat gebeurt op 30 april 2015, wanneer in *NRC Handelsblad* en *De Standaard* een bijdrage wordt gepubliceerd van Judit Gera, Matthias Hüning, Marc van Oostendorp en Johan Oosterman die door tachtig docenten is ondertekend. Verder schrijven IVN-leden brieven aan de IVN, de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren, het Comité van Ministers en de Interparlementaire Commissie (IPC). Antoinet Brink, Arie Pos en Arthur Verbiest zijn – net als in de periode Jaspaert – daarbij zeer actief.

Uit de diverse interne stukken van de IVN blijkt dat de Vlaamse regering de internationale neerlandistiek en de Taalunie belangrijker vindt dan de Nederlandse. Dit onderschrijft de Vlaming Bart Caron, lid van de IPC, in een

⁶⁸ Documenten 2015 (brieven, notulen en e-mails), Archief IVN Den Haag.

vraag aan Sven Gatz, Vlaams minister van Cultuur en voorzitter van het Comité van Ministers:

Er is het feit dat wij partijgrensoverschrijdend met alle Vlaamse vertegenwoordigers in de Interparlementaire Commissie aan onze Nederlandse collega's een brief hebben geschreven om ons beklag te doen over het feit dat de Nederlandse collega's, die nu het voorzitterschap van de IPC waarnemen, niet geneigd zijn om veel initiatief te nemen – ik druk mij voorzichtig uit. Dat zegt iets over het engagement die het Nederlandse bestuur heeft ten aanzien van de rol en de taak van de Nederlandse Taalunie. Wij vinden dat in Vlaanderen met zijn allen betreurenswaardig, en we hopen dat dat straks keert (Caron, 2016).

Ook zou de RNTL beter moeten functioneren. Het blijkt dat de Nederlandse IPC-leden weinig actief zijn, sommigen weten zelfs niet eens dat ze lid zijn van de IPC. Joris heeft vrijwel geen contacten met ambtenaren op het Nederlandse ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.⁶⁹ Dat hij de bezuinigingen uitvoert is voor hen voldoende – want daar heeft Nederland op aangedrongen, aldus Gatz in zijn antwoord aan Caron: 'U weet hoe de besparingen in de Taalunie gaan. Ik vertel u geen geheim als ik zeg dat een van de twee partners als eerste wilde besparen. En dat waren wij niet' (Gatz, 2016).

Joris en Rispens, medewerker van de NTU, vragen om een gesprek met het IVN-bestuur om de beslissingen te verduidelijken en bieden excuses aan voor de slechte communicatie. De bezuinigingen op de internationale neerlandistiek waren onvermijdelijk, schrijven zij, want dat was 'tot op heden amper' gebeurd.⁷⁰ Zij hebben ook een brief opgesteld die gericht is aan de docenten in de internationale neerlandistiek. Ze leggen die voor aan het IVN-bestuur, maar dat adviseert die brief niet te versturen: er ontbreekt veel informatie en het is weliswaar duidelijk dat er wordt bezuinigd maar niet waarop.⁷¹ In een gesprek van het IVN-bestuur met de NTU op 6 mei 2015 wordt het belangrijkste resultaat in drie trefwoorden vermeld: 'uitstel, heroverweging en alternatieven'. Er wordt op ingezet dat de Zomercursussen blijven bestaan en de suppletie wordt herzien. De IVN is van mening dat die per vakgroep moet worden vastgesteld.⁷²

⁶⁹ Documenten 2015 (brieven, notulen en e-mails), Archief IVN Den Haag.

⁷⁰ Joris en Rispens aan IVN, 29 april 2015, Archief IVN Den Haag.

⁷¹ Documenten 2015 (brieven, notulen en e-mails), Archief IVN Den Haag.

⁷² Bestuur IVN aan de leden van de IVN [na 6 mei 2015], Archief IVN Den Haag.

De directeur van de IVN en de bestuursleden noemen de informatie die zij over het recente beleid van de NTU krijgen, ‘behoorlijk schokkend’. Er wordt een lijst opgesteld: Joris moet vanzelfsprekend weten dat de leden van de IVN op de hoogte zijn van de misstanden in de NTU. De personele lasten van de NTU zijn met 22% sterk gestegen. Joris en Rispens beschikken over onvoldoende kennis van ‘begrotingssystematiek’ en ze hebben weinig steun in de NTU.

Mede door druk in en door de media, de onderhandelingen van het IVN-bestuur met politici en met de NTU en de activiteiten van de leden van de IVN – gedocumenteerd in *Witboek IVN* – wordt een deel van de bezuinigingen op de internationale neerlandistiek teruggedraaid. De suppletie blijft bestaan, zij het op een veel lager niveau. Van de € 10.000 per jaar voor niet-gepromoveerden en € 13.000 per jaar voor gepromoveerden (voor maximaal drie jaar) rest nog € 7.750 per jaar voor een docent binnen de EU, en € 8.250 per jaar voor een docent daarbuiten. Er blijft nog een Zomercursus bestaan, die in Gent wordt georganiseerd.

Terugkijkend op het beleid van Joris blijkt dat er veel mis is gegaan. Slechte communicatie, angstcultuur en zakelijk, financieel en professioneel mismanagement zijn een paar begrippen die worden gebruikt om zijn beleid te karakteriseren (Vervaeke, 2015).

13.12. Na Joris: rust

Na het vertrek van Joris in 2017 wordt Hans Bennis, een ervaren bestuurder, tot Algemeen Secretaris benoemd. Hij is neerlandicus, voormalig directeur van het Meertens Instituut en in dat opzicht een late opvolger van Jaap de Rooij. Direct na zijn aantreden laat Bennis weten dat er een ‘heldere overlegstructuur’ zal komen en dat de IVN de opdracht krijgt om een toekomstvisie voor de internationale neerlandistiek te ontwikkelen.⁷³ Er vinden ‘constructieve gesprekken’ plaats tussen Bennis en het IVN-bestuur, waarbij duidelijk is dat ook de IVN behoefte heeft aan heldere afspraken en zekerheid. Er volgt een meerjarige toezegging voor de werkingssubsidie en financiële ondersteuning voor de colloquia en de ‘voorzien besparing uit 2015 wordt teruggedraaid’.⁷⁴ Maar dit geldt niet voor de zomercursussen en de bezuinigingen op de suppleties.

⁷³ Bennis aan IVN, 23 maart 2017, Archief IVN Den Haag.

⁷⁴ Taalunie aan IVN, 16 mei 2017, Archief IVN Den Haag.

Kris Van de Poel is Bennis in 2020 opgevolgd maar voor een evaluatie van de periode Van de Poel en de voorgaande is het nog te vroeg.

13.13. Slot

De samenwerking tussen de NTU en de IVN is vanaf het begin en met korte onderbrekingen stroef geweest. Dat heeft allereerst te maken met de onduidelijkheden in het Taalunieverdrag en de overlappings in de doelstellingen van de NTU en de IVN. De IVN is financieel grotendeels afhankelijk van de NTU en de wijze waarop de NTU door deze verhouding de IVN heeft willen sturen, heeft zich regelmatig herhaald. Dit heeft zowel de NTU als de IVN veel energie gekost die beter besteed had kunnen worden. Het beleid van Joris heeft geleid tot een omslag in de IVN. Het bestuur en de leden van de vereniging bleken de media te kunnen mobiliseren en dat heeft tot het besef geleid dat de IVN een betere publieke representatie nodig heeft. Dat geldt bijvoorbeeld voor de contacten met politici en hoge ambtenaren. Zij maken het beleid en zij moeten van het belang van de internationale neerlandistiek voor de Nederlandse en Vlaamse samenleving overtuigd worden.

14. VERLEDEN EN TOEKOMST VAN DE IVN

‘Uit onderzoek van de IVN blijkt dat het ontwikkelen van kennis van de Nederlandse taal en cultuur in het buitenland goed is voor diplomatie, handel, toerisme, communicatie en wetenschap. Wanneer het Nederlands aan belang verliest in de wereld, verliezen wij, Vlaanderen en Nederland, ook, zowel cultureel als economisch.’
(Katie Segers aan minister Jan Jambon, 27 mei 2021; Segers, 2021)

In dit laatste hoofdstuk volgt een korte terugblik op het ontstaan van de Werkcommissie en de IVN. Daarna zal ik aandacht besteden aan de recente jaren van de IVN. Dat doe ik met behulp van een aantal vragen die de voormalige voorzitters Jos Wilmots, Theo Janssen, Jan Renkema en de huidige voorzitter Henriette Louwerse hebben beantwoord.¹ Ook Jozef Deleu, die de internationale neerlandistiek vanaf het begin heeft gevolgd en gast bij alle colloquia is geweest, zal zijn visie op de internationale neerlandistiek en de IVN geven.

14.1. Terugblik

Al in de jaren vijftig van de vorige eeuw verzamelt Walter Thys gegevens over de internationale neerlandistiek en uiteindelijk leidt zijn contact met Frans Thomasen van de Nuffic en Nico Jalink, oud-lector in Bonn, tijdens het Eerste Colloquium Neerlandicum in 1961 tot de oprichting van de Werkcommissie. Zij creëren een netwerk van neerlandici die in het buitenland doceren. Ook krijgen zij steun van Nederlandse en Belgische ministeries, organiseren driejaarlijkse colloquia en zetten het tijdschrift *Neerlandica Extra Muros* (*NEM*) op, een contact- en inlichtingenblad, en publiceren een *Docentenlijst*.

De Werkcommissie/IVN krijgt van die ministeries financiële middelen en organisatorische steun om zelf beleid te maken. Zij doen dat tot 1966 belangeloos, daarna krijgt Jalink, de secretaris, een honorarium en steun van een administrateur, Henny Moolenburgh-Ekkel. Discussies in deze jaren betreffen

¹ Andere oud-voorzitters hebben de vragen om uiteenlopende redenen niet beantwoord.

onder meer lesmateriaal, de kwalificatie van neerlandici in het buitenland, hun status en hun pensioenvoorzieningen. Die laatste kwestie zou nooit op een bevredigende wijze worden opgelost.

In 1970 wordt de IVN opgericht, iets eerder dan gepland omdat er met de Vereniging Nederlands Voor Anderstaligen (VNA) een concurrerende vereniging op het toneel verscheen. Politiek speelt voor de Werkcommissie en de IVN geen rol: alle neerlandici zijn welkom. Thys streefde er ook naar neerlandici uit grote landen in de IVN op te nemen, bijvoorbeeld uit de Sovjet-Unie.

De jaren na 1970 zijn een periode van groei: het jaarboek *Dutch Studies* wordt opgezet, Jaap de Rooij werkt de plannen voor de *Algemene Nederlandse Spraakkunst (ANS)* en het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal uit en de *Bibliotheca Neerlandica Extra Muros* verschijnt. Thys, De Rooij en Moolenburgh werken onder hoge druk en Thys overweegt al na de oprichting van de IVN om te stoppen. Hij laat zich echter in 1973 en 1976 nog eens tot voorzitter benoemen, maar treedt dan plotseling af. De Rooij wordt de nieuwe voorzitter en de komende jaren zijn rustig: *NEM* verschijnt, de driejaarlijkse colloquia vinden plaats en de *ANS* verschijnt in 1984.

Vanaf de jaren negentig, na de onafhankelijkheid van veel staten in Midden- en Oost-Europa, worden daar veel nieuwe vakgroepen opgericht en die docenten willen ook gehoord worden in *NEM* en op de colloquia. *NEM* heeft onvoldoende redactieleden uit het buitenland en publiceert weinig artikelen uit de internationale neerlandistiek. De indruk ontstaat dat het centrum dominant is, en de periferie ontvangt. Dat verandert langzaam. De jaren rond 2009 vormen een cesuur: de IVN wordt professioneler en de activiteiten krijgen een sterker wetenschappelijk profiel. Er heerst optimisme en ook de nationale neerlandistiek heeft interdisciplinariteit en transnationalisme omarmd. De IVN zal, mede onder druk van de Taalunie, meer lezingen van niet-moedertaalsprekers op de colloquia programmeren en meer artikelen van hen in *NEM* publiceren. *NEM* krijgt met *Internationale Neerlandistiek* een nieuwe naam en een nieuw profiel: het wordt een wetenschappelijk tijdschrift.

14.2. De toekomst van de IVN in het verleden

Volgens Thys is de IVN geen doel op zich. Ondanks talrijke discussies over de toekomst van de IVN verschillen de opvattingen van Thys en De Rooij in de beginjaren nauwelijks van elkaar. In hun correspondentie komen diverse modellen voor, waarbij Thys van mening is dat de IVN als een belangenvereniging moet blijven

bestaan, met daarnaast een wetenschappelijke vereniging of instituut. Hij spreekt in 1973 de wens uit dat na de neerlandici in het buitenland ook de neerlandici in het Nederlandse taalgebied zich verenigen en deze twee verenigingen een nieuwe organisatie vormen (Thys, 1973, pp. 5-6).

In 1974 stelt De Rooij een discussiestuk op over de toekomst van de IVN met de titel 'Verzorgingsvereniging of wetenschappelijke vereniging?' Met het begrip 'verzorgingsvereniging' verwijst De Rooij naar 'NEM, Docentenlijst, Wie en wat, vragenlijsten, informatieformulieren, bepaalde aspecten van de colloquia, individuele dienstverleningen aan docenten extra muros en anderen' die kunnen worden overgenomen door een andere instantie, een 'Academie voor Nederlandse taal en cultuur' waarvan al enige tijd sprake is. Ook de *Van Dale*, de spelling, de *ANS*, het Certificaat Nederlands als Vreemde Taal en het Genootschap Onze Taal zouden daar een plaats kunnen vinden. Mocht die Academie er komen, dan zou de IVN een wetenschappelijke vereniging kunnen worden, die congressen organiseert en een wetenschappelijk tijdschrift uitgeeft. Ze zou meer en andere leden hebben en zich financieren door 'contributies, abonnementen en congresbijdragen'. Als de IVN een 'verzorgingsvereniging' blijft, dan voorziet De Rooij personele problemen, want ze kan haar werkzaamheden nu al nauwelijks uitvoeren.²

Ook Thys denkt na over de toekomst van de IVN en schetst in 1976 de structuren van een op te richten Nederlands-Belgisch Instituut:

Misschien nadert de dag waarop het mogelijk zal zijn een aantal opdrachten, die thans op basis van vrijwilligheid door enkele welwillende personen ten bate van de extramurale neerlandistiek worden uitgevoerd, over te dragen op een daartoe op te richten Nederlands-Belgisch Instituut met een officiële status. Ik heb reeds vroeger de gelegenheid gehad een suggestie in deze richting te doen. Zal dit instituut een onderdeel zijn van de nu reeds enkele jaren oude droom van een gemeenschappelijke, Noord- en Zuid-Nederlandse Academie?

Misschien. In elk geval is de infrastructuur voor dit nog op te richten instituut reeds zo goed als ontworpen, ik zou durven zeggen, is reeds een aantal jaren aanwezig. Komt het zover dat zulk een instituut werkelijkheid wordt, dan kan de IVN zich voortaan uitsluitend gaan concentreren op haar zuiver wetenschappelijke taak, de neerlandistiek taalkundig, letterkundig

² De Rooij, De toekomst van de IVN. Agendapunt 12 bij Verslag van de vergadering van het dagelijks bestuur op 28 november 1974, Archief Thys, Ordner 22, Letterenhuis Antwerpen.

en cultuurhistorisch te bundelen en in internationaal verband te helpen bevorderen (Thys, 1976, p. 24).

De modellen van Thys en De Rooij hebben grote overeenkomsten. Eerder bleek dat Thys er niet van overtuigd is geweest dat De Rooij de IVN noodzakelijk vond. Tijdens zijn voorzitterschap heeft De Rooij het bestaansrecht van de IVN nooit ter discussie gesteld. Jos Wilmots laat weten dat De Rooij bij zijn afscheid in 1982 ‘opeens openlijk de zin van de IVN in twijfel [trok]: nu de Taalunie de steun aan de buitenlandse neerlandistiek geleidelijk van de ministeries in Den Haag en Brussel zou overnemen, was een overkoepelende docentenvereniging allicht overbodig, vond hij.’³

14.3. De toekomst van de IVN met de Taalunie

Ik heb laten zien dat de Werkcommissie en de IVN zijn opgericht omdat de ministeries in Nederland en België vrijwel geen beleid voor de internationale neerlandistiek ontwikkelden. Daarom konden de Werkcommissie zich in de jaren zestig en de IVN vanaf 1970 zo sterk ontwikkelen.

De Taalunie heeft op verschillende manieren geprobeerd taken van de IVN over te nemen en de vereniging in de Taalunie te integreren. Op zich ligt dat voor de hand, want de IVN had en heeft te weinig menskracht. Soms ging dat in goed overleg, soms onder dwang, door de verlaging van de financiële middelen of door te dreigen de werkingskosten van de IVN aan de docenten uit te betalen die daar diensten van de IVN voor konden kopen.

De IVN is financieel grotendeels afhankelijk van de Taalunie. Dat Geert Joris na de bezuinigingen die de Taalunie in 2015 opgelegd kreeg, vooral bezuinigde op de middelen van de IVN en de internationale neerlandistiek, heeft ook te maken met de status en de zichtbaarheid van de internationale neerlandistiek in Nederland en Vlaanderen. De IVN heeft verschillende opties om haar activiteiten te kunnen voortzetten of uit te breiden. Ze kan ten eerste streven naar financiële onafhankelijkheid van de Taalunie. De tweede optie is de verbetering van de publieke representatie. Een van de vragen aan de mensen die ik eerder heb genoemd, luidde naar welke optie hun voorkeur uitgaat en of de belangen van de IVN beter gediend zijn met een voorzitter die in het Nederlandstalige gebied of in het buitenland werkzaam is. Wellicht moet zelfs worden gedacht

³ E-mail Wilmots aan Grave, 25 september 2021.

aan een voorzitter die geen neerlandicus is. Ook heb ik een vraag gesteld naar de relatie tussen de internationale en nationale neerlandistiek. Gaan beide intussen op voet van gelijkheid met elkaar om of ligt het voor de hand dat de nationale neerlandistiek zich als centrum profileert?

Het verleden laat zien dat de IVN diverse keren heeft geprobeerd financieel onafhankelijk van de Taalunie te worden. In 1989 werd een poging gedaan om sponsoren aan te trekken en in 2006 werd een Raad van Advies benoemd, om nieuwe wegen voor financiering te zoeken. Maar het resultaat is, mede door de financiële crisis in 2008, onvoldoende. Voor diverse activiteiten zoals de colloquia krijgt de IVN middelen uit fondsen, maar complete onafhankelijkheid is niet mogelijk en misschien ook niet wenselijk.

De tweede optie betreft de publieke representatie van de IVN. De vraag is hoe de IVN (en ook de Taalunie) erin kan slagen de mensen te bereiken die de besluiten nemen over de budgetten voor de internationale neerlandistiek. Dat zijn het Comité van Ministers, de leden van de Interparlementaire Commissie (IPC) en van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren (RNLT). Een indicatie vormen de openingslezingen of welkomstwoorden van politici en hoge ambtenaren op de colloquia van de Werkcommissie en de IVN (zie bijlage 2). De Werkcommissie organiseerde in 1961 het Eerste Colloquium voor neerlandici uit het buitenland, maar ze nodigde naast neerlandici uit Nederland en België ook medewerkers van ministeries en schrijvers uit. Het was vanaf het begin mede de bedoeling om een netwerk te creëren van politici, ambtenaren, de internationale en nationale neerlandistiek. Een analyse van de colloquia maakt duidelijk dat er vanaf 1991 minder ambtenaren en politici spreken. De jaren 2015 en 2018 waren uitzonderingen: in 2015 stuurde Jet Bussemaker, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, een videoboodschap; drie jaar later deed haar opvolger Ingrid van Engelshoven hetzelfde en in hetzelfde jaar hield Axel Buyse, algemeen afgevaardigde van de Vlaamse regering, een toespraak. Ze hadden in die jaren ook veel uit te leggen maar Bussemaker en Van Engelshoven maakten met het medium dat ze kozen duidelijk dat ze niet bereid waren met de leden van de IVN in discussie te gaan over hun beleid.

Theo Janssen, IVN-voorzitter van 1991-1997, heeft de volgende verklaring voor de dalende belangstelling van politici en ambtenaren van ministeries:

De IVN werd aanvankelijk rechtstreeks gesubsidieerd door de Nederlandse en Vlaamse ministeries van onderwijs. De ambtenaren van die ministeries waren ook aanwezig bij de IVN-vergaderingen. De IVN zat destijds dus dicht

bij de politici, anders gezegd, de extramurale neerlandistiek hoorde bij hun takenpakket. Met de Nederlandse Taalunie is er een 'laag' tussen gekomen.⁴

Daar zijn de verschillende besturen van de IVN zich wellicht onvoldoende van bewust geweest. De contacten van de IVN met politici, haar allianties, en haar publieke representatie moeten onderhouden en liefst versterkt worden.

Is het wel verstandig, luidde een andere vraag, dat de IVN een voorzitter heeft die werkzaam is in de (internationale) neerlandistiek. Hij kan weliswaar een goede neerlandicus zijn, maar misschien niet de juiste persoon om politici te overtuigen of hij is te ver weg om de contacten te onderhouden. Deleu antwoordt daarop:

Wat me altijd is opgevallen bij de opeenvolgende besturen is de huiver om zich goed geprofileerd tot de politici te wenden en ze ook te overtuigen van het belang en het nut van de internationale neerlandistiek. Hun netwerk, zowel bij de overheid als bij particuliere instellingen, vond ik meestal onbevredigend.

IVN moet zich om te beginnen scherper profileren als een organisatie die mondiaal de belangen van het Nederlands en wat ermee samenhangt bevordert. Er moet ook een strategie worden uitgebouwd waardoor de noodzakelijke middelen aanwezig blijven en toenemen. Dat kan niet met goodwill alleen, maar moet geprofessionaliseerd worden. Misschien moet de leiding van de IVN anders gestructureerd worden en moet er naast het door Neerlandici geleid bestuur, een 'Raad van Bestuur' worden opgezet die de materiële belangen concreet en met gezag en verantwoordelijkheid opvolgt en behartigt. Ik vrees dat specialisten in het Nederlands niet noodzakelijk specialisten zijn in het beheer en het uitbouwen van een daadkrachtige instelling.⁵

Janssen is van mening dat voorzitters uit de nationale en internationale neerlandistiek elkaar kunnen afwisselen. Maar hij vindt de taak van de directeur van de IVN essentieel:

Het is van groot belang dat de voorzitter een neerlandicus is die met een zekere afwisseling uit de extra- en intramurale neerlandistiek komt. Een

⁴ E-mail Janssen aan Grave, 27 mei 2022.

⁵ E-mail Deleu aan Grave, 5 augustus 2021.

voorzitter uit de extramurale neerlandistiek kan zo uit eigen ervaring spreken over de belangen van de extramurale neerlandistiek, terwijl een voorzitter uit de intramurale neerlandistiek vaak makkelijker ziet wat in België en Nederland mogelijk en realiseerbaar is. Van groot belang is daarbij dat het IVN-bestuur een directeur heeft die zorgt voor continuïteit in zowel de interne als de externe contacten. Zo'n combinatie garandeert het best een gezagspositie bij overleg met andere instanties ten behoeve van de extramurale neerlandistiek.⁶

Louwerse wijst erop dat juist de neerlandici in de internationale neerlandistiek zich ervan bewust zijn dat zij zich moeten legitimeren. Met hun expertise ligt het voor de hand dat de voorzitter van de IVN afkomstig is uit de internationale neerlandistiek:

Immers, collega's in de internationale neerlandistiek moeten zich juist bekwamen in het overtuigen van studenten en universitaire bestuurders om te overleven. Misschien is het daarom wel logisch dat onder het voorzitterschap van een 'buitenlander' die zich bewust is van het belang van de politieke steun het politieke netwerk is uitgegroeid tot wat het nu is.⁷

Deleu gaat ook uitgebreid in op de relatie tussen de internationale en nationale neerlandistiek:

De buitenlandse neerlandistiek kan niet los worden gezien van de binnenlandse. De aandacht voor het Nederlands en de kwaliteit van de taal, vormen nauwelijks een prioriteit in het algemeen cultuurbeleid van onze landen. De nonchalance waarmee met de eigen taal wordt omgesprongen is vaak stuitend. En dat is een situatie die helaas ook in het meer taalbewuste Vlaanderen aanwezig toeneemt. Het is daarom ook zo belangrijk dat instellingen als IVN én Taalunie zich duidelijker maatschappelijk profileren en de binnenkamer verlaten om in alle beschikbare media de betekenis en het belang van het Nederlands te bepleiten. Het Nederlands is een creatieve en levende taal die zorg én verzorging verdient en alle aandacht van haar sprekers en van allen die haar buitengaats met interesse bestuderen. Er zijn een

⁶ E-mail Janssen aan Grave, 27 mei 2022.

⁷ E-mail Louwerse aan Grave, 7 juni 2022.

waaier van initiatieven te bedenken die een bijdrage kunnen leveren tot meer waardering en respect voor de eigen taal.⁸

De nationale neerlandistiek is zeker lange tijd dominant geweest, aldus Janssen. Ze had ‘veel gemakkelijker toegang tot de bronnen [...] en [is] heel lang veel royaler geëquipeerd [...] geweest, met veel onderzoeksruimte voor de docenten, die zich daardoor sterk konden specialiseren.’⁹ Wat Louwerse ‘betreft zijn we deze vraag voorbij. Het is geen stammenstrijd.’ Zij benadrukt dat ‘de neerlandistiek een huis met vele kamers is. [...] Je stemt je inhoud en je les- en onderzoeksmethodes altijd af op de omgeving waarin je opereert. En dat geldt net zo goed voor Utrecht en Gent. Ik vraag me soms af of dit in andere vakgebieden ook een steeds terugkerende vraag is.’¹⁰

Deleu beklemtoont dat de publieke representatie van zowel de IVN als de Taalunie moet verbeteren. Wilmots en Deleu zijn beiden van mening dat de er binnen de Taalunie plaats is voor een autonome IVN. Deleu schetst dat als volgt:

Ik vind dat IVN als instelling autonoom moet kunnen functioneren binnen de Taalunie, waarvan ze deel uitmaakt. De Taalunie zorgt voor de noodzakelijke middelen en het algemeen cultuurpolitiek kader. IVN heeft een eigen bestuur en is de instelling die in het buitenlandse werkveld doet wat van haar moet worden verwacht: de buitenlandse neerlandistiek stimuleren en promoveren.¹¹

Deleus aanvankelijke enthousiasme over de Taalunie is wel bekoeld: ‘Ik ben een ontgoochelde minnaar, al smeult de liefde verder!’¹² Hij ziet een toekomst voor de Taalunie die middelen van de overheden en het bedrijfsleven krijgt. Wilmots wijst ook op het bedrijfsleven. Hij is van mening dat de IVN meer aandacht in het publieke debat voor buitenlands cultuurbeleid en de internationale neerlandistiek kan krijgen door te wijzen ‘op het economisch nut van de kennis van het Nederlands in het buitenland [...]’.¹³

Louwerse benadrukt dat de Taalunie de taken van de IVN niet moet overnemen. Een van de ‘sterke kanten’ van de IVN is de ‘collegialiteit en solidariteit’. Uit recent onderzoek blijkt dat de leden zeer tevreden zijn over

⁸ E-mail Deleu aan Grave, 5 augustus 2021.

⁹ E-mail Janssen aan Grave, 27 mei 2022.

¹⁰ E-mail Louwerse aan Grave, 7 juni 2022.

¹¹ E-mail Deleu aan Grave, 5 augustus 2021.

¹² E-mail Deleu aan Grave, 5 augustus 2021.

¹³ E-mail Wilmots aan Grave, 25 september 2021.

de vereniging, niet alleen over de colloquia en *IVN*, ‘maar ook om onze meer activistische inzet.’¹⁴ Renkema stelt zich een Taalunie voor met een vergelijkbare werkwijze als de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek (NWO) en het Vlaamse Fonds Wetenschappelijk Onderzoek (FWO). Dat betekent dat de Taalunie zelf geen beleid uitvoert, maar verschillende instellingen of verenigingen aanvragen voor projecten of activiteiten bij de Taalunie kunnen indienen.¹⁵

Janssen is van mening dat Taalunie en IVN ‘elkaar de ruimte [moeten] geven om te doen waar ze eerst en vooral goed in zijn.’ Hij vervolgt:

Daarbij moet het besef overheersen dat de extramurale neerlandistiek er niet is voor de IVN en/of de Taalunie, maar dat zij er zijn voor de extramurale neerlandistiek. De extramurale docenten houden de IVN wel op een soepele wijze bij die les. Of de Taalunie zich van dat idee steeds goed, om niet te zeggen: beter, bewust moet zijn? Ik denk van wel.¹⁶

14.4. De cesuur van 2015

De drastische bezuinigingen in 2015 onder Algemeen Secretaris Geert Joris zijn voor de IVN een cesuur geweest. In dat jaar bleek dat veel leden gemobiliseerd konden worden en zij wisten in de Nederlandse en Vlaamse media aandacht te krijgen voor het belang van de internationale neerlandistiek. Er waren parlementariërs – vooral uit Nederland – die niet wisten dat ze lid van de IPC van de Taalunie waren. Dat was niet alleen een probleem voor de IVN, maar ook, aldus Louwerse, ‘een onwenselijke situatie voor de Taalunie. Het IPC is immers een orgaan van de Taalunie.’¹⁷

Er zijn diverse rapporten verschenen waarin niet alleen het belang van de internationale neerlandistiek voor het bedrijfsleven, de overheid, het toerisme en de culturele sector wordt aangetoond, maar ook, zoals recent in het rapport *Talenbeleid in Europa. Hoe ondersteunen andere landen het onderwijs van hun taal en cultuur in het buitenland* van de Taalunie, duidelijk wordt gemaakt dat de investering uit het Nederlandse taalgebied ‘in het buitenlandse onderwijs

¹⁴ E-mail Louwerse aan Grave, 7 juni 2022.

¹⁵ Telefoongesprek Renkema met Grave, 25 mei 2022.

¹⁶ E-mail Janssen aan Grave, 27 mei 2022.

¹⁷ E-mail Louwerse aan Grave, 7 juni 2022.

[...] sterk achter [blijft] bij die van andere landen. [...] De trend is bovendien tegengesteld aan die in veel landen, waar de investeringen juist toenemen' (De Jonghe, 2019, p. 60). Terwijl Portugal per hoofd van de bevolking € 2,80 en Duitsland € 5,30 investeert in taal en cultuur in het buitenland, besteden Nederland en Vlaanderen samen 7,5 cent (De Jonghe, 2019, p. 11).

Het is belangrijk dat én de relevantie van de internationale neerlandistiek én de geringe investeringen van de Nederlandse en Vlaamse overheden in dit rapport zijn aangetoond. Bovendien maakt dit rapport duidelijk dat de Taalunie en de IVN zich gezamenlijk sterk kunnen maken voor de internationale neerlandistiek. De IVN heeft er dankbaar gebruik van gemaakt, aldus Louwerse: 'Het rapport van de Taalunie was voor de IVN een prachtig cadeau. We hebben het met dankbaarheid ontvangen en we zijn ermee de hort op gegaan. Iedere woordvoerder, ieder IPC-lid, elke politieke partij in Nederland en Vlaanderen is ermee in aanraking gekomen. En het heeft vruchten afgeworpen.'¹⁸

Louwerse maakt ook duidelijk dat de verbetering van de publieke representatie een speerpunt van het bestuur van de IVN is geweest. Het heeft zich daarbij op de leden van de IPC gericht en is erin geslaagd zijn stem in de media te laten horen:

Het rapport *De staat van het Nederlands in de wereld* dat we eind 2017 hebben aangeboden aan de IPC, was het begin van deze campagne. Onze directeur en leden van het bestuur hebben de afgelopen jaren regelmatig gesprekken gevoerd met individuele parlementariërs en met ambtenaren en medewerkers op de ministeries en kabinetten. Iris van Erve heeft hier met name heel hard aan getrokken en zij heeft menig direct lijntje naar de politiek.¹⁹

Een overzicht op de website van de IVN maakt duidelijk dat de internationale neerlandistiek vanaf 2015 meer dan voorheen zichtbaar was in de media: er verschenen diverse artikelen in *de Volkskrant*, *Trouw*, *NRC Handelsblad*, *De Morgen*, *De Standaard*, *Knack* en op NPO Radio (IVN, 2021a). 'Er is,' schrijft Janssen, 'in mijn herinnering geen IVN-bestuur geweest dat zich meer, laat staan beter, inspant om in het publieke debat aandacht te vragen voor de extramurale neerlandistiek en buitenlands cultuurbeleid dan het bestuur onder het voorzitterschap van Louwerse.'²⁰

De IVN en de Taalunie moeten blijven communiceren, benadrukt Louwerse:

¹⁸ E-mail Louwerse aan Grave, 7 juni 2022.

¹⁹ E-mail Louwerse aan Grave, 7 juni 2022.

²⁰ E-mail Janssen aan Grave, 27 mei 2022.

We blijven werken aan het productieve partnerschap tussen de Taalunie en de IVN, en ik geloof daar ook heilig in. Het is bij tijd en wijle een luidruchtig partnerschap dat kampt met wederzijdse bewijsdrift, maar we zijn samen ook productief en constructief. Ik zie niet dat dit ooit echt zal veranderen en dat is denk ik ook geen probleem zolang de communicatielijnen open blijven staan.²¹

Het zijn onzekere tijden, maar dit zijn redenen om vertrouwen in de toekomst te hebben.

²¹ E-mail Louwense aan Grave, 7 juni 2022.

BIJLAGE 2: DE COLLOQUIA

De Werkcommissie organiseerde in 1961 het Eerste Colloquium voor de neerlandici uit het buitenland. Ze nodigde neerlandici uit Nederland en België, medewerkers van ministeries en schrijvers uit. Het was vanaf het begin mede de bedoeling om een netwerk tussen de internationale en nationale neerlandistiek te creëren. Uit onderstaand overzicht blijkt wie de toespraken, openings- en slotlezingen houden.

1961 (Den Haag): toespraak van Minister Jo Cals, F.X. Baron van der Straten Waillet, ambassadeur van België te 's-Gravenhage en J.H. Wesselings, secretaris-generaal van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen. Ook waren drie ambtenaren van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen aanwezig tijdens de vergaderingen: M.J.J. van Loosdrecht, E. Talsma en H.J.W.M. Michael.

1964 (Brussel): openingszitting minister H. Fayat, adjunct-minister voor Buitenlandse Zaken; H.J. Schölvinc, secretaris-generaal van het ministerie van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen; M. Grypdonck, adjunct kabinetschef van de minister van Cultuur.

1967 (Den Haag): G.H. Veringa, minister van Onderwijs en Wetenschappen in Nederland, aangevraagd en afgezegd.

1970 (Gent): P.W. van der Zijden, plaatsvervangend secretaris-generaal van het ministerie van Onderwijs en Wetenschappen, namens G.H. Veringa, minister van Onderwijs en Wetenschappen; slotzitting Frans Van Mechelen, minister van Nederlandse Cultuur (België); W.G. Hellinga (Amsterdam).

1973 (Leiden/Noordwijkerhout): openingswoord door G.J. Leibbrandt, plaatsvervangend secretaris-generaal, namens de minister van Onderwijs en Wetenschappen; slotzitting prof. dr. A. Coppé, oud-minister van Economische Zaken.

1976 (Antwerpen): Rita De Backer-Van Ocken, minister van Nederlandse Cultuur; B.J.E.M. de Hoog, directie Internationale Betrekkingen, ministerie van Onderwijs en Wetenschappen; J. Ploeg, attaché voor culturele voorlichting, Nederlandse ambassade Bonn.

1979 (Amsterdam): openingstoespraak Prins Claus; slotzitting Anne Vondeling, voorzitter van de Tweede Kamer in Nederland.

1982 (Leuven): openingstoespraak Karel Poma, Gemeenschapsminister voor Nederlandse Cultuur; slotlezing Marcel Janssens.

1985 (Nijmegen): openingstoespraak J.H.G.I. Giesbers, rector magnificus van de KU Nijmegen; openingslezing: A.M. Hagen; slotlezing E.H. Kossmann (Groningen).

1988 (Gent): welkomstwoord L. de Meyer, rector van de Universiteit Gent; opening Luc Van den Bossche, staatssecretaris voor Onderwijs; openingslezing Jozef Deleu; slotlezing W. Prevenier; slottoespraak door H. Weckx, Gemeenschapsminister van Onderwijs en Brusselse Aangelegenheden.

1991 (Utrecht): Wim Gerritsen; slotlezing Wiljan van den Akker.

1994 (Antwerpen, *Nederlands in culturele context*): J. van Houtte, rector van de Universitaire Faculteiten Sint-Ignatius, Antwerpen; opening door M.F.M. van den Bergh, Algemeen Secretaris van de Nederlandse Taalunie; openingslezing Paul de Wispelaere.

1997 (Leiden, *Nederlands tweehonderd jaar later*): welkomstwoord van W.A. Wagenaar, rector magnificus van de Rijksuniversiteit Leiden; opening van het colloquium A.J. te Veldhuis, voorzitter van de Interparlementaire Commissie van de Nederlandse Taalunie; openingslezing F.P. van Oostrom.

2000 (Leuven, *Perspectieven voor de internationale neerlandistiek in de 21ste eeuw*): opening van het colloquium Koen Jaspaert, Nederlandse Taalunie; openingslezing Joop van der Horst; slotlezing H. Brandt Corstius (Parijs).

2003 (Groningen, *Neerlandistiek de grenzen voorbij*): officiële opening Kader Abdolah; openingslezing Frans Zwarts, rector magnificus van de Rijksuniversiteit Groningen; welkomstwoorden van G.H.B. Verberg, hoofddirecteur van de Nederlandse Gasunie, en Koen Jaspaert, Nederlandse Taalunie; slotlezing niet vermeld.

2006 (Gent, *Neerlandistiek in contrast*): welkomstwoorden Paul Van Cauwenberge, rector; Freddy Mortier, decaan Faculteit der Letteren; opening van het colloquium Linde van den Bosch, Nederlandse Taalunie; openingslezing Anne Marie Musschoot (Gent); slotlezing Gert Meesters (Luik).

2009 (Utrecht, *Vertalen*): welkomstwoorden Wiljan van den Akker, decaan faculteit Geesteswetenschappen; Aleid Wolfsen, burgemeester Utrecht; openingslezing Frits van Oostrom; slotlezing James Kennedy.

2012 (Antwerpen, *Andere werelden*): welkomstwoord Alain Verschoren, rector Universiteit Antwerpen; gasttoespraak Kris Peeters, minister-president van de Vlaamse regering; openingslezing Geert van Istendael.

2015 (Leiden, *Hyperdiverse neerlandistiek*): videoboodschap Jet Bussemaker, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap; lezing van Maya Rispens, hoofd afdeling Taalgebruik van de Taalunie.

BIJLAGE 2

2018 (Leuven, *Nederlands in Beweging*): welkomstwoord door Luc Sels, rector KU Leuven; toespraak van Axel Buyse, algemeen afgevaardigde van de Vlaamse regering; videoboodschap van Ingrid van Engelshoven, minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap; videoboodschap van Geert Bourgeois, Vlaams minister-president; openingslezing Annelies Verbeke.

2022 (Nijmegen, *Voortvarend Nederlands*): welkomstwoord Han van Krieken, rector Radboud Universiteit; Kris Van de Poel, Taalunie; Jaap Robben.

BIJLAGE 3: SAMENSTELLING BESTUREN VANAF 1961¹

Bestuur augustus 2018-augustus 2022

dr. Henriette Louwerse, voorzitter	University of Sheffield
prof. dr. Jelica Novakovic, vicevoorzitter	Beogradski Univerzitet
prof. dr. Els Stronks, secretaris	Universiteit Utrecht
prof. dr. Jan Konst, penningmeester (tot 1-11-2021)	Freie Universität Berlin
prof. dr. Lars Bernaerts	Universiteit Gent
dr. Johan Vanparys	Université de Namur
dr. Annika Johansson	Universiteit van Stockholm
Franco Paris	Università degli Studi di Napoli l'Orientale
lic. Eric Mijts	Universiteit van Aruba
prof. dr. Herman de Vries	Calvin College, Michigan
dr. Jugiarie Soegiarto	Universitas Indonesia Jakarta
Maria Pushkova	MSLU, Rusland
dr. Nerina Bosman	Universiteit van Pretoria

Bestuur augustus 2015-augustus 2018

dr. Henriette Louwerse, voorzitter	University of Sheffield
prof. dr. Jelica Novakovic, vicevoorzitter	Beogradski Univerzitet
prof. dr. Els Stronks, secretaris	Universiteit Utrecht
prof. dr. Matthias Hüning, penningmeester	Freie Universität Berlin
prof. dr. Lars Bernaerts	Universiteit Gent
dr. Johan Vanparys	Université de Namur
dr. Annika Johansson	Universiteit van Stockholm
Franco Paris	Università degli Studi di Napoli l'Orientale
lic. Eric Mijts	Universiteit van Aruba
prof. dr. Herman de Vries	Calvin College, Michigan
dr. Jugiarie Soegiarto	Universitas Indonesia Jakarta
Maria Pushkova	MSLU, Moskou
dr. Nerina Bosman	Universiteit van Pretoria

¹ Met enkele aanpassingen overgenomen van: Samenstelling besturen vanaf 1961. Geraadpleegd op 11 juni 2022, van <https://www.ivn.nu/organisatie-46>.

Bestuur augustus 2012-augustus 2015

prof. dr. J. Renkema, voorzitter	Universiteit van Tilburg
prof. dr. Maria-Theresia Leuker, vicevoorzitter	Universität zu Köln
prof. dr. Dirk De Geest, secretaris	Katholieke Universiteit Leuven
doc. dr. Wilken Engelbrecht, penningmeester	Univerzita Palackého
prof. dr. P. Hiligsmann	Université catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve
dr. H. Louwerse	University of Sheffield
prof. dr. E. Stronks	Universiteit Utrecht
dr. M. Arfs	Göteborgs Universitet
drs. H. van der Heide	Università degli Studi di Bologna
drs. H. Neus	Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL)
dr. J. Oosterhoff	University of Minnesota
dr. L. Mundalifah Roosman	Universitas Indonesia Jakarta
ass.-prof. L. Shishulina	Moskous Staatsinstituut voor Internationale Betrekkingen (MGIMO)

Bestuur zomer 2009-zomer 2012

prof. dr. J. Renkema, voorzitter	Universiteit van Tilburg
J. Fenoulhet, M.Phil, vicevoorzitter	University College London
drs. A. Brink, secretaris	Universidade de Coimbra
prof. dr. P. Hiligsmann	Université catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve
prof. dr. Maria-Theresia Leuker	Universität zu Köln
doc. dr. Wilken Engelbrecht	Univerzita Palackého
prof. dr. O.J. Praamstra	Universiteit Leiden
prof. dr. Dirk De Geest	Katholieke Universiteit Leuven
dr. M. Arfs	Göteborgs Universitet
dr. L. Gobardhan-Rambocus	Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL), Paramaribo
dr. Lilie Mundalifah Roosman	Universitas Indonesia Jakarta
dr. Jenneke Oosterhoff	University of Minnesota
ass.-prof. Larisa E. Shishulina	Moskous Staatsinstituut voor Internationale Betrekkingen (MGIMO)

Bestuur zomer 2006-zomer 2009

prof. dr. J. Renkema, voorzitter	Universiteit van Tilburg
J. Fenoulhet, M.Phil, vicevoorzitter	University College London
drs. A. Brink, secretaris	Universidade de Coimbra
prof. dr. L. Missinne, penningmeester	Westfälische Wilhelms-Universität Münster

BIJLAGE 3

prof. dr. P. Hiligsmann	Université catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve
prof. dr. S. Kiedroń	Uniwersytet Wrocławski
prof. dr. O.J. Praamstra	Universiteit Leiden
prof. dr. B. Vervaeck	Universiteit Gent
dr. M. Arfs	Göteborgs Universitet
prof. dr. D. van Zyl	Universiteit van Stellenbosch
dr. L. Gobardhan-Rambocus	Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL), Paramaribo
drs. E. Gustinelly	Universitas Indonesia, Jakarta
prof. dr. J. Vanderwal Taylor	University of Wisconsin, Madison

Bestuur zomer 2003-zomer 2006

prof. dr. G. Janssens, voorzitter tot 2005	Université de Liège
prof. dr. J. Pekelder, voorzitter vanaf februari 2005	Université de Paris-Sorbonne (Paris IV)
prof. dr. J. Pekelder, vicevoorzitter tot februari 2005	Université de Paris-Sorbonne (Paris IV)
J. Fenoulhet, M.Phil, vicevoorzitter vanaf februari 2005	University College of London
dr. A.J. Gelderblom, secretaris	Universiteit Utrecht
prof. dr. L. Missinne, penningmeester	Westfälische Wilhelms-Universität Münster
prof. dr. S. Kiedroń	Uniwersytet Wrocławski
dr. J.A. Lalleman	Universiteit Leiden
prof. dr. B. Vervaeck	Vrije Universiteit Brussel
drs. A. Brink	Universidade de Coimbra
prof. dr. J. van der Elst	Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys
dr. L. Gobardhan-Rambocus	Instituut voor de Opleiding van Leraren (IOL), Paramaribo
drs. E. Gustinelly	Universitas Indonesia, Jakarta
dr. N.E. Larsen	Københavns Universitet
prof. dr. J. Vanderwal Taylor	University of Wisconsin, Madison

Bestuur zomer 2000-zomer 2003

prof. dr. G. Janssens, voorzitter	Université de Liège
prof. dr. C. ter Haar, vicevoorzitter	Ludwig-Maximilians-Universität, München
dr. A.J. Gelderblom, secretaris	Universiteit Utrecht en Harvard University, Cambridge
dr. R.M. Vismans, penningmeester	University of Hull
dr. J.A. Lalleman	Universiteit Leiden
prof. dr. L. Missinne	Westfälische-Wilhelmsuniversität, Münster

BIJLAGE 3

prof. dr. J. Pekelder	Université de Paris-Sorbonne (Paris IV)
prof. dr. B. Vervaeck	Vrije Universiteit Brussel
drs. A.S.G. Brink	Universidade de Coimbra
prof. dr. J. van der Elst	Potchefstroomse Universiteit vir Christelike Hoër Onderwys
drs. E. Gustinelly	Universitas Indonesia, Jakarta
prof. dr. habil. S. Kiedroń	Uniwersytet Wrocławski
dr. N.E. Larsen	Københavns Universitet
prof. dr. J. Vanderwal Taylor	University of Wisconsin, Madison

Bestuur zomer 1997-zomer 2000

prof. dr. H. Brems, voorzitter	Katholieke Universiteit Leuven en Katholieke Universiteit Brussel
prof. dr. A.M. Musschoot, vicevoorzitter	Rijksuniversiteit Gent
dr. R. M. Vismans, secretaris	University of Hull
drs. G.A. Elshout, penningmeester	KPC Groep, Den Bosch
dr. A.J. Gelderblom	Universiteit Utrecht
prof. dr. C. ter Haar	Ludwig-Maximilians-Universität, München
prof. dr. G. Janssens	Université de Liège
prof. dr. J. Pekelder	Université de Paris-Sorbonne (Paris IV)
dr. L.R.G. Decloedt	Universität Wien
dr. E. Jansen	Universiteit van die Witwatersrand, Johannesburg
dr. J.E. Koch	Istituto Universitario Orientale, Napels
mag.yart. N.E. Larsen	Københavns Universitet
dr. J.C. Prins	vh. Columbia University, New York
L. Suratminto M.A.	Universitas Indonesia, Jakarta

Bestuur zomer 1994-zomer 1997

prof. dr. Th.A.J.M. Janssen, voorzitter	Vrije Universiteit Amsterdam
prof. dr. A.M. Musschoot, vicevoorzitter	Rijksuniversiteit Gent
drs. P.G.M. de Kleijn, secretaris	Nuffic, Den Haag
drs. G.A. Elshout, penningmeester	Hogeschool van Amsterdam, Universiteit van Amsterdam
prof. dr. H. Brems	Katholieke Universiteit Leuven en Katholieke Universiteit Brussel
prof. dr. C. ter Haar	Ludwig-Maximilians-Universität, München
prof. dr. S. Vanderlinden	Université Catholique de Louvain, Louvain-la-Neuve
dr. R.M. Vismans	University of Hull
dr. J.E. Koch	Istituto Universitario Orientale, Napels
dr. E. Mollay	Universiteit ELTE, Budapest

BIJLAGE 3

prof. dr. H.M. Roos
prof. dr. J.P. Snapper
L. Suratminto M.A.
dr. I. Wikén Bonde

Universiteit van Suid-Afrika, Pretoria
University of California, Berkeley
Universitas Indonesia, Jakarta
Universiteit van Stockholm

Bestuur zomer 1991-zomer 1994

prof. dr. Th.A.J.M. Janssen, voorzitter
dr. Th. Hermans, ondervoorzitter
drs. P.G.M. de Kleijn, secretaris
drs. G.A. Elshout, penningmeester
dr. A. Berteloot
prof. dr. H. Brems

Vrije Universiteit Amsterdam
University of London
Nuffic, 's-Gravenhage
Algemene Hogeschool Amsterdam
Universität zu Köln
Katholieke Universiteit Leuven en
Katholieke Universiteit Brussel

prof. dr. A.M. Musschoot
prof. dr. S. Vanderlinden

Rijksuniversiteit Gent
Université Catholique de Louvain,
Louvain-la-Neuve

prof. dr. W.F. Jonckheere
dr. P. de Klerk

Universiteit van Natal, Pietermaritzburg
Université STENDHAL, Grenoble III,
Université Lumière, Lyon 2

dr. E. Mollay
prof. dr. J.P. Snapper
L. Suratminto M.A.
R. Trampus-Snel
dr. I. Wikén Bonde

Universiteit ELTE, Budapest
University of California, Berkeley
Universitas Indonesia, Jakarta
Università degli Studi di Trieste
Universiteit van Stockholm

Bestuur zomer 1988-zomer 1991

prof. dr. F. Balk-Smit Duyzentkunst,
voorzitter

Universiteit van Amsterdam

dr. Th. Hermans, ondervoorzitter
drs. P.G.M. de Kleijn, secretaris
drs. F.E. Goossens, penningmeester
dr. A. Berteloot
prof. dr. Th.A.J.M. Janssen
prof. dr. S. Vanderlinden

University of London
Nuffic, 's-Gravenhage
Nuffic, 's-Gravenhage
Universität zu Köln
Vrije Universiteit Amsterdam
Université Catholique de Louvain,
Louvain-la-Neuve

prof. dr. R. Willemsyn
drs. J. Augusdin
prof. dr. W.F. Jonckheere
dr. P. de Klerk
dr. E. Mollay
M.J.R. Rigelsford M.A.
prof. dr. J.P. Snapper

Vrije Universiteit Brussel
Universitas Indonesia, Jakarta
Universiteit van Natal, Pietermaritzburg
Université de Grenoble
Universiteit ELTE, Budapest
University of Liverpool
University of California, Berkeley

BIJLAGE 3

drs. J.A.S. Tromp
drs. I. Wikén Bonde

Universidad Computense de Madrid
Universiteit van Stockholm

Bestuur zomer 1985-1988

prof. dr. A.J.M. van Seggelen, voorzitter
dr. Th. Hermans, ondervoorzitter
drs. H.J. Boukema, secretaris

Université de Strasbourg II
University of London
Christelijk Pedagogisch Studiecentrum,
Hoevelaken

drs. F.E. Goossens, penningmeester
dr. A. Berteloot
prof. dr. F. Balk-Smit Duyzentkunst
prof. dr. R. Willemyns
drs. J. Augusdin
prof. dr. W.F. Jonckheere
prof. dr. W. Lagerwey
M.J.R. Rigelsford M.A.
drs. P.J.M. Starmans
drs. J.A.S. Tromp
prof. dr. H. Vekeman
prof. dr. habil K.R.G. Worgt

Nuffic, 's-Gravenhage
Philipps Universität Marburg
Universiteit van Amsterdam
Vrije Universiteit Brussel
Universitas Indonesia, Jakarta
Universiteit van Natal, Pietermaritzburg
vh. Calvin College, Michigan
University of Liverpool
Helsingin Yliopisto, Helsinki
Universidad Computense de Madrid
Universität zu Köln
Karl-Marx-Universität, Leipzig

Bestuur zomer 1982-zomer 1985

prof. dr. J.G. Wilmots, voorzitter
prof. dr. A.J.M. van Seggelen,
ondervoorzitter
drs. H.J. Boukema, secretaris

Wetenschappelijk Onderwijs Limburg,
Diepenbeek
Université de Strasbourg II

drs. F.E. Goossens, penningmeester
prof. dr. D. van Berlaer-Hellemans
drs. Y. Augusdin
prof. dr. W. Lagerwey
prof. dr. E.H. Raidt

Christelijk Pedagogisch Studiecentrum,
Hoevelaken
Nuffic, 's-Gravenhage
Vrije Universiteit Brussel
Universitas Indonesia, Jakarta
Calvin College, Michigan
Universiteit van die Witwatersrand,
Johannesburg

M.J.R. Rigelsford M.A.
drs. P.J.M. Starmans
drs. J.A.S. Tromp
prof. dr. H. Vekeman
prof. dr. habil K.R.G. Worgt

University of Liverpool
Helsingin Yliopisto, Helsinki
Universidad Computense de Madrid
Universität zu Köln
Karl-Marx-Universität, Leipzig

Bestuur zomer 1979-zomer 1982

dr. J. de Rooij, voorzitter	Amsterdam, vh. Universiteit Stockholm
prof. dr. R.P. Meijer, ondervoorzitter	University College London
prof. dr. J.G. Wilmots, ondervoorzitter	Wetenschappelijk Onderwijs Limburg, Diepenbeek
drs. H.J. Boukema, secretaris	Christelijk Pedagogisch Studiecentrum, Hoevelaken
dr. J.W. de Vries, penningmeester	Rijksuniversiteit Leiden
prof. dr. R. Jansen-Sieben	Université Libre de Bruxelles
prof. dr. M.H. Schenkeveld	Vrije Universiteit Amsterdam
prof. dr. J.H. Meter	Università degli Studi di Roma
dr. St. Prędota	Uniwersytet Wrocławski
prof. dr. E.H. Raidt	Universiteit van die Witwatersrand, Johannesburg
prof. dr. A.J.M. van Seggelen	Université de Strasbourg II
prof. dr. W.Z. Shetter	Indiana University, Bloomington
drs. P.J.M. Starmans	Helsingin Yliopisto, Helsinki
prof. dr. H. Vekeman	Universität zu Köln

Bestuur zomer 1976-zomer 1979

dr. J. de Rooij, voorzitter vanaf voorjaar 1977	Amsterdam, vh. Universiteit Stockholm
prof. dr. W. Thys, voorzitter tot najaar 1976	Universiteiten Rijsel en Gent
prof. dr. R.P. Meijer, ondervoorzitter	University College London
dr. J.G. Wilmots, secretaris	Economische Hogeschool Limburg, Diepenbeek
dr. J.W. de Vries, penningmeester	Rijksuniversiteit Leiden
prof. dr. M. Rutten	Université de Liège
prof. dr. M.C. van der Toorn	Katholieke Universiteit Nijmegen
prof. dr. P. Brachin	Université de Paris-Sorbonne (Paris IV)
prof. dr. J.H. Meter	Università degli Studi di Napoli
dr. S. Prędota	Uniwersytet Wrocławski
prof. dr. E.H. Raidt	Universiteit van die Witwatersrand, Johannesburg
prof. dr. L.E. Schmitt	Philipps Universität Marburg
prof. dr. W.Z. Shetter	Indiana University, Bloomington
drs. G. de Vries	Universiteit Kopenhagen

Bestuur zomer 1973-zomer 1976

prof. dr. W. Thys, voorzitter	Universiteiten Rijsel en Gent
prof. dr. R.P. Meijer, ondervoorzitter	University College London
dr. J. de Rooij, secretaris	Amsterdam, vh. Universiteit van Stockholm
drs. F.P. Thomassen, penningmeester	Nuffic, 's-Gravenhage

BIJLAGE 3

prof. dr. D.M. Bakker
prof. dr. M. Rutten
prof. dr. P. Brachin
prof. dr. J.H. Meter
dr. S. Prędota
prof. dr. L.E. Schmitt
prof. dr. W.Z. Shetter
prof. dr. M. de Villiers
drs. G. de Vries

Vrije Universiteit Amsterdam
Universiteit Luik
Universiteit Parijs
Universiteiten Napels en Rome
Universiteit Wrocław
Universiteit Marburg
Universiteit Bloomington
Universiteit Stellenbosch
Universiteit Kopenhagen

Bestuur zomer 1970-zomer 1973

prof. dr. W. Thys, voorzitter
dr. J. de Rooij, secretaris
drs. F.P. Thomassen, penningmeester
prof. dr. M. Rutten
prof. dr. C.A. Zaalberg
prof. dr. P. Brachin
prof. dr. J.E. Loubser
prof. dr. L.E. Schmitt
drs. G. de Vries
prof. em. dr. Th. Weevers

Universiteiten Rijsel en Gent
Amsterdam, vh. Universiteit van Stockholm
Nuffic, 's-Gravenhage
Universiteit Luik
Universiteit Leiden
Universiteit Parijs
Universiteit Port Elizabeth
Universiteit Marburg
Universiteit Kopenhagen
vh. Universiteit Londen

Werkcommissie van hoogleraren en lectoren in de Nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten 1970

prof. dr. W. Thys, voorzitter
dr. J.M. Jalink, secretaris
drs. F.P. Thomassen, penningmeester
prof. dr. P. Brachin
prof. dr. J.E. Loubser
prof. dr. L.E. Schmitt
drs. G. de Vries
prof. dr. Th. Weevers

Universiteit Rijsel
vh. Universiteit Bonn
Nuffic, 's-Gravenhage
Universiteit Parijs
Universiteit Port Elizabeth
Universiteit Marburg
Universiteit Kopenhagen
Universiteit Londen

Werkcommissie van hoogleraren en lectoren in de Nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten 1967

prof. dr. W. Thys, voorzitter
dr. J.M. Jalink, secretaris
drs. F.P. Thomassen, penningmeester
prof. dr. P. Brachin
prof. dr. L.E. Schmitt

Universiteit Rijsel
vh. Universiteit Bonn
Nuffic, 's-Gravenhage
Universiteit Parijs
Universiteit Marburg

BIJLAGE 3

drs. J.Z. Uys, MA
drs. G. de Vries
prof. dr. Th. Weevers

vh. Universiteit Natal, Pietermaritzburg
Universiteit Kopenhagen
Universiteit Londen

Werkcommissie van hoogleraren en lectoren in de Nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten 1964

prof. dr. W. Thys, voorzitter
dr. J.M. Jalink, secretaris
drs. F.P. Thomassen, penningmeester
prof. dr. P. Brachin
prof. dr. L.E. Schmitt
drs. J.Z. Uys, MA
drs. G. de Vries
prof. dr. Th. Weevers

Universiteit Rijsel
vh. Universiteit Bonn
Nuffic, 's-Gravenhage
Universiteit Parijs
Universiteit Marburg
vh. Universiteit Natal, Pietermaritzburg
Universiteit Kopenhagen
Universiteit Londen

Werkcommissie van hoogleraren en lectoren in de Nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten 1961

prof. dr. W. Thys, voorzitter
dr. J.M. Jalink, secretaris
drs. F.P. Thomassen, penningmeester
prof. dr. P. Brachin
prof. dr. L.E. Schmitt
prof. dr. Th. Weevers
drs. G. de Vries
dhr. J.Z. Uys MA

Universiteit Rijsel
vh. Universiteit Bonn
Nuffic, 's-Gravenhage
Universiteit Parijs
Universiteit Marburg
Universiteit Londen
Universiteit Kopenhagen
vh. Universiteit Natal, Pietermaritzburg

ARCHIEFBESTANDEN

- ◇ Archief Thys: Letterenhuis Antwerpen
- ◇ Archief IVN: IVN Den Haag
- ◇ Universiteitsarchief van de universiteit Bonn: personeelsdossier (Personalakte) Jalink, PA 8277, PF-PA 824 en Notulen van de Faculteit (Fakultätsratsprotokolle): PF 138-187, 189
- ◇ Universiteitsarchief Göttingen: personeelsdossier (Personalakte) Delfoss, Leo
- ◇ Universiteitsarchief Leipzig: Personeelsdossier (Personalakte) Schmitt, UAL PA Schmitt, PA 0940

LITERATUURLIJST

- ◇ 6e Colloquium Neerlandicum te Antwerpen. Oprichting van instituut bepleit (1976, 31 augustus). *Volksgazet*.
- ◇ Algemeen Secretariaat van de Nederlandse Taalunie (1988). *Het Verdrag inzake de Nederlandse Taalunie*. 's-Gravenhage. Geraadpleegd op 30 december 2021, van <https://taalunie.org/feeds/download/verdrag-taalunie-1980-5dc52.pdf/Taalunieverdrag/original#:~:text=1%20Het%20Algemeen%20Secretariaat%20is,desgewenst%20van%20de%20Interparlementaire%20Commissie>
- ◇ Ashcroft, B., Griffiths, G., & Tiffin, H. (2007). Binarism. In B. Ashcroft, G. Griffiths, & H. Tiffin (Reds.), *Post-Colonial Studies. The Key Concepts* (pp. 18-21). Routledge.
- ◇ Assmann, A. (2009). Archive im Wandel der Mediengeschichte. In K. Ebeling & S. Günzel (Reds.), *Archivologie. Theorien des Archivs in Philosophie, Medien und Künsten* (pp. 165-175). Kulturverlag Kadmos.
- ◇ Baerlecken, M., & U. Tiedau, U. (2003). Das Deutsch-Niederländische Forschungsinstitut an der Universität Köln 1931-1945 und der Aufbau des Faches Niederlandistik in der frühen Bundesrepublik. In B. Dietz, H. Gabel & U. Tiedau (Reds.), *Griff nach dem Westen. Die 'Westforschung' der völkisch-nationalen Wissenschaften zum nordwesteuropäischen Raum (1919-1960)* (pp. 851-885). Waxmann.
- ◇ Baeten, E., & Overfeldt, S. (1992). *De Nederlandse taal en letteren in een Europa zonder binnengrenzen (een inventarisatie)*. Stichting Bibliographia Neerlandica.
- ◇ Beersmans, F., & Sudhölter, J. (1976). Zertifikat Niederländisch. Examen en getuigschrift Nederlands als vreemde taal. *Neusprachliche Mitteilungen*, 29(2), 118-123.
- ◇ Besamusca, E., Gelderblom, A. J., & Ten Thije, J. D. (2010). Transnationale neerlandistiek: taal zonder natie, culturen zonder muren. *Internationale Neerlandistiek*, 48(4), 5-10.
- ◇ Binnendijk, G. (1971). Het kolloquium van de glimlach. *Ons Erfdeel*, 14(2), 156-157. Geraadpleegd op 6 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_ons003197101_01/_ons003197101_01_0122.php
- ◇ Boogaarts, I., Brems, H., Coolen, G., & Lückcrath-Rovers, M. (2016). *Meer samenwerken en minder toeteren*. Visitatierapport Taalunie. Geraadpleegd op 12 april 2022, van <http://taaluniversum.org>

- ◇ Boukema, H. J. (1986). Verslag over de periode 1982-1985. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Negende Colloquium van docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Nijmegen 1985* (pp. 319-328). Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Geraadpleegd op 6 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001198501_01/_han001198501_01_0046.php
- ◇ Bouman, A. C. (1959). VII. Verslagen der Vaste Commissies. *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde te Leiden, 1958-1959* (pp. 161-163). E.J. Brill. Geraadpleegd op 23 oktober 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_jaa003195901_01/_jaa003195901_01_0026.php?q=Mironow#hl1
- ◇ Brachin, P. (1955). De belangstelling voor het Nederlands in Frankrijk. *De Vlaamse Gids*, 39, 193-203.
- ◇ Braet, M. (1965). *Mark Braet. Foto's en originele documenten. 1965*. Brieven (1965-1967) van neerlandicus Eugeen Sjoebin aan Mark Braet. Geraadpleegd op 22 mei 2022, van <https://sites.google.com/site/markbraetfoto>
- ◇ Braet, M. (1978). *Mark Braet. Foto's en originele documenten. 1978. Brief uit Moskou*. Geraadpleegd op 28 oktober 2021, van <https://sites.google.com/site/markbraetfoto>
- ◇ Bratoes, I. (1999). In Memoriam S.A. Mironow (1910-1998). *Neerlandica Extra Muros*, 37(1), 72.
- ◇ Bruinsma, J. (1969, 13 september). Nederlands voor Anderstaligen. *De Gelderlander*.
- ◇ Caron, B. (2016). *Bart Caron (Groen) aan minister Sven Gatz. Vraag om uitleg over het rapport-Schinkelshoek met betrekking tot de Nederlandse Taalunie*. Geraadpleegd op 27 maart 2022, van <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1066159/verslag/1068674>
- ◇ De Gaay Fortman, W. F. (z.d.). Dr. G. D. Jonker. *Vrije Universiteit Amsterdam. Jaarboek 1971 en 1972* (pp. 53-55).
- ◇ De Jonghe, A. (2019). *Talenbeleid in Europa. Hoe ondersteunen andere Europese landen het onderwijs van hun taal in het buitenland?* Den Haag, Algemeen Secretariaat Nederlandse Taalunie.
- ◇ De rechtspositie van de extramurale docent (1997). *Meerjarenperspectief voor een Taaluniebeleid*, 71-72.
- ◇ De Rooij, J. (1978). Ledenvergadering IVN verslag over de periode 1973-1976. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Zesde Colloquium van docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Antwerpen 1976*

(pp. 173-181). Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Geraadpleegd op 22 januari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001197601_01/_han001197601_01_0025.php

- ◇ De Rooij, J. (1993). Geerte de Vries. Den Haag 22 april 1924 – Kopenhagen 20 augustus 1990. *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde te Leiden 1991-1992*, 174-178. Geraadpleegd op 10 april 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_jaa003199201_01/_jaa003199201_01_0016.php
- ◇ De Rooij, J. (1995). Een kwart eeuw IVN. *Neerlandica Extra Muros*, 33(3), 2-11.
- ◇ De Rooij, J. (2008). In Memoriam. Henny Moolenburgh-Ekkel (1915-2008). *Internationale Neerlandistiek*, 46(3), 80.
- ◇ De Smet, G. A. R. (1968). In memoriam Leo Delfos. *Ons Erfdeel*, 11(3), 129-130.
- ◇ De Smet, G. A. R. (1998). Delfosse (Delfos), Leo. In R. De Schryver, B. De Wever, G. Durnez (Reds.), *Nieuwe Encyclopedie van de Vlaamse Beweging*, (p. 896) Lannoo.
- ◇ De Vogelaer, G. (2012). G. Geerts, W. Haeseryn, J. de Rooij, & M. C. van den Toorn: Algemene Nederlandse spraakkunst, Groningen, Wolters-Noordhoff. *Internationale Neerlandistiek*, 50(3), 70-72.
- ◇ De Vries, G. (1964). Het onderwijs in het Nederlands aan de Deense universiteiten. *Neerlandia* 68(2), 27-28.
- ◇ De Vries, G. (1966). Problemen van een neerlandist bij de overgang van intra naar extra muros. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Tweede colloquium van hoogleraren en lectoren in de nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Brussel 1964* (pp. 63-66). Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Nederlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten. Geraadpleegd op 6 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196401_01/_han001196401_01_0012.php#12
- ◇ De Vries, J. W. (1994). In memoriam Eke Talsma. *Neerlandica Extra Muros*, 32(2), 72. Geraadpleegd op 27 december 2021, van https://dbnl.org/tekst/_nee005199401_01/_nee005199401_01_0019.php
- ◇ Ebeling, K., & Günzel, G. (2009). Einleitung. In K. Ebeling & S. Günzel (Reds.), *Archivologie. Theorien des Archivs in Philosophie, Medien und Künsten* (pp. 7-26). Kulturverlag Kadmos.
- ◇ Een proeve van een profielschets van een neerlandicus extra muros. Analyses en aanbevelingen van prof. dr. J. Wilmots. (1989). *Nederlandse Taalunie Publikatieblad*, 2(6), 10-13.

- ◇ Foucault, M. (1972). *The Archaeology of Knowledge*. (A. Sheridan, Vert.; eerste druk). Tavistock Publications. (Originele bron gepubliceerd in 1969.)
- ◇ Gatz, S. (2016). *Sven Gatz aan Bart Caron. Vraag om uitleg over het rapport-Schinkelhoek met betrekking tot de Nederlandse Taalunie*. Geraadpleegd op 27 maart 2022, van <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1066159/verslag/1068674>
- ◇ Grave, J. (2008). De neerlandistiek en de zoektocht naar Europa. *Tijdschrift voor Nederlandse Taal- en Letterkunde*, 124(4), 249-258.
- ◇ Haury, H. (2016). Urlaub vom Kopfe?: Johannes Müller (1864-1949) und die religiös-politische Wirkung Elmauer Sommerfrischen. In F. W. Graf (Red.), *Intellektuellen-Götter: Das religiöse Laboratorium der klassischen Moderne* (pp. 39-60). De Gruyter Oldenbourg. Geraadpleegd op 28 december 2021, van <https://www.degruyter.com/document/doi/10.1515/9783110446364-005/html>
- ◇ Heeroma, K. (1962). Neerlandicus, Neerlandist of Nederlandist? In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Eerste Colloquium van hoogleraren en lectoren in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten* (p. 69). Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Neerlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten. Geraadpleegd op 6 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196101_01/_han001196101_01_0020.php
- ◇ Hoogleraar Z-Afrika toch naar taalcongres (1988, 15 augustus). *NRC Handelsblad*
- ◇ I.V.V. (1976, 2 september). In alle hoeken van de wereld wordt Nederlands onderwezen. Tentoonstelling in het kader van Colloquium Neerlandicum. *Het Laatste Nieuws*.
- ◇ IVN. (2020a). Terugkijken: openingsdag Week van het Nederlands. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://www.ivn.nu/nieuws/terugkijken-openingsdag-week-van-het-nederlands-1897>
- ◇ IVN. (2020b). Vijftig jaar Neerlandistiek wereldwijd. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://anchor.fm/ivneerlandistiek>
- ◇ IVN. (2020c). Write Now! – dé schrijfwedstrijd voor jong talent. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://www.ivn.nu/nieuws/write-now-de-schrijfwedstrijd-voor-jong-talent-1840>
- ◇ IVN. (2020d). Dichters op reis. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://www.ivn.nu/dichters-op-reis-127>
- ◇ IVN. (2021a). *IVN in de Media*. Geraadpleegd op 7 juni 2022, van <https://www.ivn.nu/ivn-in-de-media-121>

LITERATUURLIJST

- ◇ IVN. (2021b). *Ledenonderzoek 2021*. Geraadpleegd op 12 april 2022, van <https://www.ivn.nu/ledenonderzoek-2021-131>
- ◇ Jalink, J. M. (1969). Verslag van de secretaris. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Derde Colloquium van hoogleraren en lectoren in de nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten, 's-Gravenhage 1967* (pp. 20-25). Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Nederlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten. Geraadpleegd op 15 februari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196701_01/_han001196701_01_0003.php
- ◇ Jalink, J. M., Thys, W. & Thomassen, F. P. (1962b). Verslag van de discussie op de derde Werkvergadering met als centraal thema: De status van de hoogleraar en de lector in de neerlandistiek aan een buitenlandse universiteit. Creatie van nieuwe leerstoelen en lectoraten. Relatie van de neerlandistiek in binnen- en buitenland. In Werkcommissie (Reds.), *Colloquium Neerlandicum 1, Verslag van het eerste colloquium van hoogleraren en lectoren in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten* (pp. 18-24). Den Haag. Geraadpleegd op 14 februari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196101_01/_han001196101_01_0008.php
- ◇ Joby, C. (2020). Wat is een moedertaalspreker. *Internationale Neerlandistiek*, 58(3), 169-192.
- ◇ Kirsner, R. (1983). De neerlandicus intra muros als Sinterklaas. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Achtste Colloquium van docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Leuven 1982* (pp. 101-104). Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Geraadpleegd op 5 april 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001198201_01/_han001198201_01_0010.php
- ◇ Kristel, M. (2007). Van Neerlandica extra Muros naar Internationale neerlandistiek. *Neerlandica Extra Muros*, 45(1), 1.
- ◇ Kristel, M. (2010). De internationale neerlandistiek verenigd: de ontstaansgeschiedenis en de beginjaren van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek (IVN). In M. Hüning, J. Konst & T. Holzhey (Reds.), *Neerlandistiek in Europa. Bijdragen tot de geschiedenis van de universitaire neerlandistiek buiten Nederland en Vlaanderen* (pp. 349-362). Waxmann.
- ◇ Latour, B. (1999). *Pandora's Hope. Essays on the Reality of Science Studies*. Harvard University Press.
- ◇ Marecek, Z., & Rampart, N. (2002). In Memoriam Josef Skopal. *Neerlandica Extra Muros*, 40(1), 81.
- ◇ Meijer, R. P. (1956). De studie van het Nederlands in Australië. *De Vlaamse Gids*, 40, 120-124.

LITERATUURLIJST

- ◇ Meijer, R. P. (1977). Van het bestuur. *Neerlandicum Extra Muros*, 14(28), 3-4. Geraadpleegd op 10 maart 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_nee005197701_01/_nee005197701_01_0002.php
- ◇ Meijer, R. P. (1992). IVN-prijs voor Olga Krijtová. *Neerlandicum Extra Muros*, 30(1), 71-72. Geraadpleegd op 10 maart 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_nee005199201_01/_nee005199201_01_0008.php
- ◇ Mironow, S. A. (1968). De Neerlandistiek in de U.S.S.R. *Ons Erfdeel*, 12(2), 94-98.
- ◇ Moolenburgh-Ekkel, H. (1980). Algemene Vergadering van de I.V.N. Verslag over de periode 1976-1979. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Zevende Colloquium van van docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Amsterdam 1979* (pp. 133-138). Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Geraadpleegd op 5 april 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001197901_01/_han001197901_01_0013.php#1
- ◇ Musschoot, A. M. (2007). Met cultuur over de brug. Enkele beschouwingen over nationalisme en internationalisme in de letterenstudie. In J. Fenoulhet, A. J. Gelderblom, M. Kristel, J. Lalleman, L. Missinne, & J. Pekelder (Reds.), *Neerlandistiek in contrast. Handelingen Zestiende Colloquium Neerlandicum*, 18 (pp. 11-24). Rozenberg Publishers. Geraadpleegd op 4 april 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001200701_01/_han001200701_01_0002.php#2
- ◇ Nederlands voor 'Anderstaligen'. (1969, 28 juni). *De Tijd*.
- ◇ Nekrasowa, T. (ter perse). Нидерландистика в Пскове. Иван Захарович Пода [Nederlands in Pskov. Ivan Zakharovich Poda]. In: J. Grave, E. Metz, O. Ovechkina, & I. Michajlova (Reds.), *Bruggenbouwers. Russische neerlandistiek en Nederlandse russistiek in historisch perspectief*. Nauka.
- ◇ Osjis, W. (1973, 21 september). Nederlands doceren in het buitenland [ingezonden brief]. *NRC Handelsblad*.
- ◇ Pée, W. (1970). Het Colloquium 'Niederlandistik und Germanistik' te Leipzig. *Taal en Tongval*, 22, 95-98. Geraadpleegd op 28 februari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_taa007197001_01/_taa007197001_01_0015.php
- ◇ Peek, S. (1969, 3 oktober). Dure talenmachines voor Jakarta – geen Nederlands nodig. Cadeaus die fictie overeind moeten houden. *Het Vrije Volk*.
- ◇ Poma, K. (1983). Openingstoespraak. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Achtste Colloquium van docenten in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Leuven 1982* (pp. 7-11). Internationale Vereniging voor

LITERATUURLIJST

- Neerlandistiek. Geraadpleegd op 5 april 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001198201_01/_han001198201_01_0003.php
- ◇ Potkoven, G. (1963, 30 september). Literatoernaje Gazeta over werk Theun de Vries. *De Waarheid*.
 - ◇ Ronin, V. K. (1991). Een jonge Rus studeert Nederlands. *Ons Erfdeel*, 34(4), 579-583. Geraadpleegd op 30 januari 2022, van https://dbnl.org/tekst/_ons003199101_01/_ons003199101_01_0155.php
 - ◇ Russinnen vol lof over Nederland. De Nederlandse vrouw een pracht vrouw. (1970, 27 maart). *Tubantia*.
 - ◇ Russische docent ging 'eventjes' Fries leren. (1973, 5 april). *Nieuwsblad van het Noorden*.
 - ◇ Salverda, R. (1985). ANS voor ons. *Neerlandica Extra Muros*, 44(1), 9-18. Geraadpleegd op 15 april 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_nec005198501_01/_nec005198501_01_0003.php?q=
 - ◇ Schneider, T. M. (1997). Müller, Johannes. *Neue Deutsche Biographie*, 18, 426-428. Geraadpleegd op 28 december 2021, van <https://www.deutsche-biographie.de/pnd118585061.html#ndbcontent>
 - ◇ Segers, K. (2021). *Katia Segers (Vooruit) aan minister Jan Jambon. Vraag om uitleg over de vraag van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek over het promoten van de Nederlandse taal en cultuur in het buitenland*. Geraadpleegd op 27 maart 2022, van <https://www.vlaamsparlement.be/nl/parlementair-werk/commissies/commissievergaderingen/1519378/verslag/1523254>
 - ◇ Sergej Halipov, Rus, 'om utens'. (1973, 23 februari). *Leeuwarder Courant*.
 - ◇ Smit, J. W. (1973). Voordracht. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Vierde Colloquium van hoogleraren en lectoren in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Gent 1970* (pp. 43-50). Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Geraadpleegd op 6 februari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001197001_01/_han001197001_01_0006.php
 - ◇ Sovjet-'werkers' na twee weken Nederland opgetogen terug. (1959, 9 november). *Het Vrije Volk*.
 - ◇ Standpunt van het Comité van Ministers (1988). Standpunt van het Comité van Ministers over het 'Meerjarenperspectief voor een Taaluniebeleid' van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. *Nederlandse Taalunie Publikatieblad*, 2(3), 27-36.
 - ◇ Stichweh, R. (1993). Wissenschaftliche Disziplinen: Bedingungen ihrer Stabilität im 19. und 20. Jahrhundert. In J. Schriewer, E. Klein, & C. Charle (Reds.), *Sozialer Raum und akademische Kulturen. A la recherche de l'espace*

universitaire européen. Studien zur europäischer Hochschul- und Wissenschaftsgeschichte im 19. und 20. Jahrhundert. Etudes sur l'enseignement supérieur aux XIXe et XXe siècles (pp. 235-250). Peter Lang Verlag.

- ◇ Thys, W. (1969). Ten geleide. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Derde Colloquium van hoogleraren en lectoren in de nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten. 's-Gravenhage 1967* (pp. 3-7). Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Nederlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten. Geraadpleegd 15 februari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196701_01/_han001196701_01_0001.php
- ◇ Thys, W. (1973a). Jacob Marius Jalink. Druuten 27 april 1895 - 's-Gravenhage 12 september 1971. In *Jaarboek van de Maatschappij der Nederlandse Letterkunde 1971-1972* (pp. 165-184). E. J. Brill. Geraadpleegd op 28 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_jaa003197201_01/_jaa003197201_01_0013.php
- ◇ Thys, W. (1973b). Ten Geleide. *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Vierde Colloquium van hoogleraren en lectoren in de nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Gent 1970* (pp. 5-10). Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Geraadpleegd op 1 april 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001197001_01/_han001197001_01_0001.php
- ◇ Thys, W. (1976). Openingstoespraak. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Vijfde colloquium van hoogleraren en lectoren in de nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten. Leiden/Noordwijkerhout 1973* (pp. 19-24). Internationale Vereniging voor Neerlandistiek. Geraadpleegd 22 januari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001197301_01/_han001197301_01_0004.php
- ◇ Thys, W., & De Rooij, J. (1976). Discussie over leer- en hulpmiddelen o.l.v. Drs. J.G. Wilmots, Limburgs Universitair Centrum, Diepenbeek (Hasselt). In W. Thys, & J. de Rooij (Reds.), *Vijfde Colloquium van hoogleraren en lectoren in de nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten 1973. Leiden/Noordwijkerhout 1973* (pp. 150-153).
- ◇ Thys W., & Jalink, J.M. (1967). *De nederlandistiek in het buitenland. Het universitair onderwijs in de Nederlandse taal- en letterkunde, cultuur- en politieke geschiedenis buiten Nederland en België*. Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Nederlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten.
- ◇ Thys, W., Jalink, J. M., & Thomassen, F. P. (1966). Activiteiten van de Werkcommissie. *Neerlandica Extra Muros*, 4(7), 7-9. Geraadpleegd op 12 oktober 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_nee005196601_01/_nee005196601_01_0020.php

- ◇ Thys, W., Jalink, J. M., & Thomassen, F. P. (1967). Nieuwe docentschappen en mutaties. *Sowjet Unie. Neerlandica Extra Muros*, 5(9), 14. Geraadpleegd op 6 december 2021, van https://dbnl.org/tekst/_nee005196701_01/_nee005196701_01_0023.php
- ◇ Thys, W., Jalink, J. M., & Thomassen, F. P. (1968). In Memoriam Collega Delfos. *Neerlandica Extra Muros*, 6(10), 1. Geraadpleegd op 6 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_nee005196801_01/_nee005196801_01_0001.php
- ◇ Thys, W., Jalink, J. M., & Thomassen, F. P. (1970a). Eerste werkvergadering I.V.N. (Statusvergadering). *Neerlandica Extra Muros*, 8(1) 60-64. Geraadpleegd op 12 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_nee005197001_01/_nee005197001_01_0019.php
- ◇ Thys, W., Jalink, J. M., & Thomassen, F. P. (1970b). Lezingen en bijeenkomsten. *Neerlandica Extra Muros*, 8(1) 27-30. Geraadpleegd op 12 december 2021, van https://dbnl.org/tekst/_nee005197001_01/_nee005197001_01_0010.php
- ◇ T'Sjoen, Y., Van den Oever, A., Hiligsmann, P., Fenoulhet, J., & Rispens, M. (2009, 13 maart), *Naar een internationale en interdisciplinaire neerlandistiek*. Advies van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren aan het Comité van Ministers van de Nederlandse Taalunie. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van <https://taalunie.org/publicaties/104/naar-een-internationale-en-interdisciplinaire-neerlandistiek>
- ◇ Universität München. *Studenten-Verzeichnis, III. Trimester 1939*. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van http://epub.ub.uni-muenchen.de/9724/1/pvz_lmu_1939_iii_trimester.pdf.
- ◇ Universität München. *Studenten-Verzeichnis, Sommer-Halbjahr 1939*. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van http://epub.ub.uni-muenchen.de/9723/1/pvz_lmu_1939_ose.pdf.
- ◇ Universität München. *Studenten-Verzeichnis, Sommer-Halbjahr 1941*. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van http://epub.ub.uni-muenchen.de/9729/1/pvz_lmu_1941_ose.pdf.
- ◇ Universität München. *Studenten-Verzeichnis, Winterhalbjahr 1938-1939*. Geraadpleegd op 20 juni 2018, van http://epub.ub.uni-muenchen.de/9722/1/pvz_lmu_1938_39_wise.pdf.
- ◇ Uyttenhove, H. J. J. (1974). Het Nederlands en een komputer aan een Amerikaanse universiteit. *Ons Erfdeel*, 17(3), 384-388. Geraadpleegd op 31 maart 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_ons003197401_01/_ons003197401_01_0089.php

- ◇ Van Cranenburgh, B. (1982, 26 februari). Tom Poes helpt met Belcampo Russen bij het leren van de Nederlandse taal. *Het Parool*.
- ◇ Van de Velde, B. (1973, 31 augustus). Bij ons in Korea is Kampen beroemd. *NRC Handelsblad*.
- ◇ Van Erve, I. (2018, mei). *Neerlandistiek Mondiaal. Verslag veldonderzoek internationale neerlandistiek*. Geraadpleegd op 9 april 2022, van https://www.ivn.nu/upload/files/Veldonderzoek/ledenverslag%20veldonderzoek%20online%20spreads_v2.pdf
- ◇ Van Erve, I. (2020). 'In januari 1981 kon ik mijn zolder inrichten als IVN-kantoor'. Een interview met oud-directeur IVN Marja Kristel. *VakTaal. Tijdschrift van de Internationale Vereniging voor Neerlandistiek*, 33(4), 6-7.
- ◇ Van Lent, D. (2013, 25 mei). Nu een Taalunie met smoel, graag. *NRC Handelsblad*.
- ◇ Vele buitenlanders leren Nederlands: We worden voor het eerst erkend als een volk met nieuwe ideeën. (1969, 21 juni). *De Telegraaf*.
- ◇ Veltman, J. (1972, 11 februari). Nederlands afronden aan Gentse Universiteit. *De Standaard*.
- ◇ Vervaeke, L. (2015, 9 juni). Waar het misging bij de Taalunie. *de Volkskrant*.
- ◇ Vlekkeloos Nederlands (1959, 3 november). *Het Parool*.
- ◇ Vragen over een 'Grapje' van Luns (1974, 11 juli). *NRC Handelsblad*.
- ◇ Weevers, T. (1962). Het academisch onderwijs van het Nederlands in Engeland. In Werkcommissie/Nuffic (Reds.), *Verslag van het Eerste Colloquium van hoogleraren en lectoren in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten gehouden op 4 en 5 september 1961 in het 'Oude Hof' te 's-Gravenhage* (pp. 40-44). Den Haag. Geraadpleegd op 6 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196101_01/_han001196101_01_0011.php
- ◇ Werkcommissie (1962a). Resoluties. In Werkcommissie (Reds.), *Verslag van het Eerste Colloquium van hoogleraren en lectoren in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten gehouden op 4 en 5 september 1961 in het 'Oude Hof' te 's-Gravenhage* (p. 29), z.p., z.j. Geraadpleegd op 14 februari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196101_01/_han001196101_01_0008.php
- ◇ Werkcommissie (1966a). Verslag van de discussie op de derde Werkvergadering met als centraal thema: De status van de hoogleraar en de lector in de neerlandistiek aan een buitenlandse universiteit. Creatie van nieuwe leerstoelen en lectoraten. Relatie van de neerlandistiek in binnen- en buitenland. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Tweede Colloquium van hoogleraren en lectoren in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten*

Brussel 1964 (pp. 73-82). Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Neerlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten. Geraadpleegd op 14 februari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196401_01/_han001196401_01_0014.php

- ◇ Werkcommissie (1966b). Verslag van de discussie op de tweede werkvergadering met als centraal thema: De Nederlandse bibliotheek aan een buitenlandse universiteit: boeken, tijdschriften en ander didactisch materiaal (problemen in verband met aankoop, schenkingen, voorziening door openbare instanties in Nederland en België). In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Tweede Colloquium van hoogleraren en lectoren in de neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten Brussel 1964* (pp. 51-59). Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Neerlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten. Geraadpleegd op 14 februari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196401_01/_han001196401_01_0011.php
- ◇ Werkcommissie (1969a). Resoluties van het Derde Colloquium van hoogleraren en lectoren in de Neerlandistiek aan buitenlandse universiteiten, gehouden te 's-Gravenhage van 5 tot 9 september 1967. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Derde Colloquium van hoogleraren en lectoren in de nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten. 's-Gravenhage 1967* (pp. 219-221). Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Neerlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten. Geraadpleegd op 6 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196701_01/_han001196701_01_0020.php
- ◇ Werkcommissie (1969b). Tweede werkvergadering gehouden op woensdag 6 september 1967 te 9.30 uur. Verslag van de discussie op de tweede werkvergadering. In *Handelingen Colloquium Neerlandicum: Derde Colloquium van hoogleraren en lectoren in de nederlandistiek aan buitenlandse universiteiten. 's-Gravenhage 1967* (pp. 64-90). Werkcommissie van Hoogleraren en Lectoren in de Neerlandistiek aan Buitenlandse Universiteiten. Geraadpleegd op 15 februari 2022, van https://www.dbnl.org/tekst/_han001196701_01/_han001196701_01_0007.php#7
- ◇ Wilmots, J. (1977). Van buiten de muren. DDR. *Neerlandica Extra Muros*, 14(28), 12-14. Geraadpleegd op 6 december 2021, van https://www.dbnl.org/tekst/_nec005197701_01/_nec005197701_01_0005.php

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

- Aalberse, Suzanne 202
Abdolah, Kader 251
Adamiak, Maria 105
Akker, Wiljan van den 251
Amalrik, Andrej 135
Amsberg, Claus van 250
Anbeek, Ton 169
Andrejew, L.G. 140
Arfs, Monika 198
Asselbergs, W.J.M.A. 29, 31
Assmann, Aleida 15, 16
Baalen, Christine van 164
Baerlecken, Martha 50, 117
Bakker, D.M. (Dick) 156
Bakker, J.J.M. 49
Bakker, Nienke 189
Bakker-Van Ocken, Rika De 87, 250
Balk-Smit Duyzentkunst, Frida 125,
126, 128, 168, 171
Balteau, Jacqueline 23
Barkley Wolf-Berkelbach van der
Sprenkel, A.M. 133
Barnouw, A.J. 114, 195
Bastet, Frédéric 171
Batenburg, O. van 217
Beekman, E.M. 188, 195
Beerman, V.A.M. 116
Beersmans, Frans 55, 65, 66, 97
Beheydt, Ludo 168, 171
Belo-oesov, Wladimir 133, 134, 140
Bennis, Hans 235, 236
Berckx, Paul 40, 65, 71, 75, 139, 140
Berg, Berend van den 156
Bergen, Marloes van 20
Bergh, M.F.M (Greetje) van den 217
Berkow, Waleri 136
Berlo, Hellmuth Van 233
Bilderdijk, Willem 134
Binnendijk, G.: zie Rooij, Jaap de
Bird, Robert Byron 142
Blixen, Karen 148
Blok, Wouter 192
Blom, Frans 171
Boers-Goossens, Marion 171
Borgers, Gerrit 29, 38
Borghart, Pieter 200
Borst, A.J. 105
Bosch, Linde van den 159, 162-164,
176, 229-232, 251
Bossche, Luc Van den 251
Boudewijn (Albert Karel Leopold
Axel Marie Gustaaf), Koning der
Belgen 85
Boukema, H.J. 123, 124, 168, 193,
213
Bourgeois, Geert 252
Boven, Erika van 178, 179
Brachin, Pierre 26, 34, 35, 43, 80-82,
186, 187, 189, 190-192, 195
Braet, Mark 134, 137
Brandt Corstius, Hugo 251
Bratoes, Igor 130, 138
Bree, Cor van 189
Brempt, Dorian van der
Breugelmans, René 52
Breyne, Marcel 118
Brink, Antoinet 233
Brink, Daniel T. 193
Bruinsma, Jet 49, 50
Bruyn, Dieter De 201
Bulhof, Francis 54, 160, 161, 166, 169
Bussemaker, Jet 241, 251

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

- Buyse, Axel 241, 252
Cals, Jo 31, 250
Caron, Bart 233, 234
Carstens, Wannie 179
Cauwenberge, Paul Van 251
Ceule, K. 139
Claus, Prins, zie: Amsberg, Claus van
Clercq, Marc le 23, 76, 216, 219, 221,
223-226, 229, 230
Closset, François 37, 139
Clyne, Michael 192
Coens, Daniël 215
Coetsem, Frans Van 188, 192
Coillie, Jan Van 201
Coller, H.P. van 124
Colmer, David 228
Conscience, Hendrik 138
Coppé, A. 250
Coster, Charles De 139
Cranenburgh, Bas van 142
Czerwonka-Wajda, Zusanna 201
D'haen, Christine 76
Daan, J.C. (Jo) 83
Dagnino, Roberto 179, 180
Damsteegt, B.C. 189
Decloedt, Leopold 77
Decorte, Bert 137, 138
Deetman, Wim 215, 216
Defrancq, Bart 201
Deleu, Jozef 23, 91, 92, 93, 136, 227-
229, 237, 242-244, 251
Delfos, Leo 111, 120-123
Doerga Misier, Sita 202
Donkersloot, Nico 31, 115, 116, 133
Drenjasowa, Tatjana 134
Driessen, F.C. 133
Dunk, Hermann von der 171
Dunning, Arend Jan 169
Duytschaever, Joris 189
Ebeling, Knut 15
Eliassen-De Kat, Martha 109, 110
Ellegiers, Daniël 113
Elslande, R.A. Van 37, 40
Elsschot, Willem 142
Elst, Jacques (Jaak) van der 126, 127
Engelbrecht, Wilken 77, 202
Engelshoven, Ingrid van 241, 252
Erämetsä, Erik Harald 188
Erve, Iris van 23, 158, 202, 246
Extra, Guus 57, 65, 154
Fabias, Radna 11
Fayat, H. 250
Feith, Rhijnvis 134
Fenoulhet, Jane 162, 164, 196, 199,
201, 229
Fens, Kees 169
Fleerackers, Johan 21, 29, 60, 75, 80,
189
Foucault, Michel 15
Frings, Theodor 111, 114, 115, 117-
120, 137
Gatz, Sven 234,
Geerts, Guido 192, 67
Geest, Dirk De 178, 202
Gelderblom, Arie 169, 171, 219-222
Gentile, Paola 202
Gera, Judit 233
Gerlo, Alois 136
Gerritsen, Marinel 193
Gerritsen, W.P. (Wim) 192-194, 251
Gewin-Salm, A.C. 28
Geyl, Pieter 138
Giesbers, J.H.G.I. 251
Gilliams, Maurice 139
Gledhill, John 189
Gobbers, Walter 187-189, 192

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

- Goidsenhoven, B. van 138
Goossens, Jan 80-82, 114, 186-192,
194
Gorter, Herman 137
Gorter, Sadi de 29
Goyvaerts, Didier L. 193
Grauls, J.P. 40
Grave, Jaap 18, 199, 201, 226, 233,
240, 242-247
Grebe, Heinrich 198
Green, Dennis Howard 188, 189
Grijp, Louis 169
Grilli, Patrick 171
Groenveld, Siem 171
Grootenboer, Greta. Zie: Vries, Geerte
de
Grosjean, Marcel 191
Grunberg, Arnon 11
Grüttemeier, Ralf 23, 171, 174, 175,
178, 179, 183
Grypdonck, M. 250
Guest, Tanis M. 195
Günzel, Stephan 15
Haan, M.J.M. (Max) 189
Haarsma, Frans 192
Hadewijch 160
Haeringen, C.B. van 54, 154
Haeseryn, Walter 67
Hagen, A.M. 251
Halipov, Sergej 140
Hammerich, Clara 148
Hammerich, Louis L. 148
Haring, Max 181, 182
Hart, Maarten 't 142
Hartl, Eduard 115, 116
Heeroma, Klaas 29, 31, 35, 47, 54, 79,
147, 148, 186, 188
Heide, Herman van der 201
Hellinga, W.G. 250
Hemsterhuis, Frans 137
Hermans, Theo 124, 125, 128, 168,
170, 171, 195, 196
Hermans, W.F. 11
Heuckelom, Kris Van 201
Heuven, Vincent van 201
Hiligsmann, Philippe 159, 162, 163,
164, 178, 201
Hipp, Helga 112, 113
Hoebeke, Marcel 96
Hoeken, Ada van 52
Hoog, B.J.E.M. de (Bernard) 37, 106,
250
Horst, Joop van der 197, 251
Houtte, J. van 251
Huigen, Siegfried 178, 179, 180
Huizinga, Johan 138
Hulstijn, Jan 171
Hummelen, W.M.H. 148
Huyse, Luc 160
Huysinga, A. 133
Impe, Alfons Van 63, 204
Israel, Jonathan 196
Istendael, Geert van 251
Iwanowa, Tatjana 134
Jalink, J.M. (Nico) 16, 20, 30, 34, 35,
37-45, 48, 50-52, 54, 55, 58, 60, 63,
70, 78, 80, 96, 110, 111, 113-117,
123, 127, 132, 133, 137-140, 143,
146, 149, 150, 151, 167, 194, 204,
210, 237
Jalink-Wesle, H.D. 30, 48, 51, 58
Jambon, Jan 237
Jansen, Carel 180
Jansen, Frank 193
Jansen, J.A.J. 192

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

- Janssen, Theo 23, 216, 217, 237, 241-246
Janssens, Guy 219, 220-223, 226, 227, 229
Janssens, Marcel 250
Jaspaert, Koen 218-221, 223-227, 229, 230, 233, 251
Jensen, Anne E. 148
Joby, Christopher 64
Johansson, Annika 201
Jolles, André 96, 117-119
Jonker, Gerard Dirk 48, 51-53, 150
Joosten, Jos 233
Joris, Geert 76, 189, 232-236, 240, 245
Kalda, František 110
Kalla, Barbara 23, 180, 198-202
Kalmthout, Ton van 201
Kalsbeek, Alice van 179
Kellens, Hubert 65, 81, 89, 93, 94, 101, 204
Kennedy, James 251
Kerckhove, Michiel van de 118
Kiedroń, Stefan 77
Kiekens, Ine 202
King, Peter 59, 81, 82, 186-192
Kinker, Johannes 134
Kirk, George A. 116
Kirsner, Robert 159
Kleijn, Piet de 196
Kloeke, G.G. 133
Koch, Jerzy 77
Kolen, Brigit 179-181
Kooij, Jan G. 193
Kossmann, E.H. 251
Koster, Cees 171
Kousbroek, Rudy 168
Krieken, Han van 252
Krijtová, Olga 13, 49, 112, 113, 154
Krispyn, Egbert 59
Kristel, Marja 14, 15, 23, 76, 78, 125, 126, 143, 145, 156-159, 162-164, 166, 168-175, 195-200, 203, 212, 219, 220, 223, 225-228, 230, 232
Kruisinga, Etsko 155
Laar, L.J.M. van der 203, 204
Lagerwey, Walter 29, 39
Lambrecht, Bram 201
Lampo, Hubert 139
Laros, Ted 180
Latour, Bruno 17
Leclercq, Robert 105
Lefevere, André 196
Leibbrandt, G.J. 250
Leistra, J. 49
Lent, G.J. van 66
Liebaers, Herman 85, 86
Lilje-Jensen, J.R. 149
Linden, E.H. van der 87
Lissens, R.F. 139
Loghem, J.B. van 141
Loosdrecht, M.J.J. van 40, 41, 250
Loubser, J.E. 43
Louwerse, Henriette 237, 243-247
Louwerse, Janneke 202
Lub, J.J. 26
Luns, Joseph 152
Maenhout, Freya 201
Mak, Geert 169
Makarowa, E.J. (Ewgenija) 131, 132, 134
Manteau, Angèle 139
Marion, Olga van 171
Marle, Jaap van 193
Mathijssen, Marita 169, 171
Matsier, Nicolaas 169

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

- Mechelen, Frans Van 250
Meerdink, J.H.L. 143
Meertens, Piet 96
Meester, J.L. de 70
Meesters, Gert 251
Meijer Drees, Marijke 179-182
Meijer, R.P. (Rein) 13, 18, 26, 29,
80-82, 85, 91, 93-95, 98-102, 105,
107, 109, 111-114, 151, 187, 188,
192, 196
Mencke-Glückert, Emil 119
Mertens, Marleen 201
Meter, J.H. (Henk) 91, 98, 100, 101,
107
Meulemeester, Karel De 137
Meyer, L. de 251
Michael, H.J.W.M. 250
Michajlova, Irina 142
Middelhof, Kees 31
Minderaa, Piet 31, 133
Mironow, S.A. (Sergej Alexandrovitsj)
26, 111, 130-134, 136, 140, 142,
154
Missinne, Lut 23, 182, 183, 198, 201,
229, 233
Moïsejew, W.P. 131
Moolenburgh-Ekkel, Henny 19, 20,
44, 47, 50, 51, 54-57, 79, 82-84, 87-
90, 93-95, 97-103, 105-107, 110,
113, 114, 117, 135, 145-148, 150,
152, 156, 167, 186, 187, 189, 191,
206, 208, 220, 237, 238
Moors, S.M. 143
Morciniec, Norbert 87, 105, 152, 154,
188
Morosowa, Irina 142
Mortier, Freddy 251
Müller, Johannes 115
Multatuli (= Eduard Douwes Dekker)
137, 160, 168
Musschoot, Anne Marie 161, 168,
171, 251
Naaijkens, Ton 171
Neck Yoder, Hilda van 195
Nekrasowa, Tatjana 141
Neumann, Friedrich 122
Neumeijer, Bertha 141
Nieuwborg, Elie 65, 196
Nixon, Richard 152
Noble, Philippe 201
Noodt, Ulrich Huber 26
Oever, Annie van den 164
Ooij, Sjors van 23, 181-183
Oostendorp, Marc van 180, 202, 233
Oosterman, Johan 233
Oostrom, Frits van 178, 229, 251
Osjis, Vladimir 129, 134-137
Ostaijen, Paul van 139
Oversteegen, J.J. 26
Paardekooper, P.C. 27, 30, 130, 169
Paepe, Norbert De 188
Palmans, Daniëlle 23
Panhuysen, Jos 31
Paris, Franco 198, 200
Passel, Frans Van 65, 156
Pauwels, J. 42, 117, 136, 139
Pée, Willem 131, 142
Peek, Steven 50
Peeters, Kris 251
Pekelder, Jan 23 221, 222, 226, 229
Pelt, W.F. 153
Penders, Michel 225, 226
Perez, Tiziano 229
Philips, Frits 50
Pierot, J. 134
Plessen, J. 26

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

- Ploeg, J. 250
Poel, Kris Van de 236, 252
Poma, Karel 205, 250
Porters, R. 81
Pos, Arie 201, 233
Potkoven, Gerard 137
Praamstra, Olf 198
Prandoni, Marco 201
Prędota, Stanisław 76, 133, 145, 152-156, 193
Prevenier, W. 251
Quist, Gerdie 180
Rabkina, Nadezhda 141
Ramat, Paolo 188
Rasier, Laurent 174, 201
Reinink, H.J. 41, 42
Renkema, Jan, 23, 37, 159, 162-164, 172, 178, 199, 201, 202, 218, 229, 230-232, 237, 245
Rens, Lieven 189
Renzel, Anne 23
Resink, Gertrudes Johannes (Han) 188
Réthelyi, Orsolya 201
Rigelsford, Michael 105
Rispens, Maya 164, 234, 235, 251
Robben, Jaap 252
Robinson, Orrin W. 192
Roegiers, Jan 171
Roest, Jan de 140
Romein, Jan 138
Ronin, Vladimir K. 140, 143
Rooij, Jaap de 13, 14, 22, 39, 43, 44, 54-59, 61-67, 75, 76, 80-84, 88, 90, 92-94, 97, 100-104, 107, 110, 113, 114, 133, 140, 146-149, 151-154m 156, 186, 187, 189-194, 203, 206, 209-212, 235, 238-240
Rooij-Bronkhorst, Anke de 193
Roselaar, Tjits 20, 23, 264, 175, 176, 178, 179, 199, 200
Ross, Dolores 201, 202
Ruigendijk, Esther 178, 179
Salverda, Reinier 67, 196
Santema, Oepke 140
Santen, Ariane van 178, 179
Schaffer, Alfred 200
Schama, Simon 169
Schepens, Jan 26
Schilp, A.S. 132
Schmitt, L.E. 34, 35, 40, 43, 71-73, 80, 111, 117-120, 127
Schmook, Ger 39
Schneider, Carel Jan 148, 168
Schölvinck, H.J. 250
Schultink, Henk 41, 43, 54, 72, 148, 188, 189, 192, 193, 204, 210, 211
Schyns, Désirée 201
Segers, Katia 237
Seggelen, A.J.M. (André) van 71, 101, 104, 125, 126, 213
Sels, Luc 252
Semjonowa, Margareta 141
Shakespeare, William 79, 145
Shetter, William Z. 142, 188
Sidorin, J.F. (Joeri) 134
Simons, Ludo 19
Sint-Jan, René van 118
Sjetsjkowa, L.S. (Ludmila) 52, 131, 132, 134
Sjoebin, Jewgenij 137-139
Skopal, Josef 86, 87
Sleiderink, Remco 201
Smedt, Helma de 136
Smet, Gilbert De 121
Smit, Gabriël 31

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

- Smit, J.W. (Wim) 62
Smit, Jacob 29, 188
Smit, W.A.P. 188
Snapper, Johan 192, 196
Soeteman, Cornelis 110, 111
Solařová-Montijn, Erika A.J.J. 52
Solzjenitsyn, Aleksandr 135
Sommer, Ferdinand 115, 116
Sötemann, A.L. 82, 192
Spreu, Arwed 87
Springer, F., zie: Schneider, Carel Jan
Stap, Jean van der 105
Steenhoven, G. van den 27
Stellmacher, Dieter 114
Stichweh, Rudolf 17
Stouten, Hanna 171
Straten Waillet, François-Xavier van der 250
Strycker, Carl De 174, 179, 180, 201
Stuiveling, Garnt 29, 39, 82, 132
Stutterheim, C.F.P. 189
Taldeman, Johan 193
Talsma, E. (Eke) 29, 31-34, 40, 65, 71, 88, 89, 93, 94, 96, 97, 100, 101, 106, 114, 139, 149, 191, 204, 206, 250
Tanghe, Martine 229
Tersteeg, J.J.Th.M. 189
Thomassen, F.P. (Frans) 27, 28, 30, 31, 34, 35, 37, 38, 40-45, 48, 51, 54, 55, 58, 80, 83, 84, 88, 90, 93, 97-99, 110, 146, 150, 187, 204, 237
Thys, Walter 16, 18-20, 22, 25-45, 47, 48, 50-56, 58, 61-63, 67, 69, 72-76, 78-107, 109-115, 117, 121, 123, 129-141, 143, 146-156, 163, 166, 167, 185-195, 204, 206, 209-212, 237-240
Tiersma, Peter 193
Toonder, Marten 142
Toorn, M.C. (Maarten) van den 30, 39, 67, 75, 76, 154
Tribushinina, Elena 141
Trommelen, Mieke 193
Truntz, Erich 118
T'Sjoen, Yves 164, 165
Uhlenbeck, E.M. 156
Uyttenhove, Hugo J.J. 62
Vanderlinden, Sonja 196
Vandeweghe, Willy 229
Velde, Bram van de 135, 136
Velde, R. van der 72, 73
Veldhuis, A.J. te 251
Veltman, Jaak 142
Verbaan, Eddy 179, 180
Verbeke, Annelies 11, 252
Verberg, G.H.B. 251
Verbiest, Arthur 233
Verecken, G. 36
Verhaert, Wilfried 83, 90, 94, 105
Verhulst, Raf 111
Veringa, G.H. 250
Vermeylen, August 161
Verriest, Hugo 139
Verschoren, Alain 251
Villiers, Meyer de 188
Vincent, Paul 196
Vismans, Roel 171, 174, 221, 222
Vogelaer, Gunther De 67
Vogl, Ulrike 174, 179
Vondel, Joost van den 137
Vondeling, Anne 250
Vos, Louis 196
Vosmaer, Carel 134
Vries, Anne de 142

REGISTER VAN PERSOONSNAMEN

- Vries, Geerte de 34, 35, 43, 60, 61, 97,
98, 100, 107, 109, 145, 148-151
- Vries, J.W. (Jan) de 32, 50, 84, 99, 102,
103
- Vries, Theun de 137
- Vriesland, Victor van 31
- Vrijhoef, H.A.J.M. 40, 42, 43, 45, 69,
74, 75, 204
- Wagenaar, W.A. 251
- Wal, Diedrik van der 130
- Wandel, Oscar De 126, 127, 213, 216,
217
- Wasiljewa 136
- Wassing, Bonny 202
- Weckx, Hugo 217, 251
- Weevers, Theodoor 34, 35, 43, 59, 60,
80, 133, 186
- Weisgerber, Jean 82, 186, 188, 192,
204
- Welschen, A.J. 189, 192
- Werck, C.M. 203, 204
- Wesselings, J.H. 31, 250
- Wester, Rudi 168
- Weynen, Toon 31
- Wikén Bonde, Ingrid 148, 217
- Wilde, Truus De 202
- Willekens, Emiel 19, 39
- Willemsen, A.W. 216
- Wilmots, Jos 23, 63, 64, 80, 81, 97,
102-104, 107, 113, 117, 123, 126,
127, 147, 154, 156, 192, 226, 237,
240, 244
- Wils, Lode 196
- Wilson, Charles 188, 189
- Woestijne, Karel van de 139
- Wolewitsj 131
- Wolfsen, Aleid 251
- Wologzina, Luda 142
- Worgt, Gerhart 30, 113, 114, 153, 154
- Wouters, Suzanne 86
- Zaalberg, C.A. 43, 54, 80, 81, 110,
111, 188, 189, 192
- Zelenetski, A. 134
- Zelenka, Eszter 77
- Zijden, P.W. van der 250
- Zoest, Aart van 217
- Zonneveld, Wim 192, 193
- Zwarts, Frans 251
- Zwier, Pim 141

Nederlands is een belangrijke taal – niet alleen in Europa.
Buiten het Nederlandse taalgebied zijn er wereldwijd
200 universiteiten en hogescholen waar zo'n 15.000 studenten
Nederlands leren, onderzoek doen naar de taal of een opleiding
als tolk of vertaler volgen. De grootste vakgroepen Nederlands
bevinden zich momenteel buiten het Nederlandse taalgebied.
Zij vertegenwoordigen de Nederlandstalige cultuur in het buitenland.
Al meer dan vijftig jaar behartigt de Internationale Vereniging voor
Neerlandistiek (IVN) de belangen van neerlandici in de hele wereld
die studenten opleiden, onderzoek doen, lezingen geven,
woordenboeken samenstellen, literatuurgeschiedenissen schrijven
en congressen organiseren. In dit boek wordt de spannende geschiedenis
van die Internationale Vereniging voor Neerlandistiek beschreven.

Jaap Grave studeerde in Nijmegen, Groningen en München.
Hij promoveerde in de Germaanse Filologie in Gent en werkte
vervolgens aan universiteiten in Regensburg, Freising, Passau, Leipzig,
Berlijn, Nagasaki, Münster, Jakarta, Padova, Amsterdam (VU),
aan de Open Universiteit, in Leiden en Sint-Petersburg.
Momenteel doceert hij aan de VU in Amsterdam. Hij publiceerde
talrijke artikelen en boeken over moderne letterkunde,
cultural transfer en wetenschapsgeschiedenis.

www.academiapress.be